1977

HISTORIA'S KALENDÄRIUM

A "Katolikus Magyarok Vasárnapja"

1977. évi

Históriás Kalendáriuma

Szerkesztette:

ESZTERHÁS ISTVÁN

Készült a **Katolikus Magyarok Vasárnapja** nyomdájában
1739 Mahoning Avenue, Youngstown, Ohio, 44509, U.S.A.

Mindszenty József szobrának leleplezése New Brunswickban. A szobor Varga Ferenc, kiváló szobrászművész alkotása. A szobor előtt New Jersey kormányzója és a művész fia áll. (A címlapon látható felvétel még Varga Ferenc műtermében készült.)

Ft. dr. Füzér Julián, O.F.M.:

Mindszenty József bíboros szenttéavatásáért

1971. SZEPTEMBER 28-ÁN,

amikor Mindszenty bíboros kijött menedékhelyéről, az amerikai követségről, kilépett a Szabadság-térre és kiterjesztette a kezét.

A sokat szenvedett, üldözött és meggyötört bíboros kiterjesztett kezének kettős volt a szimbóluma: áldás a magyar fővárosra és az egész országra, és vállalása élete legnagyobb keresztjének, a száműzetésnek.

Az autó elindult vele és sebesen száguldott Győrig — onnan rohant Hegyeshalomig, aztán a Vasfüggönyön át ki idegenbe, ki Nyugatra, ki a száműzetésbe, hogy ott folytassa engesztelését az Egyházért és a Hazáért.

A bíboros szótlanul tette meg az utat, és könny volt a szemében. Ez érthető is: hiszen annak ellenére, hogy jogilag az Egyház kardinálisa, Esztergom érseke és Magyarország prímása volt; annak ellenére, hogy ő volt a legismertebb és leghíresebb magyar, valójában ő volt a legszegényebb ember, a legszomorúbb magyar és a legmegalázottabb főpap.

A magyar határt átlépő és a száműzetésbe lépő, néma, könnyes szemű bíboros olyan volt, mint az égből a földre lépő Isten-ember a megtestesülés pillanatában: "szolgai alakot öltött" . . . "kiüresítette önmagát . . . megalázódott . . . engedelmeskedett" és így jött testvéreihez, hogy szolgálja, gyógyítsa, vigasztalja, üdvözítse őket (Phil. 2:5-7; Zsid. 2:14-18).

MINDENKI AZT HITTE,

hogy a határt átlépő bíborosban a harcos, a makacs, a hajthatatlan Mindszenty jön Nyugatra. Valójában harcos is, kemény is, hajthatatlan is volt ő élete utolsó pillanatáig, de amikor közénk jött, olyan volt, mint megtestesült Ura-Istene, olyan volt, mint Krisztus.

Szegényen, kiüresítve, kifosztottan, megalázottan — papucsban jött Nyugatra, hogy szegény, szétszóródott, menekült testvéreit — amint ő szokta mondani: "az elfújt faleveleket" — fölkeresse, azokat megvigasztalja, meggyógyítsa, hitükben és magyarságukban megerősítse és ha lehetséges, egybegyűjtse és egy szebb, boldogabb magyar életre megőrizze.

Éppen ezért, amit Szent Pál a megtestesült Krisztusról tanít, az Mindszentyvel is valóság lett: Neve lett neki! Fölmagasztalta az Isten és olyan nevet adott neki, melynek hallatára, bennünk, magyarokban, megmozdul a vér, szív és értelem, felágaskodik bennünk a keresztény magyarság és érezzük, hogy érint bennünket az Isten. Mindszenty nevének hallatára hivő keresztények szerte a nagy világban tisztelettel hajtják meg fejüket és sokan imádságba kezdenek, az alvilág gyermekei pedig fogcsikorgatva gyűlölködnek.

Számunkra Mindszenty neve egyenlő a dicsőséggel, egyenlő a reménnyel, egyenlő hitünkkel, egyenlő keresztény magyarságunkkal, egyenlő mindazzal, ami számunkra legszentebb és legdrágább örökségünk.

Újra visszatérve a megtestesülés tanításához, Szent Pállal együtt követeljük: "Minden nyelv hirdesse az Atyaisten dicsőségére, hogy Jézus Krisztus az Úr." (Phil. 2:11). És ennek az apostoli tanításnak a párhuzamára kérjük: — az Atyaisten dicsőségére mindnyájan valljuk, hogy Mindszenty József szent — szent magyar; szent főpap!

MA EGY ÉVE,

hogy Mindszenty bíboros szinte váratlanul itt hagyott bennünket és megtért az örök halmokra. Ma egy éve, hogy meghalt Bécsben. És mivel hisszük róla, hogy szent, az Egyház tanítása szerint ez a nap nekünk a hálaadás napja; az örvendezés napja és elhatározások napja.

1.

Mindenekelőtt ezzel a szentmisével hálát rebegünk az Úrnak, amiért Mindszenty Józsefet adta nekünk. Megköszönjük az Úrnak, hogy Mindszenty József értünk élt, dolgozott és szenvedett, hogy bennünket tanított, hogy hozzánk jött és bennünket megáldott.

Köszönjük az Úrnak, hogy Mindszenty szívét magyar földből formálta és magyarnak szánta.

Hálát adunk az Istennek, hogy a természet és kegyelem ötvözetével szent egyéniséget formált belőle és képessé tette, hogy több, mint huszonöt éven át börtönben, fogságban, menekülésben, száműzetésben egy pillanatra hitében és magyarságában meg ne inogjon.

Hálát adunk az Istennek, hogy Mindszenty Józsefben van egy eszményünk, akiben minden magyar, a hazában. a hazán kívül és az emigrációban boldogan föltekinthet és követhet.

Hálát adunk az Egek Urának és a Történelem Irányítójának, hogy a magyar történelem egén van egy csillagunk, mely vezet, irányít, biztat és megvilágosít bennünket . . . Hálát adunk "az Irgalom Atyjának és minden Vigasztalás Istenének, aki megvigasztal bennünket minden szomorúságunkban" (2 Kor. 1:3-4), hogy Mindszenty Józsefet nekünk adta és így biztosít bennünket, hogy nem vész el a magyar se Magyarországban, se Erdélyben, se a Felvidéken, se a Délvidéken, de talán még az emigrációban sem!

2.

Mivel hisszük, hogy Mindszenty József szent, és Egyházunk tanítása szerint a szentek halálának napja az örvendezés napja: ma örvendezünk — talán sírva, talán szepegve, talán kissé félve — mert már ezer éve sírva vigad a magyar —, de örvendezünk, mert meggyőződésünk, hogy a szentek és az angyalok társaságában van és az Úr trónjánál, ahol közbenjár értünk.

Örvendezünk, mert új mennyei pátrónusunk van, akihez a legnagyobb bizalommal fordulhatunk, hogy ügyünket képviselje és akinek érdemeire irgalmas lesz hozzánk az Atya.

Örvendezünk, mert tudjuk — hiszen láttuk és tapasztaltuk —, hogy hős volt a szeretetben, nagy volt az erények gyakorlásában, töretlen a hit megvallásában, állhatatos a szenvedések közepette és éppen azért "győzelmi koszorúval koszorúzta meg az Úr, az Igazságos Bíró" (2 Tim. 4-8).

Örvendezünk, mert vérontás nélküli vértanú volt, aki nagy szorongattatásból jött és bíborát fehérre mosta a Bárány vérében. Éppen azért most az élővizek forrása mellett áll és az Isten maga töröli szeméből a könnyet (Jel. 7:14-17).

Örvendezünk, mert Mindszenty Józsefre szóról szóra, betűről betűre áll a Hegyi Beszédből a nyolc boldogság befejezése: "Boldogok vagytok, ha miattam gyaláznak és üldöznek benneteket és minden rosszat rátok fognak. Örüljetek és ujjongjatok, mert nagy lesz a mennyben a jutalmatok!"

És végül, ha kissé félve is és szégyenkezve is, de magunk miatt is örvendezünk ma, hiszen egy bizonyos értelemben, egy bizonyos fokban, Mindszentyben minden nagyarra dicsőség, elismerés, csodálat árad!

3.

És végül ez a nap számunkra az elhatározások napja. A mi elhatározásunk az, hogy minden lehetőt megteszünk, hogy Mindszenty Józsefet a hivatalos Egyház mielőbb szentnek nyilvánítsa és szentként tisztelje, azért, mert a magyar hazának és a magyaroknak szerte a nagy világban most kell a szent.

Most kell a szent pátrónus, mert most szenved, most van elnyomva, szabadságától most van megfosztva a haza. Mert nincsenek barátaink, csak ellenségeink. Mert fölszabadító szent után eped a hon.

Most kell a szent főpap, mert béklyóban van magyar földön az Egyház és üldözik a kereszténveket.

Most kell a magyar szent, mert alvilági hatalmak minden erővel a kereszténységétől akarják megfosztani a magyart.

Most kell az oltárra állított és az emberek szívében élő szent, mert ha nincs ideálunk és vezérünk, mint oldott kéve, széthull nemzetünk.

Mi nem várhatunk száz évet, még ötven évet se Mindszenty kanonizálásával, mert ő most aktuális, és mert mi vagyunk a tanúi az ő életszentségének. Az utánunk következő nemzedékek nem lesznek annyira a hatása alatt, mint mi vagyunk.

SOK SZENT ÉLT MÁR

magyar földön, de mivel kortársaik nem sürgették szenttéavatásukat és nem kezdték el tisztelni őket, sohasem nyilvánították őket hivatalosan szenteknek.

Mi Szent László királyunktól tanulunk, aki Szent István, Szent Imre és Szent Gellért kanonizálását kérte a pápától, mert a magyar népnek szüksége volt eszményképekre.

Itt az ideje, hogy az Árpád-házi szentjeink koszorújához egy újat adjunk. Vétkeznénk önmagunk, magyarságunk és kereszténységünk ellen, ha Mindszenty bíboros szenttéavatását nem sürgetnénk.

Éppen azért, valamennyiteket, akikhez bármilyen formában eljut ez a szózat, arra kérlek, hogy mindennap imádkozzatok Mindszenty Józsefhez és kérjétek közbenjárását ügyes-bajos dolgaitokban.

Legyen meg a képe otthonotokban és azt tiszteljétek; tegyetek eléje virágot és gyújtsatok mellette gyertyavilágot.

Ismerjétek Mindszenty életét, tudjatok tetteiről, szenvedéseiről, tanításáról — és arról beszéljetek gyermekeiteknek és ismerőseiteknek.

ÉS AMI A LEGFONTOSABB:

kövessétek tanítását, utánozzátok példáját, legyetek hozzá hasonlóak hitben, reményben, szeretetben és a többi erényekben; legyetek hozzá hasonlóak mint keresztények is és mint magyarok is, hogy Mindszenty Józsefnek, a szent magyarnak közbenjárására egy új, erős, erényes magyar generáció nőjön föl otthon is, az elszakított területeken is és az emigrációban is!

*

Imádkozzunk mindezért az Egyházzal, amint a lelkipásztorok miséjében könyörög:

Istenünk, híveid világossága, lelkek pásztora, Te adtad Egyházadnak Mindszenty Józsefet, hogy nyájadat tanító szavaival éltesse, példájával irányítsa;

az ő közbenjárására add meg nekünk, hogy az utat, amelyet példájával vezetett, el ne vétsük,

és a hitet, amit szavával tanított, megtartsuk.

A mi Urunk, Jézus Krisztus, a Te Fiad által,
aki Veled él és uralkodik, a Szentlélekkel egységben,
Isten mindörökkön örökké. Amen.

Fr. dr. Füzér Julián, O.F.M. homiliája Mindszenty József halálának első évfordulóján, 1976 május 6-án.

JANUÁR

JÉZUS NEVE HÓNAPJA

BOLDOGHÓ	TÉLHÓ
1. Szombat. Isten anyja	1 ÚJÉV, KISKARÁCSONY
Vízkereszt Vasárnap	2 N. Vazul, Naz. Gergely; "Érd
Hétfő	3 Gyenovéva (Gyöngyvér)
Kedd	4 Seton Erzsébet Anna., Bo. Gáspár
Szerda	5 Neum. János; Gerlák (Ellák)
Csütörtök	6 Gáspár, Menyhért, Boldizsár
1. péntek: bűnbánat napja	7 Pe. Rajmund; Január (Gyopárka)
Szombat	8 Szörény ap.; "Péter (Taś)
Úr-keresztelő Vasárnap	9 Julián, Vitályos vtk.
Hétfő	10 Vilmos pk., X. Gergely p.
Kedd	11 Higyin p.; Teodóz: Dózsa ap.
Szerda	12 Ernő ap.; Tigrius (Kaplony) vt.
Csütörtök	13 Hilár: Vidor ea.; Csongor
Péntek: bűnbánat napja	14 Félix: Felekes (Bódog) vt.
Szombat	15 Remete Sz. Pál (Kicsind)
Évközi 2. Vasárnap	16 Marcell vt. p.: Marcal (Mácsa)
Hétfő	17 Antal rt.; Béke Királynője (Békés, -dr
Kedd	18 Piroska vt. sz.; "Beátrix
Szerda	19 "Árpádházi Sz Margit (Gyöngyi)
Csütörtök	20 Fábián, Sebestyén; "B. Özséb
Péntek: bűnbánat napja	21 Ágnes vt. sz. (Báránka)
Szombat	22 Vince vt; Anastáz (Enyed)
Évközi 3. Vasárnap	23 BA. eljegyzése (Aracsa, Arad)
Hétfő	24 Szal. Ferenc (Szalók); Bedő vt
Kedd	25 Pál ford.; Bretannió (Bottyán)
Szerda	26 Timót, Titus pkk
Csütörtök	27 *Arsz. János.; Mer. Angyéla
Péntek: bűnbánat napja	28 Akv. Tamás ea.; Valér (Erőd)
Szombat	29 Konstánc (Taktamér)
Évközi 4. Vasárnap	30 Mártonka sz; Barzes (Bars)
Hétfő	31 Bos. János ra.; "Péter ps (Zalán)

JANUAR

GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR			PROTESTÁNS NAPTÁR
1	**Újév.** Sz. Vazul	Szombat	**Újév.** Zwingli
2	Szilveszter: Sorostély	**Vasárnap**	Ábel, Béla
3	Malakiás próféta	Hétfő	Énok, Benjamin
4	Hetven Apostol tanítvány	Kedd	Titus, Leona
5	Epifánia előtti vasárnap	Szerda	Noé, Simon
6	**Epifánia**	Csütörtök	**Vízkereszt**
7	Ker. János: Iván	Péntek	Attila
8	György: Gyerő	Szombat	Marcell
9	Polieuktes vt.	**Vasárnap**	Szörény
10	Nisszai Gergely pk.	Hétfő	Melania
11	Teodóz: Dózsa ap.	Kedd	Ágota
12	Zachus vas.	Szerda	Ernő
13	Sztratónikus vt. (Csongor)	Csütörtök	Vidor
14	Sinai atyák	Péntek	Bódog, Révész I.
15	Pál és János remete	Szombat	Lóránt, Lasco
16	Szent Péter lánca	**Vasárnap**	Gusztáv, Révész B
17	N. Antal ap., rem.	Hétfő	Antal
18	Nagy Atanász et; Cirill	Kedd	Piroska
19	Közösség és Farizeus vas.	Szerda	Sára, Heid. Káté
20	Eutimus ap. (Ötömös)	Csütörtök	Fábián, Sebestyén
21	Miksa és Ágnes	Péntek	Ágnes, Kun Bert.
22	Timót, Anasztáz	Szombat	Arthur, Fejes I.
23	Kelemen vt. pk.-Agathangel.	**Vasárnap**	Ézsaiás, Zelma
24	Xénia, Eusébia	Hétfő	Taddeus
25	Naz. Gergely: Gecső ea.	Kedd	Saul megt., Pál
26	Xenofon Nagy vt.	Szerda	Vanda
27	Krizosztom (Karád)	Csütörtök	Lothár
28	Efrém szír egyháztanító	Péntek	Károly
29	Ignác ereklyéi átvitele	Szombat	Adél
30	Triódium: 3 szent pk.	**Vasárnap**	Márton
31	Cirus (Csörsz) és János	Hétfő	Virgilia

A Hold fényváltozásai:

Holdtölte	5-én
Utolsó negyed	12-én
Újhold	19-én
Első negyed	27-én

FEBRUÁR

LURDI SZŰZ HÓNAPJA

BÖJTELŐ — TÉLUTÓ

Kedd	1	Sövér pk; Pión vt (Ézelő)
Szerda	2	Gyertyaszentelő (Fényő, -ke)
Csütörtök	3	Anzgár, Balázs pkk; "Zákoly; Csapó
1. péntek: bűnbánat napja	4	Korzini András: Endrőd
1. szombat	5	Ágota; Avitus (Ösöny, Ösönke)
Évközi 5. Vasárnap	6	Japán vtk; Dorottya; "Sümegi BA.
Hétfő	7	Juliána (Jávorka); Tódor
Kedd	8	Em. Jeromos; Honorát (Becsend)
Szerda	9	Apolka vt sz; Radnót pk
Csütörtök	10	Skolasztika: Kolostya; "M. Pál
Péntek: bűnbánat napja	11	Lurdi Áldó BA. (Áldáska)
Szombat	12	"B Fces vtk: Miklós, László, ts
Évközi 6. Vasárnap	13	R. Katalin; Benignus (Bény, -őke)
Hétfő	14	Cirill-Metód; Bálint; Adony
Kedd	15	K. Kolos; "Erdélyi Síró BA.
Szerda	16	Juliána; "Pálfalvi BA. (Felhőke)
Csütörtök	17	Donát; Evermód (Edömén)
Péntek: bűnbánat napja	18	Jeru. Simeon pk: Semjén
Szombat	19	P. Konrád; Mansvét (Szende)
Évközi 7. Vasárnap	20	Eleutér (Aladár); Potám (Őned)
Hétfő	21	Dam. Péter ea.; Nóra
Kedd	22	Péter székf.; Kort. Margit
Hamvazószerda	23	Polikárp (Balambér); "Szemere
Csütörtök	24	*Mátyás; "Montán vt (Dobó)
Péntek: bűnbánat napja	25	Nicefor (Géza); Taráz (Tarcal)
Szombat	26	Viktor: Győző rt; Sándor pk
Böjt 1. vasárnapja	27	Leánder: Lándor pk; P. Gábor
Hétfő	28	Román; Pupulus (Árvád, -cska)

FEBRUAR

	GÖRÖG KATOLIKUS NAPTAR		PROTESTÁNS NAPTÁR
1	Trifon (Turány) vt.	Kedd	Ignác
2	Jézus tal. Simeonnal	Szerda	Karolina
3	Simon és Anna	Csütörtök	Balázs
4	Izidor: Szidor	Péntek	Veronika, Rákóczi
5	Ágota; Teodula (Toldoska)	Szombat	Ágota
6	Bukolus	**Vasárnap**	Dorottya, Jób
7	Parténius pk., v. Pertényes	Hétfő	Tódor
8	Tivadar vat. Zakariás pr.	Kedd	Salamon, Aranka
9	Nicefor vértanú	Szerda	Apollónia
10	Karalampiás	Csütörtök	Árpád, Elvira
11	Balázs vt.; Teodóra	Péntek	Dezső, Berthold
12	Melécius pk. (Vécs)	Szombat	Lili, Balogh P.
13	Martinián és Zoé	**Vasárnap**	Ella
14	Cirill apostol	Hétfő	Bálint
15	Onézimus vt.	Kedd	Zoltán
16	Pamfil vértanú	Szerda	Juliánna
17	Tódor (Somodor)	Csütörtök	Konstantin
18	Leó pápa	Péntek	Simon, Luther
19	Árkippus	Szombat	Zsuzsánna
20	Katániai Leó főpap	**Vasárnap**	Aladár, Álmos
21	Timót rem.	Hétfő	Eleonóra
22	Péter	Kedd	Gerzson
23	Polikárp (Balambér)	Szerda	Alfréd
24	János feje megtalálása	Csütörtök	Szökőnap
25	Taráz pk. (Tarcal)	Péntek	Mátyás Apostol
26	Porfir pk. (Szederkény)	Szombat	Géza
27	Prokóp	**Vasárnap**	Ákos
28	Vazul (Vászoly)	Hétfő	Zakariás

A Hold fényváltozásai:

Holdtölte	3-án
Utolsó negyed	10-én
Újhold	17-én
Első negyed	25-én

MÁRCIUS

SZENT JÓZSEF HÓNAPJA

BÖJTMÁS	TAVASZELŐ
Kedd	1 Albin pk; Leó (Arszlán) vt
Szerda	2 Szimplic p (Somló); "Pr. Ágnes
Csütörtök	3 Kunigunda: Kinga; Kamilla sz
1. péntek: bűnbánat napja	4 Kázmér; Elpid (Ete) vt
1. szombat	5 Özséb vt; Adorján vt
Böjt 2. vasárnapja	6 Viktorin (Csekőd); Jordán: Ardány
Hétfő	7 Perpétua, Felicitás vtk; "B. Tamás
Kedd	8 Is. János; Szilván (Zsolt, Zoltán)
Szerda	9 Rm. Franciska: Fanni; Ni. Gerg.
Csütörtök	10 40 vt. (Csetény, Cseténke)
Péntek: bűnbánat napja	11 Konstantin (Szilárd); Ötömös pk
Szombat	12 "Gergely; Ince p (Ináncs)
Böjt 3. vasárnapja	13 Szabin; Nimfodora (Sellő); "B. Egyed
Hétfő	14 Matild kné.: Tilda; Afrodiz (Abossa)
Kedd	15 1848-as Magy. ünn.; Specióz (Szepesd
Szerda	16 Geréb pk; Ábrahám: Ibrány
Csütörtök	17 Patrik (Abos); Ar. József: Izsép
Péntek: bűnbánat napja	18 Jer. Cirill ea; Sándor (Kászon)
Szombat	19 JÓZSEF (Munkács, Forgácska)
Böjt 4. vasárnapja	20 "B. Csák Mór; "Martos pk
Hétfő	21 *Benedek (Bendegüz, Bekény);
Kedd	22 Gy. Katalin; Benvenut (Cséka)
Szerda	23 Turib pk; Frumenc (Magod)
Csütörtök	24 *Gábor; Berta; Svéd Katalin
Péntek: bűnbánat napja	25 Gyümölcsoltó Boldogasszony
Szombat	26 Emmánuel: Manó; "Montán (Dabas)
Böjt 5. vasárnapja	27 Lidia vt; "Sándor vt (Alpár)
Hétfő	28 "Kap. János; Vitályos (Elemér)
Kedd	29 Auguszta: Ágosta; Bertót kárm.
Szerda	30 Kerény vt; Domnin (Urkony)
Csütörtök	31 Guidó: Vid; "B. Erzs.; Ámos

MARCIUS

GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR			PROTESTÁNS NAPTÁR
1	Eudoxia vt.: Dóka	Szerda	Albin
2	Teodót püspök	Csütörtök	Lujza
3	Eutrópius vértanú	Péntek	Kornélia
4	Gerázimus apát (Ősze)	Szombat	Kázmér
5	Kónon vértanú	**Vasárnap**	Perpetua, Adorján
6	Ámori vtk.	Hétfő	Jenő, Ursinus
7	Vazul: Vászoly vt.	Kedd	Tamás
8	Teofilaktus pk.	Szerda	Zoltán
9	Szebastéi 40 vt.	Csütörtök	Franciska
10	Kodrát vt. (Karancs)	Péntek	Olimpia
11	Szofron pk.	Szombat	Aladár
12	Teofán	**Vasárnap**	Gergely
13	Nicefor pk. (Géza)	Hétfő	Rudolf, Krisztián
14	Benedek atya	Kedd	Matild
15	Agápius	Szerda	Kristóf
16	Szabin vt.; Sándor pk.	Csütörtök	Henrietta
17	Elek	Péntek	Gertrude
18	Jeruzsálemi Cirill pk.	Szombat	Sándor
19	József, Krizsán és Dária	**Vasárnap**	József
20	Szabbási kolostor vt.-i	Hétfő	Benedek
21	Jakab vt.	Kedd	Hubert, Szikszai
22	Vazul vt.; Izsák	Szerda	Katalin
23	Virágvasárnap	Csütörtök	Bartimeus, Farkas
24	Zakár	Péntek	Dániel, Ruyter M.
25	Sz. Mária, Isten anyja	Szombat	Manó
26	Gábor főangyal	**Vasárnap**	Hermas
27	Matróna vt.	Hétfő	Hajnalka
28	Hilarion	Kedd	Gedeon
29	Márk pk.	Szerda	Cirill Gusztáv
30	Lajtorjás János pk.	Csütörtök	Mária, Márta
31	Hipácius (Huba)	Péntek	Árpád

A Hold fényváltozásai:

Holdtölte	5-én
Utolsó negyed	12-én
Újhold	19-én
Első negyed	27-én

APRILIS

OLTÁRISZENTSÉG HÓNAPJA

Sárkányölő (Szentgyörgyhó) TAVASZHÓ

1. péntek: bűnbánat napja	1	Hugó pk; Makár ap.
1. szombat	2	Paulai Ferenc; Orbán pk (Iba)
Virágvasárnap	3	Rikárd pk; Sixtus: Sükösd p vt
Hétfő	4	Izidor ea. (Turdos); Benkő fc
Kedd	5	Ferr. Vince dm (Vasárd, -ka)
Szerda	6	Celesztény p; "Szatur (Takson)
Nagycsütörtök	7	La S. Ján. ra; Afrátes (Árpád)
Nagypéntek	8	Dénes pk; "Radnai BA. (Réde)
Nagyszombat	9	Konrád; "Deszignát (Szecsőd)
Húsvétvasárnap	10	Ezékiel; "Geján (Gyalán, -ta)
Hétfő	11	*Leó; Szaniszló vt; "Benedek ps
Kedd	12	Gyula p; Damján: Demők pk
Szerda	13	Márton p; Ida; Kvintil (Ötény)
Csütörtök	14	Tibor, Valérián vtk; Abund (Bőd)
Péntek: bűnbánat napja	15	Eutikes vt (Etes, -di)
Szombat	16	Bernadetta; Enkrátisz (Enikő)
Húsvét 2. vasárnapja	17	Anicét p (Etecsény); Rezső vt
Hétfő	18	Amadé szerv.; Galdin (Zatád)
Kedd	19	IX. Leó; "Besnyői BA (Besnyő, -ke)
Szerda	20	Tivadar; Krizofóra (Kincső)
Csütörtök	21	Anzelm: Enzsel ea; Parz. Konrád
Péntek: bűnbánat napja	22	Zsótér p; Leonidás (Legénd)
Szombat	23	György vt; "Béla pk; Ehellős vt
Húsvét 3. vasárnapja	24	*György; Szigm. Fidél (Hived)
Hétfő	25	Márk ev.; Ányos: Ángyán pk
Kedd	26	Tanácsadó BA; Kilit (Köllő)
Szerda	27	Zita sz; Kőstor vt (Káta, Kátoly)
Csütörtök	28	Ch. Péter; "Tiball vt (Tiván, -da)
Péntek: bűnbánat napja	29	Siénai Katalin (Rubogány)
Szombat	30	V. Pius; "B. Zsófia

APRILIS

	GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR		PROTESTÁNS NAPTÁR
1	Egyiptomi Mária remete	Péntek	Hugó
2	Titus, Amfián és Edézius	Szombat	Áron
3	Nicétás apát	**Vasárnap**	Ambrus
4	József vértanú	Hétfő	Izidor
5	Kolos; Teodul (Toldos)	Kedd	Vince
6	Szent Tamás ap.	Szerda	Celestin
7	Nagycsütörtök	Csütörtök	Nagycsütörtök
8	Nagypéntek	Péntek	Nagypéntek
9	Nagyszombat	Szombat	Nagyszombat
10	Húsvétvasárnap	**Vasárnap**	Húsvét
11	Húsvéthétfő	Hétfő	Leó
12	Vazul pk.	Kedd	Gyula
13	Tamás ap.	Szerda	Ida
14	Gyula p.; Damján	Csütörtök	Tibor
15	Arisztárkos vt. és társai	Péntek	Tas, Atala
16	Iréne vagy Jerne	Szombat	Lampért
17	Agapit (Ádok) pápa; Semjén	**Vasárnap**	Rezső, Anicét
18	János remete; Jóka	Hétfő	Ilma
19	Pafnucius vt.; János remete	Kedd	Kocsárd
20	Tivadar: Tiva remete	Szerda	Tivadar
21	Január vt. pk.	Csütörtök	Aladár
22	Szikeotus Tódor (Arda)	Péntek	Csilla, Szilárd
23	György: Gyerő: Gyorkos	Szombat	Béla
24	Szabbás: Sebők vt.	**Vasárnap**	György
25	Szent Márk evangélista	Hétfő	Márk ev.
26	Vazul: Vászoly vt. pk.	Kedd	Áron
27	Simeon: Semjén	Szerda	Rebeka
28	Jázson; Szozipáter	Csütörtök	Valéria
29	9 cyzikusi vt.; Memmon	Péntek	Lenke
30	idb. Jakab apostol	Szombat	Katalin

A Hold fényváltozásai:

Holdtölte	3-án
Utolsó negyed	10-én
Újhold	18-án
Első negyed	26-án

MÁJUS

SZŰZ MÁRIA HÓNAPJA

LÉLEKHÓ (Pünkösdhó) TAVASZUTÓ

Húsvét 4. vasárnapja	1	Munkás Sz. József; "Bánk, Szalka
Hétfő	2	Atanázs ea; "Szádok; "Márk
Kedd	3	Fülöp, Jakab apsk.; Sosteneus
Szerda	4	Flórián: Fóris; Kocsárd bc. pk
Csütörtök	5	Iréne: Jerne; "B. Vid (Nyirjes)
1. péntek: bűnbánat napja	6	Benke: Áldóka; "B. Árph. Erzs.: Zsóka
1. szombat	7	Domitilla (Dalma); "B. Gizella kné.
Húsvét 5. vasárnapja	8	Dezsér pk; Benedek p: Bekő
Hétfő	9	Pakóm ap (Bakony); "B. Albert ps
Kedd	10	Antonin (Altagur); Jób pátr.
Szerda	11	Ignác fc; Majol bc (Máhol, Majlát)
Csütörtök	12	Pongrác, Ehellős vtk; Imelda sz
Péntek: bűnbánat napja	13	Gyemma (Gyöngy); Szervác
Szombat	14	Mátyás aps.; Gar. Mihály: Mikecs ra.
Húsvét 6. vasárnapja	15	Indár, Torkvát vtk (Törked); Fürtike
Hétfő	16	Nep. János; St Simon (Botond)
Kedd	17	Paskál fc .vt. (Húsvéd, -ka)
Szerda	18	I. János p: Jóka; Venánc (Vadad)
Áldozócsütörtök	19	Celestény Péter; Pudens (Buda)
Péntek: bűnbánat napja	20	Bernardin fc; Akvila (Alattyán)
Szombat	21	Bob. Andocs; Nikostrát (Hősed)
Húsvét 7. vasárnapja	22	Julia (Gyulácska); Rita; Ilka
Hétfő	23	Dezső pk; Eutikius (Tékes) vt
Kedd	24	Hadsegítő BA (Hadad, Hadossa)
Szerda	25	VII. Gergely; Orbán; Béda; Lenke
Csütörtök	26	Néri Fülöp; Fugác (Füged)
Péntek: bűnbánat napja	27	Canterbury Ágoston; B. Pelbárt
Szombat	28	Hegyi Bernát; "B. Albert (Csanád)
Pünkösdvasárnap	29	Gellérke özv.; Vótus rt (Esküllő)
Hétfő	30	Á. Janka; "Sz Jobb (Kézd, Kézdi)
Kedd	31	Sarlós BA (Sallód, -i)

MAJUS

	GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR		PROTESTÁNS NAPTÁR
1	Jeremiás próféta	**Vasárnap**	Fülöp, Jakab
2	Nagy Atanász egyháztanító	Hétfő	Zsigmond Kiss I.
3	Tódor, Timót és Móra vtk.	Kedd	Irma, Pósaházi
4	Pelágyia vt. sz.	Szerda	**Flórián**
5	Iréne: Jerne vt.	Csütörtök	Gotthard
6	Jób pátriárka	Péntek	Frida
7	Sz. Kereszt megjelenése	Szombat	Szilász
8	János ap. és evang.	**Vasárnap**	Mihály, Gizella
9	St. Miklós	Hétfő	Anyák napja
10	Buzgó v. Zelóta Simon ap.	Kedd	Gergely
11	Anyák napja	Szerda	Mamert
12	Epifánius pk.; Gyormán pt.	Csütörtök	Pongrác
13	Glicéria (Édeske); Szervác	Péntek	Szervác
14	Izidor vt. (Uzor)	Szombat	Bonifác
15	Pakómius remete (Bakony)	**Vasárnap**	Zsófia
16	Teodor: Tivadar	Hétfő	Mózes
17	Andornok, Junia pannon vtk.	Kedd	Ubul
18	Pető és Dénes; Teodot	Szerda	Erik
19	Áldozócsütörtök	Csütörtök	Áldozócsütörtök
20	Talaléus vt.	Péntek	Bernát
21	Konstantin és Ilona	Szombat	Konstantin
22	Baziliszkusz vt. (Basagur)	**Vasárnap**	Julia
23	Mihály: Mikes pk.	Hétfő	Dezső
24	Oszlopos Simon: Semjén	Kedd	Eszter
25	Ker. János fej-ereklyéje	Szerda	Orbán, Szász Dom.
26	Kárpos	Csütörtök	Edward
27	Therapont vt. pap	Péntek	Béda, Magda
28	Nicétás (Nyék)	Szombat	Lóránt
29	Pünkösdvasárnap	**Vasárnap**	Pünkösd
30	Pünkösdhétfő	Hétfő	Petronella
31	Hermás vt. (Hargos)	Kedd	**Memorial Day**

A Hold fényváltozásai:

Holdtölte	3-án
Utolsó negyed	9-én
Újhold	17-én
Első negyed	25-én

JUNIUS

JÉZUS SZIVE HÓNAPJA

TŰZÁLDÓ (Szentiványhó) NYÁRELŐ

Szerda	1 Jusztin vt; "Gaudenc (Kadocsa)
Csütörtök	2 Marcellin; Ed. BA (Ildikó); Etele
1. Péntek: bűnbánat napja	3 Ugandai vtk; Klotild; Cecil (Csellő)
1. szombat	4 "Kerény; "Rutilus (Szőny, -ike)
Szentháromság vasárnap	5 Bonifác hith.; Szancius (Csány)
Hétfő	6 Norbert: Norbát ra; Kolos (Káld)
Kedd	7 Róbert (Rasd); "B. Hedvig prem.
Szerda	8 Medárd (Medes); Klodulf (Siklód)
Csütörtök	9 Efrém ea; Felicián: Felcény vt
Péntek: bűnbánat napja	10 *Margit; "B. Dom. János (Bács)
Szombat	11 Barnabás aps.; "B. Gergely ps
Úrnapja	12 F. János; Antónia (Adonka)
Hétfő	13 Pád. Antal fc ea; Pereglény
Kedd	14 *Vazul; Elizeus; Eterius (Ilmár)
Szerda	15 Vidos; Gyermána (Öcse); "B. Jolánta
Csütörtök	16 R. Ferenc; Ferreol (Tömörkény)
Péntek: Jézus sz. Szíve	17 Ba. Gergely; "Esk. Máté (Madacs)
Szombat: Mária szepl. Sz.	18 Teodul (Told); Amand (Szeretke)
Évk. 12. vasárnap	19 Romuald ra; Gyárfás; Gyulánka
Hétfő	20 Szilvér (Solymár); Pál, Cirjék
Kedd	21 Gonz. Alajos; Terencius (Csizér)
Szerda	22 Paulin; Mórus Tamás; Ákos vt
Csütörtök	23 Ediltrud (Édua); Józsiás k
Péntek: bűnbánat napja	24 Ker. János: Iván; Héros (Levente)
Szombat	25 Vilmos pk; Maxim (Mágocs, -a)
Évk. 13. vas. Péter-Pál	26 János, Pál vtk; Vigyil (Örs)
Hétfő	27 László (Csitár, Hados); A. Cirill
Kedd	28 Iréneus: Jernő; "B. Kálm. (Kaland)
Szerda	29 Péter-Pál apsk; Kassius (Kesző)
Csütörtök	30 Római első vtk; Tibold rt

JUNIUS

GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR			PROTESTÁNS NAPTÁR
1	Justin vt.	Szerda	Arnold
2	Nicefor párt.	Csütörtök	**Pünkösd,** Anna
3	Lucilián vt.; Paula vt. és tsai	Péntek	Klotild
4	Metrofán püspök	Szombat	Kerény
5	Tirusi Dorót	**Vasárnap**	Norbert
6	Besszárion, Hilárion	Hétfő	Norbert, Szidómá
7	Teodót vértanú	Kedd	Róbert
8	Tivadar nagyvt. ereklyéi	Szerda	Médárd
9	Alex. Cirill	Csütörtök	Félix
10	Sándor; Timót vt. pk.	Péntek	Margit
11	Bertalan és Barnabás apk.	Szombat	Barnabás
12	Onufrius remete	**Vasárnap**	Klaudius
13	Akvilina vt. szűz (Ölvedke)	Hétfő	Apák napja
14	Elizeus próf.	Kedd	**Flag D.,** Vazul
15	Ámos próféta	Szerda	Apák napja, Vid.
16	Tikon püspök	Csütörtök	Szász K., Jusztin
17	Szábel vt. (Szabolcs)	Péntek	Laura
18	Leoncius vt. (Levente)	Szombat	Arnold
19	Júdás-Tádé apostol	**Vasárnap**	Gyárfás
20	Metód vt. pk.	Hétfő	Rafael
21	Julián vértanú (Jávor)	Kedd	Alajos
22	Özséb vt. pk.	Szerda	Paulina
23	Agrippina vt. (Örkéndi)	Csütörtök	Zoltán
24	Ker. Szent János: Iván	Péntek	Iván, Béza
25	Febrónia vt. sz.	Szombat	Vilmos
26	Dávid remete	**Vasárnap**	János
27	Sámson pap	Hétfő	László
28	Cirus és János ereklyéi	Kedd	Arszlán
29	**Péter-Pál**	Szerda	Péter és Pál
30	12 apostol	Csütörtök	Pál

A Hold fényváltozásai:

Holdtölte	3-án
Utolsó negyed	8-án
Újhold	16-án
Első negyed	24-én
Holdtölte	30-án

JULIUS

KRISZTUS VÉRE HÓNAPJA

SARLÓSHÓ (Szentjakabhó) NYÁRHÓ

1. péntek: bűnbánat napja	1	*Jézus Dr. Vére; Detre ap.; Galló
1. szombat	2	*Sarlós BA; Ottó; Szvitun (Soltony)
Évk. 14. vasárnap	3	Tamás aps.; Sz pápák
Hétfő. Független. napja	4	"Izabella kné; Ulrik: Oldor pk
Kedd	5	Z. Antal: Antos; Berta özv.
Szerda	6	Gor. Mária; Ézsiás próf.
Csütörtök	7	Edilburg (Delinke); "B. Mikocsa dm
Péntek: bűnbánat napja	8	Kilián; "Szerémi vtk (Eperjes, Csató)
Szombat	9	Veronka; "B. Bereck ps
Évk. 15. vasárnap	10	Amália; Szekunda (Zenedő)
Hétfő	11	Benedek ra (Bendegüz); Cobor vt
Kedd	12	Gv. János ra; Paternián (Abony)
Szerda	13	Henrik: Héder cs;
Csütörtök	14	Kamill (Kadán); Szolán (Zalán)
Péntek: bűnbánat napja	15	Bonaventura: Bónis; Ladomér
Szombat	16	Kármelh. BA (Szőllős, -ke)
Évk. 16. vasárnap	17	Elek; "Szórád András rt
Hétfő	18	Frigyes pk; Simforózsa ts
Kedd	19	Rufina (Bíborka); Epafrás (Eperke)
Szerda	20	Margit vt; Illés (Élesd)
Csütörtök	21	Br. Lőrinc; Praxédes (Ráska); Dániel
Péntek: bűnbánat napja	22	M. Magdolna; Szintike (Szinta)
Szombat	23	Apollinár; Polnár, Brigiitta
Évk. 17. vasárnap	24	"Kinga (Csönge); Krisztina; "Salómé
Hétfő	25	Jakab aps.; Kristóf vt; Tödemér
Kedd	26	Anna és Joákim (Dédes, -ke)
Szerda	27	Pentele vt; Aurél (Ajtony)
Csütörtök	28	Ince p; Bartuzius (Bars)
Péntek: bűnbánat napja	29	Márta; László k. hal. (Torda)
Szombat	30	Kriz. Péter ea; Judit; Árboz
Évk. 18. vasárnap	31	Loy. Ignác ra. (Iklód, Tüzinke)

JULIUS

GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR			PROTESTÁNS NAPTÁR
1	Kozma és Damján vtk.	Péntek	Tibold
2	Boldogasszony palástja	Szombat	Ottokár
3	Jácint vértanú	**Vasárnap**	Kornél
4	Krétai András püspök	Hétfő	Függetlenségi nap
5	Ciril és Metód	Kedd	Emese
6	Nagy Szizoés rem.	Szerda	Ézsaiás, Husz J.
7	Tamás és Ákos	Csütörtök	Cirill
8	Prokóp vértanú	Péntek	Teréz
9	Pongrác: Pongor	Szombat	Lukrécia
10	Cavei Szent Antal	**Vasárnap**	Amália, Kálvin
11	Eufémia: Fémike	Hétfő	Izabella
12	Proklus vértanú	Kedd	Lili
13	Gábor arkangyal	Szerda	Jenő
14	Akvila (Turul) és Onézimus	Csütörtök	Örs
15	Vladimir	Péntek	Ruth
16	Athenogénes (Atány)	Szombat	Elek
17	Marina vértanú szűz	**Vasárnap**	Frigyes, Bullinger
18	Jácint vértanú: Acintos	Hétfő	Emilia
19	Makrina szűz	Kedd	Illés
20	Illés próféta (Élesd)	Szerda	Dániel
21	Simeon remete: Semjén	Csütörtök	Olivér
22	Mária Magdolna: Lenke	Péntek	Oszkár
23	Trofim és Teofil vtk.	Szombat	Lenke
24	Borisz	**Vasárnap**	Krisztina
25	Anna asszony	Hétfő	Jakab
26	Hermolaus; Paraszkéva vt.	Kedd	Anna
27	Pantaleon vt.: Pentele	Szerda	Olga
28	Prokórus és Nikánor	Csütörtök	Ince, Bach
29	Kallinik vt: Kálnok, Teodóta	Péntek	Mártha
30	Szilás és Szilván ősker.	Szombat	Judit
31	Eudocimus	**Vasárnap**	Oszkár

A Hold fényváltozásai:

Utolsó negyed	7-én
Újhold	16-án
Első negyed	23-án
Holdtölte	30-án

AUGUSZTUS

BOLDOGASSZONY HÓNAPJA

SZŰZHÓ	NYÁRUTÓ
Hétfő	1 Lig. Alfonz (Altabarc); Etéd
Kedd	2 Ve. Özséb (Versény); Porciunkula
Szerda	3 Evód (Regös, -sse); "B. Ágoston
Csütörtök	4 *Domonkos; Vianney János
1. Péntek: bűnbánat napja	5 Havas BA (Havadi); Emőd; Süköső
1. szombat	6 Úr színe vált.: "1456 emléke
Évk. 19. vasárnap	7 Kajetán ra.; Cirjék (Cenkes)
Hétfő	8 Domonkos: Döme ra. (Désike)
Kedd	9 Rusztikus (Csedén, -ke); B. Alv. Ján.
Szerda	10 Lőrinc; Astéria (Csilla); Blanka
Csütörtök	11 Klára; Zsuzsa; B. eml. "Hunyad
Péntek: bűnbánat napja	12 Krescencián: Kereskény; Sugárka
Szombat	13 Ipoly (Ibolya); Ber. Ján. (Barakony)
Évk. 20. vasárnap	14 Özséb; "Anastáz; Sz Korona
Hétfő	15 NAGY BA. (Nagyod, Forráska)
Kedd	16 "István k.; Rókus; Serénke
Szerda	17 Jácint dm; Szeptim (Hetény)
Csütörtök	18 Ilona; Laura (Borostyán); Tarzicius
Péntek: bűnbánat napja	19 Eu. János ra. (Ozdor); "Lajos pk
Szombat	20 ISTVÁN k. (Vajk); N. Sz Bernát ra.
Évk. 21. vasárnap	21 X Pius (Pozson); Szidónius
Hétfő	22 Királynő BA. (Tábor, Boglárka)
Kedd	23 Limai Rózsa; Fülöp; Zakeus (Cakó)
Szerda	24 Bertalan aps. (Badacsony)
Csütörtök	25 Lajos; Kal. József (Kálozd, -zka)
Péntek: bűnbánat napja	26 Zefirin (Szegfű); "Pálos BA.
Szombat	27 Monika; Cézárius (Décső)
Évk. 22. vasárnap	28 Ágoston ea; "B. Lukács (Bánd)
Hétfő	29 Ker. Ján. fővét.; Hipác (Huba)
Kedd	30 Bonónius (Bodony); "B. Jakab ps
Szerda	31 Rajmund (Nimród); Robustyán vt

AUGUSZTUS

	GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR		PROTESTÁNS NAPTÁR
1	Sz. Kereszt diadalmenete	Hétfő	Lehel
2	István első vt. ereklyéi	Kedd	Gusztáv
3	Izsák; Fausztus: Fástos	Szerda	Ágoston
4	Efézsomi 7 gyermek vt.	Csütörtök	Domonkos
5	Fábius; Euszignius vt.	Péntek	Oszvald
6	Ur színeváltozása	Szombat	Berta, Bécsi béke
7	Doméc vértanú	**Vasárnap**	Ibolya
8	Emilián püspök	Hétfő	László
9	Mátyás vt. ap.	Kedd	Emőd
10	Lőrinc vértanú	Szerda	Lőrinc
11	Euplus szerpap vt.	Csütörtök	Zsuzsánna
12	Focius és Anicét vt.	Péntek	Klára
13	Maxim v. Miksa szerzetes	Szombat	Ipoly
14	Mikeás próféta: Mike	**Vasárnap**	Özséb
15	**Nagyboldogasszony**	Hétfő	Mária
16	Diomédes vértanú	Kedd	Ábrahám
17	Miron vértanú pap	Szerda	Anasztáz
18	Flórus és Laurus vtk.	Csütörtök	Ilona
19	András vt. és 2500 katona	Péntek	Huba
20	**Szent István király**	Szombat	**István kir.**
21	Tádé	**Vasárnap**	Sámuel
22	Agatonikus vértanú és tsai	Hétfő	Menyhért
23	Kálnok; Lupus vt. (Farkas)	Kedd	Farkas
24	Eutikius vt. (Tékes) ősker.	Szerda	Bertalan
25	Bertalan apostol	Csütörtök	Lajos
26	Adorján és Natália vtk.	Péntek	Izsó
27	Poimén	Szombat	Gebhárdt
28	Mózes vértanú: Majsa	**Vasárnap**	Ágoston
29	Ker. Szent János fővétele	Hétfő	Erika
30	Sándor, János, ifj. Pál pátr.	Kedd	Róza
31	Boldogasszony öve ereklye	Szerda	Ernesztin

A Hold fényváltozásai:

Utolsó negyed	6-án
Újhold	14-én
Első negyed	21-én
Holdtölte	28-án

SZEPTEMBER

ÓRANGYALOK HÓNAPJA

SEREGFŐ (Szentmihályhó) ŐSZELŐ

Csütörtök	1	Egyed ap.; Anna pr: Anikó
1. péntek: bűnbánat napja	2	Konkord (Köként, -i); "Imre hal.
1. szombat	3	N. Sz Gerg.; Ist. Pásztor A. (Csobán)
Év. 23. vasárnap	4	Rozsálka sz; B. Ida; Mózes próf.
Hétfő. Labor Day	5	G. Lőrinc; Árkonc (Tárkány)
Kedd	6	Prezidius (Harka,-ány); Porfir
Szerda	7	"B Kassai vtk (Kossa, Kassád)
Csütörtök	8	KIS BA. (Kücsid, Kücsike)
Péntek: bűnbánat napja	9	Kl. Péter; Severjén; Gorgon (Gara)
Szombat	10	Tol. Mikó; Teodárd (Tardos)
Évk. 24. vasárnap	11	Prótus (Bogor); Paciens (Senyő)
Hétfő	12	Mária Neve (Gyüd, -ike); Kürt
Kedd	13	Aranysz. János (Karád); Tunyog
Szerda	14	Kereszt Felmag.; Kornél (Somos)
Csütörtök	15	Hétfájd., "Sasvári BA. (Hete)
Péntek: bűnbánat napja	16	Kornél p (Somogy); Ciprián: Cobor
Szombat	17	Bellarmin Rób.; Sz Ferenc sebhelyei
Évk. 25. vasárnap	18	Kup. József; Ferreol (Tömörke)
Hétfő	19	Január pk; Szabbác (Szabolcs)
Kedd	20	"Euszták: Lestár; Teodóra (Tündér)
Szerda	21	Máté aps.: Mátyus; Jónás próf.
Csütörtök	22	Móric, Exupér vtk (Csegző)
Péntek: bűnbánat napja	23	Tekla; Szózius (Somoró)
Szombat	24	Fogolykiváltó BA; Pacifik (Békés)
Évk. 26. vasárnap	25	"Gellért vt pk (Gyimes)
Hétfő	26	Kozma, Damján; Ciprián (Surány)
Kedd	27	Páli Vince; Fidenc (Bizond)
Szerda	28	Vencel; "B. Salamon k.
Csütörtök	29	Mihály, Gábor, Ráfael főa.
Péntek: bűnbánat napja	30	"Jeromos ea; Leopardus (Barca)

SZEPTEMBER

	GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR		PROTESTÁNS NAPTÁR
1	Évkezdet; Oszlpos Simon	Csütörtök	Egyed
2	Mammás vt. remete	Péntek	Rebeka
3	Antim	Szombat	Albert
4	Babilás (Bebős) érsek	**Vasárnap**	Rozália
5	Zakariás főpap	Hétfő	Viktor
6	Labor Day	Kedd	Labor Day
7	Szózon vértanú	Szerda	Regina
8	**Kisboldogasszony**	Csütörtök	Mária
9	Joákim és Anna	Péntek	Ádám
10	Menodóra vt. sz.	Szombat	Erik
11	Teodóra bűnbánó (Tündér)	**Vasárnap**	Theodora
12	Autonóm vt. püspök	Hétfő	Guidó
13	Sír templ. felsz.; Kornél	Kedd	Lóránt
14	Sz. Kereszt felmagasztalása	Szerda	Szerénke
15	Nicetás nagy vt.	Csütörtök	Nikodemus
16	Eufémia vt. szűz	Péntek	Edith
17	Zsófia vértanú és 3 leánya	Szombat	Ottó, Bullin
18	Eumén püspök (Enyég)	**Vasárnap**	Tamás
19	Trofim vt.; Szabbác vt.	Hétfő	Vilmos
20	Euszták vt.: Lestár	Kedd	Frederika
21	Kodrát v. Kvadrát pk.	Szerda	Máté
22	Fókás vértanú (Fekecs)	Csütörtök	Móric
23	Ker. Szent János fogantatása	Péntek	Tekla
24	Tekla szűz vt.	Szombat	Gellért
25	Eufrozina: Fruzsina vt. sz.	**Vasárnap**	Farkas
26	Nilus (Nyilas); János hal.	Hétfő	Jusztina
27	Kallistrát és 50 katona vt.	Kedd	Adalbert
28	Baruk próféta; Kariton vt.	Szerda	Vencel
29	Cirjék remete	Csütörtök	Mihály
30	Örmény világosító Gergely	Péntek	Jeromos

A Hold fényváltozásai:

Utolsó negyed	5-én
Újhold	13-án
Első negyed	20-án
Holdtölte	27-én

OKTÓBER

RÓZSAFŰZÉR HÓNAPJA

FEJFAHÓ (Mindszenthó) ŐSZHÓ

1. szombat	1 Kis Sz Teréz; Krescens (Kelemér)
Évk. 27. vasárnap	2 Őrangyalok (Örs, Öröske)
Hétfő	3 Gellért: Gyirót ap.; Fástos
Kedd	4 Assz. Ferenc ra.; Krispus (Bodor)
Szerda	5 Placid, Pálma vtk; Attila pk
Csütörtök	6 Brunó (Berény); Erótisz (Ercse)
1. péntek: bűnbánat napja	7 Rózsafűzér Királynője (Esenke)
Szombat	8 "Magyarok Nagyassz. (Magyard, -i)
Évk. 28. vasárnap	9 Dénes; Leon. János; "Göntér rt.
Hétfő. Columbus Day	10 Bo. Ferenc; Gedő; Eulampia (Hajna)
Kedd	11 BA. Anyasága (Ajnárka); Zenőke
Szerda	12 Miksa vt; Monás pk (Nánás)
Csütörtök	13 Kálmán vt; Ede k; Teofil
Péntek: bűnbánat napja	14 Kalliszt p; Burghard (Bogárd)
Szombat	15 N. Teréz; Aurélia (Aranka)
Évk. 29. vasárnap	16 Al. Margit; Tiszt. BA (Arika); Lehel
Hétfő	17 Ant. Ignác; Heron (Tuhudun)
Kedd	18 Lukács ev.; Asklepiád (Csokaly)
Szerda	19 Jogues Izs. vt; Ker. Pál; Alk. Péter
Csütörtök	20 Vendel; Artémius vt: Tihamér
Péntek: bűnbánat napja	21 Orsolya; Viátor (Vétes, -di)
Szombat	22 Kordula vt (Karaldi); Alódia
Évk. 30. vasárnap	23 "Kap. János (Koppány, -nka); Zaránd
Hétfő. Veteran's Day	24 Kl. Antal; *Ráfael; Maglór (Káldor)
Kedd	25 Krizsán (Örkönd); "B. Mór pk
Szerda	26 Evariszt p; "Dömötör: Dömös vt
Csütörtök	27 Szabina; Elezbán (Besnyőd, Ellák)
Péntek: bűnbánat napja	28 Simon, Tádé apsk.; "B. Gál fc
Szombat	29 Nárcisz; Tódor (Somodor); Melinda
Évk. 31. vasárnap	30 R. Alfonz; Luperkus (Farkasd)
Hétfő	31 "Farkas pk; Sztakisz (Csekez)

OKTÓBER

GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR		PROTESTÁNS NAPTÁR	
1	**Boldogasszony védelme**	Szombat	Malvin
2	Ciprián: Coborján vt. pk.	**Vasárnap**	Lucian
3	Areopagita Dénes vt.	Hétfő	Helga
4	Jerót athéni püspök	Kedd	Ferenc
5	Karitina vt. sz.	Szerda	Aurél
6	Tamás apostol	Csütörtök	Elfrida
7	Szergius vt.: Sergyes	Péntek	Amadia
8	Pelágia: Pelágyia bűnbánó	Szombat	Etelka
9	ifj. Jakab apostol	**Vasárnap**	Dénes
10	Eulamp (Fényőke, Hajnalk.)	Hétfő	Gedeon
11	Fülöp szerpap	Kedd	Kálmán, Zwingli
12	Adornok vértanú	Szerda	Miksa
13	Papilás és Kárpus vtk.	Csütörtök	Ede
14	Nazár, Gyárfás, Prótás vtk.	Péntek	Helén, Béza
15	Lucián vértanú	Szombat	Teréz
16	Longyinus vértanú	**Vasárnap**	Gál
17	Ózeás próféta	Hétfő	Hedvig
18	Lukács evangélista	Kedd	Lukács
19	Jóel próféta; Kleopátra özv.	Szerda	Nándor
20	Artémius vértanú: Tihamér	Csütörtök	Irén
21	Hilárion apát	Péntek	Orsolya, Hilárius
22	Abercius püspök	Szombat	Előd
23	Jakab apostol, Ignác pátr.	**Vasárnap**	Gyöngyvér
24	Arethas hitvalló	Hétfő	Salamon
25	Marcián és Martélyos vtk.	Kedd	Vilma
26	Dömötör vértanú: Demők	Szerda	Demeter
27	Nesztor	Csütörtök	Szabina
28	Parasceva, Terenc (Csizér)	Péntek	Simon, Judás
29	Anastázia vértanú (Neste)	Szombat	Zénó
30	Zenóbius (Zsember), Zenó.	**Vasárnap**	Kolos
31	Stachis	Hétfő	Reformáció napja

A Hold fényváltozásai:

Holdtölte	26-án
Utolsó negyed	5-én
Újhold	12-én
Első negyed	19-én

NOVEMBER

SZENVEDŐ LELKEK HÓNAPJA

MENYEGZŐS (Szentandráshó) ŐSZUTÓ

Kedd	1 MINDENSZENTEK (Ögyek)
Szerda	2 HALOTTAK NAPJA; "Viktorin
Csütörtök	3 P. Márton; Hubert; Szilvia (Zolna)
1. péntek: bűnbánat napja	4 B. Károly, Sarolta; "B. János dm
1. szombat	5 "Imre hg (Téteny, Tétenke)
Évk. 32. vasárnap	6 Lénárd; "B. Lorándh. Istv. ps
Hétfő	7 Engelbert (Csenger); Delinke
Kedd	8 "4 koron. vt (Zombor, Hódos)
Szerda	9 Lateráni Baz.; Tivadar; "B. Ilona
Csütörtök	10 N. Sz Leó; Av. András; Tünde
Péntek: bűnbánat napja	11 Turi Márton pk; Bartók ap.
Szombat	12 Jozsafát vt; "Asztrik (Ecser)
Évk. 33. vasárnap	13 K. Szaniszló; Ennáta (Enéh)
Hétfő	14 Lőrente pk; "Pócsi BA (Pozson)
Kedd	15 N. Albert ea; Samonás vt (Csoma)
Szerda	16 "Skót Margit; Gyertód; Ödön; Ötemér
Csütörtök	17 Magyar Erzsébet (Berénke); Gerg.
Péntek: bűnbánat napja	18 Péter-Pál Baz.; Jenő
Szombat	19 "Erzsébet; Köröspén pk (Bodrog)
Krisztus-király vasárnap	20 V. Félix (Bódog); Szolutor (Bulcsu)
Hétfő	21 BA. bemutatása; (Bercsény, -nke)
Kedd	22 Cecilia: Cicelle vt (Csellőke)
Szerda	23 Kelemen; Kolumbán; Amfilok (Bokod)
Csütörtök. Hálaadás nap	24 Krizsogon vt. (Zalkod, Kurszán)
Péntek: bűnbánat napja	25 Alex. Katalin; Rézmán vt
Szombat	26 P. Lénárd; "B. Vác rt; Hegyi BA
Ádvent 1. vasárnapja	27 Érmes BA. (Vezekény); Virgyil pk
Hétfő	28 Márkai Ják; Kreskon (Tényő)
Kedd	29 Szaturnin; "B. Balázs ps (Balmaz)
Szerda	30 András aps.: Endre (Almás, -ka)

NOVEMBER

	GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR		PROTESTÁNS NAPTÁR
1	Kozma és Demjén vtk.	Kedd	Marianna
2	Acindin vt. (Ócsigür)	Szerda	Győző
3	Acempszimás pk. vt.	Csütörtök	Hubert
4	Joannicus remete	Péntek	Károly
6	Galaktion, Episztémisz vtk.	Szombat	Vilma
6	Pál pk. vt.: Pósa	**Vasárnap**	Miklós
7	Hieron vértanu, Lázár	Hétfő	Ambrus
8	Mihály arkangyal	Kedd	Mária
9	Matróna; Onézifor vt.	Szerda	Tivadar
10	Erásztus, Olimpus vtk.	Csütörtök	Judit
11	Vince, Ménás, Viktor vtk.	Péntek	Lehel
12	Alamizsnás Szent János	Szombat	Gabriella
13	Aranyszájú Szent János et.	**Vasárnap**	Lucia
14	Szent Fülöp apostol	Hétfő	Benő
15	Szamonás vértanú (Csoma)	Kedd	Lipót, Linzi béke
16	Szent Máté evangélista	Szerda	Etelka
17	Csodatevő Szent Gergely	Csütörtök	Lázár
18	Román és plátó vtk.	Péntek	Ödön
19	Abdiás próféta	Szombat	Erzsébet
20	Dekapolisi Sz. Gergely vt.	**Vasárnap**	Jolán. Kiss Áron
21	**Boldogasszony felajánlása**	Hétfő	Ilona, Hatvani
22	Filémon és Cecilia vtk.	Kedd	Cecilia
23	Amfilok püspök (Bokod)	Szerda	Kelemen
24	Alexandriai Szent Katalin vt.	Csütörtök	Hálaadás napja
25	Szent Kelemen pápa vt.	Péntek	Katalin
26	Alipius remete	Szombat	Gergely
27	Perzsa Szent Jakab	**Vasárnap**	Advent 1. vas.
28	István vértanú	Hétfő	Piroska
29	Paramon vértanú	Kedd	Nóé
30	Szent András ap. (Almás)	Szerda	Endre, András

A Hold fényváltozásai:

Utolsó negyed	3-án
Újhold	11-én
Első negyed	17-én
Holdtölte	25-én

DECEMBER

KARÁCSONY HÓNAPJA

BŐVEDHÓ (Karácsonyhó) TÉLELŐ

Csütörtök	1 Elegy pk; Diodór (Ozondur)
1. péntek: bűnbánat napja	2 Bibiána; Aranka; Szekurus (Csekős)
1. szombat	3 Xav. Ferenc (Zovárd, Zovárka)
Ádvent 2. vasárnapja	4 Dam. János; Borbála; Ozmund (Ózd)
Hétfő	5 Szabbás: Sebők (Csaba); "B. Lukács
Kedd	6 Miklós pk; Tercius (Torzok)
Szerda	7 Ambrus ea (Babar); Polikárp: Korpos
Csütörtök	8 SZEPL. FOGANTATÁS (Emőke)
Péntek: bűnbánat napja	9 F. Péter ra.; Bassián (Vázson)
Szombat	10 Melkiás p; Lorétomi BA. (Lakod)
Ádvent 3. vasárnapja	11 Damocsa p; Trázon: Terestyén
Hétfő	12 Ch. Franciska (Csanta); Gvad. BA.
Kedd	13 Luca vt; Jodók: Józsa; Ottilia
Szerda	14 Ker. János ea; B. Bertót fc
Csütörtök	15 Valér; Crocifissa Mária ra.
Péntek: bűnbánat napja	16 Etelka csnő.; Albina; Sidrák
Szombat	17 Lázár pk; Sturmius (Burány)
Ádvent 4. vasárnapja	18 Úrváró BA (Váród); Töhötöm
Hétfő	19 Pelágyia; "B. Pál (Bólya); Oros
Kedd	20 Döme ap.; "B. Dénes ps (Dés, -ike)
Szerda: Szentest	21 *Tamás; Kaniz. Péter; Tömös
Csütörtök	22 Zénó (Zigánd); Demeter: Dönkös
Péntek: bűnbánat napja	23 Kenti Ján.; Viktória; "Umbert
Szombat: Szentest	24 Ádám, Éva (Ősed, Őse)
NAGYKARÁCSONY	25 JÉZUS SZÜLETÉSE (Zaránd)
Hétfő	26 ISTVÁN 1. vt (Előd, -ke)
Kedd	27 Boráldó Szent János (Böjte)
Szerda	28 Aprószentek (Apor, -di, Fiád)
Csütörtök	29 Beket Tamás (Bökény); Damó vt
Péntek. Szent Család	30 Dávid k; "Sebő érs. (Csebe)
Szombat	31 Szilveszter: Sorostély; Estike

DECEMBER

GÖRÖG KATOLIKUS NAPTÁR		PROTESTÁNS NAPTÁR
1 Náhum próféta	Csütörtök	Natália
2 Habakuk próféta	Péntek	Aranka
3 Sofóniás próféta	Szombat	Olivia
4 Borbála vértanú szűz	**Vasárnap**	Borbála
5 Szabbás apát (Csaba)	Hétfő	Vilma
6 Szent Miklós püspök	Kedd	Miklós
7 Szent Ambrus egyháztanító	Szerda	Ambrus
8 Boldogasszony fogantatása	Csütörtök	Mária
9 Patápius remete	Péntek	Joakim
10 Mennás vértanú (Nánás)	Szombat	Judit
11 Oszlopos Szent Dániel rem.	**Vasárnap**	Lehel
12 Spiridion püspök	Hétfő	Gábriella
13 Eustrát vt.; Luca vt.	Kedd	Lucia
14 Tirzus és vt. társai	Szerda	Benő
15 Eleutér vt. pk. (Aladár)	Csütörtök	Johanna
16 Aggeus próféta	Péntek	Etelka
17 Dániel próféta	Szombat	Lázár
18 Sebő és tsai vt. katonák	**Vasárnap**	Auguszta
19 Bonifác vértanú	Hétfő	Viola, Gusztáv A.
20 Ignác vértanú	Kedd	Ignác, Teofil
21 Juliána (Jávorka) vt. szűz	Szerda	Tamás
22 Anastázia vértanú (Neste)	Csütörtök	Zénó
23 Viktória vt; Tiz krétai vt.	Péntek	Viktória
24 Karácsony vigiliája	Szombat	Ádám és Éva
25 Nagykarácsony	**Vasárnap**	**Karácsony**
26 Istenszülő B. A. József	Hétfő	István
27 Szent István fővértanú	Kedd	János
28 Több ezer nikodémiai vt.	Szerda	Kamillia
29 Aprószentek	Csütörtök	Dávid, Bocskay
30 Anizia vértanú: Anikó	Péntek	Zoárd
31 Melánia, Szilveszter	Szombat	Szilveszter

A Hold fényváltozásai:

Utolsó negyed	3-án
Újhold	10-én
Első negyed	17-én
Holdtölte	25-én

Tudnivalók az 1977-es év ünnepeiről

★ Újév ..... jan. 1
Vízkereszt ..... jan. 2
Árpádházi Szent Margit jan. 19
Gyertyaszentelő B. A. .... febr. 2
Hamvazószerda ..... febr. 23
1848-as magyar ünnep márc. 15
Szent József ..... márc. 19
Gyümölcsoltó B. A. .... márc. 25
Virágvasárnap ..... ápr. 3
Nagycsütörtök ..... ápr. 7
Nagypéntek ..... ápr. 8
Nagyszombat ..... ápr. 9
Húsvétvasárnap ..... ápr. 10
Sz. Antal kilenced kezdete ápr. 13
Édesanyák napja ..... máj. 8
★ Áldozócsütörtök ..... máj. 19
Pünkösdvasárnap ..... máj. 29
● Pünkösdi búcsú ..... máj. 29
Hősök napja ..... máj. 31
Szentháromság vasárnapja jún. 5
Úrnapja ..... jún. 12
Jézus Szent Szíve ünnepe jún. 17
Édesapák napja ..... jún. 19
Szent László király ..... jún. 27
Magyar Hősök, Vértanúk jún. 27
Szent Péter és Szent Pál jún. 29
Függetlenség ünnepe USA jul. 4
Kármelhegyi B. A. ..... júl. 16
Porciunkula ..... aug. 2
★ Nagyboldogasszony aug. 15
Szent István király ..... aug. 20
Mária Királynő ..... aug. 22
Munka ünnepe ..... szept. 5
Kisasszony napja ..... szept. 8
● Őszi búcsú ..... szept. 11
Szent Kereszt felmag. szept. 14
Hétfájdalmas Szűz ..... szept. 15
Mihály, Gábor, Rafael
főangyalok ünnepe szept. 29
Asszjszi Szent Ferenc ..... okt. 4
Aradi 13 magyar vt. ..... okt. 6
Magyarok Nagyasszonya okt. 8
Kapisztrán Szent János okt. 23
1956-os Szabadságharc okt. 23
★ Mindenszentek ünnepe nov. 1
Halottak napja ..... nov. 2
Szent Imre herceg ..... nov. 5
Magyar Szent Erzsébet nov. 17
Krisztus király ünnepe .... nov. 20
Szűz Mária bemutatása nov. 21
Hálaadási ünnep: USA nov. 24
Ádvent első vasárnapja nov. 27
★ Szeplőtelen Fogantatás dec. 8
★ Karácsony ünnepe .... dec. 25

(★) Kötelező ünnepnapok

Az erdélyi ferences atyák youngstowni kegyhelyén 1977. május 29-én tartjuk a pünkösdi búcsút, az őszi búcsú pedig szeptember 11-én lesz. Szeretettel várjuk kedves magyar testvéreinket.

Magyar életszentség

A történelmi haza szentjei és boldogjai

A Philadelphiában
1976 nyarán tartott 41. Eucharisztikus Kongresszusra
összeállította: MESKÓ LAJOS, piarista

MAGYAROK NAGYASSZONYA a Boldogságos Szűz, kinek Szent István felajánlotta koronáját és országát halála előtt, 1038-ban. Ünnepe 1896 óta: október 8, azelőtt augusztus 15.

KERESZTÉNYSÉGÜNK ELSŐ ÖTVEN ÉVE: **Szent István** első királyunk és apostolunk, uralkodott 1000-1038, egyházi ünnepe augusztus 16, magyar ünnepe augusztus 20.

Boldog Gizella, Szent István felesége († 1085. május 7), Szent Henrik német császár húga.

Szent Imre herceg, gyermekük († 1031. november 5), kinek latinos Emericus nevéből ered Észak- és Dél-Amerika földrész neve, mert a földrészt első feltérképezője, Emerigo Vespucci után nevezték el, ki nevét Emericus után kapta, aki védőszentje is volt.

Szent Béla (Adalbert) püspök, aki Istvánt megkeresztelte, hazánkban hithirdetőként működött, majd a lengyelek és poroszok térítésére ment és az utóbbiaktól nyerte el a vértanúság koronáját 997. április 23-án. A német eredetű bencés püspök így három nép apostola. Vele működtek és mentek további térítő útra: **Szent Bonifác** bencés, († 1002 táján) a poroszoktól szenvedett vértanúságot; **Szent Benedek vagy Bedő** bencés vértanú († 1005 körül); **Szent Máté, Izsák, Keresztély** és **János** bencés vértanúk, mind a négyen a magyarok és avarok közt térítenek (1005 tájban). **Szent Urolf** lorchi püspök 825 táján sok magyart megkeresztelt Óvár körül, a vezéreket megtérítette és velük keresztelkedtek meg harcosaik is. **Szent Virgil** ír szerzetes, Salzburg püspöke 784 körül térít az avar gyepűkön, Árpád magyarjai közt térít **Szent Guibert** és **Szent Vimmo** bencés 926-936 tájban.

Szórád Szent András és **Szalkai Szent Benedek** bencés remeték Lengyelhonból költöztek Nyitra mellé.

Szent Gellért csanádi püspök († 1046. szeptember 25) a róla elnevezett Gellérthegynél szenvedett vértanúságot három társával, **Boldog Beszteréd** nyitrai, **Boldog Bőd** egri és **Boldog Beneta** veszprémi püspökökkel.

István, Imre, Gellért és a két nyitrai remete egyszerre került a

szentek sorába — VII. Gergely pápa szentesítésével, 1083-ban. Így István az Egyház első szent királya, akit már a pápa kanonizált — miután a nép már szentként tisztelte.

Szent István király idejében **Boldog Sebestyén** bencés, az első érsekprímás († 1036. december 30), **Boldog Asztrik**, kalocsai érsek, aki II. Szilveszter pápától a koronát hozta és Istvánt megkoronázta. **Boldog Mór**, pécsi püspök († 1070. október 25), az első magyar származású írónk, az András- és Benedek-legendák szerzője, **Boldog Vác**, aki a róla elnevezett későbbi Vác város környékén volt remete. **Szent Göntér** (Gunther) német remete a Bakonyban élt 28 évig szent királyunk oltalma alatt. Ebben az időben jött magyar honba téríteni a kamalduliak alapítója, **Szent Romuald** (Rádony) apát és Querfurti **Szent Brunó** kamalduli szerzetes.

A XI. SZÁZAD VÉGÉN **Szent László** király, a lovagok példaképe († 1095. július 28, ünnepe: június 27). Leánya, Piroska, Komnem János bizánci császár felesége, "**Vendégszerető Szent Ilona**" néven a keleti egyház szentje lett. **Boldog Salamon** király sok bajt okozó uralkodása után mint bűnbánó remete halt meg 1058. szeptember 28-án.

A XII. SZÁZADBAN **Boldogemlékű Árpád-házi Zsófia** bencés apáca volt az első magyar királylány, aki az ausztriai Admontban jótetteivel szerzett érdemeket hazájának. **Boldog Bánfi Lukács**, érsekprímás, hősiesen szállt szembe két bitorló királlyal. A "magyar Becket Tamás", **Boldogemlékű Saul**, kalocsai érsek, szenttéavatási ügye a tatárjárás miatt elakadt.

A XIII. SZÁZADBAN ismét bővelkedünk szentekben és boldogokban. A kolduló rendek által végzett nagy lelki megújhodásban hazánk is résztvett. A domokosok közül **Boldog Pál** 90 társával szenvedett vértanúhalált a tatároktól. A lengyel **Boldog Szádok 49 vértanú-társának nagy része magyar** volt. Szintén a tatároktól szenvedtek vértanúságot. A főúri Hahold nemzetség tagja **Boldog Bánfi Buzád**, aki hatalmas főúrból lett alázatos domokosrendi szerzetes.

AZ ÁRPÁD-HÁZ szentjei közül is egyik legkedvesebb **Magyarországi Szent Erzsébet**, a ferences harmadik rend tagja, II. Endre király leánya. IV. Béla királyunk és felesége, Laszkarisz Mária a szentség hírében haltak meg. Négy lányukat avatták szentté, vagy boldoggá: **Szent Margit** domokos apáca, az önmegtagadás nagy hősnője, aki hazájáért ajánlotta fel ifjú életét. **Szent Kinga**

Szent István szobra a youngstowni Csíksomlyón

(vagy: Kunigunda) és **Boldog Jolánta**, mindketten lengyel hercegek feleségei lettek, majd később mint ferences apácák éltek Lengyelhonban. **Boldog Konstancia** klarissza apácaként élt. Az Árpád-ház utolsó szentje **Ifjabb Szent Erzsébet** domokos apáca, III. Endre lánya, a svájci Töss kolostorában halt meg, mint a mély imaélet és derűs lélekkel viselt hontalanság hősnője. IV. Béla öccsének, Kálmán hercegnek felesége **Boldog Krakkói Szalome** szűzi házassága és férje halála után visszatért Lengyelországba.

Domokosrendi szerzetes volt még **Veszprémi Boldog Ilona**, Szent Margit újoncmestere és lelkivezetője, misztikus szent, aki Krisztus Urunk sebhelyeit viselte, ő volt az egyetlen magyar stigmatizált. **Boldog Gellért**, budai domokos szerzetes, volt Margit gyóntatója; **Boldog Umbert**, aki domokos rendfőnök, majd egyetemes tartományfőnök volt.

Boldog Miklós mártír, Bosznia püspöke, a bogumil eretnekek ölték meg, **Boldog János**, domokos tartományfőnök, IV. Béla király tanácsadója volt, jövőbelátó tehetségéről volt híres. **Boldog Imre** (Imecs) zárja be a 13. századi domokos boldogok és szentek sorát hazánkban.

Boldog János az első magyar ferences, aki valószínűleg francia származású volt. Ferencesek voltak még **Boldog Budai Pető, Boldog Esztergomi Egyed** és **Boldog Esztergomi Gál.**

A magyar Pálos rendet **Szent Özséb** esztergomi kanonok alapította († 1270. január 20), a "Fehér barátok" szigorú rendjébe gyűjtve Thébai Szent Pál remetéit. Nagy Lajos király Lengyelországba telepítette a rendet, ahol a lengyelek leghíresebb kegyhelyének, Czestochowa kolostorának ők voltak lakói. VIII. Orbán pápa rendelete szerint (1623) a boldogoknak kijáró tisztelet illette meg az alapító Özséb mellett a következőket: **Benedek**, második pálos rendfőnök, **István**, a harmadik, **Lőrinc**, a negyedik rendfőnök, a jövőbelátó **Nosztrai Lukács**, akinek teste épen maradt, a szelídségéről ismert **Jámbor Ferenc, Csodatevő Hektor, Zalánkeményi Péter, Ungvári Kálmán.** Közismert **Báthory László**, budai remete, bibliafordító, akinek irodalmi munkája részleteiben fennmaradt a Jordánszky kódexben. (Családjából származott a későbbi erdélyi fejedelem és lengyel király, Báthory István is.) **Zkoly János**, akiből csanádi püspök lett, **Szombathelyi Tamás**, rendfőnök, **Csanádi Albert**, vallásos költő. A "kunok grófja", **Tharr Albert** alázatos fehér baráttá lett. **Huszár Gáspár** előbb törökverő hős volt, **Lóránd-házi István**, rendfőnök († 1519. szeptember 6, Sümegen) írta meg Remete Szent Pál életrajzát. **Máté** és **Bálint** budaszentlőrinci testvérek, Máténak és később **Pál** testvérnek teste épen maradt. Kolostoraikat később a török dúlta fel. **Gergely** esztergomi kanonokból lett pálos szerzetes. **Angyali Tamás**, a baranyai Szent Lászlón, az elragadtatások hőse volt.

AZ 1300-AS ÉVEKBEN domokosrendi misztikus **Boldog Csák Mór**, aki eredetileg házasember volt, majd feleségével közös megegyezés alapján mindketten szerzetesek lettek. Kína első hithirdetője, **Boldog Eskandéli Máté** is Budán született, vértanúságot szenvedett. **Nagy Lajos** király maga is mélyen vallásos és szentéletű volt, ő alapította Máriacell kegyhelyét, ahol ma ideiglenesen Mindszenty József bíboros atyánk nyugszik. Czestochowa egyik régi oltárképén ez a felirat díszlik: **Sanctus Ludovicus, Rex Hungariae.** Nagy Lajos lánya volt **Boldog Hedvig**, akit a lengyelek **Jadwiga** néven tisztelnek. A lengyelek térítője volt, mert a pogány Jagelló Ulászlóhoz ment feleségül, aki népével együtt kereszténnyé lett.

Az 1300-as évek a külmissziók magyar hőseivel is tündökölnek. A keletről fenyegető tatár betörések ellensúlyozására a tatárok közt és a délkeleti Oroszország törökjei közt terjesztették a megértés és szeretet vallását.

Legnevezetesebbek a magyar hittérítők között **Boldog András** ferencrendi vértanú, akit négy társával az Al-Dunánál öltek meg († 1350), **Boldog Pétervároradi István**, szintén ferences, aki előbb meginog a rettenetes kínzások hatására, de aztán bátran megvallja hitét a török előtt. **Boldog Szász Antal** erdélyi ferences és két társa Bodonynál szenvednek vértanúságot († 1369). **Boldog Magyar Miklós** és **Boldog Magyarhoni László**, ferences vértanúk, az oláh vajda vad pribékjeinek estek áldozatul. **Boldog Magyar Tamás és három** társa Afrikában szenvedtek vértanúságot. **Boldog Péter** ferencest a tatárok ölték meg.

A Kármel hegyéről elnevezett legelső kármeliták közt volt **Boldog Magyar Kozma** Jeruzsálemben († 1197), **Budai Szent Antal** pedig a töröktől veszti életét. Későbbi pálos vértanúk a 12 magyar hithirdető Dél-Amerikában, akiket az indiánok halálra kínoztak.

AZ 1300-1400-AS ÉVEKBEN két nem magyar püspök került a magyar boldogok közé: a horvát **Boldog Gazóthi (Kazotics) Ágoston** zágrábi püspök és az olasz **Boldog Dominici János**, aki évtizedekig volt pápai követ Budán. **Thomasius Szent Péter**, francia kármelita püspök, is járt a magyar földön szentszéki küldetésekkel, kereszteshadat is szervezett a török ellen.

Ugyanilyen "befogadott" magyar szent **Kapisztrán Szent János** is, aki a magas bírói méltóságot cserélte fel a ferencesek egyszerű barna kámzsájával, ő népszerűsítette a "dicsértessék a Jézus Krisztus" köszönést is. Kereszteshadat toborzott Hunyadi János maroknyi seregének feltöltésére, résztvett a világraszóló nándorfehérvári diadalban. Utána pár hónappal a szentéletű Hunyadi Jánost és Kapisztránt is elvitte a fellépő járvány.

Mátyás király tanácsadója és védence volt a pálos **Boldog Gergely, Márkai Szent Jakob** olasz származású ferences, Szeged hitszónoka és a híres **Boldog Temesvári Pelbárt,** akinek latin hittudományi könyveit egész Európa csodálta és használta. **Boldog Szébold** ágostonrendi szerzetes a Báthoryak fejedelmi véréből eredett.

A TÖRÖK URALOM ALATT — a 20. század váteszi püspökszónoka, Prohászka Ottokár szerint — maga az egész magyar nép vértanú nemzetté vált. Ebben az időben a török által "propter odium fidei", tehát a hit gyűlöletéből megölt szerzetesek a kánonjog szerint formaiságtól függetlenül a vértanúk közé számítanak.

A pálosok közül **Subáczy Antalt** és négy szerzetestársát, valamint Patacs, Remete, Bajcs, Esztergom stb. pálos zárdák valamennyi barátját a török öli meg. 1526-ban, közvetlenül a mohácsi csata után, Budaszentlőrinc pálos kolostorának valamennyi szerzetesét kardélre hányják.

A ferencesek közül **Mikola Boldizsár** kolozsvári atyát a templomban szentmise közben ölik meg a hitújítók, 1526-1550 között egyedül Erdély területén 45 ferences hal vértanúhalált hitéért. 1553-ban Nagyváradon minden ferencest, rá három év múlva minden domokost lemészárolnak, mert nem hajlandók az új hitre térni. Nagyvárad minden kanonokját és papját leöldösik, mert ragaszkodnak katolikus hitükhöz, Egerben egy ferencest ölnek meg emiatt.

A budai, pesti és esztergomi ferences zárdák szerzeteseit a török mészárolja le. Budán hal meg **Bresztóczi Miklós, Pesti Mátyás, Kölyüdi Balázs** és hat társuk, Pesten négy testvér és Esztergomban **Vásárhelyi Bernát, Tárkányi Ágoston.** (A töröktől vértanúságot szenvedettek hosszú listája megtalálható Meszlényi Antal művében a 250-253 lapokon.)

Az Európát védelmező török elleni harc hozza Magyarhonba **Istenes Szent Jánost** Spanyolországból, aki akkor még katona, később az irgalmasrend megalapítója. **Brindizi Szent Lőrinc** egyházdoktor, kapucinus szerzetes, mint második Kapisztrán vezeti a magyar sereget a török ellen és Csókakőnél győzelmet arat.

AZ 1600-AS EVEKBEN újra föllángol a vallási villongás. Mindenki tud az 1673-ban gályarabságra ítélt 64 protestáns lelkészről, akik a Habsburg politikai és vallási abszolutizmus áldozatai. De kevesen ismerik annak a kornak katolikus pap vértanúit.

Csepellényi György pálos atyát 1674-ben gyilkolják meg katolikus hitéért Egerben. **Török Mártont** abban az időben Boldogkőről Kassára menet lövik agyon, szintén pálos **Szvetenay Miklós,** akit Bozóknál kínzások közt végeztek ki. A jezsuiták közül **Leleszy Jánost,** majd **Szimonidesz Jánost** végezték ki hithirdető körútjukon Erdélyben. Nagyszombatban négy jezsuita hal meg hitéért: **Herédy**

Tamás, Korbély István, Palugyay György és **Végh Miklós.** 1679-ben valamennyi egri és jászói kanonokot lemészárolják, majd 16 esztergomi pap esik áldozatul a hitújítók gyűlöletének. **Speráth Tamás** piarista megszabadul, de a kínzásokban szerzett súlyos sebeibe később belehal. **Balogh Ferenc,** pálos, protestánsként született, Erdélyben ölik meg mint hittérítőt. A pestisnek esnek áldozatul a betegek ápolása közben **Pethő István, Süttő Lőrinc, Szörényi Ágoston, Bessenyei Miklós** pálosok.

Székely Mózes unitárius katonái ölték meg **Váradi János** ferencest és társait Csiksomlyón (1601), **Néri Emmánuel** jezsuita laikustestvért Kolozsvárt, görögkeleti szakadár szülei ölik meg **János** tesvért Erdélyben, mert nemcsak katolikus lett, de ferences szerzetes is. 1619-ben Jászón a kanonokokat mészárolják le hitükért, 1683-ban **Polacsek Jeromos** atyát gyóntatás közben ölik meg Pereszlényben, **Iglódi István** minorität hitéért összeszabdalják, stb... stb.

A sok mártír közül a három kassai vértanút Bethlen Gábor hajdúi végezték ki szörnyű kínzások közt (a nagy fejedelem tudta nélkül). Őket hivatalosan is boldoggá avatták. **Pongrácz István,** jezsuita, magyar nemes volt, **Kőrösi Márk,** esztergomi kanonok és **Grodecz Menyhért,** világi pap, nyerték el akkor Kassán a vértanúk koronáját.

A pozsonyi **Trinkel Zakariás** jezsuita szent élet után halt meg 1665-ben. A piaristák közül "venerábilis", vagyis tiszteletreméltó a szepesi **Franki János** és **Kinczel István,** szentéletű ferences a csíksomlyói **Domokos Kázmér, Jegenyei Ferenc** és **Szalinai István** (mind a 17. században).

E kor hőse a tiszteletreméltó **Magyarbéli Bosnyák Zsófia,** Wesselényi Ferenc nádor első felesége, aki szentség hírében halt meg 1644-ben. Négy pálos szentéletű szerzetesünk ebből az időből **Padarovich András** és **Nemesy Pál, Jelenszky Tamás** és **Borkovics Márton.**

Szentként tiszteli az egész magyar nép **Pázmány Péter** bíborost, az ellenreformáció vezéralakját, aki a már szinte protestánssá vált magyarságot visszatérítette a katolikus hitre.

A 18. SZÁZADBAN a "barokk kor szentjei" a pálosok közül **Vizkelety Albert, Ordódy István, Rósa Ferenc, Váradi Lőrinc** híres hitszónok, **Motesiczky János** hittudós, aki az ősmagyar Divék nemből eredt.

Az erdélyi Mikházán **Péterfi Anzelm** ferences hű követője volt a híres székely minoritának, **Kelemen Didák** atyának, kinek boldoggávatási pöre folyamatban van.

Fodor Ambrus csikrákosi születésű ferences, **Luzsánszky László**

esztergomi segédpüspök, **Hanácius Ferenc** piarista a Szepesség apostola, és **Szlopnyay Elek** piarista haltak meg szentség hírében.

1704-ben az újonnan települt rácok felkelése Baranyában több vértanút követelt. Siklóson **Horváth Domokos, Cvetkovics Lajos** ferencesek, Pécsett két másik ferences és a jezsuita **Borovecz Mihály, Móró István, Borhy György, Jakabovics Jakab,** valamint **Horváth György** kanonok és még sokan mások estek áldozatul a rác öldöklésnek.

A 19. SZÁZADBAN boldoggáavatási eljárás indult meg **Hám János,** szatmári püspök, ügyében, akit hazafias magatartása miatt az osztrák kormány rendeletére elbocsátottak.

Boldoggáavatás jelöltje a fiatal jezsuita novicius, **Kaszap István** (1916-1935), valamint **Bogner Etelka-Margit,** vizitációs nővér († 1933) és a szent szemorvos professzor, **Batthyányi-Strattmann László herceg** († 1931) és **Scheibl Szabin** ferences misszióstestvér († 1931, Hankau, Kina).

A következő hazánkfiai is méltók lennének az egész világ tiszteletére: **Ipolyi Gáspár** kanonok (1762), kinek halála után derült ki, hogy vezeklőövet hordott hosszú éveken át. A jezsuita "Hungarus Hrussoviensis" tudós **Fitter Adám,** erdélyi püspök, **Klobusitzky Péter,** szentéletű kalocsai érsek, **Dobay M. Etelka,** szerzetesnővér, **Biró Ferenc,** jezsuita, a Szent Szív apostola, **Fischer-Colbrie Ágost,** kassai püspök és legfőképpen **Prohászka Ottokár,** Székesfehérvár lángkelkű püspöke, a modern Magyarország apostola, **Bangha Béla** jezsuita rendfőnök, **Buttykai Ákos,** a híres ferences szónok, a háború vértanúja, **Apor Vilmos,** győri püspök és még sokan, sokan a háborús inváziók vértanúi, áldozatai, hősei. Utoljára, de nem utolsósorban pedig **Mindszenty József** hercegprímás, Esztergom érseke.

• • •

BEFEJEZÉSÜL emlékezzünk meg azokról is, akik még a honfoglalás előtt éltek magyar területen, vagy valamely kapcsolatban álltak a magyarsággal a századok folyamán.

A honfoglalás előtti római kor szentjeit, Pannónia vagy a Szerémség vértanúiként említjük. A legelső szentéletű keresztény a mai magyarok földjén **Szent Andornok,** (Andronicus), Szent Pál tanítványa, Pannonia első püspöke. (Nevét ma is őrzi Heves vármegyében Andornok község.) Legendás vértanú család volt **Szent Lesztár (Euszták)** és felesége, **Szent Theopiszta,** fiaikkal, **Szent Agapéttal** és **Szent Teopisztussal.**

Legismertebbek: **Szent Kerény (Quirinus),** püspök és **Szent Rutilus,** akik Szombathelynél szenvedtek vértanúságot. Szent

Iréneus (vagy: **Ernye**) püspök szintén életét adta hitéért. **Szent Sándor**, római katonát, a keresztények védelmezéséért végezték ki. Cicelle, Epernicus, Heraklius, Spirus és Szent Szosztrátus is vértanúk voltak. Ugyancsak a Szerémségben lett vértanú Anasztázia, Kasztor, Klaudius, Szimforián és Szimplicius. Pannoniai volt Agrikola. Leghíresebb Sabaria (a mai Szombathely) szülöttje, **Szent Márton**, francia püspök, aki Szent Patricknak volt nagybátyja. Pannóniában született Portugália védőszentje, **Bragai Szent Márton** is és a nyugati szerzetesség egyik úttörője, **Lerini Szent Antal**, valamint **Szent Jeromos** is.

• • •

Meg kell még említenünk, hogy az Árpád-ház nemcsak hazánknak adott számos boldogot és szentet, hanem igen sok nem magyar szentben is az Árpádok vére csörgedez anyai ágon. Nincs a világnak még egy uralkodóháza, mely ennyi szentet mutathatna fel.

Skócia nagy szentje, **Skót Szent Margit**, Baranya vármegyében született, apja Földönfutó Edward, anyja Szent István királyunk lánya. Fiuk, **Szent David**, a szigetországnak szintén kimagasló uralkodója volt.

Morvaország nagy püspöke, **Boldog Zdik Henrik** anyai ágon szintén az Árpád-ház sarja, és az Árpádoktól származik **Boldog Erzsébet**, premontrei szűz is. Hazánkban született az angliai **Szent Margit**, ciszterci apáca is.

Cseh Ágnes, aki Prágában volt klarissza apáca, I. Endre királyunk dédunokája, magyar ivadék **Ágnes**, prágai bencés nővér is. Magyar származású Toulouse város szentéletű püspöke, **Szent Lajos** is, mert nagyanyja magyar volt, Portugália Izabella néven ismert nagyasszonyának, **Szent Erzsébetnek** is anyai ágon magyar vér csörgedez ereiben, valamint a premontrei **Boldog Hedvignek** is.

Nagy Lajos királyunk idején, mikor "magyar tengere vizébe hunyt el észak, kelet, dél hullócsillaga", élte virágkorát az egyetlen magyar alapítású szerzetesrend, a pálosok rendje. A nyugati országokban vált akkor szállóigévé éppen az ötezres létszámot elérő pálosrendi barátokkal kapcsolatban az a mondás:

"Aki életszentséget akar látni,
menjen Hungáriába . . ."

FORRÁSMUNKÁK: Katolikus Lexikon, Balázs Benedikta: Pannónia virágoskertje, Zalka: Szentek élete, Tölgyes Lajos: Das Volk Mariens (im Mittelalter), Book of Saints by the Ramsgate Benedictines, Erdélyi László O.S.B.: A Pannonhalmi Szent Benedekrend története, Új Magyar Sion c. folyóirat "A magyar Egyház napjai" cikksorozata, Prileszky: Acta Sanctorum Hungariae ex Bollandi operibus, Csete István S.J. Panegyrici Sanctorum Patronorum Regni Hungariae, Szentiványi Márton S.J.: Dissertatio Memorabilium Hungariae, Tyrnaviae, György József O.F.M.: A ferencrendiek élete és működése Erdélyben, Fehér Mátyás: Magyar fények, Kisbán Emil: A magyar pálosrend története, Meszlényi Antal: Katolikus magyarságunk küldetésében, Szent Magyarok Lapja c. folyóirat 1942-44 évfolyamai, ezenkívül számos különböző helyeken megjelent cikk, történelmi adat, stb.

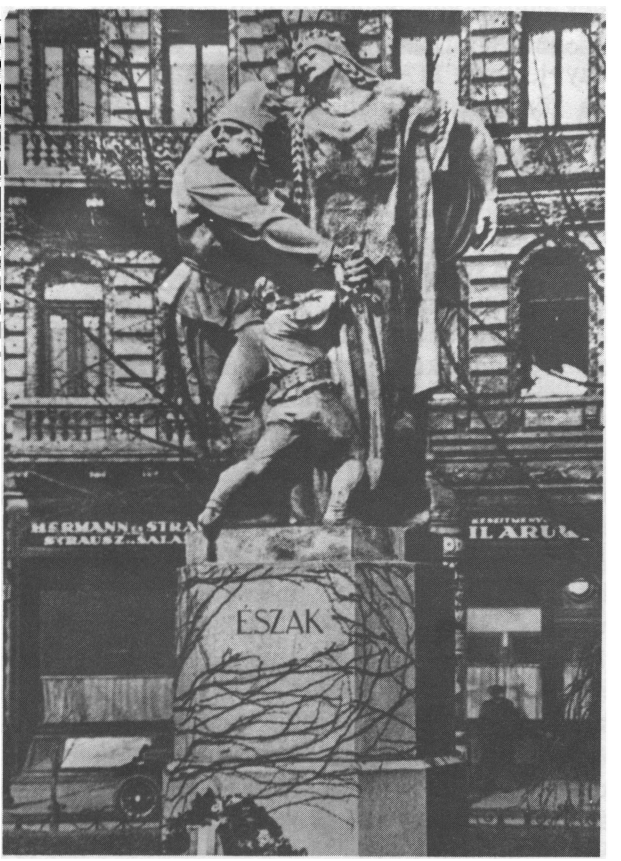

Az elszakított országrészek egyik jelképes szobra: ÉSZAK

II. RÁKÓCZI FERENC:

A szeretet nem fél

Írói munkássága szélesen alapozott műveltségből, gazdag ismeretanyagból bontakozott ki. Ifjúkorától kezdve sokat olvasott. Sorsa úgy alakult, hogy többször kellett hirtelen megválnia otthonától: minden alkalommal egy-egy könyvtárat hagyott a háta mögött. Könyvtárainak a jegyzékei fennmaradtak. Tudjuk, hogy milyen könyvek voltak vele a bécsújhelyi börtönben, cím szerint ismerjük 1701-ben leltározott sárospataki könyvtára 169 művét s a rodostói könyvjegyzék 112 munkáját. E lajstromok arról tanúskodnak, hogy a könyvek tulajdonosa korszerű olvasmányokkal vette körül magát. Szépirodalom, történettudomány, állambölcselet és hadtudomány mellett természettudományi munkák is találhatók szép számmal. A külföldi újságok, valamint a vitairatok azt bizonyítják, hogy Rákóczi alaposan tájékozott kora európai közéletében. Nagy érdeklődéssel fordult a fejedelem a francia történelem és társadalom felé. Különösen nagy hatással voltak reá Fénelon és Bossuet írásai. Egyik történetíró megállapítása szerint Rákóczi a francia történelem és politika tanulmányozásával nemcsak szövetséget keresett a Habsburgokkal szemben, hanem közelebbről próbált megismerni egy fejlettebb, az általános társadalmi fejlődés irányát jelző politikai struktúrát.

Bujdosásában írt Vallomásait és Emlékiratait tartják írói munkája csúcsteljesítményének. És ez így igaz még akkor is, ha ismételten hangsúlyozzuk levelei irodalmi értékét, és a szabadságharc idején született írásai magas színvonalát. Amikor XIV. Lajos halála után, megcsalatva a világpolitikai fordulatokba vetett hitében, a grosbois-i kamalduli kolostor magányában lírai önvallomásba kezd, tulajdonképpen önnön lelkében akarja megteremteni a harmóniát. Augustinus vallomásainak klasszikus példáját követi, ugyanakkor mondanivalóját erősen színezi a janzenizmus eszmevilága. A nagy francia tudóshoz, Pascalhoz hasonlóan ő is a szeretet parancsának a megtartásában fedezi fel az üdvözülés felé vezető utat. „A szeretet nem fél" — hangsúlyozza.

A vallomások költői hevületében életét gyalázatosságban elteltnek mondja, ugyanakkor minden közérdekű cselekedetéről úgy emlékezik meg, hogy keresztülvitelükben az elhivatottság tudata munkált közre, s tetteit mindig méltóságához illő nemes szándék vezérelte. Élete nagy művét, a szabadságháborút a legszigorúbb önvizsgálat idején is vállalja, s úgy látja, hogy vezetésével Istennek és honfitársainak egyaránt tartozott:

„Minden cselekedetem célja kizárólag a szabadság szeretete volt és az a vágy, hogy hazámat az idegen járom alól felszabadítsam. Nem a bosszúvágy indított erre, nem is koronát vagy fejedelemséget akartam szerezni, nem is kormányzáshoz volt kedvem; kizárólag az a hiú dicsőség vezérelt, hogy eleget tegyek kötelességemnek hazám iránt; és a világi becsület, melynek forrása természetes nagylelkűségem volt, az működött bennem..."

Érdekes módon bűneit a magánélet szférájában keresi és fedezi fel: az emberi gyengeségek meztelen rajzában különben az olvasó még közelebb kerül ehhez a rendkívüli férfiúhoz.

Írói szándékáról ezeket írja:

„Nem fogom itt elbeszélni azon érdekes dolgokat, melyek élvezetesebbé szokták az elbeszélést tenni, ámbár nem voltam eseményeknek szűkiben; mert nem a világ fiainak és az érdekességek hajhászóinak írok, hanem a Te gondviselésed imádóinak, hogy lássák és csodálják annak nagyszerűségét és megtalálják a benned való megnyugvást; lássák, mondom, e lelkiállapotomat visszatükröző egyszerű és egyenes vallomásból, hogy milyen méltatlan voltam, Uram, a Te gondviselésedre."

Így vallja meg, hogy nem pusztán a maga belső gyönyörűségére írt, hanem azért is, hogy gondolatai eljussanak az olvasókhoz, akik megismerkedve a vallomásíró kitárulkozó lelkivilágával, épülhetnek belőle. A vele történtek különben is megérdemlik a hamisságtól mentes megörökítést.

„Mert kevesen tudják azon dolgokat, amelyeket elő fogok adni, — ámbár sokan fecsegnek róluk, hasznos lesz azonban az igazság feltárása és az idők eseményei összefüggésének megértésére azoknak elmondása."

A nagy horderejű történelmi események hiteles és eleven leírása mellett Rákóczi írói tehetségét és kifinomult ízlését dicsérik az apró eseményeket vagy sajátos kedélyállapotokat megörökítő novellisztikus betétek és lírai hangulatképek.

Az egyik szép lírai részben az őt hazahívó néppel való találkozását írja le:

„Egyedül, két szolgától kísérve léptem Magyarország földjére,

és Te mindent megadtál nekem, amit állásom megkövetelt, mert megmutattad hatalmadat, hogy olyan könnyű veled a hatalmasokat leszállítani székükről, amily könnyű felemelni az alázatosakat."

És kik várták Rákóczit az országhatáron?

„*Paraszok fegyvertelen csapata! Egyesek kardokkal, mások kaszával, néhányan puskával voltak felfegyverezve, de hadi és katonai fegyelem ismerete nélkül. És mégis a Te kegyed által e kicsike szám három esztendő alatt Erdélyben és Magyarországon 75 ezer főnyi hadsereggé nőtte ki magát. De minthogy nem történetet írok, elhagyom a várak megvételét, a szerencsés és szerencsétlen kimenetelű harcokat, hadi vállalatokat, békealkudozásokat, külföldi diplomáciai tárgyalásokat, az ország politikai kormányzatát, amely teendőkben hét esztendő telt el.*"

Élete szép emlékei között említi azt a tavaszi napot, amikor 1707-ben Marosvásárhelyen, a vár előtt beiktatták Erdély fejedelmi méltóságába.

„*A haza atyja címet adták nekem, és elmondhatom, hogy ez illett is irántuk táplált belső érzelmeimhez.*"

Már beiktatása napjaiban felméri, hogy a meggyötört kicsi országban milyen nagy feladat vár a választott uralkodóra.

Rákóczi nemcsak mint író, hanem mint irodalmi hős is, kimagasló szerephez jutott; a folklórban (a magyar mellett a románban, a szlovákban) éppen úgy, mint a magas irodalombon. Már életében szárnyra kapta nevét a népdal, a virágének, és a halála óta eltelt közel két és félszáz év alatt hazájában és külhonban bőven idézték nevét és tetteit. Az emlékíró Saint-Simon európai közvéleményt fejez ki, amikor Rákóczit „rendkívüli tisztességes, egyenes, igaz, a végsőkig bátor ember"-nek nevezi.

II. Rákóczi Ferenc emlékét versek, elbeszélések, regények, drámák, zenei művek és képzőművészeti alkotások őrzik. Mikes Kelementől Kodály Zoltánig a magyar kultúra legnagyobbjai éreztek belső ösztönzést, hogy vallomást tegyenek arról a hűségről, mellyel a Rákóczival szimbólummá vált eszmékhez ragaszkodnak.

(Banner Zoltán)

Élet és anyanyelv

I. DÉDNAGYMAMANYELV

Nem anya-, dédnagymamanyelvet tanultam: ő adta a számba a szót, a mesét. Így már a selypítés korában valahonnan a messzi múltból, a mesék dédnagymamám világából érkezőnek éreztem a szót, súlyosnak, ami évszázadok alatt szívta magába a történelmet.

Font fölöttem dédnagymamám és mesélt.

Ujjai közt a fonal, amit a guzsalyra kötözött szabálytalan kenderdzsungelből szabadított ki szép szabályosra.

Ugyanis jött szájáról a szó, tiszta, egyenletes fonalként, amin ha elindultam volna, az évszázadok, évek rengetegébe érkezem.

A szót azóta se egyszerűen csak használom — „információközlésre" —, hanem szeretem, csodálom, benne élek.

Kígyózó, fehér mondatfonalaink fölött — fölöttünk érzem e nyelvrengeteget, szóguzsalyt — benne nomád hordák tovadübörgését, síró, kacagó emberek mindenféle és mindenkori hangját hallom, forradalmak zsivaját, száraz kukoricalapi zizegését...

Érzem, hogy benne lélegzik az egész világegyetem.

II. SZÁRNYALÓ SZAVAK

Talán harmadikos vagy negyedikes koromban hallottam vagy olvastam először ezt a kifejezést, és meg is tetszett nagyon.

Ültem a tornácon, térdemen könyvvel, tehetetlen kicsinységem teljes tudatával.

S akkor megtört a sorok közepe, ívekké hajlottak, feszültek a félsorok, akár Apollinaire verseiben, meglibbentek s felszálltak a papírról, mint valami galambok.

Körözött fölöttem a szógalambra, fölkapott, s vitt, szállt velem. Ha kifáradtunk, visszahuppantunk a küszöbre, s én elégedetten mentem kérni egy szelet zsíroskenyeret.

Aztán visszaültem, s szálltunk tovább.

Szárnyas szófogattal járom azóta is a világot.

Ivó Péter

JÓKAY JOLÁN:

Jókaiék a Svábhegyen

(Most száz éve, Jókai Mórnak és feleségének, Laborfalvi Rózának nyári tanyája a „svábhegyi villa" volt. Hegedüs Sándorné Jókay Jolán, aki egész gyermekkorát velük töltötte, hátrahagyott pompás feljegyzéseiben írja le ottani életüket. Róza néni alatt Jókainé Laborfalvi Róza értendő, Móric bácsi pedig a regényíró.)

A DISZNÓÖLÉS

A télen két disznót hízlaltak Jókaiék a Svábhegyen, újév után kimentek a hegyre, Róza néni, Móric bácsi, Szigligeti és neje. Miskát, a kocsist korán reggelre berendelték, már este össze volt készítve a mindenféle fűszer a kolbász- és hurkakészítéshez. Reggel korán indultak, bácsi volt a kocsis, Szigligetiné ült a bácsi mellett, Róza néni mellett Szigligeti. Nagyon félt, nehogy leforduljanak az árokba a jéggel borított úton. Folyton könyörgött Móric bácsinak:

— Kedves komámuram, én inkább leszállok, de magával nem megyek, maga nem kocsis!

Móric bácsi meg csak biztatta:

— Kedves komámasszony, ha eddig elhoztam, most már csak el is viszem hazáig.

Végre nagy nehezen megérkeznek a hegyre. Előhajtják a disznókat, de hát ki öli meg? Arra nem vállalkozott senki, sem Szigligeti, sem Móric bácsi! Róza néni nagyon haragudott, mert ő megmondta előtte való napon a majorosnak, hogy mire ők kimennek, a disznók meg legyenek ölve, de Miska azt mondta, neki nagyon gyönge a szíve, ő nem tud ölni, de még a vért sem nézheti. Hát most mi lesz? Azt mondja Szigligeti, perkelni meg tudom, ha találnak valakit, aki megöli. Így hívtak egy bátor szomszédot, aki vállalkozott az ölésre. De ki fogja le a disznókat, mert sem Miska, sem a felesége nem nézhetik a vért. Így Szigligeti és Móric bácsi fogták a disznót, míg a szomszéd megölte, a két hölgy pedig tartotta a vér alá a tálat. Egyik keverte a vért, másik tartotta a tálat, de mind a ketten sírva. Végre meg volt a disznó ölve. Most azt mondja Móric bácsi Szigligetinek:

— Na komám, elárultad magad, hogy tudsz disznót perzselni, hát csak gyere, mert ez a német még ilyen nem látott.

Elvitték a disznókat a Szilvás alá, ott jól megrakták szalmával, és a két disznót betemették a szalma közé, azzal alágyújtottak, egyik felén Szigligeti igazgatta egy nagy karóval a tüzet, a másikon Móric bácsi. A svábok meg csak Jesszus-oztak, hogy mennyi szalma elég és milyen „stinkelt" lesz a disznó! Végre estére elkészültek a sonka- és húsbesózással, zsírsütéssel, de már aznap haza nem jöhettek, mert az út sima jég volt és sötét, csak másnap reggel indultak útnak, még pedig gyalog. Mikor reggel felöltöztek, csak akkor vették észre, hogy mind a két úr csizmája ki van égve, egyiknek a talpa vált le, a másik az oldalán lyukadt ki. Móric bácsi vigasztalta Szigligetit, hogy az épp jó ilyen fagyos, sima útra, nem csúszik, ő meg bekötötte ronggyal a csizmáját, míg leérnek Budára, ott majd csak akadnak valami talyigafélére, amely megkönyörül rajtuk. A disznóaprólékból mindegyik számára kötöttek egy batyut, amit magával hozott, a többi hús kint maradt füstölés alá.

Másnap úgy érkeztek meg, mint a vándorcigányok, elégve, letörve, kifagyva, de este nagyon jól ízlett mindenkinek a finom jó disznóaprólék, amit Róza néni maga készített. Persze Szigligetiék is nálunk vacsoráltak.

Szigligetiné nagyon kedélyes nő volt és németes kiejtéssel beszélt magyarul. Mondja neki Móric bácsi:

— Na, kedves komámasszony, mikor megyünk disznót ölni?

Azt mondja Szigligetiné:

— Sohase nem fogok elfeledni az a disznóölés.

Évekig emlegették.

SZÜRET

1858 őszén már nekünk is volt szőlőtermésünk; ugyanis a villa déli részén volt 10 négyszögöl szőlőültetvény, muskotály és az úgynevezett Hönigler, vékonyhéjú, aranysárga és mézédes. Az őszön rajzolt Móric bácsi egy présformát, melyet télen át elkészíttetett a budakeszi Johánnal: „Hogy jövő évre, ha Isten megengedi élnem és bő szőlőtermés lesz, legyen mivel kipréselni a pompás mustot." A prés formája igen egyszerű volt, alapja egy keményfa deszka, mely négy lábra volt erősítve, a medencén négy csatorna, melybe a négy deszkaoldalt állították bele, az oldalakon lyukak, hogy a must szabadon folyhasson. Ezt a rajzot Móric bácsi odaadta Johánnak, hogy télen át faragja meg.

1860 nyarán már szép termés mutatkozott a ház melletti szőlőn, de volt is rá gond, hogy baj ne érje. Ha nehéz fellegek mutatkoztak az égen, akkor elő kellett minden a háznál levő rongyot

szedni és gondosan betakarni a szőlőfürtöket, hogy esetleg ha jég talál esni, el ne verje. Tavasszal a fagy ellen folyton gallyakat égettek, hogy a szőlő virágja el ne fagyjon; madarak ellen kereplő volt felállítva és zászlók, a tyúkok be voltak zárva, míg a szőlőérés tartott, nehogy leegyék a termést. Mikor a szőlő érni kezdett, tüllzacskókat varrtunk és a fürtöket abba kötöztük, hogy a darazsak ki ne kezdjék a szemeket. Móric bácsi naponta gyönyörködve nézte szőlőtermését, és azon örült, hogy kifogott ő minden elemi csapás ellen, amilyenek: fagy, jégeső, tyúk, madár, darázs; szóval minden ellenséggel szembeszáll.

Közeledett a szüret, a budakeszi Johán meghozta a Móric bácsi által tervezett szüretelő prést, igen ügyes kis alkotmány volt, örült neki Móric bácsi, mint egy gyermek a játékának.

A külső teraszon állították fel a prést. A tavalyi szőlő, mely az éléskamra gerendáira erősített vaskapocsba húzott karókon lógott, már egész mazsolává aszott össze, azt leszedtük és lemorzsoltuk egy kádba és hozzá a friss szőlőt, amit szinte szemenként szedtünk le a csutkájáról. Móric bácsi összezúzta a sulyokkal a friss szőlőszemet, és összekeverte az aszott tavalyi szőlővel. Azt mondta:

— Na, gyermekeim, ez túltesz a puttonos tokajin is, de nem adnám itcéjét egy aranyért!

Ez az összegyúrt szőlő így állt egy hétig, de Móric bácsi naponta többször megkeverte és elnézegette, hogy dagadnak a friss musttól az aszott szemek, és ha kipattantak, mily mézédes a lé:

— Ez lesz ám csak a jó kortesbor!

Egy hétre tűzték ki a szüretet, vagyis a préselést. Móric bácsi és Róza néni felöltöztek szüretiesen, mindegyiken nagy kötények, feltűrt ingujj. Összehordatott a teraszra mindenféle szüretelő eszközt, vedret, rocskát, egy akós kád volt a prés elé állítva, hogy a drága nektár abba folyjon. Móric bácsi maga merte a présbe a cefrét, ahhoz nem enged senkit sem nyúlni, nehogy valami baj érje.

— Asszonynép nem való a szüreteléshez, az csak ront, de nem segít.

Megrakja a kis sajtolót, és szépen folyik az édes must, ebből mindenki kapott kóstolót, nagyon édes, jó volt. Egy akós hordót bevitetett a dolgozószobájába, hogy a drága must ott forrjon tovább, nehogy a pincében baj érje. Mikor már a cefre mind fel volt rakva a présbe, Móric bácsi legyömöszölte a sulykófával és reárakta a keresztfákat, melyek kiszorítják a mustot, minél lejjebb száll a cefre, annál több fát kellett a tetejébe rakni, hogy erősen szorítsa a cefrét. Egyedül igazgatta a prését.

Egyszer, amikor ismét megszorítja, nagyot durran és szétesik az egész alkotmány, az oldaldeszkák, melyben a cefre volt, bele a

mustoskádba, az alacsony volt, feldűlt, minden drága nedv a kövezeten szaladt széjjel.

Móric bácsi elkiáltja magát:

— Adta buta svábja, már nem tudta egy ujjnyival mélyebbre vésni az oldalcsatornákat, hogy a deszka a szorítás alatt ki ne ugorjon! Elég volt egy buta sváb arra, hogy az egész évi fáradságos munkámat és örömömet tönkretegye.

Mi is körülálltuk a csatateret, de nem mertünk szólni, mert Móric bácsi nagyon haragudott. Róza néni csitította, hogy van még abban lé, lesz még must! De a bácsi lecsapta a sulykolót, s azt mondta:

— Dobjátok el a préssel együtt az egész mindenséget, hogy ne lássam.

Azzal ballag a dolgozószobája felé és azt mondja:

— Isten akarata ellen nincs védekezés! Így jár az, aki azon ki akar fogni. — Azzal bement szobájába és vette a Napoleon-patience kártyát (ha valami bántotta, mindig kártyát vetett). Róza néni pedig behívatta Miskát, hogy rakja össze a prést és vigyázva sajtolja ki még, ami benne van, de valaki fogja a prés alatt levő kádat, nehogy ismét feldűljön. Sok szorongás után még kiszorítottak a cefréből két itcére valót, azt Róza néni nagy örömmel vitte be Móric bácsi szobájába:

— Nézd, kedves angyalom, maradt még ennyi, nem kell búsulni, máskor vigyázóbbak leszünk.

Erre felnéz Móric bácsi és azt mondja egész komolyan:

— Ugyan, édes fiam, öntsed a többi után, hogy ezt se lássam, hanem ezt a hordót vitesd ki innét, már a pincében sem éri kár.

AZ ŐZIKE

Egyszer szállítólevél érkezik gróf Teleki Sándortól, küld egy szép, fiatal, eleven őzikét! Néni igen örült az érkező őzikének, de bácsi igen csóválta a fejét.

— Már az én kedves Sándor barátom, ha már valamivel kedveskedni akart, hát küldött volna inkább egy döglött vaddisznót, mint egy eleven őzikét, hol tartsam én azt? Az ágyamba fektessem vagy egy vadaskertet béreljek számára?

Miskát, a majorost, beküldik kocsival az indóházhoz és kihozza egy nagy faketrecben az őzikét. Néni nagyon örült a szép állatnak, de hát hol tartsuk? Hát hol?

— Hát az istállóban — mondja bátyám.

Néni nem engedi az istállóba, mert onnét kiszökik.

— Hát tedd a szalonodba!

Úgy is lett, az őzikét behozták a nagy szobába. Gyönyörű szép

állat volt, eleinte igen vad volt, de pár nap múlva megszelídült, a cukrot már a kezükből ette. Egy délután nagy zivatar keletkezett. Róza néni félt a zivatartól, a zsalukat mind becsuktuk, hogy a jég be ne verje az ablakokat. Mind behúzódtunk a besötétített szobákba és csendben hallgattuk a mennydörgést és az eső csorgását. Bátyám nagyon örült a jó esőnek és mondta, mily szép lesz ezután a növényzet! Mikor villámlás után nagy dörgések jöttek, bátyám mindig magyarázta, hogy most hány mérföldre ütött be a mennykő. Hanem egyszerre iszonyú recsegést és éles csattanást hallunk, mind felkiáltunk, beütött a mennykő a házba! Róza néni semmitől sem félt, de a villámlástól irtózott. Bátyám megparancsolta, hogy meg ne merjünk mozdulni helyünkről, míg a zivatar el nem húzódik, akkor majd megkeressük, hogy hol ütött be a villám. Alighogy elmúlt az ijedtségünk, jön be Miska, a majoros.

— Kérem szépen, már a gombócok mind az udvaron vannak!

— Miféle gombócok?

— Hát a Höflingerné udvarán!

Épp a kapuval szemben volt egy kis paraszthá z, és a svábasszony a nyitott tűzhelyen egy nagy vízüstben főzte a gombóclevest. A villám beütött a kéményen és a bográcsot gombócostul kidobta az udvarra, de az asszonynak más baja nem történt, csak elesett ijedtében. Akkor még jobban megrémültünk, mikor meghallottuk, hogy pár lépésre ütött be tőlünk a mennykő. Attól a naptól kezdve Róza néni még jobban félt a mennydörgéstől.

Mikor dörgött az ég, az őzike, mely szintén velünk volt a szobában, ijedten szaladgálta körül a szobát, az is félt a dörgéstől. Mikor estefelé megszűnt a zivatar, kinyitogattuk a zsalukat, a nyitott ablakon a jó ózonos, virágillatos levegő járta át a fülledt szobai levegőt. Egy kis szellőztetés után becsuktuk az ablakot, a lemenő nap sugarai keresztültörtek a felhőkön, és megaranyozása még élénkebbé tette a fa leveleit, a leveleken gyémántként csillogtak az esőcseppek. Őzikénk megállt a szoba közepén és rámereszti szemeit a napsugártól átvilágított üde, zöld fára, azzal nekiugrik az ablaknak, keresztültöri a dupla ablakot és elmenekült fel az erdőbe (mert akkor még a templomtól kezdve minden erdőség volt, egész a Normafáig). Miska kirendeltetett az őzet keresni, de biz azt sohasem találták meg többé. Erre azt mondja bátyám, elmondhatjuk, hogy felettünk nyom nélkül múlt el a zivatar!

DISZNÓSZERENCSE

Mikor bátyám megköszönte az őzet Telekinek, neki is megírta, hogy ugyan nagy örömet szerzett Rózának az őz, de ő még jobban örült volna egy döglött vaddisznónak, mint egy eleven őz-

nek! Teleki Sándor nagyon vicces ember volt, elértette a tréfát. Azon a téren lőtt egy nagy vadkant, ezt azonnal elküldte bátyámnak, és jelenti levélileg, hogy eleget tesz bátyám kívánságának, épp disznószerencséje volt, elejtett egy vadkant és már útban is van számára. Bátyám mondta a néninek, itt van Teleki levele, melyben tudatja, hogy vaddisznót küld, de félek tőle, hogy ez is valami huncutság lesz! Megérkezett az állat, de míg a vasúttól a házig hozták, az tizenhárom forintba került. Mikor megérkezik, akkor látja bátyám, hogy hiszen ez nincs megperzselve, rajta van még a sertéje. Berendelték a Svábhegyről Miskát a kocsival, hogy vigye el a kovácshoz, hogy süsse le a disznó sertéjét. Miska és a szobalány mentek a disznót süttetni, de egész Pest városában nem akadt kovács, aki ezt elvállalja, mert az nagyon sok időt igényel. Így áthajtott Miska Budára, de ott sem akadt kovácsmester erre a munkára. Végre kiértek Óbudára, ott a cigánykovácsok leégették öt forintért. De néni csak két forintot adott nekik, gondolva, hogy ez csak pár garasba fog kerülni. Dél felé jár az idő, még semmi jele nincs a disznóperzselésről, délután már nagy izgatottság volt a háznál, hogy mi lehet velük, hova lettek a disznóval és a lovakkal? Egyszer csak megérkezik Kati, a szobalány, derék tót leány volt, szorgalmas és igen tisztességes. Róza néni kérdi, ugyan hova lettetek ennyi ideig és mit csináltatok egész nap? Mi van a szegény lovakkal, éhen-szomjan?

— Kérek alássan, a lovak ettek.

— Hát ti?

— Mi is ettünk a két forintból, de kérem, nem találtuk meg azt a kovácsot, aki megsüsse a disznó!

— Hát aztán most még nincs megperzselve a disznó? — kérdi ijedten.

— De már megvan.

— Hát hol van?

— Óbudán!

Ekkor meg még jobban megrémült néni.

— Óbudán! Hát hogy kerültetek ti Óbudára? — És elmondja Kati, hogy hát úgy, hogy sehol sem akarták leégetni és ő most a pénzért jött vissza, mert addig nem adják ide a disznót, míg ki nem fizetik az égetés árát. De ez még nem elég, hanem vámot is kell fizetni. Erre meg már dühbe jött néni.

— Hát hová vittétek azt az állatot?

— Hát a vámon túl vannak a cigányok!

Erre berohan néni a bátyám szobájába, aki azt hitte, már megjött a disznó.

— Na mi van, kedvesem, itthon van már a vadkan?

— Dehogy is van — mondja a néni. — Pénz kell a vámra!

— Minek, azt én már egyszer megfizettem.

— Meg ám a pestit, de most meg Budán kell fizetni, mert a vámon kívül vitték, ismét öt forint. Az is öt forint, meg a perzselés is öt forint, így még kell tíz forint.

Azt mondja bátyám — na, ezt ugyan huszonhárom forintért meg is vehettem volna és nem lenne ennyi szaladgálás vele! — Későn este megérkeznek a disznóval, embereket kellett fogadni, akik felsegítették hozni a második emeletre. Éjjelre kivitték a folyosóra, másnap egy hentest hívtak, aki szétdarabolja, mert oly nagy és vastag volt, hogy férfikéz kellett hozzá. Mikor fel volt szeletelve, ismét menni kellett a szobalánynak az ösmerősökhöz küldött hússal. Estére vacsorára főzetett néni tormás disznófejet, de az oly kemény volt, hogy lehetetlen volt megenni. Azt mondja bátyám:

— Ez hát csak nagyuraknak való, ezt nevezem én disznószerencsének! Minden falat egy aranyba került. De sem megrágni, sem lenyelni nem bírom.

Mikor eljött Teleki, bátyám megköszönte neki a szíves küldeményét és kérte, hogy máskor ne küldjön neki ily fejedelmi eledelt, az nagyúrnak való, szegény ember csak babbal él, meg malackörömmel. Attól kezdve, ha bármi érkezett is, mindig a disznó históriája volt előttünk.

A MEGGYFA ÉS LAKÓJA

A terasz vége mellett volt egy nagy vad meggyfa, amely mindig tele volt hernyóval, mintha fátyollal lett volna behúzva. Mindig szedtük róla a hernyót, de az mindig több lett rajta. Bátyám nagyon haragudott erre a fára, és azt mondta Miskának, hogy vágja ki, mert minden fája elpusztul ettől a hernyófészektől. Róza néni hallja, hogy a meggyfát kiszentenciázta bátyám, kérte, hogy ne tegye, várjon, majd csak kivész a hernyó róla. Abban egyeztek meg, hogy jó, hát a fatörés maradjon meg, de az ágait le kell vágni. Hanem Róza néni meg azért nem engedte a fát kivágatni, mert a fán egy kis madárfészek volt, pedig csak verébé.

— Hova lesz a kis veréb a fiaival, ha azt a fát kivágják?

Azt mondja bátyám:

— Az ilyen verébért nem kár, ha elpusztul, ez más madarat vert ki a fészkéből, mert a veréb nem rak fára fészket.

A meggyfa ágait körül levágták, csak az az ág maradt meg, amelyiken a fészek volt. A verébanyó minden étkezés alkalmával megjelent a terasz előtt fiaival és oly szelíd lett, hogy az ebédlőasztalig eljött felcsipkedni a neki szórt morzsákat. Egy nap ismét

megjött a veréb, de mikor a néni ledobja neki a kenyérmorzsát, látja, hogy valamit húz a veréb a lábán.

— Ni, a szegény verebet valami rossz gyerek megfoghatta és megkötötte, de úgy látom, hogy segített magán és elcsipkedte a madzagot, csak egy darabka maradt a lábán.

Erre bátyám is odanéz az ugráló verébre, azt mondja:

— Nem madzag az, kedvesem, hanem a veréb lába, valaki ellőtte szegénynek a lábát.

Róza néninek kiesett a kanál a kezéből ijedtében, hogy a szegény verébbel ki bánhatott ily kegyetlenül. Szép óvatosan felkelt néni az asztaltól, berakta az ablakokat, a verébre egy kendőt dobott, hogy meg tudja fogni, és csakugyan meg is fogta, de a hálátlan jószág folyton csípte a néni ujjait. Bátyám elővette kis zsebkését és levágta a veréb eltörött lábáról a maga után vonszolt részt, amelyet csak egy kis bőr tartott. Róza néni bekötözte az amputált lábat deákulum-tapasszal és vászonronggyal, jó meleg vattás fészket készített számára egy kis kosárkába, de biz a veréb jobbnak találta a szabad levegőt és elszökött a kosárból. A sánta veréb évek hosszú során át megtartotta fészkét a meggyfán, és tavasszal, mikor kimentünk a hegyre, ő volt az első, aki jelentkezett és elhozta minden évben apró porontyait. Volt eset, hogy hét fiával állított a terasz elé, úgy lármáztak, mint valami útszéli koldusok. Sokszor mondta bátyám, hogy a veréb elél húsz évig is, legalább száz fiókát költ, ez a legszaporább és legtartósabb a madarak között. Egy tavasszal csak nem jelentkezett a sánta veréb, ez annak a jele volt, hogy már nem élt. Vártunk őszig, ekkor azt mondta bátyám:

— Most már nincs pardon a meggyfának, a lakója jobb hazába költözött — és kivágták a fát, de a kis fészket bevitte Róza néni a hálószobájába és az óráját tartotta benne.

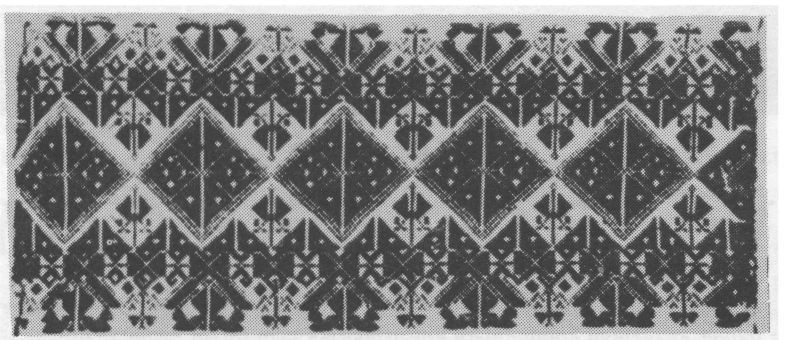

Andrásfalvai szőttes (Bukovina)

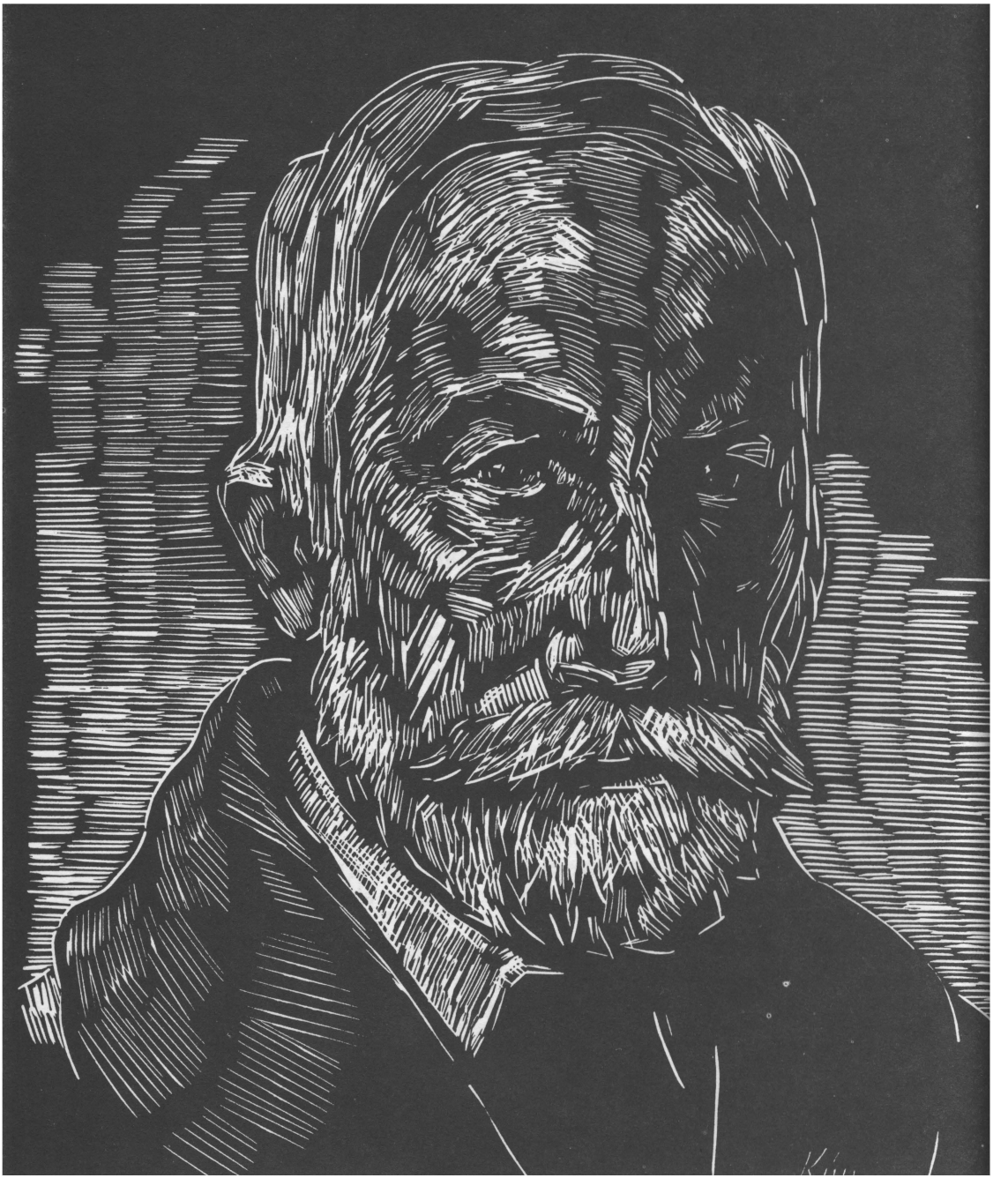

JÓKAI MÓR

JÖVŐ SZÁZAD REGÉNYE

Jókai Mór "Jövő század regénye" című munkájának címlapja. A nagy magyar író e művét az otthoni kommunista kultúrpolitika nem tartja kiadásra érdemesnek, így ezt a feladatot a Vasárnap vállalta magára.

A három kötetből álló kiadvány ára 12 dollár. Kapható a Vasárnap könyvosztályán.

A száműzöttek írója: MIKES KELEMEN
a száműzöttek nyomorúságáról:

a szóhordással szerzett veszekedésről

„Vigyázz még egy más vétkire a nyelvnek, amely igen közönséges az ifjak között és igen ártalmas. Az pedig nem más, hanem a veszekedést szerzés a szó hordással, amely vagy a gondolatlanságtól vagyon, vagy nem vigyázván arra, hogy abból mi következhetik, vagy a hamisságtól, hogy egyenetlenséget és veszekedést indítsanak.

Ez a vétek sokkal nagyobb mintsem gondolják, mert sok vétket okoz és indítója mindannak a rossznak, ami követi a veszekedést. A bölcs azt mondja, hogy az Isten hat dolgot gyűlöl és a hetediket utálja, azt aki az atyafiak között visszávonyásokat hint. És az Ecclesiastikus azt mondja, hogy a fondorló és két nyelvű átkozott, mert sok békességben lévőket megháborít; a bűnös férfiú megháborítja barátit és a békességben lévők köziben ellenkezést ereszt.

Ez így vagyon fiam, mert valamint, hogy a békesség és az egyesség az Istentől származik, úgy a veszekedések és a visszávonások az ördögtől jönnek, azért is mondja az Isten fia, hogy a békességesek, azaz azok akik az egyességet igyekezik megtartani mások között, az Isten fiai, hogyha azok akik békességet szereznek az Isten fiai, tehát azok, mondja Szent Gergely, akik azt felháborítják, a sátán fiai. Kerüljed ezt a vétket fiam, mert irtóztató és utálatos Isten és emberek előtt.

Vigyázz a beszédidre, hogy soha olyat ne mondj, amely valamely veszekedést okozhatna mások között, de főképpen soha annak kezdője ne légy hamisságból és szánszándékkal. Utáljad ezt a vétket, mert ez a veszedelemben ejthet", írja Mikes Kelemen 1751-ben.

VERESS DÁNIEL:

Hihetetlenség, kételkedés és fekete irigység — a száműzöttek közt

Mikes Kelemen kitűnő megfigyelő — mindenkin átlátó szem —, és józanul gondolkodó fő volt. Azt írja ugyan magáról, hogy„... *az én eszem nem hasogatja az áért... hanem csak a földön jár*" (96. levél) — de éppen valóságközelisége s nagy realitás-érzéke tette képessé arra, hogy jó idejében észrevegye a bujdosó csoport belső bomlásának jeleit, s okszerű magyarázatot keressen a kirobbanó

konfliktusokhoz. Pl. 1731 karácsonyán ezt írja nénjének: *„Azt írod néném, hogy a hihetetlenség, kételkedés és az a fekete irigység csak velünk bujdosik, mintha ők sem maradhattak volna az országban. E mind igaz, és úgy vagyon. De az is való, hogy a török császár nem rendelt nékik tahint, mégis csak elélnek. Mennyi sokat temettünk már el közülünk, de az a veszett irigység csak megmarad, és az egyenetlenség csak egészséges és semmit sem vénül. Talán ugyanezek is temetnek el minket, ha csak a jó Isten el nem veszti közülünk őket. Úgy tetszik, hogy a bujdosóknak jobban kellene élni, mintsem az otthon lakó testvér atyafiaknak: de még eddig mind ellenkezőt tapasztaltam. Sőt még mentől inkább fogyunk, annál inkáb szaporodik az irigység és egyenetlenség. S mindenkor így volt — szomorúan látom, hogy így is lesz mindörökkön örökké (de nem mondok reá ament). Azt el lehet mondani, hogy a mi ájtatos urunk mindenkor igyekezett azon, hogy azokat elűzze közülünk, de még eddig végben nem vihette. De, amit a halál végben nem vihet, hogy vinné ő azt végben?"* (96. levél.)

A kulcsszó a „fekete irigység". Az, hogy egyiknek–másiknak talán többje van, s még inkább többje volt otthon, tehát nagyobb a vesztesége, nagyobb áldozatot hozott, nehezebben elviselhető számára a „nincs". Mikes kitűnően rátapint arra, hogy a közös sors, a kiszolgáltatottság és nyomorúság nivellál, illetve egyenlősítenie kellene, az adott viszonyok közt anakronisztikussá vált egykori gazdasági-politikai-katonai hierarchiát: *„Egy állapotban vagyunk — egyik úgy hadta el jószágát, mint a másik. Itt tisztségeket, jószágokot nem osztogatnak. Az északi szelet és a déli szelet mindenkinek egyaránt osztogatják, hanem csak az a különbség lehet, hogy egyikének jobb egészsége vagyon, a másika többet ehetik, ihatik, a harmadikának jobb lába lévén, többet sétálhat a tengerparton. Ha már ezek méltók az egyenetlenségre és az irigységre, vigyük a János pap ítélőszéke eleiben, hadd ítélje meg."* (Idézett levélből.)

Ám a személyiség válságba jutását nemcsak otthonról hozott, örökletes előítéletek, osztálytudat, meg hasonlók determinálták, hanem maga a rendhagyó helyzet is: *„... én azt gondoltam, hogy e mind csak attól vagyon, hogy a bujdosóknak semmiben sem telik, és könnyen megúnják a bujdosást. Foglalatosságok kevés lévén, az időt elúnják, és ha együtt laknak, magokot is elúnják, és csak mindenkor egymás ábrázatját látni, azt is elúnják; és így végtire csak az unalomból származnak a feljebb említett beste kurafiak."* (Uo.)

Összetett folyamatról van tehát szó, melyre nem egyetlen tényező hatott, hanem több. Például a rodostói kolónia közérzetét, a Mikesét is, igen kedvezőtlenül befolyásolta az, hogy Rákóczi egy időben elsősorban idegenekkel vette magát körül, túlzott bizalom-

mal és jóhiszeműséggel irántuk, s kiknek java részéről kiderült, hogy kalandor, besúgó, kettés kém, áruló, szemfényvesztő.

A személyiség bomlását, az összetartó közösségi tudat sorvadását készítette elő a bujdosás fokozatos „parttalanná" válása, időtlenné alakulása: a valóságos lehetőségek szétfoszlása után a változásnak és változtatásnak még a reménye is elszállt. Mikes már 1728-ban megjegyzi: *„A bujdosásnak hosszú voltáról panaszolkodni haszontalan, és nem jó; mert azzal meg nem rövidítjük, hanem még nehezebbé és hosszabbá tesszük. A nyughatatlansággal való szenvedés sokkal súlyosabb, és a panaszolkodással való szenvedést az Isten meghosszabbítja; mert olyankor mintegy rúgódozunk akaratja ellen. A vallásunk szerént azt kell tartanunk, hogy bujdosásunk mind hasznos, mind szükséges. De azonkívül is, ha az Isten valakit haza vinne közülünk, jobban meg tudná becsülni hazáját és örökit. Nám,* (Lám? V. D.) *a tékozló fiú, amég a háza rakva volt kaláccsal, bélessel, addig eszében sem jutott a fekete kenyér; de mihent a makkra szorult, akkor elfelejtvén a kalácsot, csak a fekete kenyeret suhajtá. Ne panaszkodjunk hát a bujdosásról."* (87. levél.)

Tizenhárom évvel később írt levelében — s még jó néhány későbbiben — életük céltalan egyhangúságát hangsúlyozza: *„... a legnagyobb dolgunk a, hogy eszünk, iszunk — a másikára azt, hogy aluszunk, és a tengerparton sétálunk. Nem elég dolog-, mindez egy bujdosónak?"* — teszi fel a kérdést leplezetlen gúnnyal. (164. lavél.)

Néhány héttel később, fájdalmas komolysággal rögzíti állapotukat: *„A mi napjaink, mind egyszínűek, semmi külömbözés nincsen közöttük. Ma olyan, mint holnap, holnap is csak olyan lesz, mint ma volt. Mindenkor egyaránsu dolgokba foglalatoskodunk, és mindenkor vonjuk magunk után hosszas bujdosásunkat, amelynek talám csak a halál veti végit."* (165. levél.)

A rodostóiak krízisét gyorsította, mélyítette, erősítette az idő, az idő felhasználásának lehetősége, módja. Mikest erősen foglalkoztatta ez a kérdés, s 1751-ben lefordította egy francia diplomata, Antoine Courtin világias jellegű, az ifjak és lányok nevelésével foglalkozó, szépirodalommal határos művét, *Az idő jól eltöltésének módja mindenféle rendben* címmel. Rákóczit azért is különösen becsülte és tisztelte, mert nem adta át magát a tétlenségnek, semmittevésnek, ellenkezőleg, jól be tudta osztani és felhasználni az időt: *„Hogy pedig minden úgy töltse az időt, mint a mi urunk, arra az Isten ajándéka kévántatik; mert ebédig az olvasásban és az írásban tölti az időt, ebéd után pedig, aki látná, azt mondhatná, hogy valamely mesterember: vagy fúr, vagy farag, vagy az esztergában dolgozik. És az ő gyönyörű szakálla sokszor tele forgáccsal, hogy maga is neveti magát. És úgy izzad, mintha munkája után kellene enni kenyerét.*

Ótet minden csudálja, ő pedig neveti az olyat, aki azon panaszkodik, hogy elúnja magát. Ritka, édes néném, aki így tudja az időhöz alkalmaztatni magát, mint pedig, hogy úgy mondjam, az időt magához alkalmaztatni." (88. levél.)

„*Az időt magához alkalmaztatni.*" Mikes lényeglátóan fogalmazott ezúttal is: Rákóczi azért élt önkonzerváló módon, de racionálisan, mert életét meg tudta szervezni, ami nem mást jelentett, minthogy munkaidőre és szabadidőre osztotta, s mindkét egységet tartalommal, önmaga hasznosságának tudatával is, fel tudta tölteni.

A rodostói telep lakói, többségükben, állandó „szabadidőben" éltek, azonban nemcsak tétlenül, de tartalom nélkül is. Csak a saját életidejüket élték, ama kurta átmenetet a születés és halál között, teljesen kiszolgáltatva a fizikai időnek, miközben életritmusuk teljesen mechanikussá és az organikus élet puszta önfenntartó folyamatává vált.

Helyzetüket kétségkívül súlyosbította a teljes történelmi kiszolgáltatottság: ez eseményeknek, melyek sorsukat eldöntötték, mégcsak résztvevői sem lehettek, nemhogy tevőleges részesei, illetve irányítói, miként közülük valamikor nem egy az volt. Egyetlen „választásuk" maradt: tűrni, elviselni és várni.

Ez az objektív helyzet, megbontva az egyén biográfiáját, elsekélyesítette és jellegtelenné tette életidejét, robolta a szellemi és a lelki élet rétegeit, végső soron mállasztotta az egyént, szétzilálta, szilánkokra hasította a közösséget.

Így alakult ki negyedszázad alatt az az általános közérzeti talaj, mely a fejedelem halálakor az emigrációs csoport életvitelét jellemezte. Meglazult külső s belső fegyelem, elpetyhüdt erkölcsi izomzat: a szerencsétlenek egymásnak estek. Rákóczi feddő tekintete előtt már nem kellett leplezniök irigykedő hajlamaikat, haszonlesésüket, mohóságukat, hitványságukat. S annak ugranak, akit kéz alatt kapnak s kinek büntetlenül belemarhatnak a becsületébe: Mikesnek. Egyrészt szinte pótcselekvésként: „*... a szükség szaporodik, a baj és a panasz nagyobbodik, és minthogy nem tudnak kit okozni, engem szüntelen látván, reám fordítják panaszokot.*" (121. levél.) Mennyire jellemző, a történelemben ismétlődő helyzet: bűnbakkeresés a tehetetlenségben.

De van itt konkrétebb ok is. Az, hogy Mikes, ez a talpig becsületes, holtáig hűséges sáfár, nem hajlandó szétosztogatni ura csekélyke megmaradt vagyonát a bujdosók között: „*Mindennap a sok bosszút látom... Akikkel legtöbbet vagyok, és akik legtöbb jó szót adnak, és nagyobb barátságot mutatnak, ugyanazok akarják meghomályosítani becsületemet. Egy kis jókedvem nékik méreg, és kedvetlenségem előttük kedves. Mindennap újítják ellenem való beszé-*

deket. Mindezeknek pedig, néném, nem más az oka, hanem hogy ki nem osztogatom nékik a fejedelem jószágát. Hogy pedig ki nem osztogatom, azt gondolják, hogy magamnak tartom. Hadd beszéljenek, csak én az igaz úton járjak." (120. levél.)

Mikes a bujdosás kezdetén a maga és társai közti viszonyról igen ritkán — akkor is leginkább humorosan, viccelődve — ír a *Leveleskönyv*ben. Panaszkodni rájok ritkán halljuk. Mosolyogva rajzol róluk egy-egy játékos portrét, kikacagja emberi gyöngeségeiket, például az ifjú vőlegénnyé vált öreg Bercsényit, ceremónia-kedvelő feleségét, a szórakozott Forgách tábornokot, meg másokat, de ez a kinevetés megértés és megbocsátás, hiszen ugyanakkor saját helyzetén és saját magán is humorizál. A sorson erőt vevő emberi diadal és írói bravúr az, ahogyan az apró dolgoknak — anélkül, hogy elvesztené egészséges arányérzékét — fontosságot, sőt, jelentőséget tud adni, azokat érdekessé tudja tenni, bevonva a humor, a mosoly szivárványos zománcával.

De a fejedelem halálát követő esztendőben keményebben szánt a toll, súlyosabbá, kérgesebbé válik a szó.

Az említett okokon kívül az is nehezítette helyzetét, hogy időlegesen a bujdosók élére nem születése vagy egykori társadalmi rangja emelte, hanem egy kényszerállapot, örökségkezelői mivolta. A háromszéki köznemes nem állott a rodostói emigrációs rangsor élén, ez is tüzelte az ellene mocskolódókat. És éppen ez az állapot késztette arra Mikest, hogy tünődjön a vezető és vezetett viszonyán, a hatalom meg- és elbírálásának dilemáin: „*... az egész gond és baj reám szállott, amely nem kevés olyan állapotban, mint melyben vagyok. Kétféle nemzettel van bajom, akik egymást nem szeretik. Vannak olyanok, akik nem voltak kezem alatt, és akik nem szoktak a tőlem való függéshez, akik azt tartják, hogy már most felszabadultak minden más alattvaló ételtől, akik azt gondolják, hogy az fejedelem* (Rákóczi Józsefről van szó, V. D.) *csakhamar elérkezik, azért addig nem szükséges függeni valakitől. Azt is tekintik, hogy én tőlem, akitől kell függeniek igazság szerént, énmagam sem üsmerem a fejedelmet, azt sem tudom, mint leszek elméjiben; mivel az gyakorta történik, hogy akit az atya szeretett, azt a fia nem kedveli. Azt is hozzáteszem, hogy akitől se adományt, se büntetést nem várnak, ott az engedelmesség sem egész. Mert az embereket vagy a haszonkeresés vagy a félelem vezérli, ritkán a szeretet vagy a becsület. Egy feljebbvalónak pedig nem lehet magának azzal igen hízelkedni, hogy szeressék mindenek csak ajándékon, hogyha tőle valamit nem várhatnak, mint én tőlem, hogy nem várhatnak. A való, hogy mindenkor csak azon kell igyekezni, hogy az alattunk valók inkább szeressenek, mint féljenek. De azzal nem kell magunknak hízelkedni, ha-*

nem azt kell egy feljebbvalónak magában feltenni, hogy kinek-kinek a maga rendihez való becsületét megadja. A maga hivatalját ne az emberekért való nézve kívánja jól végben vinni, hanem az Istenért, és igen szeresse az igazságot. De ámbár mindeneket jól végben vigyen is, hagyják-é szó nélkül? Nem. A tisztségben lévőkre mindenkor balítéletet szoktak tenni, de aki az igaz úton jár, van mivel vígasztalni magát." (117. levél.)

Bölcs, nemes gondolatok, az embertársak tiszteletéről és megértéséről vallók, noha a körülmények csapdájába esett Mikes igen jól tudja, hogy társai egy részétől sok jót nem várhat, s okkal sejdíti: „*... hogyha máris sok balítéleteket tettek és tesznek felőlem a velem valók, hát még ezután mit fognak irántam mondani magának is a fejedelemnek.*" (118. levél.)

Mondottak bizony, s nem is találtak süket fülekre Rákóczi Józsefnél: „*Mihent ide érkezett, az atyjának minden jószágát híven kezében adtam. Való, hogy káromlás nélkül nem maradtam, mert a hamis atyafiak sokkal vádoltanak, és a hamis vádolásra a fejedelem sokat vizsgálódott utánam alattomban; de becsületem megsértésére valót semmit nem talált. Ezt nékem maga is megvallotta.*" (124. levél.)

Így ért véget a másfél éves Canossa-járás.

A *Leveleskönyv*et böngészgetve, nem kell nagy képzelőerő, hogy a Mikes körüli szóbeszédáradatot, pletykálkodást, gyanakvást, gyanúsítgatást, temondát, mocskolódást elképzeljük. A szóhordás, a pletyka, a hátmegetti megszólás, az tette hosszú hónapokra szinte elviselhetetlenné a főkamarás életét, amúgy sem könnyű sorsát, társítva a kis pokollal a nagyobbat, a száműzetést.

A vázoltakban egy jellemzőnek tekinthető emigrációs helyzetről, az ebből kinövő, koronként, alkalmakként ismétlődő pszichózisról van szó. Ezért nem tűnik számomra erőszakoltnak vagy természetellenesnek annak tételezése, hogy *A szó hordásról* című esszé, monológ, meditáció ebből a légkörből nőtt ki, ezt az állapotot tükrözi. Az írás élményfedezete a személyes tapasztalat, ezt az írást Mikes állandóbb anyagból faragta ki mint az olvasmányok, melyeknek inspiráló hatása természetesen kétségtelen. De nem a legdöntőbb. Azt a közvetlen valóságból merítettséget igazolják az olyan közvetlen utalások is, mint például ez: „*A többi között egy ember jött hozzám, akarván titkoson megjelenteni, hogy egy ilyen személy sokak hallatára rosszul beszélt volna felőlem ...*" Vagy: „*Eszemben jutnak még igen szép szavai egy üsmerőmnek ...*" Itt maga az élet beszélt!

Több tehát mint puszta feltételezés részemről, hogy Mikes évekkel a személyes, nagyon keserű s a lélekben nyomot hagyó élmény leülepedése után, mikor a Rodostóba szorultak tábora annyira megcsappant, hogy „*... amennyin már maradtunk, egy szilvafának is*

elférünk az árnyékában" (145. levél) s a sértések sebei is behegedtek, személytelenítve s az általános érvényűség síkjára emelve, papírra vetette vélekedését egy egyént és közösséget pusztító betegségről, az áskálódó, bepiszkító szóhordásról. Remekműve, a *Leveleskönyv* lapjain szétszórt panaszok, jajok összegeződtek egy máig és ma is érvényes elmélkedésben, melyet, mint máskor is *„a szívnek megjobbítására"* írt, igen nagy felelősséggel, de nem sok reménykedéssel az emberi természet javíthatóságában.

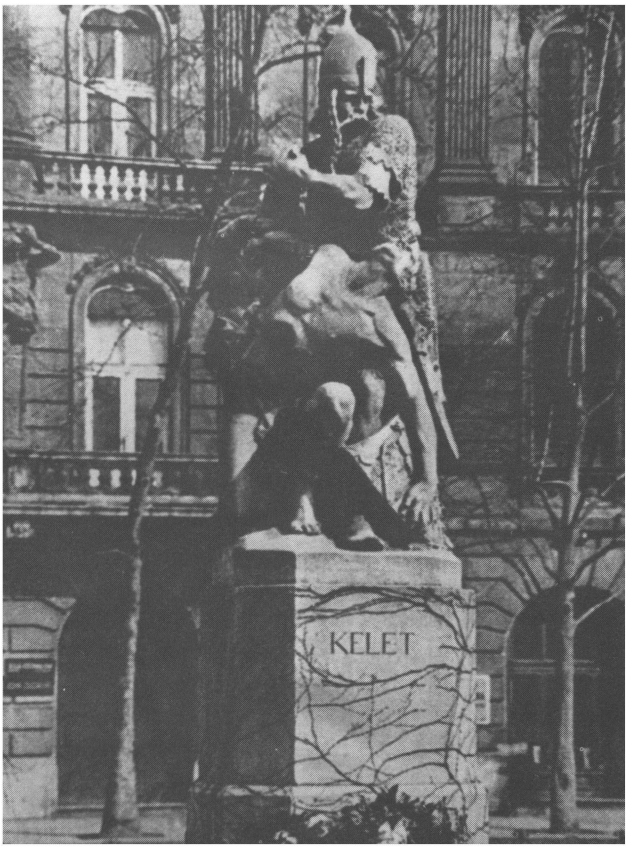

Az elszakított országrészek egyik jelképes szobra: KELET

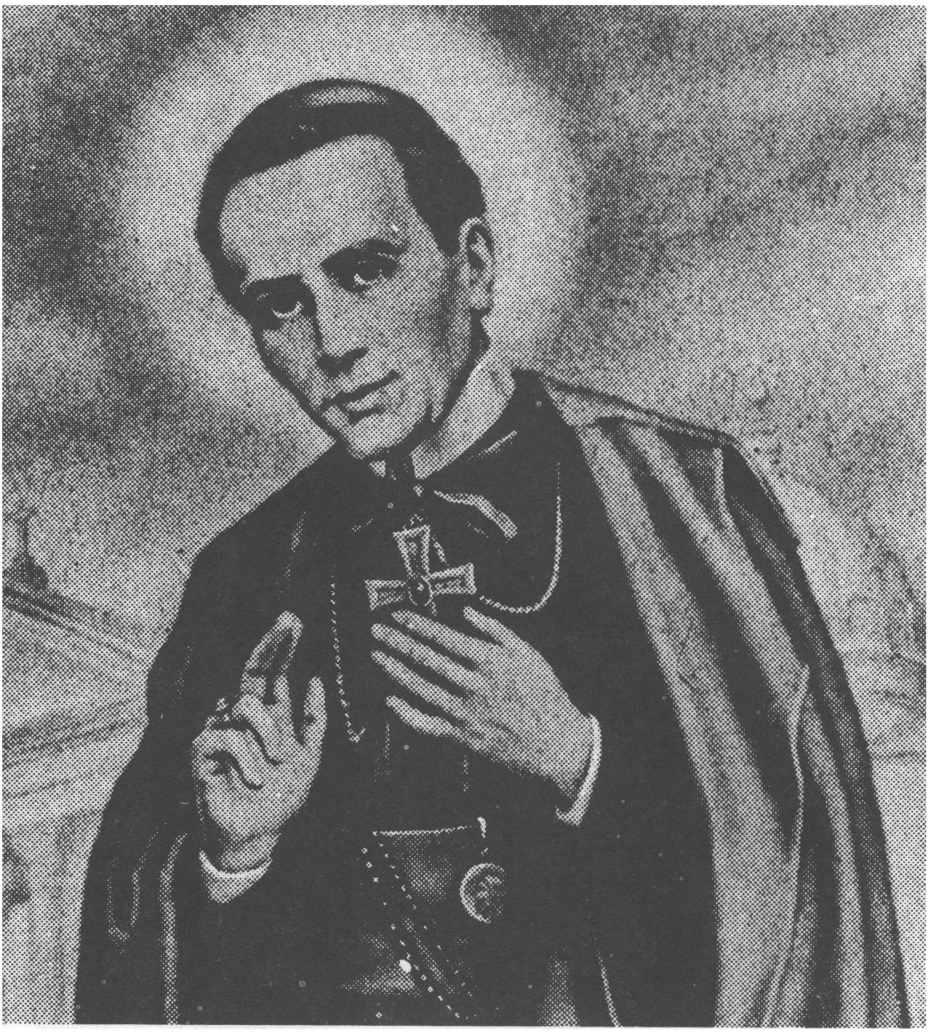

NEUMANN JÁNOS, püspök
C.SS.R.

Magyary Csilla:

A mindennapok Szentje

Boldog Neumann János élete

Ebben az évben, 1977-ben avatja a pápa szentté, helyesebben: iktatja a szentek sorába Neumann Jánost, Philadelphia negyedik püspökét. Alig száz éve, 1860-ban költözött a Mennyei Hazába. A szentek életéből mindig lehet tanulni, különösen attól, aki alázatos és egyszerű életet élt, "mindennapi" ember volt. Azok, akik unják a napi élet terheit, akik belefáradtak, hogy mindig jók legyenek, akik semmi változatosságot nem találnak napjaik folyásában, olvassák el Neumann János élettörténetét. Ez az élet kemény munka, folytonos szenvedés és megpróbáltatás, állandó áldozatok sorozata volt. Szentségét szerénysége alá rejtette, de a fény átragyogott a takaró leplen és világított azoknak, akik sötétben jártak.

A visszautasított ajánlat

A színhely: Prága, az idő: 1835 tele. Büszketartású lovak húzzák a hatalmas, erős szánt, melynek belsejében három, bundákba takart előkelő úr ült. A prágaiak kíváncsi szemmel néztek a szán után és kicsit csodálkoztak is, mikor látták, hogy az Prága érseki szemináriuma előtt áll meg. A csengetésre egy inas szélesre tárta a kaput és mélyen meghajolva fogadta az érkezőket.

Egy órával később a szeminárium rektora kísérte ki a látogatókat, majd hideg arccal fordult a mellette álló fiatal szeminaristához s kezével a tovasikló szánra mutatva mondta:

— Nos, Neumann, ott repül az ön jövője.

De a fiatalember csak szerényen mosolygott és mosolyának titokzatos ragyogása nem sejtette a kívülállóval, hogy ez a 24 éves papjelölt most hagyta tovatűnni életének nagy szerencséjét, a felkínált ragyogó jövőt. A sors sárga arannyal akarta megtölteni zsebeit, pirosszőnyeges márványlépcsőn sétálhatott volna be a szerencse palotájába, — de ő kezének egy könnyű mozdulatával elhárította mindezt.

Közben, a tovatűnő szán utasai megbeszélték a látogatás lefolyását.

— Mi, a cseh kormány emberei, jövünk hozzá, felajánlva neki

a legfontosabb követségünkön a titkári állást és mit tesz ő? Visszautasítja!

— És még ha valami elfogadható oka lenne — folytatta a másik úr —, de mit is mondott, hová akar menni?

A harmadik utas vette át a szót.

— Beszélt valamit Amerikáról, ahol végtelen pusztaságokon, sűrű erdőségekben, vad folyók mentén élnek katolikusok, akiknek szükségük van papra. Azt mondja, mivel ő beszél angolul, odamegy, mert ott több hasznát veszik a lelkek, mint itt. Persze, igaza van: ott nincsen pap. Dehát ezért visszautasítani egy ilyen ragyogó ajánlatot!

— És láttad, hogyan mosolygott közben? Szinte úgy éreztem, sajnálnom kell magamat az udvari élet miatt — folytatta ismét a második.

Majd újra az első vette át a szót:

— A lényeg az, hogy a fiatal őrült visszautasította ajánlatunkat. Hát csak menjen Amerikába, vesszen el az erdőkben, a pusztákon, a vad indiánok közt. A világ nem megy utána térdencsúszva és nem könyörög majd neki, hogy jöjjön vissza. Ha én lennék olyan tehetséges, mint ez a Neumann, majd én megmutatnám a világnak, mit tudok. Semmiképp sem mennék Amerika vadonába. Piacra kell dobni a tehetséget, hogy aranyat és hírnevet szerezzen magának az ember. De misszionáriusnak lenni? Bolondság!

Így beszélt a világ 1835-ben. Hogyan beszélne ma, a huszadik században, mikor az anyagi előrehaladás a szerencse fokmérője és az önmegtagadás fogalmát már csak azok ismerik, akik a középkorról folytatnak tanulmányokat. Megbocsájthatatlan bűn ma, ha valaki nem ragadja meg a szerencsét — főleg, ha azt aranytálcán kínálják fel neki.

De Neumann másképp gondolkozott. Szilárd meggyőződése volt, hogy a rejtett életet Isten a másvilágon megdicsőíti. Olyan "furcsa" gondolatai voltak, hogy ha az időt és örökkévalóságot összemérnék, a mérleg serpenyőjét az örökkévalóság mélyen lehúzná. Tudta, ha majd a sírban fekszik és lelke az Örök Bíró elé száll, az aranynak már nem lesz értéke. És nemcsak tudta ezt Neumann, hanem — akármilyen hihetetlenül hangzik — e szerint élt is.

A világ szereti a lármát, a feltűnést, az újat, a különöset, a megbámulhatót. Neumann a csendet szerette, nem tűnt fel élete senkinek, hideg fejjel (de Isten iránti szeretettől égő szívvel), a rejtett életet választotta.

Neumann nem volt középkori figura, hanem modern pap, amilyet a múlt század kívánt. Abban az időben, mikor Webster hangzatos beszédeit mondta az amerikai szenátusban — Neumann, az ismeretlen pap, ott állt a vadonban emelt kis kápolnában és Krisztust pré-

dikálta. Abban az időben, mikor emberek ezrei rohantak a Nyugatra az aranyláz őrületében, Neumann önkéntes szegénységi fogadalmat tett. Abban az időben, mikor a Tamás bátya kunyhóját olvasták szerte Amerikában, Neumann katekizmusa hintette el a hit első magvait amerikai gyerekek ezreiben. Amikor Amerikában Észak és Dél erői mérték össze kardjukat, halottak ezreit hagyva a csatatereken, Neumann, Krisztus kapitánya, 35 ezer négyzetmérföldnyi egyházmegyéjében vezette vissza a nyájból elkódorgott bárányokat, hogy biztosítsa helyüket a mennyben.

Neumann 100 évvel ezelőtt élt és 100 év a történelemben csak annyi, mint egy nap az ember életében. Neumannban nem volt semmi feltűnő. Isten nem tett látványos csodákat imájára, nem volt a legkiválóbb szónokok közt. Mikor imádkozott, teste nem emelkedett a levegőbe, hanem térde a kemény földön volt, nem gyógyított betegeket kézrátevéssel. Az egyetlen betegség, amit gyógyított: a bűn. Ebből állandóan gyógyítgatta a lelkeket.

Nem, semmi látványos nincsen Neumann János életében. Amit látunk belőle, az csak egy közönséges, mindennapi pap, akit már a reggeli nap első sugarai simogatnak és még a késő éjszaka is ébren talál. Egy buzgó pap, aki a gyermekeknek szánt katekizmuson dolgozik, a katekizmuson, mely 38 kiadást ért el és amely ma is alapja az egész Amerikában elfogadott és használt Baltimore Katekizmusnak.

A kezdet

Neumann János Bohémiában született, mely akkor az Osztrák-Magyar Monarchiához tartozott, ma pedig Csehszlovákiának része. Édesapja bajor volt. Az iskolában kivált éles eszével. Címerének választhatott volna egy hatalmas kérdőjelet, kielégíthetetlen tudásszomja jelképéül.

Minden érdekelte és ilyen kérdésekkel döbbentette meg szüleit:

— Mama, a mi nehéz földünk is úgy száll a légben, mint a hold? És laknak emberek a holdon is?

Tanulmányait, melyek az Egyesült Államoknak is egyik legtanultabb emberévé tették, szülővárosában, Prachtatitz-ban kezdte, Budweis egyetemén folytatta, majd Prágában, az érseki szemináriumban fejezte be. De pappá még nem szentelték. Mikor a szemináriumot elhagyta, már nyolc nyelven beszélt folyékonyan. A kánonjogból szerzett doktorátust. Kétségkívül tehetséges, intelligens, jó felfogású volt, de ezekhez hozzájárult határtalan szorgalma és tudásszomja. A szépművészetek közül a festészet és zene állt hozzá legközelebb, maga is festegetett és citerán játszott. Botanika tudása

szintén első helyen állott korában. München múzeuma ma is büszke a Neumanntól kapott növénygyűjteményre.

Minden reggel szentmisét hallgat és minden este ott találjuk őt térdelve az Oltáriszentség előtt. Nem is kell talán mondani, hogy a lelke tiszta volt és átlátszó, mint a napsugár, és hogy megőrizze bűntelenségét, állandóan gyakorolta az önmegtagadást számtalan módon és formában. Ez nem jelentette, hogy lesütött szemmel járt és arca sápadt vagy beesett lett volna. Nem, kívülálló szeme nem vett, nem vehetett észre semmit rajta. Ha akárkit megkérdeztek volna felőle, ezt válaszolja:

— Semmi különbséget nem látok közte és a többi szeminarista közt. Elmegy reggelente a templomba a többivel — és ez az egész.

Hogy Neumann valóban milyen buzgó volt, azt csak egy-két barátja tudta és a naplója.

A legnagyobb csapás, ami ezt a buzgó lelket érhette, hogy pappászentelését a püspök beláthatatlan időre elhalasztotta, mert túl sok volt a pap. Lázongott Neumann? Kérte, hogy változtassák meg a határozatot? Nem! Elfogadta Isten akaratát, mert minden kereszt magasabbra emel a mennybe vezető úton. Krisztus szavával mondta: Atyám, ne az én akaratom legyen, hanem a Tiéd.

Készülődés Amerikába

Nyelvtudásának is köszönhette, hogy fényes jövőt biztosító pozíciót ajánlott fel neki a kormány. De ő nem fogadta el, hanem Amerikát választotta. Ez a puszta tény. És a puszta tény mögött rejlik, amit naplójából tudunk, hogy Neumann János határtalanul vágyott a hírnévre — a hírnévre, melynek útját felajánlották neki. De ő a szentek, előttünk érthetetlen, logikájával úgy választ, hogy eltemeti magát Amerika vadonjában. És mikor odaért, hogy végre hajóra szállhatott, a hírnév utáni vágy lángját eloltotta magában az alázatos Krisztus iránti szeretetből.

Nehéz volt elhagynia hazáját, szüleit, különösen nehéz volt megválnia édesanyjától. Éppen ezért nem vett búcsút senkitől, hanem éjjel hagyta el a szülői házat, hogy ne is lássák elmenni őt. Sikerült elérni a Atlanti-óceán partjáig, de hónapokig kellett L'Havre kikötőjében vesztegelnie, mert a kormány megtagadta tőle az útlevelet. S mikor végre mégis megkapta, útra szánt pénzét felemésztették a várakozás költségei, és akkor paptól papig menve, kéregette össze útiköltségét.

1836. április 20-án szállt az Európa nevű hajóra. A fedélzetről lebámult a hullámokba és érezte a magányt. Magányos volt, mint egy világítótorony a vizeken, de nem egyedül, mert Isten vele volt. Mikor látta eltávolodni a partot, ólomnehéz szívvel vett búcsút szemével az öreg kontinenstől.

Egyik éjjel borzalmas eső esett, hatalmas vihar kerekedett belőle. Mindenki kabinjába ment, csak Neumann maradt a fedélzeten, hogy megcsodálja a soha nem látott vihart. A ferencesek természetszeretete lakott benne és a szentek Istenben bízó, félelem nélküli bátorsága. Hirtelen — mintegy benső hangtól indíttatva — félreugrott. A következő másodpercben hatalmas árbocrúd zuhant le pontosan arra helyre, ahol ő állott. Még nem halhatott meg, mert Isten feladatot bízott rá, amit el kellett végeznie.

1836. május 28-án kötött ki az Europe, Szentháromság vasárnapjának vigiliáján, mikor Brooklyn harangjai éppen vecsernyére hívogatták a hivőket. Pár nappal később a fiatal klerikus ott térdelt New York püspöke előtt, aki mosolyogva nézte a lelkes fiatalembert, megígérve neki, hogy egy hónap múlva felszenteli. Micsoda boldogság! Egy rövid hónap még és pap lesz végre. És ezt a hónapot felszentelése előtt, amit más papok imában és elmélkedésben töltenek, arra kellett püspöki rendeletre felhasználni, hogy harminc kis gyereket előkészítsen elsőáldozásra.

Azután az első szentmise: virágok, tömjén, orgonaszó, ünnepélyes énekszó. Mindezt egy ismeretlen papért? Ó, nem. A fiatal pap első szentmiséjét mondta és áldoztatáskor harminc ártatlan kis szívnek osztotta ki először az Élet kenyerét, a harminc kis elsőáldozónak, kiket ő készített elő erre a feledhetetlen pillanatra, és akik az ő első miséje napját választották elsőáldozásuk napjának.

• • •

PRIMÍCIA

Primícia ismeretlen és vad országnak partjain!
Fiatal szívét egyformán tölti be öröm és a kín.

Milyen messze szüleitől és a szép szülőhazától,
a boldog gyermekkor kicsiny falujától is de távol!

Lesz-e valaki mégis ott, aki hálát ad majd vele,
amikor Istenné válik az oltár bora s kenyere?

*

És eljött a várva várt nap. Zúgnak-búgnak a harangok.
Valóság ez? Igaz? Vagy csak álmában hallja a hangot?

Zsúfolásig telt a templom, az oltáron fehér virág,
tömjénfüst száll, a kóruson már búgatják az orgonát.

Zeng, zúg, dalol, Isten felé száll fel a szent orgonaszó
és a templomba bevonul harminc kis elsőáldozó.

A harminc gyerek, akiket harminc napon át oktatott,
elsőáldozási napnak választotta ezt a napot!

Primícia! Szava Istent áhítattal igézi le
s határtalan szeretettel telik meg ifjú pap-szíve,

míg az ártatlan lelkeknek Krisztust először nyújtja át!
Lehetne-e elképzelni ennél különb primíciát?

Az első állomás

Még egy hete sem szentelte fel a püspök, és egy egész kis birodalmat kapott egyházközségül: 900 négyzetmérföldnyi területet a hatalmas zuhogó víz, a Niagara környékén. Mikor a fiatal plébános megérkezett a vad területre, mely otthona lesz, félénken kérdezett a templom után. És félénken megmutatták neki azt a négy falat, melynek nem volt tornya, nem volt padlója, de még a tető is hiányzott, és amely mégis templom volt, a legjobb a környéken. Megígérték, hogy igazi templommá varázsolják majd.

Mi az a mai világban: 900 négyzetmérföld! De akkor, ott a vadonban, minden közlekedési eszköz nélkül talán valóban csak Isten szentje bírta. 200 mérföld hosszúságban terjedt az egyházközség. Gyakran láthatták az új papot, amint az egész misefelszereléssel, beleértve miseruhát, könyvet, oltárkövet, egy magavágta bottal botlatott át sűrű erdőkön, kanyargó dombokon, esőben, sárban, viharban vagy égető napsütésben.

Egy beteglátogatás gyakran napokat vett igénybe. Egy ilyen beteglátogató útján történt, hogy vérző lába már nem bírta tovább és összeesett. És akkor, mint sötét árnyak, indiánok lopakodtak elő a sűrűségből, lövésre készen tartott nyilakkal. Ám mikor meglátták a földön fekvő alak fekete papi ruháját, eltették a nyilakat. A feketeruhás alak szent! Elővettek egy hatalmas bivalybőrt, gyengéd kezekkel ráfektették a magatehetetlen papot és visszavitték kunyhójába. Erős bronz karjuk sohasem vitt értékesebb terhet.

Ekkor történt, hogy egyik híve lovat ajándékozott Neumann plébánosnak. Neumann alacsonytermetű lévén, sosem lett jó lovassá, de a ló mégis segítségére volt hívei látogatásában, megrövidítve és kényelmesebbé téve a fárasztó utakat. Ám történt egy napon, hogy Neumannban a botanikus azt kívánta: bár sosem lett volna lova. Amint éppen lóháton ballagott egyik hívéhez, az úton megpillantott egy virágot, amit már hónapok óta szeretett volna megtalálni, de eddig hiába kutatott utána. Egy pillanat alatt lent volt a lóról és boldog, győztes mosollyal szakította le a virágot, hogy aztán biztonságba helyezze kézitáskájában. De vigyázva, mert törékeny!

Mielőtt elteszi — ó, csak még egy pillantást rá! Micsoda korall szín, micsoda finom szirmok! És ebben a percben: valami áthajol a vállán. Már csak az összecsukódó fogak csattanását hallja, majd megelégedett nyerítést — és a botanikai világ elvesztett egy kincset.

Neumann nem volt mindennapi botanikus. Már fiatal diákkorában csaknem ezer különböző növénynek tudta botanikai nevét, felépítését, jellemző tulajdonságát. A botanika volt életének fő szórakozása. Egyik nap, már mint püspök, meglátogatott egy lányiskolát, azon vette észre magát, hogy körül van véve lányokkal, akik mind egy-egy szál virágot vagy valami más növényt tartottak kezükben. Ugyanis a lányok házifeladatként kapták a növény megnevezését és leírását. A püspök mindegyiknek megadta a pontos és hibátlan választ. A hivatásos botanikusok nem győzték dicsérni a hazaküldött ritkábbnál ritkább és szebbnél szebb növényfajtákért.

• • •

Gyóntatás, szentmise, vasárnapi iskola, hívek látogatása, betegek ellátása — pár rövid szó és mennyi munka áll mögötte! Aztán még ez is bővült, mikor iskolát építettek mert ki más taníthatta volna a gyerekeket, mint a plébános? És mivel doktor sem igen akadt a környéken, Neumann gondoskodott híveinek nemcsak lelki, de testi egészségéről is. Szabadidejében a gyógyítás tudományát tanulmányozta ebből a célból.

Ami a lakást illeti, egy kis fakunyhóban lakott, enni azt evett, amit hívei adtak neki, nem volt egy váltó ruhája, soha egy cent a zsebében. A szegények papja volt, de szegényebb legszegényebb hívénél. És ebben a szegénységben tette le életre szóló szegénységi fogadalmát! Nem látszik ez anakronizmusnak? Nem, mert felvértezte magát a jövőre! Úgy gondolta: akármi történik még vele az életben, mindig szegény akar maradni, szegény a Mester iránti szeretetből, akit követett és akinek "nem volt hová fejét lehajtsa." (Lukács 9, 58.)

A hívek általában szerették fiatal plébánosukat, de volt egy részeges hajcsár, aki olthatatlan ellenszenvet érzett iránta.

— Te átkozott pap, agyonlőlek — ordítozta egyszer és elő is rántotta revolverét. Neumann nem futott el, nem kiáltott segítségért, hanem nyugodtan tovább folytatta útját. Senki nem értékeli az életét olyan kevésre, mint az, akinek szíve az égben van.

De az ember mégsem lőtt, csak köveket dobált utána és sarat a ruhájára.

• • •

A Niagara környékének apostola — ahogyan ma hívják és ahogyan kortársai nevezték: egyike a legműveltebb embereknek az Egyesült Államokban — eltemette magát négy évre a vadonban a lelkekért.

Ott, a hatalmas vízesésnél, ott van egy turbina. Alig veszi észre valaki, senki nem tartja látványosnak. De a turbina dolgozik, dolgozik éjjel-nappal szakadatlanul. Megvilágítja Buffalo üzleteit, világosságot visz Syracuse-be, villamos energiát ad a General Electric készítményei tömeggyártásához és villamos energiát küld mindenfelé Kanadában, az utolsó kis íróasztal lámpáig.

Ilyen turbina volt Neumann János: dolgozott szakadatlanul és erőt, világosságot szállított a lelkeknek emberi mértéken felül, az Úr Isten segítségével.

A szerzetes

"Hagyd el a világot — suttogta a titkos isteni hang —, rázd le lábadról a világ porát, kopogtass egy kolostor ajtaján, légy szerzetes! Lakj velem, Isteneddel, egy fedél alatt. Élj rejtett életet, mint én tanítottam. Légy megváltó, lépj be a redemptorista rendbe."

Joseph Prost, egy redemptorista misszionárius prédikált Rochester környékén. Általa lépett Neumann összeköttetésbe a redemptoristákkal. Már maga a név tűzbe hozta a szívét: Redemptor! Megváltó! Liguori Szent Alfonz alapította ezt a rendet, aki püspök volt, szent misszionárius és egyházdoktor. Neumann habozás nélkül felelt az isteni hang hívására: Adsum! Itt vagyok.

Jelentkezett a szerzetbe és először noviciusi éveit kellett volna letölteni, de a rendnek, igen fiatal lévén Amerikában, nem volt megfelelő noviciátusa. És különben is: Neumann János már eltöltött 6 évet a szemináriumban és négy évet a vadonban — ezek voltak az ő noviciusi évei.

Alázatosság, egyszerűség, buzgóság — ezek a redemptorista erények. 1842. január 16-án térdelt le az alázatos, egyszerű és buzgó Neumann János Baltimore-ban a Sz. Jakab templomban, hogy letegye a szegénység, tisztaság és engedelmesség hármas szerzetesi fogadalmát és szerzetessé legyen halála percéig.

Ezután két éven át napjainak nagy részét úton töltötte, mint misszionárius Maryland, Virginia és időnként Pennsylvania államokban. Utazott gyalog, lóháton, szekéren, csónakon. Mindig a leghosszabb utak, legtávolibb helységek, a legnehezebb missziós területek jutottak neki. Nem volt ez kicsit különös? Mikor valaki megjegyzést tett erre, ő csak szégyenlősen mosolygott és kijelentette, hogy ez nem számít, hiszen ő egy "erős falusi fiú". Ez valaha talán igaz volt, — de még a Niagara vadonjában eltöltött évek előtt. Ám

Neumann úgy érezte, a világnak elég baja és nyomorúsága van anélkül is, hogy ő is hozzáadná a magáét. Mivel az emberi természetben benne van, hogy néha-néha ki kell panaszkodnia magát, kihez mehetett volna, mint a tabernákulumban örökké köztünk élő Krisztushoz. És hogyan imádkozott? Így például: "Uram, ma fáj a torkom, de köszönöm Neked. Amen." Egyszerű? Igen. De Isten meghallotta.

Magasabbra a ranglétrán

Azzal kezdődött, hogy kinevezték Pittsburghba a Szent Philomenáról elnevezett rendház főnökének. Pedig még csak két éve volt a rend tagja.

Egy szeles, esős éjszakán fiatal fiú zörgetett a rendház ajtaján:

— Apám . . . apám haldoklik . . .

A kapustestvér hívására összegyűlt atyák egymásra néztek. Ki megy ki ilyen időben? De Neumann atya már állt is fel és kezdett készülődni. A többiek tiltakoztak, de ő csak készülődött tovább. Hosszú gyakorlat tanította meg, hogy barátságosan süket és vak legyen a többiek tiltakozására. Minden érv lepattant róla. Ő az elöljáró és ő most magát nevezte meg, hogy elmenjen a beteghez:

— Az atyáknak szükségük van az éjszakai alvásra. Én úgysem tudok aludni éjjel, jobb, ha én megyek — volt válasza.

Hajnali négy órakor ért haza. Akkor hozzálátott a tűzkészítéshez, hogy mire a többiek felébrednek, meleg legyen. Aztán ment a kápolnába, megszólaltatta a harangot és hívta a többieket is. Délelőttje az iskolában telt el tanítással. Délután gyóntatás, majd újra betegágy fölé hajolt, hogy a halálverítéket letörölje egy szenvedő homlokról és még aznap egy nyitott sír előtt is állt, hogy a végső áldást megadja a távozóra. És senki nem sejtette, hogy mindezt egy átvirrasztott éjszaka után.

Természetesen Neumann atya soha nem beszélt erről senkinek. Az elrontott volna mindent. Ez volt az ő életstílusa: a jót titokban tenni. Ne tudja az éjszaka, mit tett a nappal, ne lássa meg a nappal, hogy éjszaka is dolgozik, hogy megrakja az Egek felé haladó hajót, megrakja jótettekkel,hiszen a távoli partokon a Mester vár reá.

De meg kellett fizetni az árát az örökös munkának. Ágynak esett és minden orvos lemondott róla, itt már csak a halál jöhet. Ám Isten most is mást gondolt: még több feladatot bízott rá, amit el kellett végeznie.

Már felépült betegségéből, mikor egy napon Rómából érkezett levél részére. És a levélben az állt: a Szentatya kinevezi Neumann János atyát az amerikai redemptoristák provinciálisává. Neumann

elolvasta a levelet és elsápadt. Megpróbálta elgondolni, mit jelent ez a kinevezés, de nem tudott gondolkozni. És senki nem tudta meggyőzni azután sem, hogy megérdemelte a magas kinevezést. Ez a szentek egyik jellemzője: el akarják hitetni a világgal, hogy ők csak egyszerű homokkövek az épületben, de a világ látja, hogy ragyognak, mint a márvány.

A missziós életnek két része van: egyik a szónoké, aki élvezi a tömeg dicséretét. Ezt a részt Neumann atya sosem választotta. De a redemptoristáknál szokásban volt, hogy a prédikáció előtt elmondták közösen a rózsafüzért. Ezt a szerepet vállalta mindig Neumann: mondani az Ave Máriákat, egymás után, monoton hangon és égbevágyó szívvel.

Amikor nem járta a missziókat, otthon megint az a szerepe volt legkedvesebb, mely látszólag a leghálátlanabb: gyermekeket katekizmusra tanítani. Ebben az időben több intézménynél is ajánlottak fel neki káplánságot. Ő egy néger árvaházat választott, ahol tudott foglalkozni a gyermekekkel. Kedves kép — de éppen olyan ember vállalta ezt a feladatot, akire azt mondták: a legtanultabb emberek egyike Amerikában! Neumannban megvolt a valóban nagyok egyszerűsége.

Mint provinciálisnak végig kellett látogatnia az összes rendházakat. Egy kora hajnalban New Yorkba érkezve a tejesembernek és tolvajoknak fenntartott reggeli órában kopogott be New York-i rendházuk ajtaján. Mikor a portás-testvér az ajtóhoz ment és hidegen szemügyre vette a jövevényt, megállapította magában, hogy az a kopott ruhás alak biztos valamelyik szomszédos templom sekrestyése, aki valamit kölcsönkérni jött. Röviden megkérdezte: mit akar? Az idegen nagyon udvariasan válaszolta, hogy a rektort akarja látni. A rektort! Ebben az órában. A testvér majdnem hanyatt esett csodálkozásában. Tudtul adta hát a hajnali vendégnek, hogy csak az ő saját — mármint a portás-testvér — jószívének köszönheti, hogy enged kívánságának és a rektorhoz vezeti. Neumann atya mosolyogva bólintott és követte a portást az emeletre. A testvér méltóságos mozdulattal mutatott egy székre és felszólította Neumann atyát a várakozásra. Pár perc múlva a rektor térdreesve csókolta meg a "sekrestyés" kezét.

— Provinciális atya, Isten hozta!

A provinciális atya pedig mosolyogva jegyezte meg, hogy a ház milyen éber portás-testvérrel van megáldva, amit a rektor abban a percben talán nem is értett. Mindenesetre a jövőben a legelhanyagoltabb kinézetű sekrestyést is a legnagyobb tisztelettel fogadta a portás, mert hátha valami nem várt előkelőség rejtőzik a kopott ruhájú alakban.

— Ez ugyanis már megtörtént egyszer — tette mindig hozzá

óvatosan.

Ez a kis epizód is mutatja, milyen keveset törődött Neumann atya a ruházatával. Az igazi szentség mélyen a lélekben rejtőzik. A kívülállónak, a szemlélőnek megjelenése nem mondott semmit. Mint igazi szentnek, sikerült glóriáját kalapja alá szorítani.

● ● ●

Mint mindenütt a világon, az irigység és féltékenység ördöge itt is felütötte fejét. Akadt a rendtagok között, aki kifogásolta Neumannban a fiatalságát, alig pár éves rendtagságát és idegen voltát. Szerencsére, csak kevés ilyen akadt. De ez a kevés is elég volt ahhoz, hogy beadja lemondását. Nem azért, hogy megmeneküljön a kritikáktól, hanem hogy megóvja rendjét egy nagyobb rossztól, mely az irigységből származhat. Neumann atya boldog volt, hogy újra egyszerű szerzetesként szolgálhatja szeretett Urát. Akkor még nem is sejtette, hogy a provinciálisságnál is nagyobb "rossz" vár reá, és tőle, aki olyan boldog és megelégedett volt rejtett életével, a Szent Egyház mást követel: a püspöki méltóság közeledik, hogy kopogjon a kolostor ajtaján.

Az egész ügy az egyik testvér látomásával kezdődött. Elmondta, hogy látta álmában Neumann atyát, de nem azt a feketeruhás szerény papot, akit most ismernek, hanem Neumann atyát püspöki lilában. Mindenki nevetett a testvér szavain, maga Neumann savanyúan mosolygott és megkérdezte a testvért, tudja-e, hogy milyen ijesztő dolgokat állít.

A vihar kitör akkor is, ha nem várják! Baltimore érseke, Francis Kenrick, Neumann atyához járt gyónni. Egy szép napon gyónás után megállt gyóntatója előtt, majd pár lépést hátrálva jól szemügyre vette és mosolyogva jelentette ki:

— Nem kétséges, Atya, hogy ragyogóan áll majd a püspöki lila. Róma ugyanis tudja, hogy van itt Amerikában egy Neumann atya. Jobb lesz hát, ha utánanéz, hogy hamarosan beszerezzen egy mitrát.

Az érsek mosolygott, Neumann kétségbeesve roskadt bele egy székbe.

Az ellenség hát itt van az ajtóban! Mindent el kell követni elűzésére! Neumann atya térdenállva kérte lelkigyermekét, Kenrick érseket, hogy segítsen elhárítani a veszedelmet. Írt Rómába rendi elöljáróinak. Kért minden befolyásos embert, akit csak ismert: mentsék meg őt. Apácazárdák jámbor lakóit kérte, hogy tartsanak novénát, és mikor a jó nővérek megkérdezték:

— Milyen szándékra, atya?

— Hogy egy nagy veszély elháruljon Amerika katolikus egyházáról — volt felelete. És evvel "Amerika katolikus egyházának nagy veszélye" gyorsan vette is kalapját és elsietett.

● ● ●

1852. március 19, Szent József ünnepe. A redemptoristák baltimore-i rendházának folyosóján egy magas férfi állt. Kilétét csak a nyaka körül látható némi lila szegély és ujján fénylő smaragdgyűrű engedte sejtetni. Kopogott a legkisebb szoba ajtaján. Nem kapott feleletet.

— Annál jobb . . . — mormogta. Benyitott az üres szobába és a kezében tartott tárgyakat az asztalra tette, majd mosolyogva kisurrant.

Nem sokkal utána egy alacsony kis redemptorista szerzetes érkezett vissza cellájába. Szeme az asztalán lévő fénylő tárgyakra esett. Felvette azokat, hogy jobban megnézze az ablak világosságánál, és meglepett, de egyben fájdalmas kiáltás tört ki a torkán. Püspöki gyűrűt és keresztet tartott a kezében. Mint egy alvajáró, ment a kapus testvérhez és kérdezte, hogy járt-e itt valaki? Ó, igen, Kenrick érsek volt itt nem rég. Üzenetet nem hagyott, de roppant megelégedettnek látszott, mikor elment.

Neumann atyának nem kellett többet hallani. Francis Kenrick érsek! De nem, ez nem lehet igaz! A püspöknek jó megjelenésű, fenséges férfinak kell lennie, hiszen állandóan a nyilvánosság előtt mozog. Mit akarnak tőle, egy félénk kis figurától, aki összeroskad, mikor a világ szeme rajta van? Hová fordulhatna segítségért? Kihez máshoz, mint a Getszemáni kert Jézusához: "Atyám, ha lehetséges, kerüljön el ez a kehely, de ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint te." (Máté, 26, 39.) Amikor órák múlva felállt térdéről, kicsit sápadt volt. Lélekben elfogadta a kapott kegyelmet, hogy súlyos keresztként hordozza azt.

Másnap 10 órakor megérkezett Francis Kenrick, két hivatalos iratot hozva magával. Az első kinevezte Neumann Jánost Philadelphia püspökévé, a másik parancsot tartalmazott: el kell fogadnia a püspöki méltóságot.

Tehát Róma nemcsak tudta, hogy van egy Neumann János nevű pap Amerikában, hanem ismerte, milyen mélyen alázatos ez a fiatal pap. Nemcsak egyszerűen felajánlotta neki a püspökséget, hanem ráparancsolt, hogy el kell fogadnia.

"Barátom, jöjj följebb!" (Lukács 14, 10.) Kevesen hallják ezeket a szavakat az életben. És annak, aki hallotta, mint Neumann atyának, milyen nehéz volt elfogadnia! Engedelmességet fogadott és ez volt legsúlyosabb próbatétele az engedelmességnek.

Püspökké szentelése lelkiállapotához illően a Szenvedés Vasárnapján történt, 1852-ben. Krisztus azt akarta, hogy ez a szeretett fia még jobban hasonlítson hozzá, mikor ráadta a püspökök vérvörös ruháját, mely az Ő szenvedésére emlékeztet. Nem csoda, ha az új püspök püspöki jelszavának e szavakat választotta: Passio Christi, conforta me — Krisztus szenvedése, erősíts engem.

— Ha az Úr választanom enged: haljak meg vagy fogadjam el a püspökséget, habozás nélkül a halált választom — mondta felszentelésének napján. És Neumann atyának, vagyis most már Neumann püspöknek, megvolt az a szokása, hogy mindig gondolta is, amit mondott.

A püspök

Neumann püspök sokat imádkozott. Persze, hogy sokat imádkozott, mondhatja a ma embere. Elvégre mit várhat az ember egy szenttől? Csak éppen arra nem gondolnak sokan, hogy olyan töméntelen elfoglaltsága volt, ami nem sok időt hagyott volna neki az imára. Így minden munkáját imádsággá változtatta. Ebben pedig a mai rohanó élet embere is utánozhatja őt. Neumann megfogadta még fiatalon, hogy soha nem veszteget el egyetlen percet sem, és meg is tartotta ezt a fogadalmat. Ezért kellett minden munkáját imáva változtatnia. Különösen pedig most, mikor 35 ezer négyzetmérföldnyi területen kellett igazgatnia az egyházmegye ügyeit. (Ma egy bíboros érsek és 12 püspök igazgatja azt a területet, melynek gondja akkor egyedül Neumann püspökre hárult.)

Neumann püspöki kötelességeit is teljes buzgósággal végezte, Például szentelése utáni vasárnapon, Virágvasárnap, megáldotta a pálmákat, elmondta a nagy püspöki szentmisét és prédikált. Délután a Szent Patrick, este a Szent József templomban prédikált, és mikor valaki beszélgetés közben megemlítette, hogy a börtönben van két kivégzésre váró rablógyilkos, akik nem mutatják a bűnbánat legkisebb jelét sem, az éjszakát velük töltötte, és amit addig egyetlen papnak nem sikerült elérnie, a két bűnös zokogva bánta bűnét és kért bűnbocsánatot.

A ház kitatarozása, a kerítés megjavítása unalmas munka. Prózai, de szükséges. A püspöknek, aki főpásztora híveinek, el kell végeznie egyházmegyéje egész területén a tatarozásokat, a kerítések javítgatását — természetesen lelki értelemben. Ez maga elég munkát adott volna a püspöknek. De ha hihetünk az egykori feljegyzéseknek, nem töltött senki több időt a gyóntatószékben, mint maga a buzgó püspök. És mivel hívei a világ minden részéből jöttek, egyházmegyéje soknyelvű közösség volt. A püspök most vette igazán hasznát nagy nyelvtudásának, mert majdnem minden hívét saját nyelvén tudta gyóntatni. Akár német, akár olasz, akár holland vagy cseh gyónója akadt, sem gyónónak, sem gyóntatónak nem kellett keresgélni a szavakat. Milyen boldog volt a görög vagy a spanyol is, mikor anyanyelvén vallhatta meg bűneit és kapott intő és vigasztaló szavakat. Ám, amikor egy szélesvállú ír férfi térdelt le és kelta nyelven kezdte gyónását, a püspök szomorúan rázta a fejét, hogy ezt nem érti. Nem sokkal ezután egy pirosarcú ír leányka

járt ugyanígy. De talán egyiket sem bántotta annyira a dolog, mint magát a püspököt. Ó, ha ismerné a kelta nyelvet! Nehéz munkát jelentett, de természetesen nekifeküdt — és megtanulta. Ekkor történt, hogy egy bájos öreg hölgy kezdte gyónását kelta nyelven és ragyogó arccal lépett ki a gyóntatószékből, majd félhangosan mormolta: Hála Istennek, végre egy ír püspökünk van!

Így valósította meg Neumann püspök Szent Pál szavait: mindenkinek mindene lett. Egyik udvari papja állította, hogy püspökségének nyolc éve alatt többet dolgozott, mint más püspök 20 év alatt. Templomok, kórházak, iskolák, árvaházak emelkedtek az egész egyházmegyében. Hatvanöt templom épült fel és tíznek építése már megkezdődött, mikor a halál fiatalon elragadta. Nagyon szívén feküdt a szemináriumok sorsa is és mikor Philadelphiában volt, naponta látogatta a papnövendékeket, és olyan magas színvonalra emelte az oktatást, hogy IX. Pius pápa megadta a szemináriumnak a doktorráavatási kiváltságot.

A püspököt mindig figyelni és figyelmeztetni kellett az étkezésre, mert különben elfelejtkezett az evésről. És sok-sok reggelen találták ágyát érintetlenül, mert egész éjszaka dolgozott s csak ott íróasztala mellett a székben aludt néhány órát. "Mindent Érted, Jézusom", mondta és így tette munkáját imádsággá.

Az ismeretlen Neumann

Régen szenvedő beteg fekszik a kórházi ágyon. Minden mozdulata fáj. Kín az egész élet. De egyszer csak egy karcsú alak lép a szobába, megigazítja az ágyát, letörli homlokát, fogja a kezét, amíg csak el nem alszik, hogy hosszú idő után nyugalmat élvezzen és frissen ébredjen fel. A beteg ekkor látja, hogy ápolója apáca. Megkérdezi: milyen rendbe tartozik. És a válasz:

— Szent Ferenc Harmadik Rendjébe.

Ó nem, nem a világiak számára alapított harmadik rendbe, hanem szerzetesrendbe.

Hogy mennyien vannak? Itt Amerikában több, mint 3000. Nem, nem mind ápolónő. Vannak köztük tanítónők vagy öregeket gondozók. És ki alapította a rendet? Természetesen a Tiszteletreméltó Neumann püspök 1855-ben, Ő írta meg a regulát és IX. Pius hagyta jóvá.

Azt is kevesen tudják, hogy Neumann püspök vetette meg ágyát a katolikus iskolarendszernek Amerikában. Addig is voltak katolikus iskolák, de ő alapította és állította fel a Katolikus Központi Iskolaszéket, melynek egy ideig elnöke is volt. A tény az, hogy ezzel Neumann püspök egy ma is virágzó és a katolikus iskolák kapuit nyitvatartó szisztémának lett megalapítója. Amikor

1852-ben Philadelphiába érkezett, összesen két egyházközségi iskola volt a városban. Halálakor, 8 év múlva, már negyven működött. Az iskolások száma pedig ötszázról kilencezerre nőtt. Papjainak száma 100-ról 152-re és a hívek száma 170,000-ről 200,000-re emelkedett.

És nem utolsósorban: ő alapította meg Amerikában a 40 órás szentségimádást. 40 órás szentségimádás volt azelőtt is, de Neumann püspök rendelte el egyházmegyéjének minden templomába. Neki köszönhető, hogy ma egész Amerikában minden egyházközség átvette ezt a szokást és évente megtartják a 40 órás szentségimádást.

Mikor a 40 órás szentségimádást elrendelő leveleit írta, mint olyan sokszor máskor is, a késő éjszakai órákban is írt különböző leveleket. De az álom leragasztotta fáradt szemét. És amíg aludt, talán a szél, talán álmában egy öntudatlan mozdulata, feldöntötte a gyertyatartót és az íróasztalán lévő minden papír elégett — kivéve a leveleket, melyekben a szent órákat elrendeli. A püspök, mikor ezt látta, egy belső hangot hallott, az Úr hangját: "Amint az írást megőriztem a lángoktól, úgy őrzöm meg az Oltáriszentségben jelenlévő Fiamat minden megszentségtelenítéstől és tiszteletlenségtől a 40 óra alatt. Ne késlekedj keresztülvinni terved az én dicsőségemre."

18 év után

Mária szeplőtelen fogantatása dogmájának kihirdetése Rómában találja Neumann János püspököt. 1854. december 8. életének egyik legszebb napja volt. Egyik levelében írta: "Köszönet, köszönet Istennek, hogy Rómában lehettem ezen a napon." És ha már ott van újra Európában, közel a szülőföldhöz, 18 év után hazament falujába, hogy még egyszer megölelje öreg édesapját. Csendben akart megérkezni, de faluja küldöttsége egy állomással előbb várt rá és, leszállítva a vonatról, ünnepélyes díszkísérettel, zenekarral vitték haza a püspököt, aki tőlük indult el és dicsőséget hozott falujára. Legfájóbb volt a visszatértnek, hogy édesanyjának már csak sírjához mehetett ki. Majd egy hideg téli reggelen szánba ült, s mikor még az egész falu aludt, eltűnt közülük, úgy, mint 18 évvel ezelőtt tette, hogy ne kelljen fájó búcsút vennie senkitől.

Jellemző epizódok

Egy püspöklilába burkolt alak vet valamit a tűzre és nézi a lángokat, amint olvashatatlanná feketítik az írást. Neumann püspök az, aki lemondólevelét vetette tűzre gyóntatója parancsára. Tovább kellett neki a püspökség nehéz terhét hordania. Püspöksége

ötödik évében Róma végre segédpüspököt nevezett ki mellé segítségnek. Ez mindenesetre megnyugtató volt, ami a püspökség jövőjét illette, csak éppen pénzügyi téren okozott zavarokat. Mert a püspök, mint mindenki, aki mindig mindenét elosztogatja, állandóan pénztelen volt. Az új püspök érkezésével jött a háziasszony:

— Van-e a püspöknek egy kis ideje?

A püspöknek mindig volt ideje mindenki számára. De mikor meghallotta: pénz kellene, hogy az új segédpüspöknek egy fehérneműs szekrényt vegyenek, szomorúan ingatta fejét és megmutatta üres pénztárcáját . . . De aztán felderült az arca. Ó, neki nincsen szüksége fehérneműs szekrényre. Nem, nem neki igazán nincsen rá szüksége. Már úgyis útban volt, vigyék hát el az övét.

Igen, ha az új segédpüspöknek ágyra lett volna szüksége, akkor Neumann azt állítja: az ágy fölösleges neki, vigyék csak el, hiszen ő úgyis álmatlanságban szenved.

• • •

Egy vasárnap a püspök a templomba ment misézni. Egyik papja megállította:

— Püspök atya, ez a kabát nagyon kopott. Ma vasárnap van. Menjen és vegyen fel jobbat.

— Igen, kicsit kopott — felelte szégyenlős mosollyal a püspök —, de attól félek, nem tudom kicserélni, mert ez az egyetlen kabátom.

Nem állt sokkal jobban lábbeli dolgában sem. Mikor egy esős napon ajánlották neki, hogy cseréljen cipőt, tréfálkozva felelte, legfeljebb a bal lábra valót veheti a jobb lábára, és fordítva, mert nincsen másik cipője.

• • •

Mikor Európában járt, éppen akkor halt meg München érseke. A hatalmas katedrális sosem látott olyan sok papot, mint a sekrestyében akkor összegyűlteket. És ott a sarokban imádkozta olvasóját egy kopott kis falusi káplán kinézetű pap is. Egyszer csak hallja a suttogást: már csak Philadelphia püspökére várnak, hogy megkezdjék a gyászszertartást. Régen itt kellene lennie! Ezt hallva, a meghúzódó szerény pap gyorsan felállt, kibontotta a magával hozott csomagot és felvette püspöki ornátusát. Mikor felnézett, látta, hogy a körülálló papok szinte tátott szájjal, csodálkozva bámulnak rá. Mélyen elpirult és bemutatta magát mint Philadelphia püspökét.

• • •

Meg kell jegyezni, hogy egyházmegyéjében a püspök mindig viselte a püspöki lilát. Mert Neumann a nép püspöke volt és ha a nép lilát akart, akkor legyen a lila.

• • •

Mikor mint fiatalember elhagyni készült hazáját, egy falujabeli öregember odament hozzá és két aranypénzt csúsztatott a markába a következő megjegyzéssel:

— Ha majd hajóra szállsz, add oda ezt a kapitánynak, kérd meg, hogy mindig a part mellett vezesse hajóját, hogy ha hajótörés lenne, te úszva el tudd érni a partot.

Ezt a kis történetet mesélte el ebédnél akkor, mikor vacsoráját már nem tudta megenni, mert holtan feküdt a teste, lelke pedig Istenéhez szállott.

A szent

1860 január ötödike, csütörtök, Epifánia ünnepének vigiliája. Neumann püspök egy ügyvédi irodából távozik éppen, ahol egy földterület adásvételi szerződését írta alá. Új föld új templomot jelentett! Mosolyogva ment a hideg téli utcán. Senki nem gondolta volna, hogy minden lépés rettenetes erőfeszítésbe kerül. Csak vasakarata vitte már, nem gyenge teste. De nem bírta sokáig. Szótlanul összeesett. Járókelők vitték be a legközelebbi házba és fektették le a kandalló elé a szőnyegre, ahol a lángok játéka közben szép csendben meghalt. Meghalt elhagyatva mindenkitől, de nem Istenétől, Aki mellette állt a halál pillanatában és magához vette szeretett fiát.

És a halállal tudtak meg sok mindent az emberek, ami addig titok volt előttük. Megtudták, hogy ez a fiatal, alacsony, mosolygó püspök vas vezeklőövet viselt, melynek éles szögei állandóan marták a testét. Megtudták, hogy ez a mosolygó, kedves jó pásztor szögesvégű ostorral ütötte a testét, hogy vezekeljen a saját (el nem követett) és a mások bűnei miatt.

Öt napig feküdt a ravatalon és az öt nap alatt szünet nélkül jöttek az emberek, akiken segített. Jöttek öregek és fiatalok, férfiak és nők, jött mindenki, aki valaha is érezte jóságát, szeretetét, gondoskodását. És mondták, mesélték egymásnak a történeteket, hogyan segítette őket az, aki most itt fekszik a ravatalon. Ha még élt volna, Neumann püspök szerénységében és alázatában igen szégyellte volna ezeket a történeteket. Ezer és ezer ismeretlen jótette került napvilágra. És az Örök Bíró előtt jobb keze csodál-

kozhatott a bal kezén, hogy az is mennyi, de mennyi jót tett. Baltimore érseke, Francis Kenrick, Neumann volt lelki gyermeke mondta a gyászbeszédet, és Neumann János visszatért szeretett szerzetéhez, a redemptoristákhoz, mert az ő templomukba temették el. Egész Philadelphia és az egész környék ott volt a temetésen. A pásztor után ment a nyáj sírva. De nemcsak sírt a tömeg, hanem valami megmagyarázhatatlan béke áradt szét bennük. Érezték: Neumann halála hazatérés.

Azóta is százak és ezrek térdelnek minden évben sírjánál, ahol a béna gyermek hirtelen megindult, a megsüketült apáca újra hallott, az autószerencsétlenségben megnyomorodott fiatalember visszanyerte teljes testi épségét. És a vak kislány, Mary Hunneker látott. A kis Mary már belefáradt, hogy orvosokhoz vigyék. Ő maga mondta: gyerünk a szent püspökhöz! Kilenc napon át elvitték, és odaállt a kripta lépcsőjére és imádkozott. És a kilencedik napon, mintha egy csillag jelent volna meg a sötét égbolton, úgy nyílt meg Mary szeme és látott.

1896 decemberében kezdték meg a kanonizálási eljárást Rómában. De csak 1921 decemberében nyilvánította a pápa, XV. Benedek, erényeit heroikusnak és adta meg a tiszteletreméltó címet, majd 1963-ban VI. Pál pápa boldoggá avatta.

1963 októberében a római Szent Péter bazilika félhomályában ezer és ezer hívő várta, hogy a Szentatya felolvassa Neumann János boldoggáavatásának oklevelét. Amint a pápa befejezte az olvasást, a történelmi templom összes égői kigyúltak és a fényárban harsant fel a Te Deum, az ünnepélyes hálaadás Istennek, és felhangzott az ima is: "Imádkozz értünk, Isten boldog szolgája, Neumann János, hogy mi is méltók lehessünk Krisztus ígéreteire."

• • •

Ebben az évben pedig már nemsokára így imádkozhatunk: Neumann Szent János, könyörögj érettünk!

• • •

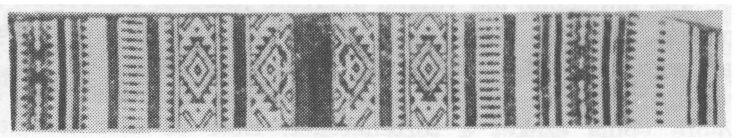

Farkas Katalin:

Aranybetű

Csordul a fény az arany avaron,
tovatűn, gördül,
fák levelén csendül,
játszva szalad aranyló aranyon.
Szépséges szó, drága betű
Aranyom.
Az A
Az O
Az R
Az Ny
Aranyos magyarom.
Magyar az A
Magyar az Ny
Magyar a Gy, Tiéd, mindenkié!
Folyik, mint bor, édes, nehéz nedű,
csillogva táncol poháron a betű,
nyelvvé érlelte a nap heve, édesitallá..
Izleld mézét, ne feledd sohasem.

Torockói hímzések

Szemelvények

GÁRDONYI GÉZA: Földre néző szem — Égre néző lélek című művéből.

Ezt a könyvet fiainak szánta lelki örökségül — de mindnyájan tanulhatunk belőle.

FÖLDRE NÉZŐ SZEM

Embertársaink iránt úgy kell viselkednünk, mintha Krisztus második parancsa így volna felírva a szívünkbe:

— Szeresd felebarátodat jobban, mint magadat.

Gyakran halljátok vagy mondjátok magatok is:

— Nem tudom magamat kifejezni.

Rám úgy hat ez, mintha azt mondanák:

— Sok a gyöngyöm az Indiai óceán fenekén — de nem tudom felhozni.

A rosszkedvű ember megmérgezi a levegőt jelenlétével. Fuss tőle. S minden olyan helyről, ahol rosszkedvűek élnek.

Minek lakjunk siralomházban, ha nem vagyunk elítéltek.

Okos ember ha beszél, mindig másnak beszél. Az ostoba mindig magának beszél, mikor másnak beszél is.

A köszönöm olyan bankó, amelyre nincs írva szám. Egyiknek sokat ér, másiknak keveset, de mindenki szívesen elfogadja.

Ha nem vagytok gőgösek, eléggé alázatosak vagytok. A bibliai alázatosság is csak emberbecsülés. Jézus megmosta a tanítványok lábát, de büszkén állott meg Heródes előtt s nem érdemesítette feleletre.

Papnak ismeretlenül is köszönjetek.

Mindegy, akármilyen vallás papja. Minden oltár szent. A vallást tisztelitek ezzel a köszönéssel. És hát a papok között van a legtöbb becsületes ember.

A könyvre adott pénz látszólag eldobott pénz. Mint a vetőmag.

Nem mindig az a szegény ember, aki nádfödeles házban lakik s kenyeret ebédel.

Mindig szegényebb az, aki (ha nagyságos és méltóságos vagy akár ekszcellenciás úr is) olyan dolgot dolgozni kénytelen, amit maga kedvéből nem dolgozna.

A méhkas, azt mondják, kicsiben képe az emberi államnak.

Én azonban azt látom, hogy a méhek állama tökéletesebb. Náluk a herék az alsórendűek.

A társadalmi osztályokat nem a büszkeség választja el egymástól, sem a pénz, sem a posztó, hanem a szappan.

Aki azt akarja, hogy a házaséletben boldoguljon, mindig fogadja el, amit az asszony akar, de mindig azt cselekedje, amit ő maga akar. Az asszony mindenkor elfogadja a magyarázatot, mert hiszen az a fő, hogy a férj nem mond ellent, s még azzal is megbecsüli az asszonyt, hogy igazolja, magyarázgatja, miért nem lehetett másképp.

Semmiféle bűnt nem büntet annyira az Isten, mint azt, amelyet az ember a saját szíve ellen követ el.

Aki a szívét eladja.

A feleség az embernek a második szíve. Épp azért nem szabad tőle sok észt kívánnunk. Mindig gyermek-nyelven beszéljünk vele, mert azt érti legjobban; s mindig bársonyos kézzel érintsük, mert a bőre érzékeny. A melegnek legmagasabb foka is kellemes neki, de a hideg iránt érzékenyebb a pálmánál.

Sok-sok házasság boldog volna, ha a férfi épp oly figyelmes maradna a nő iránt, mint az esküvő előtt volt. A nő pedig oly szemérmes és angyali.

A gyermek földre szállott angyal, aki nem tudja még, hogy a talpacskája poros.

Aki gyermekét veri, önmagát veri. Aki embert üt meg, Istent üti meg.

ÉGRE NÉZŐ LÉLEK

Minden láng fölfelé lobog.
Az emberi lélek is láng.

Az ember bőrbe kötött lélek.

Mi az ember?
Mozgó ház, amelybe égi lakó van beleláncolva.

Ez a kifejezés: *testem*, helyes.

Ez a kifejezés: *lelkem* — nem helyes. Lelkem helyett azt kellene mondani: *én.*

A hegymászás bolondságnak látszik. Pedig az életünk mindvégig hegymászás.

Jézus ma is ott áll a hegyen.

Jézus a tökéletesség.

Mindenki megismerheti: milly fokán áll a tökéletességnek, akár maga, akár más. Minél jobban megérti Jézust, annál tökéletesebb.

Kezdetben mindenki vak iránta.

Egyszer csak világosodik a szemének.

Egyszer csak bámul.

Egyszer csak indul utána.

Mind a hegy körül vagyunk. Valamennyiünknek fel kell jutnunk valamikor a hegyre.

Csak holt test van. Holt lélek nincsen.

A hős érzi, hogy élete örökkévaló.

Mi a halál?

Az angyal fölébred abból az álmából, hogy állat volt.

Kétezer év pislog ki a szemedből. Lelked mélyében azonban maga az örökkévalóság csillaga szunnyadoz.

Mindaddig állat vagy, míg rá nem ébredsz, hogy istenfi vagy, az Atyával egy, s vissza kell térned, tékozló fiú!

A templom közepén az örökmécs ég. Napos időben elhalványul, szinte eltűnik a mécses lángja. De mikor elborul az ég, mikor sötétség száll a templomba, a láng elővilágol.

Az ember szívében is van szent örökmécs: *a hit.*

Aki elméjével az Isten felé fordul, megérzi, mint a vak a napfényt.

Valahányszor olyan gondolatot olvasok, amely Isten ellen szól, mindig olyasfélét érek, mint mikor a muzsikában hamis hangot hallok.

Aki mindent hisz — gyanakszom rá, hogy buta. Aki semmit se hisz, csak amit testi szeme láthat — arra már nem is gyanakszom...

Atheista könyvek...

Elirtóztatnak, mint azok a lábtörlők, amelyeken ez a mondás olvasható:

Isten hozott!

S a vendég az Isten szent nevébe törli a sáros lábait.

Minek bizonygatjátok, hogy Jézus ki volt, mi volt? Világosságról ismerjük meg a napot.

Atheisták albumába:
Mégis csak furcsa, hogy a világmindenségre azt mondjátok:
— *Van.*
Arra meg, aki csinálta, azt mondjátok:
— *Nincs.*

Meg akarjuk érteni a világegyetemet, pedig egy tyúktojás rejtelmei is kétségbe ejtenek bennünket.

Könyveket írnak arról, hogy hogyan keletkezett a világ s még csak azt se tudják megfejteni, hogy hogyan keletkezett a fűszál.

Az ember munkája csak addig csodás, amíg új, s amíg valaki különbet nem csinál. Az Isten munkája, hacsak egy akácmag, egy homokszem, egy hajszál is — mindig csodás marad, és hát ki alkothat utána különbet?

A mindenség.
Olyan ez, mint a titkos-írású levél. Aki nem ismeri a kulcsát, azt mondja:
— Micsoda betűzavar! Micsoda értelmetlenség!
A mindenség titkos írásának ez a szó a kulcsa:
— Isten.

Az a belső hang amely az embert a jóra inti, a lélek hangja. Az a hang amely a rosszra szólítja, a test hangja.
A lélek hangja pedig az Isten hangja.

A lelkiismeret fehér ruhába van öltöztetve. Azért nyugtalanítja a sár.

A ronda beszédekhez nem szokott ember érzi, hogy lelkén ott az írás:
E helynek bemocskolása tilos!

Bármíly titokban cselekszel is rosszat, sötét árnyéka felkél és kísér és szenvedéssel fizet hétszeresen és hetvenhétszeresen.
S bármíly titokban cselekszel is jót, virága évek múlva is fejedre hulldogál.

Az erkölcsnek maga-néző tüköre: a Bűn.

Az emberiség története öt mondatban:
A világosság szülte az életet.
Az élet szülte az akaratot.

Az akarat szülte a bűnt.
A bűn szülte a szenvedést.
A szenvedés szülte a szeretetet.

Az egyes ember története csak az, ami az emberiségé.
Mihelyt az értelme megvilágosodik, akarata belekívánkozik a homályokba is. A bűn mindig esés. Istentől való eltávozás.

A boldogságot abban az iskolában tanuljuk meg, amelyikben a tanító-mesternek a neve: *Szenvedés.*

Nagy szenvedést átélt ember új szívet kap az Istentől.

Kinek kell többet szenvednie:
Annak-e, aki mindent kész eltűrni?
Vagy annak, akì nem bír eltűrni semmit se?

Értelmünk erőpróbája: mennyire bírjuk sarkunk alá tiporni a lelki fájdalmainkat.

A szenvedő szegény állat emberarccal néz reánk.

Az emberek megmossák az arcukat, kezöket, de vajon hány az, aki mindennap megmossa a lelkét is.

Semmi sem nehezebb, mint embernek lenni emberek között.

Legnagyobb ellenségünk a harag. De nem az, amelyik másoknak a szívéből ront reánk. Az ellen védekezhetünk. Hanem a magunk haragja.

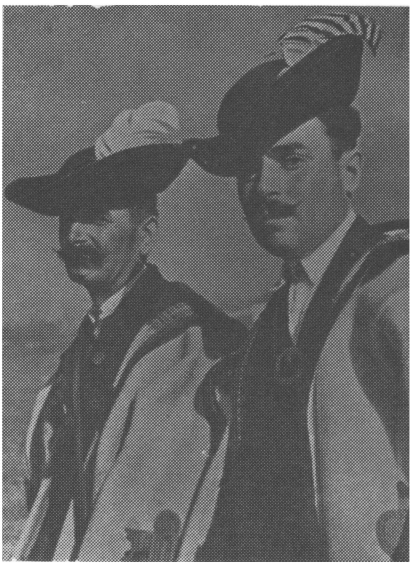

Csikós viselet (Kunmadaras; Hajdú megye)

Farkas Katalin:

Kék Vers

Kék mezőben,
kék erdőben
kék ruhában
kék leány.
Tovatűnő futó szellő
fátyolt lebbent kalapján.

Kék kalapja
kék haját
kék fátyola
szép arcát
eltakarja irigyen.

Kéklő égen
kék madár,
kék sugárban
messze száll,
hogy keressen új hazát.

Kék virágok
kék hegyek,
kék folyók,
kék tengerek
most örökre
elmegyek.

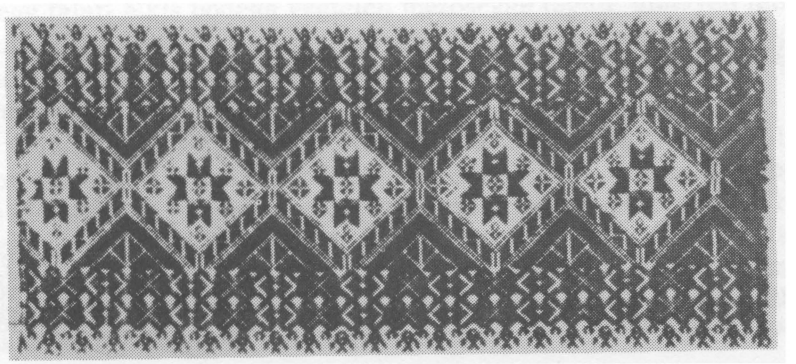

Szőttes Torda vármegyéből.

A pesti Háry János

A magyar irodalom nagyotmondó hőse, akit obsitos hősként tiszteltek társai: „vitéz Háry János istenigazában elveté a sulykot ő nagy bátorságában". Garay János, az újságíró-költő alkotta meg Háry Jánost irodalmunkban. Mindenki, aki szereti a magyar irodalmat, ismeri és tán tudja is azt a két sort, amellyel Garay János jellemezte: „Nagy derék vitéz kend, vitéz Háry János, — A sereg kend nélkül bizony nagy hiányos."

De már kevesen tudnak arról a Háry János-szerű, nagyotmondó irodalmi figuráról, akit több, mint fél évszázaddal Háry János, illetőleg Garay János után alkotott meg a magyar irodalomban Nagy Endre. Igaz, nem vált olyan ismertté. Míg Háry János a magyar falu szülötte és híressége volt, addig Nagy Endre nagyotmondó hősét Budapesten, a századforduló fővárosi éjszakai életében találjuk és Lukits Milosnak hívják. És míg Háry János gurításait a diák feszélyezi, aki ott ül az asztalnál és nagyot prüsszent Háry János egy-egy lódításán, addig Lukits Milos történeteinek szigorú ellenőre nem kisebb ember, mint Cholnoky Viktor, a szerkesztő-író, aki Nagy Endre története szerint a szerkesztőségből hazafelé ballagva ül be a bodegába Lukits Milossal, hogy vakmerő történeteit meghallgassa. Nagy Endre könyvében így válik Cholnoky Viktor, az író, maga is irodalmi hőssé a fővárosi Háry Jánosról szóló könyvben, tehát Lukits Milos hihetetlen kalandjaiban. A keretes elbeszélések közül azt vesszük ki és közöljük a Históriás Kalendáriumban, amely a huszadik század első éveiben elmondja, milyennek tartotta Amerikát Magyarországon a pesti Háry János.

NAGY ENDRE:

Lukits Milos kalandjai

ELŐSZÓ

Lukits Milos, akinek rendszertelen és kocsmaasztalok mellett elszórt elbeszéléseit itt a nyilvánosság számára összeszedtem, sohasem számíthatott arra, hogy a nagyvilág előtt jelentős egyéniség

gyanánt szerepeljen. Éjjeli korrektor volt az újságunknál és úgy kerültem vele össze, hogy kezdő újságíró létemre segíteni szoktam volt Cholnoky Viktornak a tördelésnél, és amikor a rotációs elkezdte a kész példányokat kiköpködni magából, a derengő hajnalban együtt mentünk a kis József körúti bodegába. Ilyenkor, dolga végeztével, Lukits szegődött hozzánk harmadiknak. Elfogyasztott spriccereit felváltva mi fizettük, és ő ezt inkább méltósággal, mint rezignációval viselte el.

Cholnoky Viktornak szenvedélye, sőt, reménytelen szerelme volt a földrajz. Ő, aki az ország határán túl sose jutott, jobban és szebben látta az egész világot, mint valamennyi angol globbetrotter együttvéve. Az az alkalmatosság, amelyen ő utazott, az időben épp úgy haladt, mint a térben. Ő ismerte a londoni Whitechapelt és Kanton európai negyedét; otthon volt Ninive vályogból vert falai és az azték városok kőszörnyetegei között. Ha egy pohárka xeresi bort felhajtott, ott volt a Jóni-tenger sziklás szigetein, és ha egy narancsot megforgatott a kezében, ott repült a soköblű olasz tavak fölött. Egy szín, egy illat, egy forma, sőt, egy puszta exotikus név gyorsabb és megbízhatóbb utazószerkezet volt neki, mint nekünk, mindennapi embereknek, egy expresszvonat. Csak kimondta a bűvös szót, hogy Cordillerák és már kondorkeselyűkre vadászott és vulkános tüzénél gyújtott a cigarettájára. És ha kimondta a szót, hogy Góbi-sivatag, már a kezefejével törülte le bajuszáról a kancatejet.

Ez a szenvedélye vitte őt a messzi József körúti bodegába is, holott spriccert közelebb is kaphattunk volna. Ennek a bodegának a gazdája egy kis zsidó házaspár volt, amely tízéves sikertelen farmerélet után visszatért Caracasból, hogy a kalandmentes, nyugodalmas italmérésben pihenje ki ifjúságának hányattatásait.

A bodegás nem valami bőbeszédű ember volt; sokat nem is vett tudomást a külvilágból, de egynéhány spanyol szó, amit Cholnoky kicsikart belőle, elég volt, hogy szétrobbantsa a világűrbe a négy falat; a kis bodega végtelen mezőséggé tágult, amelyen félvad gulyák legelésztek, bőrnadrágos gulyások csontos paripákon nyargalásztak, és a kaktuszfák mögött barna képű, karimás kalapú forradalmárok leskelődtek hosszú puskájukkal.

Lukits Milos ilyenkor ajkát keserű mosolyba préselve ült a spriccere előtt és majdnem sértődötten hallgatott. Borotvált, ráncos madárarcán a tüdővész pirossága égett, de csontos ujja a hétkrajcáros dohányból egyre-másra csavarta a cigarettákat. Látszólag oda se figyelt a diskurzusra, csak ha valami távolabbi ország- vagy városnevet hallott, görbült gőgös megvetésbe a szája széle. És néha fejbólogatva mormogta maga elé:

— Singapore... Kutya egy fészek! Nem kérnék belőle még egyszer!

De öt-hat spricceren túljutva, mikor már Cholnoky Viktor egzotikus utazásaiból megtérve, a két könyökére pihent, Lukits Milosnak megjött a szava. Többnyire bevezetés és mindenféle apropos nélkül kezdett elbeszélésébe, amelynek primitív, mondhatnám dilettáns formáit élet és meggyőződés fűtötte át. A legrészletesebb földrajzi könyvekkel próbáltam utólagosan elbeszéléseinek ténybeli adatait ellenőrizni és — bevallom — legtöbbször ez nem sikerült, úgyhogy végezetül magam is kénytelen voltam kételkedni szavahihetőségében. Különben is egybevetve életkorát (amelyet ő sohasem árult el és amelyet nekem kellett a látszat szerint hozzávetőlegesen megállapítanom) ama helyekkel, amelyeket mind bejárt és ama kalandokkal, amelyeket állítólag mind átélt, — az időnek olyan intenzív kihasználását kellett volna feltételeznem, amit már törékeny fizikuma is valószínűtlenné tett.

De meg kell vallanom, hogy az mindig csak utólagos kétely volt: az a sánta ördög, amely mögöttünk baktatva, az átélt örömök emlékeit széttapossa csúf patájával. Amíg Lukits Milos beszélt, én hittem neki, és akárhová vezetett is, én vakon követtem őt. Attól tartok, hogy a Caracas-bodega sűrű hajnali levegője, a gránátvörös spriccerek és Cholnoky mosolygós kék szeme híján az elbeszélések legnagyobb szuggesztív ereje maradt ki. De ha a nagyérdemű olvasóközönség kételkedik az elbeszélésekben, arra kérem, hogy legalább azt higgyje el, hogy nem én találtam ki azokat. Én szerény, alázatos krónikáshűséggel jegyeztem le mindazt, amit egy ma már nem élő, különös ember a maga lázas hitének pecsétjével látott el.

AZ ÓLOMKIRÁLY VÉRE

Hogy is magyarázzam el, milyen New Yorkban a Wall Street? Mintha egy megbolondult építész egy girbe-görbe dűlőút két szélén házmagot szórt volna el és mind a maga külön jó vagy rossz szerencséje szerint nőtt volna ki; amelyik kavics alá gurult, éppen csak úgy-ahogy kibújt, amelyik pedig trágyacsomóra hullott, eszeveszetten belenyurgult az égbe; most aztán ott vannak az ötvenemeletes házak, közöttük palotákkal, templomokkal, amelyek szomszédjuknak a bokájáig sem érnek; a magasság furcsa távlatában a házóriások összehajlanak, mintha egymásnak akarnának esni; lent esti homály van, de fent, a házak ormán és élein vakító fény csillog, annak bizonyságául, hogy odakint még verőfényes nappal van, és ez az egész eszeveszettül bolond tájék folyton reszket, mintha a hideg rázná, fent a magasban és lent a föld alatt vonatok rohannak folyton dübörögve, a fényesre koptatott aszfalton autók,

lovas társzekerek, omnibuszok nyargalnak, és mindezen túl egy szinte őrjöngő sokaság, amely egymásba tiporva jön-megy, nem tudni honnan, nem tudni hová, — ilyen a Wall Street New Yorkban.

Azaz ezzel még nem mondtam meg, hogy én milyennek láttam. Mert akit elkapott ennek az őrült áradatnak a sodra, az éppoly kevéssé tud számot adni róla, hogy milyen a Wall Street, mint ahogy a táncos, aki belefelejtkezik a zene ritmusába, nem tudja, hogy milyen egy bál. Aki a Wall Streetet igazán tárgyilagosan látni akarja, annak úgy kellene néznie azt, ahogy én néztem volt: üres hassal, üres zsebbel, terv nélkül, egy iszonyatos ház kőpárkányába kapaszkodva, hogy az ár magával ne sodorjon.

Csak álltam, álltam rogyadozó lábbal; szédülő fejjel hallgattam a zsivajt, káprázó szemmel néztem a bolond rohanást, amelyből azért menekültem volt ki, mert már se lábam nem volt hozzá, se hitem. Még így is, hogy félrehúzódtam, akadt egy-egy szeleburdi, aki belémütődött, azt se mondta: bikkmakk, csak rohant tovább és az oldalamban hagyta a könyöke nyomát, mint ahogy a loccsanó hullám otthagyja karéját a parti homokba vájva. Biztos, ha a sokaságba merészkedtem volna, irgalmatlanul agyontapostak volna.

Egyszer egy nyurga, száraz, pápaszemes jenki sietett el mellettem. Véletlenül rám nézett, láttam, hogy meg is akadt rajtam a tekintete. Az elindulás lendülete egy darabig még tovább vitte, de aztán lefékezte magát, visszafordult, odajött hozzám és köszönés nélkül megfogta a pulzusomat. Egy percig figyelte, aztán bólintott:

— Egy kicsit lassú a pulzusa, de egyenletes és puha.

Éppen meg akartam köszönni neki ezt az elismerést, de ő intett, hogy ne zavarjam. Figyelmesen latolgatva végigtapogatott, én már komolyan megijedtem, hogy tán csak nem akar kilószámra megvenni, de ő újból megszólalt, olyan melegséggel, amilyen csak jenkitől egyáltalán elképzelhető:

— Le van soványodva, de a csontrendszere hibátlan. Jó mellkas, széles vállak, all right!

Bizonyára valami nehéz kézimunkára akart fogni. No, nem baj. Bizakodó mosolyt erőszakoltam az arcomra és meg akartam nyugtatni, hogy bennem nem fog csalódni. De megint nem hagyott szóhoz. Szárazon rámkiáltott:

— Éhes, mi?

Én a kérdéshez illő rövid közvetlenséggel feleltem. Belémkarolt és mint egy ragadozó madár, cipelt magával egy bárba. Elhihetik, hogy nem nagyon ellenkeztem. Ott aztán elkezdett etetni százféle aprósággal, aminek mind más színe, formája, de az íze mindegyiknek egyformán sós.

(Cholnoky ránevetett:

— No, hiszen csinos gavallérra akadtál! Hiszen tudhattad volna, te mafla, hogy az amerikai bárokban a sós holmit ingyen adják, csak inni kell hozzá!

Lukits Milos jámborul felelte:

— Ez az éppen! A sót velem etette, de az italokat ő itta!)

Amíg én kedvemre faltam, ő belebámult a számba és elégedetten dörmögte maga elé:

— Pompás fogazata van! Ez nagyon fontos! *

Mikor már nem fért belém több étel, rámszólt:

— Most aztán jöjjön velem! Felmegyünk a rendelőmbe!

Egy felhőkarcolóban a lift felköpött bennünket a tizenhetedik emeletre. Ott volt az orvosi rendelőszobája. Könnyen megtudhattam abból a sok ordító plakátból, ami az ajtaja körül rikított és aminek az volt a hivatása, hogy a belépő pácienst bizalommal töltse el a doktor úr korlátlan tudománya iránt. A rendelőszoba is tele volt mindenféle bonyolult, titokzatos géppel, mert Amerikában tudvalevőleg még az orvosok is gyárilag gyógyítanak. Leültetett, megpróbálta a térdreflexemet, kifaggatta a múltamat, hogy nem volt-e valami csúnya betegségem, és látszott rajta, hogy mindennel meg van elégedve. Én pedig elgyötört agyammal ezerféle lehetőséget meglatolgattam, hogy mi a fenét akarhat tőlem. Végre megmondta:

— Egy jó üzletről van szó. Maga kereshet tízezer dollárt.

Kiszámított hatásvadászattal lassan rágyújtott egy havannára, és amikor látta rajtam, hogy a vágyam remegő orrcimpával szimatol a pompás füst után, jóindulattal mondta:

— Direkt nem kínálom meg magát. A nikotin árt az egészségének... Arról van szó, hogy Mr. Cartel, az ólomkirály, aki az Egyesült Államok leggazdagabb embere, kutyául rossz bőrben van. Az ólomkampány, amelyet legutóbb vezetett a New York-i tőzsdén, csúnyán kimerítette. Nyert rajta kétszáz millió dollárt, de elvesztette az egészségét. Pedig még csak nyolcvanhat éves, ami milliárdosnál nem kor. Tehát az ő megbízásából keresek egy kifogás-

---

* *Itt már megint jelentkezik némi ellentmondás Lukits Milos elbeszélésében. Ugyanis az ő szánalmasan esendő fizikumában épp a fogazata volt a leggyatrább. Pontosan hét darab foga volt, az is duplájára nőtt ki a foghúsából, és ha beszéd közben a nyelve megérintette, úgy mozgott, mint a vén zongora billentyűsora, mikor a művész ujja végigsétál rajta. Mindazonáltal különös fitogtatással szeretett sósperecet ropogtatni, és kedvenc szavajárása volt, hogy: — csak velem kezdjen ki, én kiharapom a torkát. (N. E.)*

talan egészségű embert, akitől jó pénzért megvennék egy liter vért a számára.

Elszörnyedve felugrottam.

— Ki akarja szívni a véremet?

— Ördögöt! Mr. Cartel, ha táplálkozni akar, a világ minden kalóriája a rendelkezésére áll. De az ő szervezete már petyhüdt ahhoz, hogy a táplálékot vérré feldolgozza. Tehát egy szabadalmazott eljárással, amely az én találmányom, egy egészséges ember vérét akarom az ereibe átömleszteni. És magát mindenben alkalmasnak látom erre a célra. Én tehát hajlandó vagyok magától megvenni egy liter vért. Deciliterenként fizetek ezer dollárt, az tízezer dollár. De lehet, hogy többet is veszek, majd meglátjuk később.

Csúnyán félrehúztam a számat. Egyfelől láttam a tízezer dollárt, ami nagyon kellemes látvány volt akkori helyzetemben, de másfelől meg láttam a véremet, amint zuhog ki a megnyitott eremből, és ez nagyon elvette a kedvemet.

A doktor észrevette a habozásomat és meggyőzni iparkodott. Megmagyarázta, hogy akármilyen szegény ördög vagyok is, legalább három liter vér bennem is van, és ha el is adok egy literrel, kettő még mindig megmarad. Nem sok, de ha a tízezer dolláron veszek magamnak egy jó kis farmot Kaliforniában, annyi vért gyűjthetek, hogy akár a legszebb gutaütésig is eljuthatok még. Viszont, ha tovább is így ténfergek New Yorkban pénz és munka nélkül, akkor is leadom apránként a véremet, csak ingyen, és legfeljebb azt érem el a végén, hogy ha összeesem majd az utcán, közköltségen fognak a föld alá kaparni.

Ez bizony színigazság volt. Elfogadtam hát az üzleti ajánlatot. Egy pillanat alatt megbarátkoztam az eszmével is. Elvégre nincs ebben semmi se. Az akrobata megfizetteti az izmait, Caruso a hangszálait, én pedig a véremet. Ennyi az egész. Még egy kis hiúságféle is megmocorodott bennem, hogy az én véremet ilyen szépen taksálják.

Azt hittem, hogy mindjárt kapok egy kis előleget és rögtönöztem is egy csinos programot az éjszakára, mert a Broadwayn láttam egy egész sor bumsztlit, amit mind szerettem volna már egyszer végigtanulmányozni. Dehát ebből semmi se lett. A doktor kifejtette előttem, hogy három napig okvetlenül fokozottabb mértékben kell táplálkoznom és addig itt maradok nála, semmi esetre se hagyhat magamra, nehogy valami betegséget csípjek el. Nagyon a lelkére vette, hogy kifogástalan, elsőrendű árut szállítson a milliárdosnak.

Valósággal betömlöcözött a rendelője mellett levő szobába.

New Yorkban különben is egy-egy szoba akkora, mint nálunk egy disznóól, úgy is éreztem magam benne, mint egy süldő, akit most fognak hízásra. Korán reggel kellett kezdenem a zabálást, aztán furcsa gépek megtornáztattak, minden porcikámat külön-külön megropogtatták. És minden étkezés után egy sereg port és cseppet kellett bevennem. Csuda, hogy a gyomrom el tudott igazodni rajta, mi mire való. De meg kell adni, hogy három nap múlva úgy kigömbölyödtem, mint egy mangalica.

Ez a három nap arra is épp elegendő volt, hogy lelkileg beleilleszkedjem ebbe az állapotba. Nem bántam volna már, ha örökre így tartott volna. Úgy éreztem magam, mint a háremhölgy, akinek egész nap csak az az egy dolga, hogy marcipánnal és dulcsászával puhára hízlalja a testét, kenőcsökkel símán tartsa a bőrét és úgy várja a szultánt. Kezdett is kibontakozni bennem egy homályos üzleti terv,. hogy nyitok majd egy nagy vérkereskedést, később majd sokadmagammal dolgozom, és ha korosabb leszek és megszedem magam, már csak a mások vérével fogok kereskedni.

Három nap elteltével autóba ültünk. Könnyű volt első pillanatra kitalálnom, hogy az autó nem a doktoré, hanem az ólomkirályé. Valóságos vagon volt belül, mindenféle kényelmetességgel felszerelve. Volt abban ágy, íróasztal, könyvtár, sőt egy csinos kis konyha is volt benne. Hiába, no! Nem bolondság, ha az ember dollárban milliárdos!

A doktor megmondta, hogy Mr. Cartel vidéki kastélyában lakik, New Yorktól nem messze. De én már ismertem az amerikai méreteket és nem lepett meg, hogy két nap, két éjjel folyton vágtatott az autó, amíg odaértünk.

A második nap vége felé egészen elvadult tájékon jártunk már. Se város, se falu, sőt még csak egy-egy elszórt farm se, csak erdő, erdő mindenütt. Hanem az út aszfaltos volt és síma, mint a tükör. Nemcsak az, amelyiken a mi autónk siklott, hanem jobbról-balról dűdőutak vezettek a sűrűségbe és azok is aszfaltosak voltak. Ezt a megfigyelésemet a doktorral is közöltem, de ő szárazon mondta:

— Ez nem erdő. Ez Mr. Cartel privát parkja.

Hiányos botanikai ismereteimmel is megállapíthattam, hogy a park csupa nemes tölgyből, platánból, píneából állott, sőt sűrűn találkoztunk a fejedelmi cédrussal is. Meg akartam mutatni a doktornak, hogy én se vagyok éppen valami tökkelütött fickó, tehát tudákos képpel megjegyeztem, hogy a fák szerint ítélve, alaposan lekerülhettünk dél felé. De ő megvetően köpött egy nagyot a bagója levéből és ridegen felelte, hogy ellenkezőleg, fent járunk, a kanadai határ közelében, és hogy ezeket a ritka fákat mind Mr.

Cartel rendeletére hozták földestül Kaliforniából, és úgy ültették el egyenkint ebben a talajban.

Most meg már azt nem tudtam megérteni, hogy ebben a rideg klimában hogy tudtak ezek ilyen virulósan megmaradni. De ennek a nyitjára is hamar rájöttem. Lépten-nyomon szerteágazó csatornák sötét vize csillogott ki a sűrűből, és ezek a csatornák a friss reggeli levegőben úgy gőzölögtek, mint a tűzhányó krátere. És a posványos víz tükrén remek egyiptomi nimfák virítottak. Megvan hát a titok nyitja. Itt hőforrások vannak, és azoknak a vize tartja egyenletes melegben ezt a vidéket. De a doktor megint letorkolt.

— Itt semmiféle hőforrás sincsen. Mr. Cartel rendeletére egy központi rezervoárból állandóan forró vizet öntöznek szét az egész vidéken. Azért nincs itt fagy télen se.

Most néztem csak szét igazán szörnyűlködve ebben a parkban. Volt itt minden, hegy, barlang, tó, ingovány, szakadék; a természet mindenféle hatásos trükkje, amit másutt a véletlen szórt el itt-ott, az mind egy csomóban volt összegyűjtve itt — Mr. Cartel rendeletére.

Legalább egy óráig vágtattunk ebben a parkban, amíg végre a kastély falához értünk.

Mindenekelőtt egy nagy kőfalat láttam, amely a végtelenbe veszett, és a tövében sáncárok futott körül. A rengeteg kapu mellett égbenyúló bástyatorony őrködött, és az autónak meg kellett várnia, hogy az őr a felvonóhidat leeressze. Mikor aztán a kapu boltíve alól kijutottunk, a szemem-szám elállott a bámulattól. Túl a kőfalon a belső udvar akkora volt, mint .. mint... nagyon nagy volt. És az egész versaillesi stílben volt márványmedencékkel, szobrokkal, vázákkal, teraszokkal telerakva. Az udvar közepén rengeteg márványpalota állott, a legzordabb gótika és a legkecsesebb reneszansz vadul összekeverve. És ami a legjobban meglepett, mindez korabeli volt! A gótikus kövek már omlósak és zöldesek a moszattól, és a reneszánsz-márványok rozsdásak a sok évszázados múlttól. A doktortól ennek a titoknak a nyitját is megtudtam: ezeket a köveket a vén Európából darabonként szállították ide. Mr. Cartel rendeletére.

Amint az autónk megállott a kastély kapuja előtt, ünnepélyes lakáj vett át bennünket és bevezetett a hallba, amely akkora volt, mint a Szent Péter bazilika belseje. A közepén csillár lógott le, amelyen egy-egy gyertyaszál akkora volt, mint egy fenyőfa Tótországban. Egyáltalán, mintha ez az egész kastély mesebeli óriások számára készült volna, az ajtók akkorák voltak, hogy egy szénásszekér kényelmesen átmehetett rajtuk, és a kilincsek olyan magasan voltak, hogy két ember sem érte volna el. Láttam ott például

egy malachit medencét, amelyről kiderült, hogy hamutálca, és a karosszékek egész külön építkezések voltak.

Megszámlálhatatlan termen mentünk át, és én már émelyegtem a sok gobelintől, freskótól, aranyozástól, ami itt össze volt halmozva. Pedig én úgy ismertem a Louvre, a Vatikán és a Prado termeit, mint a tenyeremet.

A termek egyik során áthaladva, egy kis ajtóhoz értünk, és itt egyszerre megszűnt ez az eszeveszett fényűzés. Egy fehér fürdőterembe jutottunk, amelyben zuhanyok és vízzel telt medencék voltak. Itt le kellett vetkőznünk, a lakáj a ruháinkat begyömöszölte egy hermetikusan elzárható acélszekrénybe és egy ravasz süllyesztőkészüléken eltüntette a föld alá. Én savanyú arccal néztem a rongyaim után, de a doktor megnyugtatott:

— Ne féljen, mind visszakapja, ha kijövünk. Csak fertőtlenítik.

A zuhany alá állott és figyelmeztetett, nehogy igyam a vízből, mert szublimát van feloldva benne. Zuhany után megmártogattuk magunkat a medencében és mikor megszáradtunk, hófehér papírruhát és papírpapucsot húztunk magunkra. Így mentünk tovább.

Hosszú, keskeny folyosón mentünk végig, amely legömbölyített sarkaival olyan volt, mint egy cső. A fala ragyogó fehér lakkal volt bevonva, a padlója pedig csiszolt üvegmasszából készült. Ablak sehol se volt. Tejüvegernyők mögül hatalmas kvarclámpák árasztották a mesterséges napfényt, és imitt-amott tölcsérek voltak, amelyeken halk nesszel suhant be a levegő. Amint a doktortól megtudtam, ezt a levegőt kitűnő kémikusok állították össze és vigyáztak, hogy idegen káros anyagok bele ne keveredhessenek.

A folyosóról a fogadóterembe jutottunk, amely ugyanilyen fehér lakkal volt bevonva. Itt egy nehéz acélajtó volt a falba illesztve és a doktor az ajkára nyomva ujját, tisztelettel suttogta:

— Az ott Mr. Cartel szobája. Itt várnunk kell.

Mélységes csönd volt itt, de ezt a csöndet megfoghatatlanul halk és leírhatatlanul édes zene erezte be, mint a halvány vonalak a nemes carrarai márványt. És tündéri illatok rezegtek ebben a levegőben, mint nagyon távoli és sejtelmes reminszcenciák. Amint megtudtam, a központi levegőgyárban a leghíresebb európai zeneművészek játékát és a legdrágább virágok illatát keverik abba a levegőbe, amellyel Mr. Cartel tüdejét táplálják.

Az ajtó kinyílt és egy magas, délceg, pápaszemes, fehér szakállas öreg úr jött be. Az újságokban egy időben elégszer láttam az arcképét, könnyűszerrel ráismertem hát. Mr. Hammerick volt, a Rockefeller Intézet világhírű tanára, a halhatatlan biológus, aki tudományos felfedezéseivel mérföldekre vitte előbbre az orvostudományt. Most végképp szakított a tudományos kutatással és a ta-

nárkodással, és annak az orvosi testületnek a főnöke lett, amely Mr. Cartel egészségi ügyeit intézte.

Barátságosan megrázta a kezemet, amikor a doktor bemutatott neki, és maga is odaült hozzánk.

— Várnunk kell, Mr. Cartel most táplálkozik éppen.

Meglátszott rajta az öröm, hogy végre emberek társaságában kedvére kidiskurálhatja magát. Így tudtam meg egész sereg bizalmas apróságot Mr. Cartelről.

Megtudtam például, hogy Mr. Cartelt anyatejjel táplálják és e célból állandóan tizenhat kiválogatott faj-anyát tartanak a kasténybán, akiknek gyerekeit egy e célra alapított menhelyen mesterségesen nevelik fel. Az orvosok évenként mértani haladvány szerint növekvő fizetést kapnak. Mr. Cartel programja szerint százéves koráig óhajt élni, mert kiszámította, hogy ezideig sikerül neki Rockefellert kétszeresen túlszárnyalni vagyonban.

Végre halk csilingelés hallatszott bentről. A professzor felugrott és nyájasan szólt hozzám:

— Várjon kérem, előbb én jelentem Mr. Cartelnek, hogy a várt vérszállítmány New Yorkból megérkezett.

Bement és néhány pillanat múlva intett, hogy jöhetek. Elfogódottan léptem be. Egészen kicsi, gömbalakú szoba volt, ez is csillogó fehér fallal, üvegpadlóval. Középen egy roppant nagy, komplikált szerkezetű karosszék sarkában ült vagy feküdt, vagy nem is tudom, hogy mondjam, hevert Mr. Cartel. Elszörnyedtem, amikor ránéztem. Olyan volt, mint egy üres dohányzacskó. A bőre sárgásbarna volt a sok kvarcfénytől, de ez a bőr olyan ráncos, olyan lötytyedt volt, mintha semmi se lett volna mögötte. Amikor én beléptem, felém fordította élettelen, rettenetes szemét és vértelen ajka között lassan kidugta hegyes nyelvét és elkezdte nagy gurmandériával körülnyalogtani a száját. De csúnya volt! Nem vagyok nagyon finnyás, de megborzongtam arra a gondolatra, hogy az én féltve őrzött véremet ebbe a nyomorúságos hólyagba kell beleeresztenem.

Igazi amerikai módszerrel dolgoztak, halogatás és tekétória nélkül. Odaültettek a karosszék mellé és a professzor elővett egy titokzatos szerkezetet, amely nyilván erre a célra készített kaucsukból, üvegcsövekből és platinacsavarokból. A szerkezet egyik végét beleszúrta a bal karom ütőerébe, a másik végét odaillesztette Mr. Cartel hónaljába. Egy csavarintással elindított egy jóképű kis motort, amely berregve hajtotta a véremet Mr. Cartel összeszűkült ereibe. A szerkezet közepén egy kis óramű volt, amely pontosan mutatta, hogy mennyi vér folyt ki.

Valami kimondhatatlan kevélység feszített, ahogy ott ültem e

nyavalyás emberroncs mellett és érezni kezdtem, hogy rugalmas eremből mint zuhog beléje a friss, forró vér. Gazdag maharadzsának éreztem magam, aki túláradó vérem fölöslegéből fejedelmi ajándékot adok ennek a nyomorult sínylődőnek.

A kis motor halkan berregett, az óramű mutatója lassan mozgott előre. Még csak két deciliter vért jelzett, de már furcsán kezdtem érezni magam. A szó szoros értelmében, mintha felfújt hólyag lettem volna és egy kis lyukon a szusz kezdett volna kiillanni belőlem. Szürke szédülések suhantak el az agyamon, mint valami félelmetes felhők árnyékai, és az a megnevezhetetlen és láthatatlan valami, ami egyenesen tartja az embert, mintha fokról-fokra omlott volna össze bennem. És ámultan láttam, hogy amily mértékben zsugorodtam össze én, ugyanolyan mértékben pöffedt ki Mr. Cartel. A pofacsontjain pirosság kezdett terjengeni, az ajka kiduzzadt, a szemében kigyulladt az élet és az alakja kezdett kitelni, mint egy légpárna. Az ötödik deciliternél tartottunk, amikor hirtelen megszólalt éles, vékony, süvítő hangján:

— Stop! Mennyiben állapodtak meg ezzel az emberrel?

A doktor megállította a masinát és ijedt hangon rebegte, mintha egy szigorú tanítónak felelt volna a kérdésére a vizsgán:

— Deciliterenként ezer dollárt.

Az ólomkirálynak eltorzult az arca és dühösen hörögte:

— Hát ki akarják rabolni a zsebemből a pénzt? Tönkre akarnak tenni? Ezer dollárt? Ilyen közönséges vérért?... Hatszázat adok érte, többet egy centtel se! Inkább hagyjuk abba!

Én már kutyául szédelegtem a vérveszteségtől, de tudtam, hogy most erősnek kell lennem, különben legyűr ez a gazember. Tehát ahogy bírtam, összeszedtem az erőmet és szilárdan mondtam:

— Nekem ezret ígértek! Ebből nem engedek egy centet se! Ki hallott már ilyet? Mit gondol az úr, hogy én loptam a véremet?

Most — bevallom — csúnya kofálkodás kezdődött kettőnk között. Előbb ötven, aztán huszonöt és végül tíz dollárjával közeledtünk egymás felé, és minden egyes ajánlatunkat a szokásos esküdözésekkel garníroztuk. Végül Mr. Cartel kiegyenesedett és vészes hangon sivította:

— Hétszázhetvenöt dollár! Többet nem adok, a gyermekeim egészségére esküszöm! Ha nem tetszik, alászolgája!

Komolyan megijedtem ettől a fogadkozástól. Elvégre neki mégis csak könnyű, ha én nem, akad ezer más szegény ördög, aki hajlandó lemondani a vérfölöslegéről. Legyőzve dörmögtem át:

— All right! Legyen hétszázhetvenöt!

Az ólomkirály ajka körül diadalmas mosoly suhant el, és a doktor megindította újra a masinát.

Veszedelmesen kezdtem elgyöngülni. A szemem káprázott, a fejem lekonyult, a halálos álmosság kezdett úrrá lenni rajtam. Kénytelen voltam annak a kaliforniai farmnak a kecsegtető képét folyton magam elé idézni, hogy valamiképp életben tartsam magam. És közben folyton az óraműt néztem és biztattam magam, hogy nemsokára vége lesz már. Egyszer aztán el is értük a tíz decilitert. Én már megkönnyebbülten sóhajtottam, de az ólomkirály erős hangon rámkiáltott:

— Halt, még két decit!

Most már végképp elkeseredtem. Ami kis erőm még megmaradt, azzal mind ráhördültem, hogy nekem már elég volt, én nem bírom tovább, tíz deciliterre alkudtunk, többre nem vagyok köteles. Persze én mindezt nagyon szánalmas, csenevész nyöszörgéssel sírhattam el, hiszen már alig bírtam az ájulásból kitépni magam. De annál erősebb volt az ólomkirály. Könyörtelenül kiáltotta:

— Hé, doktor! Akkor eressze vissza az egész vért! Vagy még két decit, vagy az egész nem kell!

Én egy retteneteset káromkodtam. Valami szörnyű, zavaros átok kavargott az ajkamon, de befejezni már nem bírtam. Elvesztettem az eszméletemet. Csak úgy homályosan emlékszem, mintha lázálom képei lettek volna, hogy felöltöztettek, kocsira raktak és valahova messze-messze elvittek.

Mikor felébredtem, egy kis vasúti állomás közelében feküdtem. A zsebemben száz dollár volt és egy harmadosztályú vasúti jegy New Yorkig.

(Cholnoky rácsapott az asztalra:

— Ne hazudj, gazember! Az amerikai vasútakon nincs is harmadik osztály!

Lukits alázatosan felelte:

— Igazán nem csoda, ha némelyik jelentéktelen részletben cserbenhagyja az embert a memóriája!)

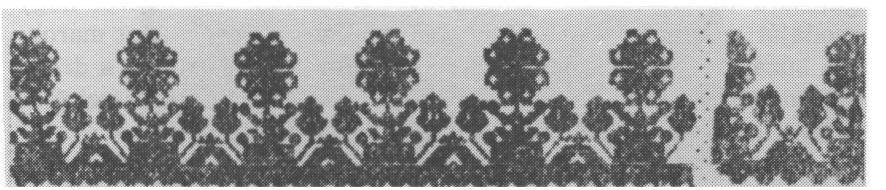

Torockói hímzés

Édesapám szánt

Daloló-trillázó pacsirta, égető napfény, vadvirágos rét, délibábos alföld a hazám. Itt nőttem fel. Pöttömnyi kis teremtés voltam, amikor édesapám magával vitt a szántóföldre, hogy megmutassa, hol terem a kenyér.

Amíg ő rótta a barázdákat, én a kocsinál játszottam, vagy ballagtam utána és sok bohósággal nyaggattam: mit dalol a pacsirta, miből iszik a róka, hova mászik a giliszta, miért fekete a kánya, hol lakik a kisnyúl. Alig győzte, de azért csak türelemmel válaszolt. Elmondta a kenyér történetét is: először szántunk, aztán elvetjük a búzát, boronálunk, majd a jó Isten áldása után aratunk... csépelünk, őrölünk, dagasztunk, fűtünk és végül kisül a kiscipó...

Ezután többször is kimentem a Teremtő műhelyébe. Nemcsak a termőföldet csodáltam meg, édesapám minden mozdulatát is kísértem. Láttam, hogy mielőtt a földbe eresztené az ekét, megemeli a kalapját. Sejtettem ebből, hogy szent az a hely. Amikor szórta a magot, az ajka mintha mozgott volna. Először nem tudtam, hogy miért kell még itt is imádkozni, de ő erre is megfelelt: nem elég a búzát elvetni, a kenyeret kérni is kell.

Megszerettette velem a földet. Szívem ma is oda vonz, ahol édesapám verejtékével áztatta a rögöt.

Nekem azonban más műhely, más dal, más kenyér és más remény kellett. Nem kísérhettem tovább édesapámat a virágillatos mezőre. Iskolába mentem. A tanító háromszor hívatta édesapámat, amíg elengedett a felvételi vizsgára. Napokig hallgatott, míg végre megszólalt:

— A vizsga nem kerül pénzbe, aztán még mindig lehetsz paraszt. De hát úgyis megbuksz . .

Én azonban a legjobb eredménnyel tértem haza.

Városba kerültem. Csak a kenyérteremtő róna hullámzó hívogatására tértem vissza. Minden évben átéltem a természet nagy csodáját: a kenyér sokasodását. Láttam édesapámat, amint maroknyi búzája helyett bőkezűen markol Isten zsákjába. Mégis, a drága városi élet nehéz válságba sodorta családunkat. Minden ősszel újra könyörögtem a következő esztendei továbbtanulásért.

Oltárszolga lettem, afféle napsütötte barna paraszt. Isten parasztja. A Teremtő műhelyében nőttem fel. Dalom a pacsirtától

tanultam, a kenyérsokasodás csodás mesterségét szántó-vető édesapám mintájára végzem: megilletődött lélekkel, imával az ajkamon. Amit ő termel, azt viszem az oltárra és azt használom fel az éhező emberi lélek táplálására. És aki belőle eszik, nem éhezik meg többé.

Megrendül a lelkem, amikor kezembe veszem a kenyeret és imádkozom:

Áldott vagy, Urunk, mindenség Istene,
mert a te bőkezűségedből kaptuk a kenyeret.
Fölajánljuk néked mint a föld termését
és az emberi munka gyümölcsét.
Ebből lesz számunkra az élet kenyere.
Áldott legyen az Isten mindörökké!

Szánts, apám, szánts! Fiad segít imádkozni a kenyérért. Kezeink által Isten csodát művel, mint az utolsó vacsorán: sokasodik és nem akar elfogyni a KENYÉR. Amíg a lelkek mezejét járom, érzem, hogy kezednek vagyok csodája. Ha oly sokat nem szántottál volna, én sem lettem volna a jó Isten szántó-vető legénye. (bj)

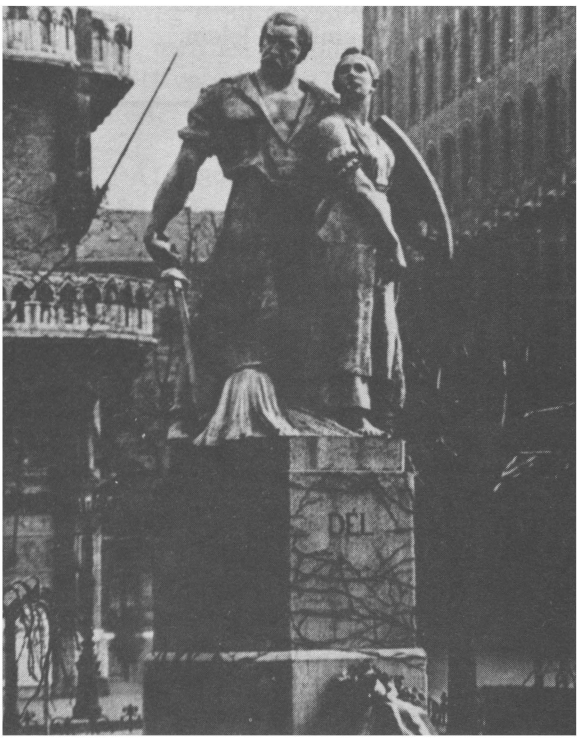

Az elszakított országrészek egyik jelképes szobra: DÉL

FARKAS KATALIN:

Temetésről Temetésre

Temetésről temetésre
jár az óra ingatag,
idején a bús időnek
élet útja megszakad.
Csatarendje jó barátnak,
dús erdeje öreg fáknak
megbomlott már, egyre fogy.

Nyári estén harangszóra,
szép szavakra, könnyű borra
várom elszállt lelküket.
Kalácsszagú friss vasárnap,
lugasában sok barátnak
csak az emlékét lelem.

Kalotaszentkirályi szűr (Kolozs megye)

Küri Béla:

Délvidéki Irodalom

Lovász Pál (1896-1975)

E sorok írója pár hónap előtt nem is sejtette, hogy rövidesen Lovász Pálról emlékezik majd meg. Lovász Pált személyesen még a húszas évek elején ösmerte meg Bácska akkori székvárosában, amikor ő látogatóban járt ott a város apátplébánosánál, néhai Körmöczy Ernőnél, aki nagybátyja volt. Akkor már megjelent első verseskötete. Lovász Pállal Pécsett is alkalmunk volt találkozni abban az időben is, amikor a két várost a trianoni határ választotta el egymástól. 1945 óta azonban nem hallottunk róla. Néhány hét előtt történt, hogy egy Pécsre írt levélben érdeklődtünk utána. És csodák csodája, már másnap megtudtuk, hogy halott. Egy Clevelandből érkezett hír ugyanis beszámolt arról, hogy Pécsett emléktáblát helyeztek Szenteleky Kornél szülőházára. Az ünnepi műsorban egy szavalat is szerepelt: valaki a nemrég elhunyt Lovász Pál egyik versét mondotta el. Az óhazai válasz, melyhez csatolták a költőnek már halála után megjelent s válogatott verseit tartalmazó kötetét, csak megerősítette a clevelandi értesülést.

★ LOVÁSZ PÁL 1896. május 26-án született sokgyermekes család tagjaként a Bácskán nyugatról keletre haladó Ferenc-csatorna és egy Tiszaág alkotta szögletben, Óbecsétől délre fekvő Bácsföldváron, amiről később így írt:

„Falum fészkében ősi védelem
burkából, együgyű csodát adó
állathangok s édes paraszti szó
pihéi közt pattant ki életem."

Egy másik versében írja édesanyjáról:

„Nyolc gyermeket szült.
Már méhében becézte mind,
mint fény a bimbót,
mint a föld a holtakat."

Nem ő született a legidősebbnek, bátyja, nénje is volt, bölcsője fölött hű napocska, akinek reája font anyáskodó karja „lépni, járni, baglyot, tündért látni" vitte, de később a tündöklő város világában is ápolgatta sorsát. A falun leélt évek emlékét idézik e sorai:

„Gyerek voltam, szép, nagy falu
volt a világ, fehér falú
házak csodája; s a Tisza
parttalan Óperencia.
Az égen aranylánghajú
angyal járt le-föl, hogy ború
sátort ne verjen; s jó fia
anyjának, én, s a kis liba
gyöngyös fűben, s sáfrányrigó
ág-dal-hintán, s szopós csikó
édesdeden, boldog-sután
kis száj dudán, csőr furulyán
mind azt zenélte: élni jó —
anyából kelni — lenni jó!"

Fölcseperedése után azonban már másként látta a falusi világot:

„Ifjú lettem, szárnyat kötöttem
széthullott a határ köröttem;
s Tisza eltaposható
kék-sárga csík, játékfolyó..."

S mert tanulni akart, „városba hurcolt sors" jutott neki is, bár a húszés-párezres Óbecse hivatalosan csak nagyközség volt. Azután „kétszer kisiklott a világ" vele: az első nagy kisiklás a tizennégyes háború, s a második annak folyományaként a szülőföldnek idegen uralom alá jutása. Ezt — mint sokan mások — ő sem bírta el, s 1922-ben már Budapesten találjuk. Már előzőleg főiskolai tanulmányokat is végez, s Magyarországra való költözését követő évben, vagyis 1923-ban megszerzi a jogtudori oklevelet a szegedi egyetemen. Az 1922-es év más okból is jelentős esztendő életében. Ekkor adta ki még Óbecsén első verses könyvét „Tiszamentén" címen, s így lett Lovász Pálból az elszakított Délvidék első magyar költőinek egyike. (A Pécsről szülőföldjére visszatért Csuka Zoltánnak is ez évben jelent meg az S. H. S. királyságban két verses kötete.) Még a szülőföldön kellett megérnie édesanyja halálát, viszont Pécsről, ahová 1928-ban került mint az OTI aligazgatója, a messzi tiszai végek embereitől a „betűre vak" agg édesapjának megsegítését tudja csak kérni, „hogy mécsének húnyása szép legyen." Közhivatali működése — már OTI igazgató — 1951-ig tartott. Család alapításra is jutott ideje, s a boldog házasság legszebb bizonyítéka feleségéről írt e négy sora:

„Hozzámnőtt ikertestvérem,
egymás nélkül nincs út semerre,
egy életünket ketten éljük,
belül vagyunk összekötözve."

Házasságukat a gyermekáldás sem kerülte el, fia született, hogy öreg napjait Gyurika, az unoka aranyozza be, kinek ‚arcán, szemén kacaj szikrázik." Magyarországon írt verseit összegyűjtve először „Vándorút" c. kötete mutatta be a vers kedvelőinek 1941-ben, az azóta írt és az ország szépirodalmi lapjaiban elszórva megjelent, nyomdafestéket nem látott, valamint első két kötetéből készült válogatás („Arckép", 1975.) megjelenését, amire oly nagyon várt, már nem érhette meg. A csaknem nyolcvan éves gyönge szervezet nem tudta legyőzni a halálos kórt, és Lovász Pál 1975. november 17-én „doktorok, asszonykéz, hű szemek" vigyázása ellenére is mégiscsak „tömjénes szóval elbúcsúztatott" halott lett.

★ LOVÁSZ PÁL irodalmi működésének nagyobb fele Magyarországon folyt ugyan le, de bácskai születése, hogy első kötete szülőföldjén írt költeményeit tartalmazta, s ugyanott jelent meg, nemcsak egyszerűen délvidéki származású íróvá teszi őt, hanem oly tollforgatóvá, akinek gyökerei a bácskai Tisza arany homokpartjából táplálkoznak. Herczeg Ferenc és Kosztolányi Dezső írói működése teljesen a magyar székesfővároshoz kapcsolódott, s hogy szintén délvidékiek voltak, arra csak egy-egy témaválasztásuk utalt. (Herczegnél pl. a Gyurkovics történetek, a Hét sváb c. regénye, Kosztolányinak pedig egyes versei s elbeszélő műveinek szabadkai emlékei alapján megrajzolt néhány alakja.)

Mielőtt azonban Lovász Pál költői munkásságát bemutatnók, pár szót szeretnénk az emberről is szólni, s arról a tevékenységéről is, melyet nem költői alkotó munkával fejtett ki irodalmi téren. Hol van az a magyar költő, aki életét csupán versírással tudta volna fenntartani? Lovász Pálnak is kellett valami tisztességes polgári foglalkozás, hogy megéljen, mert volt bizony életének oly szakasza is, amelyről később így emlékezett meg:

„Csüng tétlenül
a két karom,
ifjú karom.
Mint tört faág:
gyümölcstelen,
kenyértelen.
Raknék gúlát,
míg megrogyok,
míg meghalok.
De szörnyű így:
elevenen
szárad kezem..."

Lovász Pál a csonka ország szociálpolitikai kérdéseinek megoldására szervezett népjóléti minisztériumban talált egyéniségének, hajlamainak megfelelő, és a Tisza-parti falun töltött ifjú éveinek szomorú tapasztalatait hasznosító munkát. Nem csoda hát, hogy Lovász Pál pécsi vezető állásában is őszinte emberi megértéssel, szociális érzéssel és jó szándékkal kezelte hivatalának dolgozókból álló ügyfeleit, akik mindig bizalommal fordulhattak bajaikban hozzá. „A magánéletben is végtelenül udvarias, előzékeny és szokatlanul szolgálatrakész egyéniség volt. Egész lelkületét, világszemléletét valami jellegzetes emelkedettség jellemezte." (Dr. Somogyi Ferenc közlése.) Ezért írhatta róla nekrológjában Borsy Károly pécsi helytörténész (a köztünk élő és működő Borsy György ferences atya testvéröccse), hogy a jóság és a szépség feltétel nélküli híveként írt, szervezett, amíg tudott, tette a dolgát, amíg tehette..." És hogy természete szerint védtelen volt mindennel szemben, ami brutális, ormótlan és rút." Igy az sem csoda, hogy a pécsiekben egy probléma is fölmerült vele kapcsolatban: kit tiszteljenek benne és szeressenek jobban: az embert-e, avagy a költőt.

A magyar irodalmi élet központja már régi idők óta a főváros. Ez azonban nem azt jelenti, hogy a vidék csak tespedett. Elég csak Kazinczyra gondolnunk, aki Széphalomról irányította a magyar irodalmat és nyelvünk pallérozását. S később is akadtak vidéki városok, ahol élénk és értékes irodalmi élet fejlődött ki. Hogy csak a déli végeken maradjunk: Szegeden a magyar regényírás atyjának nevét viselő Dugonics Társaság a zászlóhordozó, amelynek tagjai között olyan írók is voltak, akik soha a Tisza-partról el nem vágytak, mint pl. az elbeszélő Tömörkény és Móra, vagy tanári állásáról lemondó és szülővárosába visszatérő költő, Juhász Gyula. S azon csodálkozni, hogy a Dunántúlt épp Pécsett történt ugyanez, még csak nem is

szabad, hiszen ebben a városban volt első — igaz, csak rövid ideig élt — egyetemünk, ez volt a nagy magyar humanista költő, Janus Pannonius püspöki székhelye. Csak természetes, hogy az az irodalmi társaság, mely a Dunántúl íróit csoportosította maga körül, Janus Pannonius nevét viselte. Lovász Pál munkásságának jelentős idejét vette igénybe életének az a szakasza, mikor a Társaság titkára, majd főtitkáraként (1931-től 1941-ig) is működött, ami lehetővé tette neki, hogy 1941-ben monográfiát is írjon a Janus Pannonius Társaság tíz éve címen. (Élete későbbi szakában a Társaság múzeumának rendezése foglalkoztatta.) A tíz esztendős időszakba esik szerkesztői működése is. Ugyanis ő szintén társszerkesztője lett a Sorsunk c. irodalmi folyóiratnak, melynek munkatársai között ott volt a költő és kritikus Bárdosi Németh János, a nálunk kevésbé ismert, de az óhazában megbecsült szintén költő, műfordító és kritikus Csorba Győző, Weörös Sándor, akinek költészete túl a trianoni határokon a magyar versolvasók között nagyra értékelt, az irodalomtörténész Várkonyi Nándor és a bíráló írásai miatt sokszor idézett Makay Gusztáv is. A folyóiratnak úgy szépirodalmi mint kritikai magas színvonala mutatja, hogy a szerkesztők — tehát Lovász Pál is — jó munkát végeztek.

★ LOVÁSZ PÁL szépirodalmi működésének kiértékelését két részre kellene osztanunk, éspedig az 1941 előtt és után írt költeményeinek vizsgálatára, mert 41 utáni termése válogatva ugyan, de mégis külön kötetben csak halála után került ki a nyomdából, s így szakirodalmunk is csak most tud egész életművével foglalkozni.

★ LOVÁSZ PÁL 1941-ig terjedő költői munkásságát legalaposabban és legkomolyabban az irodalomtörténész Várkonyi Nándor értékelte ki 1941-ben megjelent „Az újabb magyar irodalom 1880-1940" című csaknem 600 oldalas kötetében. Várkonyi első megállapítása Lovász Pálról az, hogy „parnasszista költő, sőt ha csak a formai következetességet tekintjük: az egyetlen parnasszista a magyar költők között." Várkonyinak ez a megállapítása természetesen magyarázatra szorul, hiszen az átlagos amerikai magyar olvasó, ha Görögország 8000 láb magas s az ógörög világban Apollónak és a múzsáknak szentelt Parnassus nevű hegyről ,ahol a híres jóshely, Delphi volt) tanult is, és emlékszik is reája, aligha tudja elgondolni, hogy a 20. század első háromnegyed részében élt magyar költőnek mi köze lehetett az ógörög mitológia szent hegyéhez. Eláruljuk: semmi. A parnasszista elnevezés u. i. nem a görög hegytől, hanem egy francia földön 1866-ban megjelent versgyűjteményt tartalmazó kötet címéből — Parnasse Contemporain — ered. A parnasszista

oly költői iskolához tartozik, melyet a 19. század közepén Catulle Mendes, Théophile Gautier és a híres Charles Baudelaire alapított. Ez az iskola a költészet technikai részének fejlesztését tekintette feladatának, ellene volt a laza romantikus formáknak (akárcsak a szimbolisták, akikhez később maga Baudelaire is csatlakozott), nyomatékosan pártolta a metrikus (mértékes) verselést, s követői tartalmi vonatkozásban az emberi érzéseket, indulatokat igen kevéssé használták fel költeményeik témájául, viszont a kifejezés világosságára, tisztaságára annál inkább törekedtek. Lovász Pált költői termésének első húsz éve — mindenekelőtt formai tekintetben — feltétlenül parnasszistának mutatja. Egyik főformája, amelybe mondanivalóját önti, a szonett, ez a 14 soros, négy versszakos kis miniatűr, amelyet formai szigorúsága ellenére is igen változatossá tud tenni a nagy rímelési szabadság. Lovász is élt az összes lehetőségekkel, s így szonettjei egymás után olvasva sem teszik verselését unalmassá. Bár az első nagy szonett ciklus a világirodalomban Petrarca (1304-1370) nevéhez fűződik (Canzoniere), felújítását századunkban elhúnyt két olasz költőnek, Carduccinak (1836-1907), majd D'Annunzionak (1863-1938) köszönhetjük, s így nem mondhatja senki, hogy Lovász a formát használva korszerűtlen volt. Lovász Pál azonban mégsem zárkózik el teljesen más érzelmek kifejezésétől, s így e tekintetben nem száz százalékos követője az említett franciáknak. Költeményeiben fölmerülő érzések a megénekelt tárgyakhoz kapcsolódnak. Lovász Pál lírája alapjában véve tárgyköltészet, akárcsak Kosztolányié, csakhogy a szabadkai születésű költőben a tárgy nem érzelmeket, hanem benyomásokat kelt, s versei ezért azokat az impressziókat tükrözik csak vissza, melyeket a megénekelt tárgyak bensőjében felszínre hoztak. Ezért impresszionista költő Kosztolányi. Lovászban viszont, mikor az igásjószághoz hasonló tiszai révészt, a temetőcsőszt, akinek házikójában a csecsszopó hetedik testvérke torkába cukros anyatej kellene, a leszüretelt szőlődombokat kutató „szegény Lázárok bús csapatjá"-t, vagy akár a magános pásztorokat, akikben a puszták nagy nyugalma él, énekli, a társadalmi igazságtalanság a szánalom érzését kelti, amit nem zár magába, annak nyiltan kifejezést is ad. De ezt teszi akkor is, amikor a megénekelt tárgy nem élő személy, mert benne a fizikai világ tárgyai is megéneklésre méltó érzéseket hoznak felszínre. Hogy költőnk, ki működését nem sokkal Ady halála után kezdte, az Ady hatás alól ki tudta szabadítani magát, de az aktivisták hatása alá sem került, az is bizonyára azért van, mert a parnasszistáknak a kifejezés tisztaságára és világosságára vonatkozó tanításához is tartotta magát. Zamatos tiszamenti megnemesített paraszti nyelv az övé, melyet gazdagon ékesít a meglepően eredeti jelzők s az újdonság erejével ható kifejezések egész sora.

A szonetten kívül igen kedveli még a három vagy négy szótagos rövid sorokból álló formát is, melyre jó példa a „Munkátlanul" c. versének már fentebb közölt részlete.

★ LOVÁSZ PÁLNAK 1945 után írt versei, melyek részben asztalfiókjának készültek, de olykor folyóiratokban is megjelentek (pl. tudjuk, hogy kevéssel halála előtt is a Jelenkor több versét közölte) formai tekintetben nagyobb változatosságra mutatnak. A szonett formát ugyan később is használja (pl. a hét részes Septichon is szonettekből áll, akárcsak a négy részre tagozódó Kérdőjel), de sok versében már lazított a forma merevségén. Tartalom tekintetében is számos oly darabot találunk már az Arckép magasabb oldalszámú lapjain, melyek nem tartoznak a tárgyköltészet kategoriája alá, filozófiai gondolatok mélységével teltek, vagy a maga belső valójának kifejezői. Azonban ez nem az önmagába gubódzást jelenti, a világ *bizonyos* eseményei és a haladás egyes eredményei is megihletik. A kicsi ikaroszok „tér-tágulást" „idő-zsugort" okozó, „jövőt előző" eredményeit épp úgy észreveszi, mint azt, hogy ma „műszívből sír a gépemberi jaj". A jövőt illetőleg mégis pesszimisztikus: „A Volt, Van szertehull, s Lesz nem dereng helyén." — Az emberi lélek belső szépségei is megragadják, akár közeli hozzátartozóiról, akár költőtársairól énekel. Ime hat sora, melyeket Kosztolányi halálakor írt:

„Lágy anyaföld fekete bársonyából,
fűzbarka-ágból, arany délibábból
virágzott lénye, rezdülő lélekkel.
S amikor elment: szó, ütem, rím, dallam
egymásba hullt pusztító zűrzavarban,
s az ég egyforma szürke lett a földdel."

Észrevesz dolgokat, amikre mások sohasem figyeltek föl. Mikor Szentelekyt idézi, nem csak a Délvidék Kazinczyját látja benne, mint mások is. Ő veszi először észre azt, amit e sorok mondanak:

„Kesince szülte Janus volt elődöd,
kezed honodba Múzsákat vezet,
Balassi kései testvére voltál..."

Költők, akiknek a sors hosszú életet adott, előbb-utóbb találkoznak a vég, a halál gondolatával. Lovász Pálnál sem volt másként. De milyen más e találkozás nála, mint pl. Kosztolányinál, akit egyébként a vég gondolata már fiatal korában izgatott, s akinek halálfélelméről épp a délvidéki elbeszélő és szerkesztő, Szirmai Károly dr. tanulmányt is írt. Lovász válogatott költeményeit tartalmazó kötet utolsó része közli az öregkor verseit, s ennek a címe is már meg-

lepő: Őszből tavaszba. Kosztolányi, akit Lovász nagyra becsült, s büszkén vallotta, hogy földije, mert szülőhelyét az övével „egy arcú testvér-táj karolja át", a címet bizonyára fordítva írta volna: Tavaszból az őszbe. Lovász is tudja, honnan jött, merre halad:

„Anyatejízű világból jöttem,
lányorcájú szép országban éltem.
Szikkadt erek kínlódó táján járok,
csontfehér szárnyú szél kering köröttem."

És ő is fölkiált:

„Ó, Elháríthatatlan,
ne még!
.....
lehessek még idő-parányig Én!"

És mégsem fél, mert tudja, hogy nincs segítség: „Atomjainkat a törvény bontja", és hogy „küszködő akarat a nagy kudarc ellen mit segít?" Világos előtte is, hogy amit tett életében, azt egyszer mégis csak feledik:

„Szép tetteid pár gyöngyszeme
a vak közönybe hull bele,
s a kék idő iszapja ellepi."

Mégis megvigasztalja az a hite, hogy a sors benigna (a jótékony halál) valónk „feloldott lényegét *a föld és ég között osztja szét*", s az a tudat, hogy

„a szertehullás bárhová röpíthet,
egy-két parányunk mégis itt marad."

De talán nem csak parány. Hiszen az őszt, a telet tavasz követi, s a halál árnyékában mi lehet a tavasz? Az új nemzedék, az újszülött unoka,kinek

„arcán arcom mintája fénylik —
mosoly fogan a világ sarkain."

Kinek arcát úgy nézi,

„mint most hullott hó tiszta fényességét,
mint lágy tavaszban bimbó ékességét."

Kit úgy csodál,

„mint kisgalamb szárny első suhanását,
mint ég alján a hajnal glóriáját."

Föltehetné valaki a kérdést, vajon a Janus Pannonius Társaság egykori főtitkárának költői munkásságára a nagy humanista költő hatott-e. Noha erre a kérdésre csak kimerítő munka tudna választ adni, mégsem tudunk attól a gondolattól szabadulni, hogy Lovász Pál egy bájos kis költeménye Janus leghíresebb epigrammájának hatása alatt készült. Arra a hires versre gondolunk, melyet a humanista költő akkor írt, mikor télvíz idején a Mecsek lejtőjén egy mandulafa virágba borult. Igaz ugyan, hogy amiről Lovász írt, nem rendkívüli, hanem tavaszváráskor mindennapi dolog. Ime a kis vers:

„HŐSTETT

Egy hóvirág, ni,
avarlevelet tört át
s itt bukkan ki feje!
Rejtély, ezt hogy csinálta,
hogy volt ily ereje?
Most csöpp nyakában roppant csuklyaként
az átfúrt levél leple csüng, lebeg.
Kámzsás vitézke,
emelt fejjel az ág közé tekint,
s joggal hiszi: arany sisakban
a Nap ott neki tiszteleg."

★ AZ ELŐZŐEKBEN Lovász témáiról szólva bizonyos dolgokat említettünk. Most említsünk meg más *bizonyos* dolgokat is, melyekről a válogatást tartalmazó kötetben semmit sem találunk egész bizonyosan azért, mert ily témákról a költő soha nem írt. Nincs a kötetben oly vers, mely az 1945-ben történt politikai változásokra s mindarra, ami azokkal kapcsolatos, vonatkoznék. A nemzetközi eseményekre egy két soros versike utal csak, melynek címe: Vietnám. De ez sem két világnézet összecsapásával foglalkozik:

„Csecsemő: «tej, álom anya?!»
Visszhang: - - - - - - - - - - - -
(a nincsnek nincs szava)"
(a nincsnek nincs szava)"

S ez — úgy hisszük — megmagyaráz valamit. Azt, hogy Lovász Pálnak 1941. után miért nem jelent meg önálló verses kötete. Hogy miért nem érhette meg azt a napot, amikor az Arckép a könyvesboltok kiarakataiba és polcaira került. De azt is, hogy a posthumus könyvet miért nem valamelyik nagy állami könyvkiadó vállalat nyomatta ki, hanem csak egy pécsi helyi kultúrális szerv, melynek vezetői — úgy látszik .... mégiscsak tisztelték benne nem csupán a szelíd lelkű bölcs öreget, hanem az érdemes költőt is.

CSONTOS VILMOS:

Májusfák

Szép ősi szokás — a házak előtt,
Ahol leány van — álljanak fenyők,
Ha május virrad — kikelet hava
— Ha dalolni kezd a szív madara.

Haj, valamikor vittem én is fát,
S tettem ágára piros pántlikát.
S keblemben rejtettem a madarat,
mely dalba kezdett, ott a fa alatt.

Tegnap elnéztem, ahogy este lett,
elindult fiam, s cél az égeres.
Vágott egy fát és ültette oda,
hol áll Zsókáék kapuoszlopa.

Elnéztem hosszan, öröm s bú között.
Az időt mértem, amely elszökött,
de itt a madár, az a hajdani,
dalát fiam már kezdi hallani.

Veres József:

Jókai mérnök úr

(A VASÁRNAP könyveinek sorozatában megjelentette Jókai Mór születése 150. évfordulójának esztendejében a nagy mesemondó jövőbe mutató nagy regényét, A JÖVŐ SZÁZAD REGÉNYÉ-t. A regény megdöbbentő irodalmi látomásban jósolja meg a leninista kommunizmus, a bizantinista orosz messiánizmus és marxizmus keverékének rátörését Európára, és azt a veszedelmet, amelyet ez a keleti uralomvágy Szent István ezeréves országára és népére hozott. A regény politikai jóslatával már többször foglalkoztunk, most olyan írást közlünk, amely azt tanulmányozza, mennyit láthatott meg Jókai Mór A jövő század regényének írása közben a mi századunk — aemly Jókainak a jövő század volt — technikai fajlődéséből.)

Nem lehet szándékunk A jövő század regényének részletes elemzése: rövid elmefuttatásunk ezt nem bírná el. Ezzel szemben el lehet töprengeni a könyv egyes gondolatain. A regény századunkban játszódik le, de századunk nem úgy játszódik le, ahogy azt Jókai Mór leírta. Úgyhogy ne is a ma tükrében próbáljuk megítélni még műszaki anticipációit sem, hanem kivetítve . . . századunk végére.

Vegyük csak a repülés kérdését.

A tévedéseket szemére vető bírálói sem tagadhatják Jókai alapos technikai és tudományos tájékozottságát. Kora (még gyenge alapzatú) tudásanyagára támaszkodott, de mintha nem tekintette volna elfogadhatónak az akkoriak szemében nyilvánvaló tételeket, a fejlődés egyes, biztosnak látszó távlatait. A léghajó már létezett; sikeresen fejlődött a léghajózás, és ugyanakkor a repülőgép-kísérletek zsákutcába jutottak. Jókai mégsem a léghajóban látja a repülés jövőjét. A madár röptének mintájára képzelete megalkotja a csapkodószárnyas villanyrepülőgépet. Egyesek szerint a repülés ilyen ábrázolásában fantáziája nem nagy szerepet játszott, hiszen csupán felhasználta mindazt, amit a ma már évszázadok óta folyó repülőgép-kísérletekről hallott vagy olvasott. Tudva azonban, hogy

jól ismerte kora eredményeit, éppen az ellenkezője tételezhető fel: fantáziája éppen hogy jól működött.

Jókai valószínűleg ismerte George Cayley 1804-ben készített vitorlázó gépét. W. S. Henson 1842. évben bejegyzett találmányát. Alphons Pénaud „phanophorját" (amely 2—3 méter magasságban 40 métert repült), valamint Martin Lajos kísérleteit. Kora sikerei tehát (a léghajózáson kívül) a merev szárnyú vitorlázó repülőgépekhez fűződtek. Jókai mégis visszatér Leonardo de Vincihez. És micsoda fantázia kellett ahhoz is, hogy a villanyáramban komoly hajtóerőt lásson meg akkor, amikor az elektrotechnika még csak gyermekcipőben járt! Ebben a tekintetben megelőzte Vernét is, aki csak 1886-ban ábrázol villanyrepülőgépet a „Hódító Robur"-ban. S ami még meglepőbb: Jókai felismeri, hogy a repülés megvalósításához különleges anyagra van szükség. Képzelete tehát megalkotja az ichort. Hogy nem a duraluminiumra gondolt, hanem üvegfélére, ezen sem kell mosolyogni: gondoljunk az üveg mai felhasználási formáira, amikre a múlt században nem sokan számítottunk (szekurit, üvegszál).

Korunk szemszögéből nézve sokan felteszik a kérdést: hogy nem látta Jókai a merev- vagy forgószárnyú repülőképek (helikopterek) lehetőségeit? Miért a csapkodó szárnyait idealizálta a kudarcok ellenére? Még nehezebb a válasz, ha tekintetbe vesszük, hogy Jókai ismerte Martin Lajos munkásságát (többek között az 1870. évi „légsiklóját"), aki a regény születése idején írta: „amint a hajó nem a halak módjára úszik, úgy a repülőgép sem fog úgy haladni a levegőben, mint a madarak". Vagy jobban befolyásolták Martin kísérletei, csapkodószárnyú modelljei, mint a fenti véleménye? A „lebegő kerék" csak az 1890-es években készült el, tehát ez nem befolyásolhatta a regény megírásánál, sem az 1871—75 között készített „Sólyom" ornitopter (az ornito — madár, pter — szárny görög szavakból).

A fentieket figyelembe véve, egyetlen magyarázat marad: Jókai hitt a Teremtő alkotásaiban, alkotásainak ésszerűségében. — Tudta, hogy az első repülő lények vitorlázó típusúak voltak, de a természet később áttért a csapkodószárnyú „modellre".

A technika nem tudta lemásolni a természet valamennyi — különben ésszerű — alkotását. Megszoktuk a propelleres hajókat, léteznek, működnek. Mégsem mondjuk, hogy ez a legtökéletesebb típus. Korunk tudósai egyre gyakrabban fordulnak tanácsért a természethez, hogy a technika további fejlődését biztosítsák. A bionika egyre szorosabban összefonódik a technikával. A kísérletek bebizonyították, hogy a farkuszonyos hajómodellek négyszer erősebb

nyomást képesek kifejteni ugyanakkora energiával, mint a propelleresek, amit a jövő hajózásában figyelembe fognak venni.

Nem hasonló a helyzet a repülés terén? Hátha Jókai nem is tévedett olyan nagyot, mint ma egyesek feltételezik? Vetítsük ki elképzeléseit századunk végének vagy jövő századunk elejének műszaki lehetőségeire: mi a szakemberek véleménye a csapkodószárnyas repülőgépek megvalósításának a lehetőségeiről, a madár-modell ésszerűségéről?

A rovarok röpte ma is talány. Tanulmányozására eddig nem fordítottak annyi figyelmet, mint a madarakéra. Az utóbbi években jöttek rá, hogy ez hiba volt. A modern aerodinamika törvényei szerint például a cserebogárnak nem kellene tudnia repülni. És mégis, milyen mesterien repül: egy pillanat alatt ellöki magát a földről és függőlegesen felröppen. Léon Bennet amerikai tudós szerint vagy van valami ismeretlen „módszere", amellyel képes ilyen erős felhajtóerőt létrehozni, vagy a repülés mai elmélete tökéletlen. Nézetét ma sok tudós osztja.

A rovarok népes világát tanulmányozni nehéz. Nézzük csak egy pár jellegzetes képviselőjét. A légy szárnyának a súlya csekély: minimális anyagfelhasználás és talányos teljesítmény – 300 szárnycsapás másodpercenként. A szúnyogok egyes fajtái másodpercenként 600—1000 szárnycsapást is képesek végezni. Ilyen munkaritmus kolosszális szilárdságra vall és tökéletes szerkezetre. Mikroszkóp alatt még érdekesebb dolgok derülnek ki: a miniatűr szárnyak „műszerei" mérik a légáramlat irányát, erősségét, csavarónyomatékát.

Ha a sebesség abszolút értékét nézzük, természetesen egy modern repülőgép teljesítménye jóval meghaladja a madarakét vagy a rovarokét, de ha a sebességet a testhosszhoz viszonyítjuk, úgy a darázs sebessége is jóval nagyobb, mint egy óránkénti 900 kilométeres sebességű légcsavarhajtású repülőgépé, és lényegesen meghaladja a forgószárnyúakét, amelyeknek a legnagyobb sebessége 350 kilométer óránként. A repülőtechnika szempontjából pedig ez az összehasonlítás a mérvadó, hiszen a rovarok kifutópálya nélkül röppennek fel, ami pedig lényeges a gazdaságosság szempontjból. A repülőgépek sebességével nőtt a kifutópálya hossza is: 700—800 méterről 2500—3000 méterre, így a repülőtereket ki kellett vinni a városokból, néha olyan távolságra, hogy az út a városig több időt vesz igénybe, mint maga a repülés. Vertikális felszállásra valósítottak meg több, a szárny formáját változtató repülőgéptípust is (ilyen például az „X2—142" kísérleti repülőgép, vagy a „Crusader" típusú gépek), de az amerikai kutatásokból kitűnik, hogy ez a felés leszállási mód kétszer annyiba kerül, mint a nekifutásos. (A vál-

tozó szárny átmenetnek tekinthető a csapkodószárnyak felé, hiszen nem egészen merev.)

Sok szakembernek ma az a véleménye, hogy a rovarok technikájából is van mit tanulni (elsősorban a repülés gazdaságossága tekintetében) és a jövőben lehetségesnek tartják amolyan entomopterek létrehozását is. (Entomo-, szóösszetételekben rovarral kapcsolatost jelent.) Természetesen tekintetbe kell venni, hogy az apró méretek aerodinamikája más, mint a nagy testeké, így nem lehet egyszerűen lemásolni a formákat és „módszereket" hanem megfelelő alkotóerővel az ember céljainak megfelelően kell felhasználni azokat. Az is bizonyos, hogy még sok a „titok", amit felfedni még a technika mai színvonalán is nehéz, de az eredmények azt mutatják, hogy — nem lehetetlen.

A csapkodószárnyas gépek építésében leglényegesebb eredmények egészen 1962-ig nem születtek, habár a kérdéssel több országban foglalkoztak. A legtöbb kísérletező ott tévedett, hogy az aerodinamika formuláit gépiesen alkalmazta az ornitopterre, jóllehet, a felhajtóerő másképp alakul egy merev, a légáramlásba simán beilleszkedő és egy csapkodószárnyú, tehát az áramlást vágó mozgás esetén. Rájöttek, hogy a csapkodószárny felületének nem simának, hanem érdesnek kell lennie, és bizonyos irányban hullámosnak. Olyan szárnyak, amelyek nem egy darabból készültek, hanem „tollakkal" a végükön, kétszeresére növelték a felhajtóerőt. Ezeket a megállapításokat felhasználva, sikerrel próbáltak ki egy csapkodószárnyas gépet. Két évre rá már néhány modell versenyét is bemutatták. A kísérletekből kitűnik, hogy a felszállásukhoz fele akkora felhajtóerő szükséges, mint a merevszárnyúakéhoz. Az utóbbi évek eredményei biztatóak, így több országban állami szinten foglalkoznak a problémával. Habár a szakemberek körében is sok még a kétkedő, a kérdést alaposabban tanulmányozó tudósok véleménye az, hogy a csapkodószárnyas képek, azaz ornitopterek megvalósítása már nem illúzió, természetesen a technika fejlődése nem ismétli a madarakat, így szó sincs arról, hogy kizárnák a merevszárnyas gépeket. Mindent összevetve az a fontos, hogy az ember ki tudja használni a több millió éves fejlődés során kialakult repülési elméletét és technikáját.

A fentiek tükrében Jókai elgondolását már másképpen látjuk. Nem puszta utópiának. Jókai hitt a Teremtés bölcsességében, képzelete nem rugaszkodott el a logikától. Ebben a tekintetben sok mai tudományos-fantasztikus író tanulhat tőle. Elsősorban azok, akik képzeletüket gyeplőtlenül szabadjára engedik s nincsenek tekintettel a fizikai, anyagi világ lehetőségeire.

Farkas Katalin:

Tünő öregség

Szitnyai Zoltánnak

Ezüst haja alatt csillognak szemei
tűnő öregség fátyolán át halványan lát csak.

Közelebb ülök, hogy lássa arcomat,
tűnő fátyol borítja szemét,
tűnő a föld, a gond, a fájdalom,
szerelem, háború és minden történés...
Tűnő a halál is, csak az Élet marad.

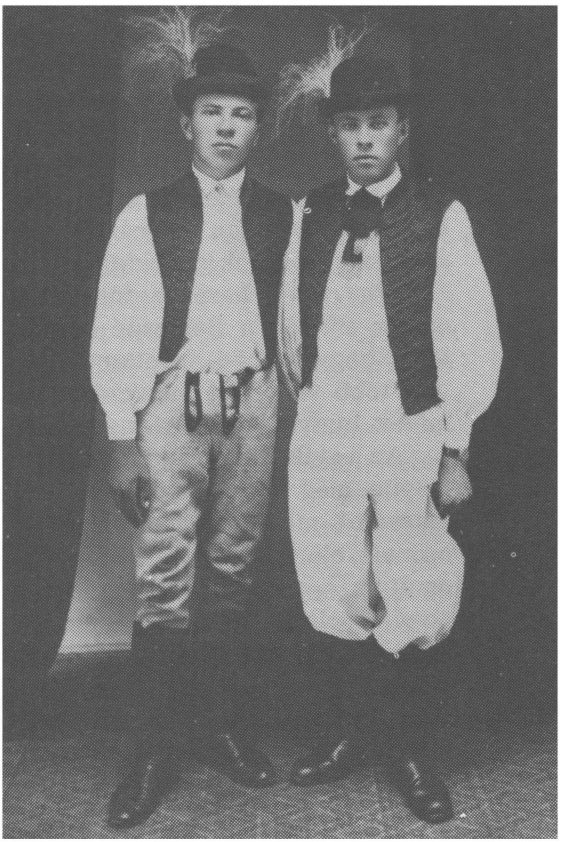

Két hadikfalvi székely fiú

Herczeg Ferenc:

Vasárnap délután

Tavaszi vasárnap volt...

Itt álljunk meg mindjárt egy szóra! Ti, mai fiatalok, akiknek érdeklődése izgatottan lendül ide-oda a tőzsdenap és a kasszanap között, ti persze nem tudjátok, mi volt hajdan a vasárnap. Majd én megmondom!

Ami először is a pesti égboltot illeti, az a mi időnkben fényesebb volt, mert több látszott belőle az alacsony háztetők fölött, de nem is kormozta be a gyárak füstje. Jobb szaga is volt a régi vasárnapnak; ma benzines, — akkor friss kenyér- és ibolyaszaga volt: a jómód és az ifjúság illata. De az emberek is módosabban festettek. Most a gazdag ember hétköznap is ünneplőben jár, a szegény ember vasárnap is kopottan; a régi Pesten minden almáriumban volt egy gondosan összehajtogatott ünneplőruha, minden téglahordó tótnak volt egy szépen hímzett vasárnapi inge, és ha fölvette gazdája, akkor külön ünneplő arcot is viselt hozzá. A polgárleányok egész héten át szürke kis házimacskák voltak, vasárnap hajnalban azonban megrázták magukat, és mint pompás és gőgös spanyol infánsnők suhogtak a templomba.

Egy ilyen harangzsongásos, verőfényes vasárnapon két ifjú ember ebédelt a Borsosné kerti vendéglőjében. Első nap volt az idén, hogy szabad ég alatt lehetett teríteni, rajtuk kívül nem is volt több vendég a rügyező vadgesztenyék alatt, ők pedig a szemüket hunyorgatták a nagy világosságban.

Az egyik huszárhadnagy volt, a másik civilista. A huszárnál megint meg kell állapodnunk. (Én most már egészen úgy érzem magamat, mint Noé apó, aki az új nemzedéknek meséket mond az özönvíz előtti időkből...) Tehát: huszárhadnagy — subcenturio equitum — ez a példány etnográfiai szempontból arról nevezetes, hogy ha elhúzatod neki azt a nótát: Ellopták a hóka csikót, — akkor hirtelen lángra lobban a tűzfészek, amely a vérében izzik, akkor ő nem ismer többé magára, mert jobbján az Élet, balján a Halál angyala áll, akkor ősrégi, ázsiai ösztönök ágaskodnak benne, a pénz már nem érték, az életnél többet ér egy hősi gesztus, akkor hallat-

lan vitézi tettek és rettenetes hülyeségek viziói kergetőznek az agyában... Miért éppen a Hóka csikótól? Nem tudom! Való igaz, hogy midőn egyszer Püspökladányban lemaradt a csatlakozó vonatról, a vendéglőben véletlenül a Hóka csikóval fogadta a cigány és ekkor ő hajnali vonatindulásig egyedül táncolt a cimbalom előtt, és még hónapok múltán is fölragyogott arccal mondta:

— De jót mulattam én egyszer Ladányban!

(Azt hiszem, azokat az ázsiai tüzeket mind eloltotta már a nagy özönvíz; a parázs helyén hideg iszap maradt.)

Ti, mai fiatalok, persze azt mondjátok: „Hát aztán? Egy lovasított kis naplopó, aki nem fér az aranyzsinóros bőrébe..."

De nem addig van! A huszárhoz hozzátartozott valami, amiről ti nem tudtok: Ferenc József király. Gigantikus háttérként kiegészítette a hadnagy képét, mint a fellegekbe nyúló havas az ugráló kőszáli kecske képét. Az óriás tekintély, amely a biedermeyer időktől egészen a repülőgép koráig Európa láthatárán tornyosult, amely együtt tartott tízféle veszekedő népcsaládot és lefogta a harci vágytól égő ellenfelek karját, — az óriás tekintély méltóságot és bájt adott a legkisebb bojtárgyereknek is, aki Ferenc József úr acélszarvú nyáját terelgette.

A másik ifjú, a civilista, arról volt nevezetes, hogy hat darab gyerektenyérnyi gyöngyházgombot viselt a világossárga felöltőjén. Ő gondosan szokta titkolni, mi a jelenlegi hivatala, — bizonyára azért, mert hivatala aránytalanul szerényebb volt, mint a modora. Egyébként első pillantásra meglátszott rajta, hogy lovagias ember. Ti, mai fiatalok, úgy hordjátok magatokkal a lovagiasságtokat, mint az angolflastromot: ha szükség van reá, akkor vagy megtaláljátok, vagy nem, — a régiek a süvegjük mellé tűzték, mint a tollat, ők otthon és az utcán, sőt borotválkozás közben és a fürdőkádban is lovagiasak maradtak. A tapasztalás azt mutatta, hogy az ilyen lovagias emberekből előbb-utóbb mindből országgyűlési képviselő lett.

A hadnagyot Bandinak, a jövendőbeli képviselőt Gidának hívták. (Tudvalevő dolog, hogy a Gida név hajdan monokliviselési privilégiummal járt.)

Tehát Bandi és Gida, egy nemes vármegye szülöttei, együtt töltötték a vasárnapot. Mint Ariosto hősei a bűvös erdőt, úgy járták ők a nekik idegen várost, áhítatos kíváncsisággal, kalandszomjasan, a szürke valóságot mélységesen megvetve, a tündöklő csodát keresve. Miféle csodát? Hogy valamelyik utcasarkon hirtelen a nyakukba omoljon a jószerencse, hogy beléjük szeressen egy meseszép grófnő, esetleg egy átutazó hercegnő vagy egy színpadi királynő.

A csoda azonban nagyon váratott magára. Alkalmasint ma sem fog bekövetkezni, hacsak a konyhaküszöbön mosakodó vörös macska nem szándékozik királyleánnyá átváltozni.

Feketekávénál már úgy érezték, hogy az ebédjük ára kárbaveszett, midőn egyszerre megjelent a csoda. Igenis. Fiákeren jött. Bandi és Gida szeme fölragyogott, mint a lesben fekvő ordaspáré: őzsuták sétálnak az erdei tisztáson!

Két nő szállott ki a kocsiból. Egy távoli asztalhoz telepedtek. A pincér megkérdezte, hány személynek terítsen. „Kettőnknek — nem várunk senkit!"

Az egyik meglepően hasonlított az operettszínház csillagához. (Egy pár tucatra való a pesti nők közül mindíg meglepően hasonlít az éppen uralmon levő színpadi királynőhöz, — Isten tudja hogyan csinálják.) Szóval: karcsú volt, aranyszőke, rózsás, mosolygó, kissé pisze orrú. A másik barna volt, dióbarna és komoly, az arcéle klasszikus vágású, a szeme ábrándos. Nagyon csinos, gömbölyű termete volt: — egy zömök Hungária.

A legfrissebb divat szerint szabott turnűrös ruhát és virágkoszorús kis kalapot viseltek. Olyan előkelők, tarkák és illatosak voltak, mint a selyemdobozok, amelyekben Vikus cukrász az ő rózsabonbonjait árulta.

— Érdekes nő a barna, — vélekedett Bandi.

— A szőkében több az élet, — mondta Gida.

Szóval: ők már megosztoztak volna, mint a drótostót árvái Magyarországon.

A hölgyek azonban nem vettek tudomást róluk, egyetlen pillantással sem. Halkan és jóízűen beszélgettek, miközben a tömzsi Hungária gyönyörű fehér fogait ragyogtatta, a szőkének elfojtott nevetése pedig úgy gyöngyözött a fák alatt, mint a tavaszi madárének.

A hadnagy végül belátta, hogy erélyesebb rendszabályhoz kell nyúlnia.

— Áhá! — mondják a rosszmájúak. De semmi „áhá". Bandi és Gida lovagias emberek. Legföljebb egy ártatlan demonstrációról lehetne szó . . .

A hadnagy odaszólt a pincérnek:

— Küldje be a kocsisomat!

Az angol kocsis Csuri Ferkó volt, hétközben a hadnagy úr kutyamosója, a kerek alföldi képe nem is igen vágott össze a kokárdás cilinderrel és a rézgombos frakkal. Bandi többbrendbeli, abszolut fölösleges parancsot adott neki. A demonstráció azonban kárba veszett, a hölgyeket láthatóan nem szédítette meg a fölfedezés, hogy a hadnagy úrnak kocsija van. Pedig ők nem is tudhatták, hogy

a kapu előtt álló fogatból csak az egyik ló és a libéria fele a Bandié, a többire csak szorgalmi joga van — szervitutum! —, nevezetesen a másik ló Párcsetics főhadnagyé, a hintó Kollerusz kapitányé, a szép ostor Nikovényi Vincéé, a libériából a fehér szarvasbőrnadrág azonban Klusenberg-Klopeczk báró jogos tulajdona.

A tüntetés csütörtököt mondott, most tehát akcióba lépett a képviselőjelölt. Rövid fejszámolás után egy francia pezsgőt rendelt — „vizes palackba töltve, hogy feltűnő ne legyen!" —, mennydörögte olyan hangon, hogy benn a pénztár mellett meghallotta Borsosné ténsasszony, és mindjárt intézkedett is.

A cigány szintén meghallotta. Mert az Esztergályos bandája ott szunyókált a teraszon torlaszba rakott asztalok mögött. A prímás tudja, hogy világos délben nem lehet magyar nótát húzni, tehát úgy hódolt meg Cliquot özvegye előtt, hogy eljátszotta Niniche dalát. Niniche volt akkoriban a legfrivolabb operett, a nők iszonyodva és pirulva letagadták, hogy látták, — azt hiszem, ha ma fölelevenítenék: a kis iskolásleányok is elaludnának az unalomtól.

De a pezsgő is kárba veszett, csakúgy, mint Csuri Ferkó angol libériája. Ennyi hatást akkor is elérnek: ha aludtejjel koccintanak. Ez már szinte fatális dolog, az összes pesti nők összefogtak a két ifjú ellen, mintha csak künn a farkast, benn a bárányt játszanának, csakhogy valahogyan be ne eresszék őket a körbe.

A véletlen vagy a sors, szóval a nagy rendező, ebben a pillanatban két újabb szereplőt küldött a színpadra. Két fiatalembert.

Az elsőt, a kockás ruhájút, az egész város ismerte. A Cillei Ulrik nevet adták neki, mivel őt is, mint a Hunyadiak egykori ádáz ellenségét, mindenki utálta. Az édesapja miniszter volt. Az akkori miniszter tekintély dolgában úgy aránylott a későbbihez, mint a sárkány a gyíkhoz. Hogy mi volt akkor egy miniszter? Annyit mondok csak: ha valamelyik atyafinak a vásáron nem jutott már az aradi vértanúkból, akkor a kormány kőnyomású csoportképét akasztotta a mestergerenda alá.

Az apa öreg ember volt, neki a miniszterségből csak a munka és a felelősség jutott, a hatalmi mámor egészen a fiúé volt. És Cillei Ulrik úgy tombolt Pesten, mint a virágoskertbe szabadult csikó. Édesapjának bizalmasai alig győzték megtéríteni a károkat és elsimítani a botrányokat.

A kísérője ijesztő külsejű vasgyúró volt. A természet két derék legényt faraghatott volna a nyersanyagból, amit rápazarolt, és még maradt volna holmi fölösleg. A neve Boldizsár volt és az hírlett róla, hogy Magyarország legerősebb embere. Cillei Ulrik egy pár héttel ezelőtt fedezte fel, azóta úgy parádézott vele, mint az indiai nábob a fehér elefántjával.

A két új vendég ebédet rendelt, a karvalyszemű miniszterfi azonban csakhamar meglátta a hölgyeket, és gondolkodás nélkül az asztalukhoz perdült. (Gondolkozni ő csak utólag szokott.) Azt mondta:

— Kimondhatatlanul boldog vagyok, hölgyeim, hogy a kedves véletlen összehozott minket az élet rögös útjain.

A nők úgy megszeppentek, hogy nem tudtak mit mondani. A kockás ifjú pedig tovább verte a habot:

— Fölteszem, hogy kegyelmet nyerek szemük előtt és csak nőies tartózkodásból nem invitálnak az asztalukhoz...

Azzal már közéjük is ült, az asztalra rakta a könyökét és fesztelenül nézte hol a szőkét, hol a barnát.

A két nő közül a zömök Hungáriának több volt a mersze, pipacsvörös arccal fordult a támadó ellen.

— Kinek tart minket? Mit akar tőlünk?

— Rögtön megmondom — kedélyeskedett Cillei Ulrik. — Én és barátom igen unjuk magunkat és valószínűnek tartjuk, hogy nagyságtok is unatkoznak, — hiszen a szellemes nők rendszerint csak kiváló férfiak társaságában érzik jól magukat. Azt ajánlanám, hogy fuzionáljunk a mai délutánra. Nekem van egy jó kis kocsim, az felröpít minket a budai hegyekbe, naplementéig az erdőben sétálunk, azután jóbarátságban megvacsorázunk a Fácánban, vacsora után pedig szépen hazafuvarozom kegyeteket. Marad egy kellemes emlékünk, minden további kötelezettség nélkül.

Hungária reménytelen kísérletet tett, hogy megmeneküljön a tolakodótól.

Odakopogtatta a pincért:

— Kérem, szabadítson meg ettől az alkalmatlan embertől!

A gesztusa királynői volt, a pincér azonban nem volt igazi pincér, csak afféle ünnepnapi kisegítő, a kölcsönfrakkja olyan fényesre kopott már, mintha atlaszból szabták volna, — mit tehetett ő a nagyságos úr ellen?

A pincér nem volt igazi pincér, de Bandi és Gida igazi gavallérok voltak. Azt mondhatnám: a lovagiasságuk úgy ragyogott és virított ebben a pillanatban, mint a paradicsommadár tolla fészekrakás idején. Hogyisne! Hiszen ilyesmiről álmodoztak ők az algimnázium óta: magányos csinos nőket megvédeni.

Bandi Cillei Ulrik vállára ütött:

— Ha azonnal el nem hordja magát...

Következett a mondat második fele, abban igéret volt, még pedig a legsúlyosabb természetűek közül való.

Ami igaz, az igaz, Cillei Ulrik nem ijedt meg, sőt ellenkezőleg, édes öröm nyilalt át a szívén. Ilyesmire várt ő már két hét óta,

amióta állandóan rostélyossal etette és árpalével itatta Magyarország legerősebb emberét. Hiszen ő csak azért hurcolta magával a masztodont, hogy legázolhassa vele az ellenségeit. Ezek a jó fiúk éppen kapóra jöttek!

— Bódi, gyere csak közelebb!

Bódi éppen komor arccal fújta le a habot a söröskorsójáról.

Bandi végigmérte a holubárt, az arca kissé elfehéredett, de azért elszántan rátette a kezét a szalonkardja markolatára.

De Boldizsár, — mit tett Boldizsár, az ország legerősebb embere?! Fölvett egy súlyos tölgyfaszéket, azt félreállította az útjából, és mélyen zengő orgonahangján mondta:

— Egy kicsit átmegyek a Tyúkketrecbe, a fiúk mind ott vannak!

És már ki is fordult a kapun, zökkenő léptekkel, ellenállhatatlan lendülettel, mint a teljes gőzzel dolgozó gőzeke.

Cillei Ulrik most tudta csak meg, hogy a masztodon-ember nemcsak az ország legerősebb, de egyszersmind legbékésebb embere is. Az föl tud emelni egy nagykorú bivalybikát, de képtelen arra, hogy megríkasson egy kisgyermeket. Semmit sem utál annyira, mint a viszályt és egyenetlenséget.

Cillei Ulrik a legokosabbat tette, amit tehetett: hirtelen köszönt, elment. Az arca csupa mosolygó jókedv volt, de a szíve vérzett, mert megértette, hogy kárbaveszett a sok rostélyos és sör, amit beruházott a masztodonjába.

A zömök Hungária még halvány volt az izgalomtól, de már mosolygott, midőn megköszönte a lovagias védelmet.

— Minket nem illet köszönet, inkább úgy érezzük: nekünk kell bocsánatot kérnünk — igen, az egész férfinem nevében — ezért a durvaságért...

Ezt természetesen Gida mondta, a képviselőjelölt.

De a handnagy is megszólalt:

— Igazán azt hittem, az az ember megőrült kérem, — első látásra azt akarta ajánlani, hogy menjenek vele a Fácánba.

— Látszik, nem szokta meg úrinők társaságát, — tette hozzá megvetően Gida.

— Nem is tudtuk, mit mondjunk neki — szólt a zömök Hungária, akinek igen kellemes alt hangja volt —, még sohasem voltunk ilyen helyzetben...

Kis szünet támadt, a fiatal urak összenéztek.

— Tudják mi az érdekes? — kezdte hirtelen vidámsággal a szőke csoda. — Én és barátnőm éppen ma beszéltünk róla, hogy jó volna egyszer fölrándulni a Fácánhoz, de most persze elment tőle a kedvünk...

— Úgy látszik, Pesten sehová sem lehet menni férfikíséret nélkül, — szólt panaszosan Hungária.

Férfikíséret nélkül?! A két ifjú olyan arcot vágott, amelyre csakis a lojális jelző illik.

— Ha esetleg igénybe óhajtják venni további szolgálatainkat...

— Arról biztosíthatjuk nagyságtokat: mi távol tudjuk tartani a tolakodókat...

— Kedvük volna ma kirándulni? — kérdezte a zömök Hungária. — Igaz, az idő ma olyan szép .. Hát te miért nem szólsz semmit? Ninus?

A szőke csoda kissé selypített, ez különben hozzátartozott a genrehoz.

— Az urak olyan kifogástalan gavalléroknak mutatták magukat, velük bátran mehetnénk...

— Sétálhatnánk az erdőben, aztán megvacsorázhatnánk a Fácánban...

— Nagyszerű lesz! — örvendezett Bandi. — Én elviszem az egész társaságot a kocsimon.

Egy pár perccel később már útban voltak Buda felé. Bandi nagylelkűen átengedte barátjának az ülést a tarka selyemszoknyák közt, ő maga Csuri Ferkó mellett ült és a lovakat hajtotta.

A sarkon meglátták Cillei Ulrikot, éppen a megbokrosodott óriást kapacitálta valamire. Olyan epésen nézett a sebesen ügető kocsi után, mint egy kifütyült elefántidomító.

— És tudják, mi a hallatlan? — fakadt ki mérgesen a zömök Hungária, — az az ember azt akarta, menjünk vele a Fácánba, és még be sem mutatta magát!

— Igazán hallatlan! — szörnyűlködött Bandi, aki ugyan a bakon ült, de a két fülét benn tartotta a kocsiban.

Gidának ekkor eszébe jutott, hogy még nem is mondták meg a nőknek a nevüket. Olyan mulatságos formában pótolta a mulasztásukat, hogy a Lánchídig mindíg ezen nevettek. Még a lovak is vidám prüszköléssel rázták a fejüket, mintha részt vennének az általános jókedvben. Az egész kocsi teli volt vidámsággal, ifjúsággal és vasárnappal.

Odafönn néhány angyal kikönyökölt az aranyablakon és kíváncsian lenézett. A legkisebbik azt mondta:

— Fecskék, fecskék! Itt a tavasz!

Mert a mi időnkben az angyalok sokat mulattak a budapesti háztetők fölött, nem kellett attól félniök, hogy a sok gyári kémény a szemükbe fújja a füstöt.

DÉNES GYÖRGY:

Sült krumpli

Egy őszi este, hajdanán,
rózsakrumplit sütött anyám,
mázas tálban asztalra tette,
és édes illat szállt felette.

Mily jó volt az a krumpli rég,
még most is érzem melegét,
íze a számban megmaradt,
ó, fehér mennyei falat.

Sült krumpli, esti lámpafény,
mázas tálban alvó remény,
hol van már, hol van az a kor,
keresem egyre, s nincs sehol.

Anyám is régen ott pihen
a krumplitermő földbe, lenn,
s már csak álmomban láton én,
illatos krumplit süt szegény.

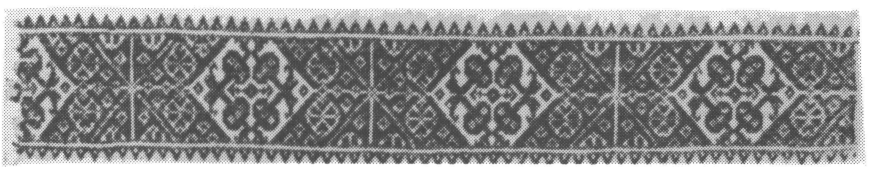

Csathó Kálmán:

A vadászat meg az író

Dunakanyar legszebb pontján, Visegráddal szemben, Nagymaroson laktam a vízparton. Akkor történt, hogy egy szomszédomban nyaraló kisleány azt kérdezte az édesanyjától, ki az a bácsi — mármint én —, aki puskával a vállán és kutyával a sarkában jár el naponként az ablakuk alatt.

A mama megmondta neki a nevemet, és hozzátette, hogy író vagyok, mire a gyerek csodálkozva kérdezte:

— Hát nem vadász?

— De igen — hangzott a válasz. — Az is! Író és vadász!

— Nem lehet! — rázta fejét a kisleány. — Vagy író vagy vadász! Hát melyik?

Hát igen: melyik?

Volt idő, hogy ezen magam is elgondolkoztam, mert mintha csakugyan volna a két foglalkozás közt valami ellentét, nemcsak egy nyolcéves kisleány, hanem a közvélemény szerint is, amely az írót szelíd és ártalmatlan ábrándozónak tartja, a vadászról pedig azt képzeli, hogy kegyetlen gyilkos.

Ez annyira általános felfogás, hogy magam is csak nehezen tudtam magam függetleníteni tőle, pedig nekem igazán tudnom kell, hogy ez nem egészen így van, azaz egyáltalában nincs így. Annyira nincs, hogy ha azok a vérszomjas vadászok megszelídülnének, és egy szép napon végleg szegre akasztanák puskájukat, abból a vadakra nézve a legnagyobb katasztrófa következnék, mert kipusztulnának hamarosan egytől egyig valamennyien, és nem maradna még hírmondójuk sem.

Akármilyen furcsán hangzik ugyanis: a vad abból él, hogy vadásszák. Ennek köszönheti egyedül, hogy a civilizáció eddig fel nem falta valamennyinek még a fajtáját is, sőt, hogy ma sokkal több hasznos vad él, mint akkor, amikor még csak a természet gondoskodott róluk.

A természet minden élőlénynek kiszabta a helyét és feladatát. Minden, ami él, minden fű, fa, bokor, virág, minden vadállat, akár húst eszik, akár növényt, ha madár, ha bogár, ha emlős, ha

hüllő, hal, csiga, giliszta vagy baktérium: része egy óriási gépezetnek. Az egyik motor, a másik fék, a legtöbb egyszerre mind a kettő: egymás táplálására és pusztítására vannak rendelve. A természet azonban nem sokat törődik az egyessel, csak a fajokat óvja, de azokat annál jobban, és mindíg vigyáz, hogy fennmaradásukat biztosítsa. *A vadászó puskásember szintén csak egy kerék a gépezetben. Olyan, mint akármelyik másik nagy ragadozó: árthat az egyesnek, de a fajtát sohasem veszélyezteti.* Ellentétben a civilizációval, amely a fajtákat öli ki, mert ha egyenként nem bántja is a vadakat, kiszorítja egész nemzetségüket azokról a területekről, amelyeket művelés alá fog, és elveszi tőlük az életlehetőséget.

De a vadász nemcsak öli, hanem tenyészti is a vadat. Igaz, csak azért, hogy lelövöldözze őket, de amennyit magnak meghagy, az mindíg sokkal több, mint amennyi a tenyésztés nélkül, tehát a vadászok nélkül élne közülük.

Öregapáink idejében évenként legfeljebb öt-hat nyulat lehetett lőni egy akkora területen, amekkorán ma ugyanannyi idő alatt öt-hatszáz is esik, két-háromszáz pedig magnak marad. Ez pedig csak a rendszeres vadóvásnak és ápolásnak, etetésnek köszönhető, ami senkinek sem jutna eszébe, ha vadászok nem volnának. Szarvas, a Kárpátok ősrengetegeit kivéve, már régen nem volna sehol, ha a vadászok féltő gondja nem vigyázna rájuk, és nem volna talán már őz sem. Fogoly az én gyermekkoromban a Nagy-Alföldön alig akadt; hogy elszaporodtak, a vadászok érdeme. A fácán pedig, ez a telepített vad, még azt is a vadászoknak köszönheti Magyarországon, hogy egyáltalán van. Azoknak a barbár és kegyetlen vadászoknak, akik olyan irgalmatlanul lepuskázzák szegényt! Ez, persze, édeskeveset enyhít azon, hogy a vadász mégiscsak gyilkol, amit egy gyöngéd szívű hölgy szememre is vetett egyszer, mialatt gondosan rákent egy kis áfonyát a villájára szúrt őzfalatra, és azt kérdezte:

— Jaj, hogy tudta ezt a kedves kis őzikét agyonlőni? Hogy lehetett ilyen gonosz és kegyetlen?

Így szólt kegyesen és jóságosan, de azért bekapta és jóízűen megette a kedves kis őzike pecsenyéjét. Én pedig úgy éreztem, hogy ezzel meg is felelt a kérdésre ő maga. Mert ha vadat enni nem kegyetlenség, akkor vadat ölni sem lehet az: természetes ösztön mind a kettő. Ha életünket, legalábbis részben, állatok húsával kell fenntartanunk, természetes, hogy az ősi vadászösztön benne van a vérünkben. Ezen csak a természettől elszakadt emberek beteges érzelgőssége akadhat fenn, vagy a hazug szenvelgés. Ennek pedig épérzékű ember csak akkor eshetik áldozatául, ha pillanatnyilag nincsenek rendben az idegei. Ha ez nem így volna, csak

gonosz emberek vadásznának, márpedig — ezt merem állítani — én eddig a nem vadászok között semmivel sem találtam több jó embert, mint a vadászok közt. Sőt! Az igazi vadász mint természetjáró: megtanul olvasni és gyönyörködni a természet nagy könyvében, ezzel megismeri a maga kicsiségét és magába száll. Az igazi vadászok, akiket nemcsak testi ügyességük, hanem lelki berendezésük tesz azzá, mind emberséges és jószívű emberek. Amit viszont az írókról általában nem lehet elmondani. Mert az írók korántsem ilyan szelíd és ártalmatlan ábrándozók, mint amilyennek hiszik őket. Sőt! Egész sereg szenvedélyes gyilkos, sőt, tömeggyilkos is akad közöttük, aki, bár nem a valóságban, hanem csak papíron, de mégiscsak öl, mégpedig nem is megennivaló állatokat, hanem embereket, hozzá sokszor ártatlan embereket. A görög tragédiaírók például, vagy Shakespeare és Schiller több embert öltek meg darabjaikban, mint ahány oroszlánt és kafferbivalyt Kittenberger Kálmán és Széchenyi Zsigmond együttvéve lőttek. Amiből a vak is láthatja, hogy nemcsak a vadászok nem kegyetlenek, hanem az írók sem szükségképpen kegyesek, nincs közöttük áthidalhatatlan ellentét, és nincs rajta semmi csodálkoznivaló, ha az író- meg a vadászszenvedély egy és ugyanabban a szívben kivirágzik. Az ember lehet egyszerre író is, vadász is — sőt, én egész életemben azt tapasztaltam, hogy a kettő összehangzóan kiegészíti és ellensúlyozza egymást úgy, hogy ha kifáradok az egyikben, megpihenhetek a másikban.

Hogyan lesz az ember író? És hogyan lesz vadász? Nemigen tudnám megmondani. Arról, hogy író hogyan lett belőlem, talán még inkább be tudnék számolni, mert ez csak azután történt, hogy megismerkedtem a betűkkel. Vadásznak azonban testestől-lelkestől vadász voltam mindíg, mióta csak az eszemet tudom. Azaz eleinte inkább csak lelkestől, mert testi mivoltomban még nem volt szabad a puskához hozzá sem szagolnom. A puska akkoriban számomra az a dupla csövű elöltöltő volt, amely állandóan megtöltve és felgyutacsolva lógott a fogason, mert az alföldi pusztán gyakran hangzott fel a vészkiáltás: „Héja, héja!" Héja volt az első vad, amelyet lelőni láttam. A gonosz csirkerabló kalimpálva esett le öreg nagybátyám lövésére a magasból — s én attól a pillanattól kezdve el voltam jegyezve a vadászattal egész életemre.

De mennyi kínos várakozásba telt, amíg puskát vehettem a kezembe, és nemcsak álmaimban, hanem valósággal is elkezdhettem vadászni! Hanem akkor aztán neki is láttam, de úgy, hogy egypár évig nem is voltam semmi egyéb, csak vadász.

Mások azt hitték rólam, hogy joghallgató vagyok, majd hogy jogszigorló, én azonban — most már bevallhatom — tudtam, hogy

ez — enyhén szólva — tévedés. Mert bizony én csak vadász voltam, mégpedig olyan szenvedélyes, hogy szeptember végére a vizslám már rendesen soványabb volt, mint az agár, magam pedig vékonyabb, mint a puskám csöve és barnább, mint az agyag. Ha valaki akkoriban azt mondta volna, hogy lesz idő, mikor eszembe sem fog jutni, hogy kiváltsam a vadászjegyemet, szemébe nevettem volna.

Aztán mégis megesett velem, hogy vagy öt évig nem vadásztam. Ennek az oka pedig egy nyúl volt. Egy közönséges mezei nyúl, amelyre egy körvadászaton már rápuskázott vagy öt ember, s amely rémült menekülése közben éppen én előttem keveredett meg háromszor is, míg végre nekiszánta magát, hogy ott törjön ki a körből, mellettem. Már emeltem rá a puskát, de az utolsó pillanatban megláttam a szerencsétlennek a szemét. A vérben forgó, rémülettől üveges tekintetű szemét, amely olyan volt, mint valami halálra ítélt emberé. Egyszerre megértettem, hogy micsoda irtózatos félelem szorongathatja annak a nyomorult teremtésnek a szívét. Megértettem, és halálosan elszégyelltem magam. Olyasmi jutott eszembe, hogy könnyű nekünk itt a védtelen vadakra puskázni, mert nem lőnek vissza, de bezzeg a Doberdóra nem kívánkozunk!

És ettől kezdve már csak ímmel-ámmal vadászgattam. Egyre ritkábban, egyre kevesebb lelkesedéssel, és azt is csak azért, mert szégyelltem beismerni a vadászcimboráim előtt, hogy nyúlpárti lettem. Mint ahogy az ember restellené bevallani a mészárosnak, hogy áttért a vegetáriánusságra.

Hanem azután, ahogy telt-múlt az idő, kezdett bennem a nyúleset emléke elhomályosodni, és néha, mikor egy-egy szép puska akadt a kezembe, meg-megfájdult a szívem: hát én már sohasem fogok többé vadászni? Megfájdult olyankor is nemegyszer, mikor erdőt-mezőt láttam: hát én már puha erdei avaron, selymes réti füvön, göröngyös szántáson, szúrós tarlón barangolni nem fogok? Sohasem látom többet, mikor a finom művű puska tüzében összegöngyölödik a szálló fogoly, bukfencet vet a nyúl és kalimpálva hull le a magasból a vadruca? Nem dobban meg szívem az örömtől, hogy sikerült belopnom a bőgő szarvasbikát, puskavégre kapnom a ravasz, vén őzbakot, amely után évek óta jártam? Énelém már nem lép ki váratlanul a sűrűből soha többé a régen áhított, hatalmas agyarú, óriási remetekan?

Addig-meddig gondoltam efféléket, míg aztán egyszer csak egy szép napon azon vettem észre magam, hogy a vadászjegy megint ott van a zsebemben, a puska a vállamon, és naphosszat éppen olyan szenvedéllyel járom az erdőt és mezőt, mint hajdanában, mikor az első vadászjegyet kaptam.

Ha most, több mint hatvan esztendő messzeségéből visszagondolok azokra a legelső időkre, elcsodálkozom, hogy az ember milyen érdekes fejlődésen megy át a vadászéletben is. Nem azt értem ezen, hogy gyarapodik hozzáértésben és ügyességben, hanem hogy hogyan változik az ízlése, mennyire más dolgok érdeklik később, mint eleinte, és hogyan alakul át mohó vadpusztítóból emberséges vadkimélővé, áhítatos természetjáróvá, erdő-mező életének ismerőjévé és csodálójává.

Mert első időben mindenkit elragad a puska: minél többször elsütni, minél több vadat ejteni. A vad élete nem érdekli, csak a pusztítása. Ezért aztán főleg csak az apró vadat kedveli, a nyulat, foglyot, fácánt, mert ezekből lehet legtöbbet lőni különböző társasvadászatokon.

Vannak sokan, akik egész életükben csak ezeket a fajtáit gyakorolják a vadászatnak, ezek azonban valójában nem vadászok, hanem csak puskások. Lehet, hogy kitűnő puskások, a vadász nevet mégsem érdemlik meg, mert a vadak életét, szokásait nem ismerik, és ha magukra hagynák őket, ha segítség nélkül, egyedül indulnának neki, bizony csak véletlenül vinnének haza egy-két nyulat vagy foglyot, mert hiszen azt sem tudnák jóformán, hogy hol keressék őket.

Mert vadásszá úgy nevelődik az ember, hogy gyermekkorában, még puska nélkül, egy tapasztalt öreg vadász mellett inaskodik, később pedig, mikor végre puskát kap a kezébe, naphosszat bújja az erdőt, a mezőt, és számtalan kudarcon meg sikeren át lassanként megismeri a vadak életmódját, szokásait; megtanul olvasni a nyomokban, amelyeket porban, sárban, hóban hagynak, rájön a hangok jelentőségére, amelyeket a vadonban hall, s csak mikor már kezdi érteni, amit a letaposott fűszál, a meghántott bokor, a feltúrt avar, a lombsuhogás, a száraz ág roppanása, a rigók ijedt szirrenése, a cinkék sajátos csipogása meg a többi ezernyi hang és jelenség mond neki, akkor gondolhatja magáról joggal csak, hogy valóban vadászember.

Jelentőségük ezeknek a dolgoknak voltaképpen csak az erdei nagyvad-vadászatnál van — mezei apróvad-vadászatnál csak olyan területen, ahol kevés van belőlük. Na meg nagyon ifjú korban, mikor egy-egy nyúl kézrekerítése majdnem olyan nagy és izgalmas esemény, mint öreg varász számára a bőgő szarvasbikáé. De a fiatal vadász éppen így tanul meg igazán vadászni, így tesz szert vadismeretre meg kitartásra, és így szokik türelemre. És rendesen csak ilyenkor eszmél rá, hogy azokon a tömeggyilkoló apróvad-vadászatokon abból, ami ebben a szórakozásban igazán szép, tulajdonképpen nem élvezett semmit, sem az erdő és mező csendjéből meg ma-

gányából, sem a vadak titokzatos életének megleséséből. Mikor azonban erre ráébred — egyszerre átalakul nagyvad-vadásszá, akinek ugyan sokkal ritkábban szólal meg a puskája, de mindent elejtett vadjának izgalmas története van. Vadászéletem második, legnagyobbik felét, sőt talán azt is mondhatnám: kétharmadát így töltöttem magam is. Elmentem ugyan minden télen egypár nyúlstráfára meg fácánhajtásra, főleg azért, hogy lássam, meg tudom-e lőni a szálló meg a futó vadat rendesen, de miután kellőleg kilövöldöztem magam rájuk, azt mondtam, amit képviselő-választás után az egyszeri kortes: „Na, most megint kiszervuszoltam magam az urakkal egy darab időre: mehetek haza!"

Magam is, miután kiszervuszoltam magam a nyulakkal meg fácánokkal, mentem haza az erdőbe — vadászni. Mert későbbi éveimben már csak a magányos erdei vadászat volt igazi vadászat számomra. Az apróvad-vadászatok közül csak egyet szerettem igazán: a foglyászást vizslával. Sajnos két zord tél úgy kipusztította az ország fogolyállományát, hogy évekig nem lehetett foglyászásról szó sem — lövésük régóta tilos, és ez a tilalom csak most kezd majd fokozatosan felszabadulni. Magam pedig körülbelül kiöregedtem már közben mindenféle vadászatból: csak a szenvedély a régi bennem most is, de a kitartás és fürgeség bizony már hiányzik belőlem.

Rejtélyes dolog ez a vadászszenvedély. És hogy gyökerei milyen mélyre nyúlnak az emberi szívben, arra akkor döbbentem rá, mikor egy afrikai vadásznaplót olvasva valóságos happy endingként hatott rám, hogy az elhibázottnak vélt elefántbika megkerült. Halál — bárha csak elefánthalál — mint happy ending! Hagy lehet az?

Hát csak úgy, hogy a happy ending valójában nem az elefánt halála volt, hanem a vadász sikere. Mert a vadászat célja és értelme nem a vad bármi úton-módon való kézrekerítése, hanem az, hogy a vadász ügyessége győzedelmeskedjék a vad fölött, mégpedig lehetőleg egyenlő esélyek mellett. Ha minden esély a vadász mellett van, nincs a sikerben semmi öröm. Ezért nem egyeztethető össze a vadászbecsülettel a vad teljes védtelenségének, vagy a technika minden rendelkezésére álló eszközének kihasználása. Reflektorfényben, magas lesről puskázni, bárha a legveszélyesebb vadra is, éppen úgy nem jut eszébe igazi vadásznak, mint az, hogy a foglyot ültében lője meg a havon vagy a fácánt, mikor gyalogol. Ám ha a fogoly vagy fácán felrepül, örömmel kapja rá a fegyvert, mert akkor már az a kérdés, hogy ki ügyesebb, ki gyorsabb: a szálló madár-e vagy ő? Nagyvadnál annak a túlságos óvatossága egyenlíti ki az esélyeket, veszélyes vadra pedig csak addig érdekes a vadászat, amíg a veszély lehetősége fennforog. Nem, mintha a veszély különös gyönyörűség volna, hanem, mert a veszély bátor és

ügyes legyőzése férfias erőpróba és diadal. Főleg pedig, mert romantika van a tudatban, hogy a veszély nem lehetetlen.

Ez az ősromantika kiirthatatlan minden igazi vadász szívéből. Ez az, ami egzótikus vadonokba csábítja azokat, akiknek módjukban áll odajutni, és ez dobogtatja meg azoknak a vágyó szivét is, akik idehaza olvassák az odajutott boldogok kalandjait, amikhez képest az, amit idehaza vadászat címen művelünk, csak gúnyképe a vadászatnak. Egészségügyi séta, puskázással egybekötve. Turistaság, amitől csak művelőjének lelki berendezése különbözteti meg. Mert a turista azért jár, mert szeret járni, míg a vadász csak akkor vehető rá a járásra, ha minden lépésnél reménykedhetik, hogy most fog valami vadra rábukkanni.

A nagy vadászati kultúra, a vadvédelem és a vadápolás tulajdonképpen elrontotta a vadászat igazi szépségét, mert kivetkeztette őseredeti regényességéből. A vad ma már nem vad, hanem tenyésztett állat, akárcsak a birka vagy az aprómarha. Puskával menni rá valójában csak lőgyakorlat, főleg az apróvadnál; de nagyvadas pagonyokban is kiábrándító, ha tudja az ember, hogy minden egyes darab ki van nyomozva, föl van véve a leltárba, éppen csak, hogy szám nincs a farára sütve, úgyhogy legalábbis a vadőrnek minden őz, minden szarvas, sőt többnyire vaddisznó is személyes ismerőse. A szarvasbőgés izgalmasságát nagymértékben fokozza, hogy olyankor idegen bikák jelennek meg a területen, s a disznót is kóbor mivolta teszi annyira kívánatossá a szenvedélyes vadász számára. Akikben igazi vadászszív dobog, ragadozókra is azért szeretnek vadászni: rókára, nyestre, nyusztra, vidrára, vadmacskára, mert a velük való találkozás kiszámíthatatlanabb.

De nemcsak a vad nem igazi vad már manapság: nem igazi erdő az erdő sem! Szabályozott, tisztogatott park, ahová Isten ments, hogy vasárnap betedd a lábad, és megzavard a kirándulókat, mikor éppen az őzet etetik szalámis papírossal, vagy fütyülni tanítják a fülemülét.

Bizony más erdő volt az, amit én gyermekkoromban a Rézalján erdő néven tanultam tisztelni. Az még igazi vadon volt: négyezer holdnyi tölgyes, közös tulajdona két testvérnek, akik közül a fiatalabbik édesapám testvérhúgának volt a férje. Mindegyik testvérnek volt ezen az erdőn kívül egy-egy párszáz holdas jó, zsíros, Berettyóparti búzatermő földbirtoka. Nem csoda hát, ha legfeljebb két-három évenként jutott eszükbe, hogy nini! hiszen ideje volna hasznosítani az erdőt is. Ilyenkor átküldtek a hagymádfalvi zsidóhoz, Mórichoz. Áthívatták, megalkudtak vele, aztán valamelyikük Móriccal meg Gavrilával, a kerülővel, a négyezer hold egyetlen személyzetével, aki vadőr, erdész sőt erdőmérnök volt egy személyben, kiment az

erdőbe. Ott megölelgették a vastagabb fákat, s azok közül, amelyeket hárman sem értek körül, megjelöltek vagy százötven darabot. Ezeket Móric megbecsülte, kifizette, azután a Gavrila „ellenőrzése" mellett „kitermelte", ami igen jó üzlet lehetett nemcsak Móricnak, hanem Gavrilának is.

A két öreg tulajdonos nem bánta. Azt sem, hogy az egész falu az ő fájukkal tüzelt. Semmiség volt ez ahhoz képest, ami magától kidőlt, és úgy rohadt el, felhasználatlanul. De hát éppen ettől volt igazi őserdő. Paradicsoma a vadnak, melyben élelmet is talált, búvóhelyet is, meg emberszag és emberhang mentes magányt, csendet és békességet. Szinte csodálatos volt, hogy a két öreget menynyire nem izgatta a pénz; elég volt nekik annyi, amennyiök volt, többre nem vágytak. Az erdő — Dernával, Tatarossal volt határos — tele volt földi szurokkal, kátrányszerű folyékony valamivel a sziklák mélységében, de mikor ezt egyszer említettem a nagybátyámnak, szokatlan mogorván rámszólt:

— Ne beszélj erről! Senkinek... Nekem itt ne turkáljon senki! Majd, ha meghaltam!

Mindíg sóvárogva gondolok rá, valahányszor ezekben a mai, okszerűen kezelt, ondulált és dauerolt, kikozmetikázott, mai erdőkben járok, amilyen az én vadászterületem is volt, a nagymaros-zebegényi kincstári erdő. Mert amit a magamfajta vadász keres az erdőben, például mesterkéletlen vadont, azt már nem találhatja meg Magyarországon sehol. De némi csendet és magányt is legfeljebb csak hétköznapokon, főleg ezekben a Pesthez közel eső erdőkben; olyankor is csak egy jókora adag önámítással: ha tudniillik ráfogja, hogy az erdőben találta azt a romantikát, amit ő maga vitt oda a szívében. Ezzel meg kellett alkudnunk, de nemcsak nekünk, vadászoknak, hanem a vadjainknak is.

Azok meg is alkudtak. Zebegényben például csak annyi hely van a Dunára néző meredek hegyoldal meg a folyam közt, hogy a vasúti töltés meg az országút éppen hogy elfér rajta, és a szarvastehenek mégis az erdőnek ezen a részén tanyáztak akkoriban legszívesebben. Itt hozták világra borjaikat, és itt bőgtek ősszel a bikák is, néha csak ötven-hatvan lépésnyire a vasúti töltéstől. Nem bántotta őket sem a vonatdübörgés, sem a szekérzörgés meg az autótülkölés, sem a vízen püfögő hajók zakatolása. Éppen olyan nyugodtan éltek ott, mintha a legzavartalanabb őserdőben lettek volna. Lehet, hogy azóta ez a régi életrendjük megváltozott, mert hiszen a vadaknál is éppen úgy változik a divat meg a szokás, mint az embereknél, sokszor egészen kis, jelentéktelennek látszó események hatására is. Akkor azonban, az alatt a körülbelül húsz év alatt, amíg én ott vadászgattam, így éltek, s én róluk próbáltam

példát venni. Mert — gondoltam — ha ők föl tudják találni ezen a helyen a vadon illúzióját, miért ne találhatnám föl én is? Sikerült is, ha nem is olyan tökéletesen, mint egykor az utolsó mohikán amerikai őserdejének káprázatát, a nagyváradi veteményes kert néhány négyszögöles futóbab ültetvényének karói között, de annyira igen, hogy a lombokon átszűrődő gépzajokat ne halljam, azaz ne vegyem tudomásul, az erdő hangjaira vagy az ott merőben szokatlan és oda nem tartozó neszekre azonban annál inkább fölfigyeljek.

Szegény ember vízzel főz — hazai vadász lármában élvezi a csendet.

A természet azonban még ebben a félvadonban is rengeteg csodát tud a benne járó szeme elé tárni, és a vadászat a hazai szerény keretek közt is annyira változatos és kimeríthetetlen, hogy a leghosszabb emberélet alatt sem lehet minden fortélyát kitanulni. Nincs olyan tudós, vén vadász, akit lépten-nyomon ne érhetnének meglepetések. Sőt, minél tudósabb a vadász, annál inkább éreznie kell, hogy a vadászat tudományának még csak kezdetén jár. Mert hiszen végére nem is járhat soha. De ez éppen benne az érdekes, az izgalmas, a gyönyörű. Ezért nem lehet betelni vele halálig.

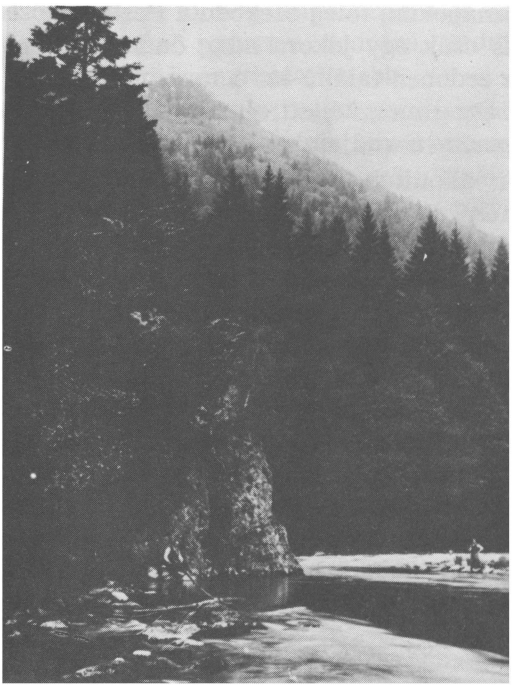

OZSVALD ÁRPÁD:

Emlékszem jól

Emlékszem jól. Tíz éve már.
Körös-körül vörösen fénylett
a hegyektől foltos láthatár.
Menekültünk, két sovány éhes
tinóval, nyitt a rossz szekér,
s belénk vájta fagyfogát a tél.

Szekér után ballagott anyám,
ángyom fogta a tinók láncát.
Hátunk megett már a vad halál
járta kegyetlen, véres táncát.
Anyám szemében könnyek égtek,
mikor falunkra visszanézett.

Nem tudtuk, jaj, merre visz az út?!
Ugy éreztük nincs többé remény!
Szél hintázott száraz koszorút
az út menti kereszt tetején.
Hamuszín arccal jött az alkony,
— tizenkét éves voltam akkor.

Gyermeklelkemben felsírt a vágy.
Néztem szótlan a csillagokra.
Hiányzott, jaj, az otthoni ágy
melege és a füstös konyha
sok csorba, öreg edénye,
a hunyorgó lámpa fénye.

Csak a félelem ült a számon
hozzám szegődött, mint az árnyék.
Távol volt minden jó barátom.
Emlékszem jól, hisz ma is fáj még,
ha rágondolok arra az estre
— szívem akkor a BÉKÉT kereste.

Kis történetek nagyjainkról

BESSENYEI GYÖRGY

A magyar Helikon berkeiben nemcsak gyönge, törékeny, tüdőbajos poéták álmodoztak. Akadt köztük néhány szép szál atléta is, kiknek csodás erejéről legendák keringtek. Ilyen volt például Bessenyei György és két emberöltővel később Tompa Mihály.

Bessenyei Györgyék nyírségi otthonában nyolc daliás ifjú nevelkedett fel. A testőríró a sorban a hetedik volt. Egyik szebb, erősebb legény, mint a másik. Nem csoda, ha vármegyéjük egymás után három Bessenyei-testvért küldött testőrnek Mária Terézia udvarába.

Szép tehetségű ifjú volt György, a harmadik gárdista. Amellett óriási erejű is, de nyugodt természetű. Nagy esetnek kellett annak lenni, ami kihozta sodrából; de ha mégis kihozta, a nap is felhő mögé bújt.

A gárdistától rettegett Bécsben még a fű is, pedig ő senkit sem bántott. De hogy miért szerettek vele mégis csak puskalövésnyi távolról beszélni, íme itt az eleven példa:

Megérkezik az udvarhoz a török követ. Szrafiz bégnek hívták. Hatalmas termetű muzulmán, erejével fennen kérkedő, ki odahaza mindenkit porig alázott s megláttatta hébe-korba a kíváncsiabbakkal Mohamed hetedik paradicsomát is. Itt a fővárosban is sok vitéz leventével megpróbálkozott, rendre kudarcot vallott mindenik.

Bessenyei rá se ért megnézni az efféléket. Pedik sokszor mondták neki:

— Eredj, bruder, tapogasd meg a salavériját ilyen-olyan adta kutyafejűének!

Ő azonban erre csak vállat vont:

— Hadd örüljön — szokta mondani.

Szrafiz bégnek az volt a legerősebb mutatványa, hogy vasrudat fogott az egyik kezébe, s azzal olyat ütött a másik karjára, hogy a vasrúd L-formára hajlott.

Egy udvari lakomán szintén ezt produkálta a bég az egybegyűlt magas vendégek előtt. Ott állt valahol Bessenyei is.

— No, öcsém — szólt hozzá a bég —, csináld utánam ezt!

Azzal kezét nyújtá Bessenyeinek, s megfogván azt, úgy összeszorította az ujjait, hogy a vére feccsenkedett ki a körmei alól.

Bessenyeinek egy arcizma se rándult meg a fájdalom miatt. Nagy flegmával fölvette a vasrudat, s egy perc alatt körülkanyarítá vele a basa nyakát, a vasrúd két végét összecsavarintva hevenyében, mintha csak fűzfagúzs volna.

— No, bátya, csavard vissza ezt!

A bámuló bég bizony nem tudta leoldani azt a gonosz nyakravalót, s végtére is könyörgésre fogta a dolgot, hogy vegye le a nyakáról Bessenyei. Ő aztán megint szépen visszacsavarta a vasrudat.

Szrafiz bég másnap vette az útleveleit, s többet nem ment a bécsi udvarhoz semmiféle minőségben, s nagyon hihető, hogy több magyar embernek nem kívánta kipróbálni az erejét.

ZRÍNYI MIKLÓS

Zrínyi Miklós fabulája az ördögökről

Zrínyi Miklós humorának — politikai tapasztalatai folytán: kesernyés ízű humorának — legnevezetesebb emléke az a fabula, melyet tragikus halála előtt mondott el.

1664 őszén „szép üdő járván", Zrínyi két főúri ifjú vendégével, Bethlen Miklóssal és Zichy Pállal, meg legkedvesebb emberével, a derék Vitnyédi István prókátorral majd mindennap vadászni járt.

A végzetes november 18-án, ebéd után vaddisznókra mentek ki a hintón. A fiatal erdélyi mágnás Zrínyi mellett foglalt helyet.

Akkor Zrínyi egy fabulát beszéle, nem tudván, hogy három óra múlva meghal. Mintha csak hattyúdalát zengte volna el...

Ezt mesélte:

Egyszer egy embert az ördögök visznek volt.

Találkozék egy barátja szemben véle. Kérdi: — Hová mégy, kenyeres?

— Nem megyek én, hanem visznek.

— Kik s hová?

Felelé: — Az ördögök a pokolba.

Mond emez: — Jaj, szegény, ugyan rosszul vagy, kinél roszszabbul nem lehetnél.

Felelé: — Rosszul bizony, de még lehetnék én ennél is roszszabbul.

Melyre ímez álmélkodva: — Hogy lehetnél rosszabbul, hiszen a pokol mindennél rosszabb?!

Felele: — Úgy vagyon az, de most mégis ők visznek engemet,

noha pokolba, de a magok vállán, hátán, hogy már nyugszom addig; s hát ha megnyergelnének s magokat is vélem vitetnék, mégis úgy is csak azon pokolba mennénk, hiszem: rosszabbul volnék úgy ennél is.

A mesét Magyarországra s Erdélyre és a törökre és németre alkalmazva mondá.

„Puskával béméne, és szokása szerént csak egyedül búkálván, löve egy nagy emse disznót; a gyalogosok is lövének egyet a hálónál, s vége lőn a vadászatnak."

Már készültek hazafelé, amikor közbelépett a fátum. Zrínyi, csupán szolgáitól kísérve, visszatért az erdőbe, hogy leterítsen egy állítólag megsebesített vadkant ..

A többi már a magyar történelem gyászlapjaira tartozik.

CSOKONAI KESZTHELYEN

Két éve működött már a keszthelyi Georgikon, amikor Csokonai Csurgón tanárkodott. Kedve kerekedett látni a nevezetes oskolát, ahol a gazdászati tudományokra oktatták az ifjúságot.

Csak úgy, ahogy neki tellett, azaz gyalog ment el Keszthelyre. Éppen a záróvizsgák napjaiban érkezett meg. Minden szállás tömve volt. A kastélyba a világért sem mert volna menni, a vendéglőben pedig nem kapott egyéb helyet, mint egy sarkot a bormérő-rekeszben. Ezzel is megelégedett.

Másnap korán reggel elindult sétálni a kastély parkjában. Lelkesedésének nem bírván ellenállni, a kerti asztalok egyikére ezt írta:

Festetics! itt voltam, mint árva poéta gyalog csak;
Ámde mezítláb is szívesen itt vagyok én.
Csokonai Vitéz Mihály

Festetics szintén korán fölkelt, hogy rendeleteinek pontos teljesítését ellenőrizze, s minthogy a kerti asztalok tisztaságáról is meg akart győződni, tüstént szemébe ötlött az írás.

Meglepte a vers. A friss írásból joggal következtetett arra, hogy a költő nemrég érkezhetett. Visszafordult tehát a kastélyba — hátha ott tudnak róla. Csokonainak azonban nyoma se volt.

Festetics ekkor a vendéglőbe sietett.

— Nem szállt be ide tekintetes tudós Csokonai úr? — kérdezte, szokása szerint minden titulussal megtisztelve a keresett vendéget.

— A szobákban olyan nevű nincsen, méltóságos uram!

— Hát hol lehetne? Hisz mindenütt kerestem már azt a tekintetes urat.

— Hacsak az nem lèsz — mondja a vendéglős —, ki a bormérőben van, mert más hely már nem jutott neki.

Festetics mindjárt gyanítá, hogy Csokonai van ott, mert csak poétaember elégedhetik meg oly szerény zuggal. Belépett tehát a bormérőrekeszbe, ahol Csokonai éppen csizmáját akarta fölhúzni.

— Szerencsés jóreggelt kívánok a tekintetes úrnak! — mondja a gróf födetlen fővel.

Csokonait annyira elfoglalta a csizmahúzás művelete, hogy föl sem tekintvén viszonzá:

— Hasonlóképpen kívánom!

— Tekintetes Csokonai Vitéz Mihály urat van szerencsém tisztelni?

— Engem úgy hívnak — mondja a poéta, elkészülvén az egyik lábbelivel. Már éppen a másik csizma után nyúlt, amikor Festetics hirtelen karon fogta és cipelni kezdé.

— A tekintetes úrnak nálam a helye! — mondja, világért el nem eresztve Csokonait.

BESSENYEI ÉS CSOKONAI TALÁLKOZÁSA

Bihar megyében járván Csokonai, eszébe jutott, hogy illenék meglátogatni Bessenyei Györgyöt, ki már pusztakovácsi birtokán remetéskedett abban az időben.

A gyalogszerrel utazó poétának jókora vargabetűt kellett csinálnia, hogy eljusson a franciás iskolát kezdeményező, már-már elfelejtett költőhöz. Már fél napig talpalt; és aggódni kezdett, hátha el is tévedt. A félreeső úton nem járt senki, akitől kérdezősködhetett volna.

Végre felbukkant egy parasztbundás idős ember.

„No, csakhogy van útmutató!" — gondolja magában Csokonai. És rákiált az atyafira, mégpedig versben, szép leonikus hexameterben, mert a poétának mindig ritmuson, kádencián jár az esze:

— Hallja-e kend, bácsi, messzé van-e Pusztakovácsi?

A bundás ember meg legott visszavág neki leonikus pentameterrel:

— Menjen az úr szaporán, még ma eléri korán.

Csokonai elámélkodik a hevenyébe verselő paraszton; de csakhamar kitalálja, ki lehet a bundás öreg.

— Bessenyei! — kiáltja örvendve és lekapja a süvegét.

— Te meg, öcsém, nem lehetsz más, csak Csokonai Vitéz Mihály! — felel az öreg és ölelésre tárja karját.

Az elszakított országrészek egyik jelképes szobra: NYUGAT

DÉNES GYÖRGY:

Hej, Osztraván . . .

Hej, Osztraván, a bányamélyben
magyar dal csendül s hull a falra,
s ragyogni kezd a lámpafényben
egy koromlepte bányász arca.

Nehéz tüdőből száll a nóta
és visszhangtalan eleped,
de ottfelejti, hagyta égni
egy arcon a sós könnyeket.

A morva erdők barna lombját
lefújja mind az őszi csend,
de egy levél sem tudja, érti,
hogy mért zokognak odalent.

Testvér-búval nem kérdi itt a
kohók füstjébe zárt világ:
hogy, miért fáj egy lázas szívben
a csallóközi rónaság . . .

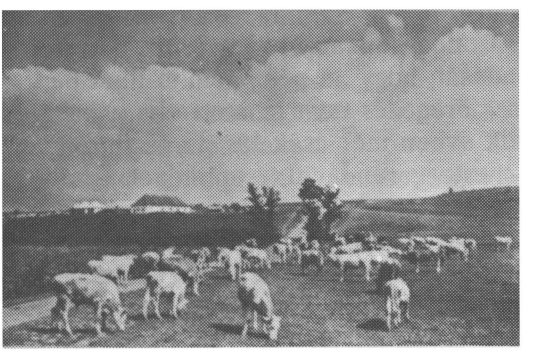

Fekete István:

Tavaszi álmok . . .

A tavaszt nekem nem a hóvirág jelenti, és az ibolya se. A feketerigók se, és a cinke se. Hogy a hó eltakarodik a hegyekből: semmi az — jöhet másik, és a tavaszkor kijáró influenzát családom tagjai már lehetőleg télen összeszedik, így ez se biztos jelentője a tavasznak; de ha megszáll valami titokzatos építkezési vágy, valami fészekrakó nosztalgia: akkor visszavonhatatlanul itt a tavasz.

És most itt van!

Jöhet még hó, jöhet még fagy, ez csak a végső rugdalózása a télnek, a tavasz itt van, mert én – gondolatban esténkint építkezem.

Van egy kis telkem Szigligeten, hegytetőn, ahol a sziklák között mandula virágzik, és a meleg köveken nyáron zöld gyíkok sütkéreznek. Ide épülök! A telek már régen megvan, s ahogy az idők múlnak, vágyaim mind kisebbre zsugorodnak.

Első évben villát akartam építeni. Tornyosat, lapos verandával, szélkakassal. A tornyon kis zászlóval — kék mezőben fehér sirály — melyet felhúzunk, ha otthon vagyunk. Természetesen fürdőszoba is lesz és vendégszoba is. A sziklák alá pincét vágunk, ahol badacsonyi rizling, füredi csemege és parádi víz hűsöl. A villa előtt sziklakert, mögötte tekervényes utak a bozótban, hogy elandalog-hassanak, ha éppen olyan vendégeim lennének, akikre rájött az andalgás.

Akkor azonban nem volt együtt a pénzem.

Majd jövőre!

A pénz azonban nálam szó szerint betartotta egyik derék szentünk mondását, hogy „a pénz nem szülhet pénzt!" Bizony nem szült, pedig a kiöregedés nem lehetett oka a meddőségnek . .

A második évben már csak kis parasztházat terveztem, bubos kemencével, mestergerendával, zsúptetővel. A szobában a fal mellett rókabőrrel leterített heverő, mázas korsók és szőttesek a falon, s az ablaknál nagy asztal, sok szép fehér papírral. Én pedig írok, írok és átnézek a somogyi oldalra a nagy, opálos víz felett.

A vendégekről — sajnos — le kell mondanom, mert az íráshoz elég, ha darazsak zsonganak a padláson: de jobban összeszá-

molva, a pénz megint csekélynek bizonyult, és „akármilyen" parasztházat nem akartam.

A következő évben lődözni kezdtek az emberek meg bombázni, meg egyéb ostobaságokat követtek el, ami nem tett jót az én kis házamnak, de azért nem mondtam le róla.

Faházat építek!

Finn faházat. Süllyesztett ággyal, mosdóval, szekrénnyel. Szóval: minden süllyesztett lesz benne.

A házat télen is lehet majd fűteni, és — végeredményben — erre is tehetek zászlót (kék mezőben fehér sirály), ami azt jelenti, hogy otthon „tartózkodom".

Közben elmúlt a tavasz, és én addig válogattam a faházak között, amíg kiderült, hogy: majd jövőre...

A következő tavaszon mindenféle betegségek szórakoztattak bennünket és ez olyan szórakozás volt, hogy a faházról is le kellett mondanom.

Na és a sátor? Nomád hajlamaim kivirágoztak, mint márciusban a kankalin, és már láttam magam mint törzsfőt, amint a sátor előtt sasszemmel kémlelem a lábam előtt elterülő halászcsárdát, és reszkető orrcimpával szaglászom a halpaprikás illatát. (A telkem ugyanis sziklaormon van és alatta van a parton a csárda.)

Legyen hát sátor!

Familiám azonban ekkor már régen elpártolt tőlem. Amíg a villáról volt szó — igen. A paraszthánál már renitenskedtek, hogy ők bizony nem lesznek csendben, ha én írni akarok, a faháznál előkelően tartózkodtak, a sátornál pedig csak legyintettek:

— Nem lesz abból semmi!

Nem is lett.

De ez nem rajtam múlott. A sátorkereskedő úgy nézett rám, mintha Jónás lennék, akit a cethal most öklendezett a pultja elé.

— Sátor? Négyszemélyes sátor? Hol él maga, uram?!

Megmondtam. (A telefonszámomat is.)

— Akkor tudhatná, hogy sátrat már jó egy éve nem lehet kapni!

— Miért?

— Mert háború van, ha nem tudná!

— Sajnos tudom... — mondtam.

Otthon rossz vicceket gyártottak a rovásomra, közben pedig elmúlt megint egy év, s ma arra ébredtem, hogy építkezni kellene, azaz fészket rakni vagy sátrat verni... egyszóval itt a tavasz.

De hát pénzem kőházra vagy faházra kevés. Sátor nincs.

Nem hagyhatom magam!

Eszembe jutott, hogy az oromból követ termeltettem ki ve-

randás-fürdőszobás terveim kielégítésére, s a kirobbantott kő helyén barlang van.

Barlang!

Egy kis fekvőhely elfér benne, a halászszerszámokat a falra akasztom, a földön régimódi pincegyertya állna, és magam főznék kis bográcsban a barlang előtt.

Amikor a tűz elhamvadna, nézném még — amíg elálmosodom — a hunyorgó parazsat, a holdfényes Balatont, aztán lefeküdnék a barlangban, melynek száján biztatóan bepislognának a csillagok.

És álmodnék.

Megálmodnám — amit szentül hiszek — a tornácos nyaralót, a vendégeket, a fürdőszobát, a sziklakertet, amire most már csak akkor kerül sor, ha elolvad a vérmocskos hó, a kormot, az üszköt, a félelmet és a szenvedést elhordják a vezeklő bőjti szelek, és tavasz lesz — TAVASZ — az egész világon. (1944)

GYURCSÓ ISTVÁN:

Mozdul a föld

Megmozdul a föld, kérkedve nő a fű,
gügyögnek a sárga apró libák;
hangoskodnak és benépesítik
anyám, ősz hajú anyám udvarát.

Az almafa alatt ülünk ketten
— a régen széthullt kecskeól helyén —
apró kisszéken. Ő nem pihenne,
libáinak szúrós csalánt metél.

Terveket sző, hogy kamra kellene:
a télen már követ is hozatott.
Kell a kamra, mert utóbb szétesik
a hordó, kád, amit csináltatott.

— Mennyi buzgalom hatvan év után!
Mennyi erő! — szinte szégyenkezem.
Itt ülök és tétlenül hallgatok,
csak két ragyogó szemét figyelem.

— Mozdul a föld és a Garam partján
összeáll újra a szétszórt élet.
Türelmetlen anyám udvarában
sárgahátú kislibák beszélnek.

Rózsadombi Mária:

Megismertem volna a csizmája kopogásáról . . .

(Filmnovella)

Mindenki érezte a szíve táján a karácsony melegét, csak a Tél nem. Igaz, szíve nem is lehetett már, mert dermesztő palástja alatt biztosan rég jéggé fagyott. Így aztán gorombán vágott végig a szél ostorával az erdőn, a falvakon. Nem kímélte Öreg Magyar János kis tanyáját sem, amely jó messze a falutól, az erdőn túl volt, és amelynek a kéménye csak azért nem dőlt le a szél gorombáskodásaitól, mert karácsonyra nem akart kellemetlenkedni.

Örzse néni csendesen gyújtotta meg a lámpát a szobában, ura meg csak ennyit mondott:

— Hát ez nem valami ünnepi időjárás, azt mondhatom. Ha ez a szél el nem hallgat, megint nélkülünk lesz az éjféli mise. Csak úgy vágja a havat . . .

Aztán csak csendben üldögéltek. Később az asszony előkotorta a régi szentelt gyertya csutkáját, pohárba állította és meggyújtotta:

— Hát karácson van megint.

— Hányat is töltöttünk így együtt? — És előkereste az öreg Bibliát, aminek a táblájára minden fontos dátum fel volt írva. Csak az ókulát nem találta hozzá az öreg, így végül dörmögve nyomta Örzse asszony kezébe a könyvet:

— Olvasd mán te, nem tudom, hová lett mán megin a másik két szemem.

Kiszámolták, hogy ez az ötvenkilencedik karácsonyuk, amit együtt töltenek. És ha már úgyis kézben volt a Biblia, Örzse néni előkereste Jézus születését, Lukács evangéliomából. Öregesen, darabosan hullottak a szavak a félhomályba: "Mert nem kaptak helyet a szálláson . . ."

— Hát ha ilyen idő gyött rájuk, mint ez a mai, akkor bizon nehez dolog volt ellenniök! — tért vissza a hétköznapok talajára Öreg Magyar János.

Ez a szállás-história azonban tovább mocoroghatott benne, mert este, amikor az asszony már a lámpát is elfújta, csak úgy magának dörmögte a sötétbe:

— Nem t'om, micsoda népek lehettek azok ott Betlehembe',

hogy így kitagadták magoktól. Én a csizmája kopogásárul is ráösmértem vóna, hogy Ő az.

Ezen aztán el is aludt.

Tavasz

A fiatalasszony csendesen rakosgatott a fazekak és köcsögök között. Néha tűnődve, hosszan nézte egyiket-másikat, mintha sose látta volna még. Szelíd arcán azonban látszott, hogy időtlen messzeségbe néz, és csendes mosolya azt is elárulta, hogy ott mintha látna is valamit. Vagy valakit? . . .

Szinte összerezzent, amikor csapódott a kertajtó, hazatérő Jánosa után. Sietve készítette oda a vacsorát, mert tudta, hogy férje mögött sok munka áll; fáradt, éhes lehet.

— No, mi újság idehaza? — tette le kalapját János. Ahogy az asztalhoz ült, két súlyos karját az asztalra téve, ebben a mozdulatban az is benne volt, hogy: Jöhet a vacsora. Jött is, és a közéjük telepedett csend volt a leghangosabb dicséret a fiatalasszony főztjére. János csak akkor szólalt meg újra, amikor a leves után megsodorta a bajuszát:

— Ahogy jövök a majornál, szembe jött az Almássy tekintetes

úr fogatja. Aszongya: "Hány hold földed van neked, János?" Mondom: "Isten kegyelmibül harminchét, de ha jól megy, jövőre már több leszen." Erre ő: "Hát ide figyelj! Azt mondom néked, hogy mind a harminchetet ültesd tele cukorrépával! Az őszön én mind megveszem tüled." Mondok: "Mindet-e? Azt' minek magának annyi?" "Te azzal ne törődj! Ámbár megmondhatom. A nagy cukorgyárat bővítik a városban; azt' aki sok répát visz, annak a maradékot visszaadják takarmánynak, marhákat nevelni. Hát ezért veszem meg a répádat!" Még be is hozott a szövetkezetig a fogatán, és egy pohár borra is behívott. Amikor vakartam a fejemet, hogy most nemigen van tehetségem magot venni, csak legyintett. "Ide süss, ni!" Ezzel egy kis köteg bankót húzott elő. Megállapodtunk, hogy ebből magot veszek, azt' a répa meg az övé. Az őszön ad még egy tehenet, és ami harminckét mázsán felül van, azt kifizeti.

Az asszony mosolyogva tett egy pohár bort is ura elé, csak úgy, vacsora utáni nyomatéknak. János ettől meghökkent:

— Hallod-e? Megittuk már az áldomást. Nem szoktunk hétköznap csak úgy borozni, mint az urak!

— Csak gondútam, jólesik majd kendnek. Meg hogy nékem is van újság, amit mondani akarok. — És egészen ura mellé simult, ahogy mondta: — Annak a tehénnek a tejéből . . . már hárman iszunk . . .

És szégyenlősen tépkedte a köténye szélét. A szemét is lesütötte, ahogy illik. Csak akkor nézett urára, amikor az nagy sokára sem szólalt meg. De meg is döbbent azon, amit látott. Talán még soha ilyen kőkemény tekintet nem nézett vissza rá. Hirtelen nem is értette a nagy változást:

— Gondútam, örül majd néki . . . Hogy van kiér dógozni . . . meg ha gyerek lesz, tán kendnek is jó lesz a saját nevit hallani . . . ha meg csak kis cseléd lenne . . .

Nem fejezhette be a mondatot. János olyat vágott az asztalra súlyos öklével, hogy a tányérok ijedten ugrottak egyet:

— Nem lesz abbú' semmi! Itt a sok dolog, te meg gyermeket akarsz dajkálni? Elment az eszed? Tönkre akarsz tenni?

— Mintha csak én tehetnék róla, hogy leszen . . . — mondta szégyenlősen Erzsébet, és nem sok hiányzott, hogy elsírja magát.

— Hát nem lesz! Majd teszek róla! Ki fog kapálni? Ki fog a béreseknek főzni? He? Ilyen alkalmat nem lehet elszalasztani, amit most a tekintetes úr kínált. Különben is megállapodtunk!

Erzsébet nem szólt, csak belülről fojtogatta sírás. A súlyos csendben Jánosnak volt ideje végiggondolni, amit akart. Csak nagy sokára szólalt meg, de akkor aztán nagyon határozottan mondta:

— Úgy készülj, holnap megyünk a Szentkútra!

— A Szentkútra? Nem most van a Gyümölcsoltó búcsú, csak

jövő héten leszen . . .

— Nem is azt mondtam, hogy búcsúba akarok menni!

— Hát hova?

— De nehéz felfogásúak vagytok tik, fehérnépek!

Erzsébet először nem értette, de aztán halálos rémület fogta el:

— Csak nem az angyalcsináló Juli nénit akarja kend meglátogatni útközben?

Most, hogy a veszély konkrét formát öltött, Erzsébet egyszerre nagyon határozott lett:

Oda pedig menjen kend maga! Gyilkos nem leszek, pláne a saját gyerekemé!

— Mit beszélsz?! Hát ki az úr ebben a házban? Azt mondtam, hogy megyünk, és kész!

János hangerővel igyekezett pótolni igaza hiányát, ahogy ez már lenni szokott.

— Nékem mondhat illyent! A Biblia is azt mondja, inkább kell Istennek szót fogadnunk, mint embernek. Nem tudja-e kend, hogy Isten is, egyház is kiátkozza a kis ártatlanok gyilkosait?

Még dobbantott is hozzá, a nagyobb nyomaték kedvéért.

— Na, látod, hát ezér' megyünk utána a Szentkútra. A barátok jóba' vannak az Istennel, ők majd eligazítják. Te meg gyútasz egy gyertyát a Máriácskának . . .

— Nem mék! Inkább emésszen el engem is, a gyermekemmel együtt!

Az indulatok villáma Erzsébet orcáján csattant, annak a pofonnak formájában, amit hites urától kapott. Zokogva borult az asztalra. Sok világ omlott most benne össze. Egyszerre!

● ● ●

Az öregember nyögve riadt fel álmából, és ahogy kicsit értetlenül bámulta a sötétséget, elszoruló szívvel tette fel magának a kérdést:

— Na, János, hát megismerted-e a kopogását? . . .

Nyár

Ha igaz, amit az öregek mondanak, hogy olyan időt kapunk, amilyet érdemlünk, akkor azt kell mondanunk, hogy ezen a vidéken csupa jó embernek kellett lakni, mert ebben az esztendőben minden idejében érkezett. A tavaszi eső tisztára mosdatta a határt, a szél kiseperte az erdők zegzugát is, és ezután már más nem is volt hátra, mint ami lett is: a föld csak úgy ontotta gyermekeinek az életet. Most, hogy már régen elhallgatott a madarak májusi szerelmes dala, csak úgy zsongott az élet ezerhangú kórusa a tikkasztó ég alatt. Elhervadtak már a templomban az úrnapi virágok, és ilyenkor még a legrozogább öregek is kint voltak a határban, mert a sok dologtól igazán nem ért rá senki meghalni.

Erzsébet asszony éppen kiért a búzaföld sarkára, ahol néhány sovány akácbokor ígérgette, hogy majd árnyéka is lesz, ha nagyobb lesz. Most azonban még nem volt, mégis ide terítette ki a kockás kendőt az asszony, hogy ebédet tálaljon urának. Már itt szokták meg évek hosszú sora óta.

Ahogy megkondult a déli harangszó, János is odaballagott, és nem kellett kétszer kínálni. A kaszát csak letette, és intett a marokszedő legénynek: ehetsz te is.

— Nincs otthon a harangozó — mondta, csak hogy mondjon valamit.

— Hát azt kend honnét tudja? — szaladt ki a kérdés az asszony száján.

— Onnét, hogy szól a harang, azt hazulról nem húzhatja.

Aztán nem szóltak; ettek. Később a legény elment vízért, János még elnyújtózott egy kicsit. Erzsébet megkérdezte:

— Mikorra végeznek ezzel a táblával?

— A fene jobban tudja . . . Egymagam nehezen győzöm. Nem mondom, ügyes ez a legényke, de egy kasza, csak egy kasza . . .

— Már nagy fia lehetne — mondta csendesen Erzsébet asszony.

— Ugyan, ne mérgesíts még te is, mert olyat teszek, hogy magam is megbánom! Talán arról is én tehetek, hogy aztán nem lett gyereked?

Erzsébet éppen válaszolni akart, amikor valaki hátulról rájuk köszönt. Észre sem vették, hogy jön valaki.

— Isten áldja meg a munkájukat! Szerencsés jónapot!

Szép szál, csontos arcú ember állt mögöttük. Kalapját szerényen megemelte, aztán megkérdezte:

— Már szavát ne feledje, gazduram, de megkérdeném, nem vóna valami munkája a számomra? Napszámos ember vagyok, valahogy be kell tömni az éhség száját a sok csemeténél. Azt' most éppen nincs mivel.

— Hon dógozott eddig?

— A sági uradalomba'.

— Tán lopott valamit, hogy ilyen nagy dologidőben elküldték? — mérte végig János gyanakodva az embert.

— Á, dehogy! Csak az aratást befejeztük, a gépeléshő meg nem köllött annyi ember. Így aztán kiadták az utamat.

— Azt' mit kér egy napszámra? Mert én nem vagyok olyan tehetős, mint a ságiak!

— Majd a végén megegyezünk.

— Hát nem bánom, holnap a hajnali harangszókor kezdjük. Kaszát tőlem kaphatsz; a kert végén, a színben elalhatsz. Mi a neved?

— József, instállom, Bablena József.

— Akkor úgy főzz holnapra, Bözse — fordult az asszonyhoz —, hogy te szeded a markot nekem, a legény meg ennek a Jóskának. Azt' jusson neki is a haluskából!

— Köszönöm, gazduram. Az Isten is megáldja érte! Akkor a harangszóra itt leszek.

Kalapját illendően megemelte, és elballagott a falu felé.

• • •

Hanem úgy nézett ki, hogy Józseffel nem a szerencse költözött a házhoz. János gazda valahogy nem tudott jó szót szólni hozzá. Amikor hét végén kifizette a napszámot, nagyon látszott József képén, hogy Ságon bizony több pengőt kapott. A gazdának már a nyelvén volt, hogy: "Ha kevesli, mehet máshova szerencsét próbálni!", de mert nem szólt a másik, hát ő sem. A baj csak akkor kezdődött, amikor este Erzsébet asszony megjegyezte:

— Ennek a Jóskának négy gyereket kell etetni. Jobban is kinyithatta vóna kend a bukszát . . .

— Mióta a te dógod ez? — förmedt rá az ura. — Te a tyúkokkal és a fazekakkal törődj! Mióta szólnak az asszonyok az emberek dógába?

Mondani csak ennyit mondott, de többet gondolt. Vajon minek pártolja ez az asszony ezt a jöttmentet? Gondolatai között felágaskodott egy árnyék, ami nem szokott jó tanácsokat adni . . .

Ez mindjárt másnap ki is derült. Az fel sem tűnt senkinek, hogy a gazda mogorva, hiszen mindenkinek lehet rossz napja. Hanem, amikor este Erzsébet asszony éppen kilépett az udvarra, az ura utánaszólt:

— Há mégysz, Bözse?

— Jókat kérd kend is. Há mennék?

— Azt kérdeztem, há mégysz?

— Ha annyira kíváncsi, hát oda, ahova a király is gyalog megyen. Ha! Most könnyebb a lelkinek?

János fogta a lámpát, és indult utána:

— Elkísérlek!

— Megbolondút kend? Csúffá akar tenni a szomszédok előtt?

— Nem én. Csak azt sem engedem, hogy te tégy csúffá engemet!

— Tán béett kend valamit, hogy ilyeneket beszél? Már hogy a bánatba' tenném én csúffá kendet?

— Ismerem én az asszonyokat! Tudom, amit tudok! A kert végibe mész, aztán . . . Nem lett gyerek töllem, majd lesz a másikté'! Akinek négy is van. Azt' én meg pátyúgassam a más kölkit, mi?! De ebből nem esztek!

De erre már Erzsébet asszony is visszajött a konyhába. (Amúgy sem jó, ha az ilyen családi társalgást a szomszédok is hallják!)

— Miket beszél itt összevissza kend? Majd pont vénségemre csalom meg ezzel a jöttmenttel? Majd' harminc évig semmi baja nem vót, azt most jártatja ilyeneken az eszit? Hát, ha kendnek el is ment a jódóga, nékem azért nem!

A féltékenység azonban olyan, mint az ólom az ember szervezetében: lerakódik, összegyülemlik, mérgez, dè el nem távozik. Mondhatott Erzsébet asszony, amit akart, János nem fogyott ki a gyanúsítgatásokból. Nem kellett ahhoz sok oskolát végezni, hogy az

ember kitalálja: ennek nem lesz jó vége. Vagy József megy, vagy emberhalál lesz a vége . . .

• • •

Az ördög állítólag nem alszik. Erről ő maga ugyan még nem nyilatkozott, de hogy ezen a napon nem aludt, az bizonyos. Volt ugyanis egy kis elfoglaltsága Magyar János háza táján.

A gazda már sok mindenen összekülönbözött napszámosával, úgyhogy József csak azért nem hagyta ott már régen, mert máshol nem számíthatott arra, hogy munkát kapjon. A családról meg így vagy úgy, de gondoskodni kellett. Így aztán csak tűrt, nyelt, de egyre nehezebben.

Legutóbb is azt találta ki ellene a gazda, hogy vacsorát nem kap, csak ebédet.

— Vegyen a bótban! — mondta az asszonynak, aki aznap este (szokás szerint) Józsefet is vacsorázni hívta.

Erzsébet asszony azonban tudta, hogy ez milyen csemege lenne a faluban az asszonyoknak (akkor még a faluban laktak), hát nem szólt semmit, hanem ettől kezdve József titokban vacsorált. Úgy egyeztek meg vele, hogy az asszony este, amikor a jószágot eteti, odateszi a vacsorát is a szecskavágó alá a színben. Aztán reggel ugyanonnan viszi vissza az üres edényt. Nem kis rafinéria kellett, hogy János gazda állandó gyanakvását kijátsszák, de azért sikerült.

József, ahogy este ballagott hazafele, egy kis papírba csomagolt valamit talált a ház előtt. Ahogy kibontja, hát egy új főkötő volt benne, asszonyoknak való. Gondolta, ez másé nem lehet, mint Erzsébet asszonyé. Este, amikor a lábost berakta a szecskavágó alá, odatette az új kendőt is.

De mondom, ezen a napon az ördög nem aludt. Meg János gazda sem! Úgyhogy — ki gondolta volna? — jó későn este lámpát gyújtott, hogy megy szecskát vágni a jószágnak.

— Úgyse tudok aludni — mondta, és még azt gondolta hozzá, hogy "ezeket" mostanában mindig a szín körül látja sündörögni, hát most utánanéz a dolognak. Pont most!

— Nincs jobb dóga, mint éjjel szöszmötölni? — kérdezte Erzsébet asszony, ahogy a másik oldalára fordult, mert ő bizony aludt volna.

— Ehen! Szóval mégiscsak van valami a dologban! — gondolta sötéten János gazda, és kiment.

Ezen az éjszakán azonban az ördög azt akarta, hogy Erzsébet asszony se aludjék. Éktelen kiabálásra ébredt, és hirtelen nem is értette, hogy a ház ég vagy a világ dőlt össze. Ahogy az udvarra kinézett, még akkor sem értette, hogy mi is történt tulajdonképpen,

csak azt látta, hogy valami nagy veszedelem lehet. Urából csak úgy dőlt a szó, mintha le lett volna írva neki. Hogy milyen szavak! . . . A nyomdafesték is elpirult volna tőlük. János gazda azonban nem az olvasóközönségnek szánta, amit mondott — ámbár, akinek mindez szólt, ott állt az orra előtt, úgyhogy halkabban is megértette volna. Az asszony azt se nagyon értette, hogy ura miért hadonász olyan nagyon egy újnak tűnő fejkendővel. De azt már megértette, amikor a vita hevében a vasvilla is előkerült.

— Jézus, Mária! Még kárt tesznek egymásban!

És kendőt kerítve magára, rohant ki az udvarra.

A vasvilla akkor került elő, amikor János gazda kifulladt a szóból. József akkor csendesen csak annyit mondott:

— Gazduram úgyse hisz nekem, hogy a kendőt itt találtam a ház előtt, hát minek magyaráznám? Tudom, hogy csak bajnak volnék itt tovább maguknál, hát elmék. Adja ki, ami jár, aztán Isten megáldja!

Hát ehhez a búcsúzkodáshoz kellett János gazdának a vasvilla. Azt már nem lehetett tudni, hogy a hegyesebb végével vagy csak a nyelével akarta kiadni a járandóságot. Már éppen összeakaszkodtak, amikor Erzsébet asszony az udvarra ért. Kétségbeesve próbálta csitítani az urát, de annak minden dühe most az asszony ellen fordult:

— Hát itt vagy te is?! Te rongy! Még pártját fogod a szeretődnek?!

És két marokkal kapaszkodott az asszony hajába.

— Ne bántsa azt az asszonyt! Nem tett az semmi rosszat!

Józsefet nemcsak a sok munka tette edzetté, izmossá, hanem most a felháborodás is szinte szárnyakat adott neki. Egyetlen rántással tépte le a dühöngő gazdát az asszonyról, és máris hörögve-harapva, de egymást nem eresztve hemperedtek a földre. Amikor maga alá gyűrte a dühtől szinte eszméletlen gazdát, fújt egyet, és ismét lecsendesedett a hangja:

— Gazduram! Minek bántanánk egymást? Nem kérek egyebet, csak a járandóságomat, és engem többet nem is lát!

— Eressz el! — hörögte János. Úgy tűnt, megadta magát. Ez a látszat csak addig tartott, amig József fel nem segítette. Kicsit tántorgó léptekkel ment be a házba. Döngve csapódott be utána az ajtó, hogy alig lehetett hallani: a kulcsot is ráfordította belülről.

A zárt ajtó mögül leste, hogy megy el József, hogy dörömböl az asszony és hogyan rogy össze az ajtó előtt. Ő inkább a távolodó alakot leste, aki most üres kézzel mehet haza, akire reménykedve fog tekinteni négy éhes gyerekszempár — és akiknek ő nem mer majd a szemükbe nézni. A bosszú édes gondolata úgy elszórakoztatta, hogy nem is vette észre, mikor haltak el az éjszakában a távolodó léptek . . .

• • •

Az öregember égő szemmel meredt az éjszakába: "Na, János, hát megösmerted-e a csizmája kopogását? . . ." Mintha jeges kéz markolta volna meg a szívét, mert eszébe jutott a Bibliából: "Amit nem tettetek eggyel is a legkisebbek közül, velem nem tettétek . . ."

Ősz

Ahogy a két ember egymás felé közeledett az utcán, egyre lassúbbra fogták a lépést, úgy méregették egymást. Aztán, ahogy egymás elé értek, János gazda még a pipát is kivette a szájából:

— Hát te vagy az, Miska? Mondta az asszony, hallotta a bótban, hogy hazagyöttél a fogságból. De megváltoztál, öreg csont!

— Nem szanatórium volt az ott a Kaukázusban . . . De azért hazakerültem, ha nem is mindjárt az elsők között.

— Na, ezt megünnepeljük! Iszol egy pohár bort?

— Nem rajtam múlik!

Ahogy asztalhoz telepedtek a kocsmában, János nógatta egy kicsit szótlan barátját!

— Na, mesélj, mi vót veled azóta, hogy berukkótál!

— Mit mondjak? Mindjárt Erdély elfoglalása után elfogtak az

oroszok, azt' belekóstoltam a vörös paradicsomba.

Erre már János gazda is legyintett egyet:

— A mi fogunk meg a zöldbe vásott bele . . . Hanem a te asszonyod okosan viselkedett idehaza, azt meg kell adni. Valahogy mindig úgy adódott, hogy csak térült-fordult, azt' mindig ő főzött a tiszt uraknak. Pedig hatszor cserélt gazdát a falu a front alatt. De neki mindig szerencséje vót. Még a ruszkik is megbecsülték a főztjét, hát biztonságba' tutta a házát, és véle nem huncutkodtak a katonák, mint más asszonyával. Neked aztán nem kell félni, hogy használt bögrét kapsz vissza, mint a Pitle Jani . . . De ne szólj szám, nem fáj fejem . . . No, mesélj arról a fene nagy paradicsomról!

— Paradicsom . . . — legyintett a vörös hajú, vörös képű Mihály gazda. — Életemben nem láttam olyan ágrólszakadt szegényeket, mint ott. Még a tisztek is maguk fabrikálták a bocskort maguknak, használt autógumikból, mert a bakancsot talán nem is ismerik. Hanem a kultúra az nagy, mondhatom! Egyik nap összeterelték az egész lágert, hogy megnézzük a szovjet technika legújabb találmányát. Miután kellően elmagyarázták, hogy ezt egy szovjet tudós most találta fel, elsőnek a világon, titokzatos képpel előhalásztak egy nagy katulából — most fogódzkodj meg! — egy gramofont. Még a nagy tölcsérje is szakasztott olyan vót, amilyennel a káplán úr vagy tíz éve a falu népét szórakoztatta, vasárnap délutánonként. Emlékszel még? Nyári vasárnapokon kitette a masinát az ablakba, azt' ott csodálkozott mindenki, hogy minő ördög-motollája lehet az, meg hogy hová búttak bele az énekelők!

Ezen aztán jót nevettek és összeütötték a poharukat:

— Hát Isten hozott idehaza, Mihály!

— Hanem mondanék én néked valamit, János. Én láttam ott, hogy milyen világ készül itt, nálunk is. Megládd, nem tellik bele nagy idő, és itt is megcsinálják az oroszok a kolhozt. Hallottad, mi történt Dolányban is az öreg Tomkával? Azt mondták, hogy kulák, a nép ellensége, mert száz holdja van. Azaz, csak volt . . . Aztán majd jön, akinek hetvenkét holdja van, mint neked, vagy hatvanöt, mint nekem. Hát én annak elejét akarom venni, hogy koldusbotra jussak.

— Azt' mit csinálsz? Mit tehetsz ellenük?

— Éppen ez az, amit kigondútam. Ha összefogunk egypáran, nagygazdák, és megcsináljuk mi a szövetkezetet, nem orosz minta szerint; akkor az "elvtársak" se nagyon ugrálhatnak, hogy kulákok vagyunk; azt' a föld mégis a mienk marad! Na, mit szólsz hozzá?

— Hát, Mihály, ez nekem magas, mint kacsának az eperfa. Adjam oda a fődet, azt' akkor marad az enyém? Nem!

— Ne bolondozz mán, hiszen olyan világos az egész! Ha van szövetkezet, akkor nem kell csinálni. És az nem mindegy, hogy ki csinálja!

— Így is elvész a főd, meg úgy is. Akkor minek mondjak le rulla a magam jószántából, már most? Nem, Miska, hagyjuk ezt! Egy kicsit gyanús nekem ez az egész. Téged nagyon megneveltek a ruszkik. Úgy beszélsz, mint egy agitátor.

— Nono! Azok másképp beszélnek, majd megládd! Csak késő ne legyen! Én azt mondom, biztosítsuk a jövőnket! Nekem is gondolnom kell a fiamra, meg néked se mindegy, hogy elvész-e az egész eddigi munkád!

— Nem megy, mondom, Miska, hagyjuk ezt!

— Tán te is a fiadnak spórolsz, mi? — kérdezte kicsit csúfondárosan Mihály gazda. Ezt azonban nem kellett volna mondania. János arca elkomorult, szó nélkül fizetett és ment. Miska régi sebeket szaggatott fel . . . Nagyon fájó sebeket . . .

• • •

Nem telt bele két esztendő, amikor behívót kapott János a tanácsházára. Ő ugyan még mindig úgy mondta, hogy községháza. Többen is voltak a teremben, amikor belépett:

— Dicsértessék, szabadság, jó napot! — kedélyeskedett be (kinek mi jár).

Kicsit elcsodálkozott, amikor Mihály vörös képét is megpillantotta a bizottság közepett.

Valaki ráförmedt:

— Nem viccelni hívtuk mi ide magát, Magyar János, hallja-e! Maga a nép ellensége. Kulák. Rejtegeti az élelmiszert, szabotálja a beszolgáltatást, soroljam-e még tovább?

Jánosnak lehervadt a kedélyesség az arcáról. Később még el is sápadt. Csak akkor lett lila az indulattól, amikor közölték, hogy elkerülheti a jogos "népharag" felháborodását, ha most, azonnal aláírja, hogy földjeiről, lovairól, szerszámairól lemondva belép az "Egyesült Erő" tsz-be. De erre aztán eldőlt benne a borjú. Nemcsak a csillagokat és a szenteket húzta le az égből, hanem a faluvégi cigányoktól is kölcsönzött egy-két idevágó kifejezést, nem mulasztva el megemlékezni a jelenlévők felmenőági rokonairól sokadíziglen. Ez azonban nem tartott sokáig. Mihály, az "elnök elvtárs", szomorúan intett a sarokban várakozó néhány "fiatalembernek", akik a tettek emberei voltak, nem a szavaké. János még jóformán fel sem ocsúdott, már zuhogtak a gumibotok. Persze, nem a bizottság előtt. Ilyesminek nem szokott tanúja lenni.

Estig hagyták is "keserű levében" Jánosunkat, hogy zavartalanul elmélkedjék a közös gazdálkodás előnyeiről. Még az ajtót is rázárták, hogy ne zavarja senki. Estefelé Mihály látogatta meg:

— Látod, János, az agitátorok így beszélnek. Nem kesztyűs

kézzel, mert az nincs nekik. Hanem harag azért ne legyen köztünk! Én is csak azt csinálom, amit előírnak.

János nem válaszolt, de el lehet gondolni, hogy mi járt a fejében.

— Hát elmehetsz — mondta Mihály, és még az ajtót is nyitva hagyta maga után.

— Ha tudok! — nyögte János keserű gyűlölettel. Valahogy kitámolygott a házból, de aztán meg kellett fogódzkodnia, mert bal lába sehogy sem tartotta az irányt. Felesége várta odakinn. Nem kérdezte tőle, hogy került ide, az asszony meg jobbnak látta nem firtatni, hogy az elnök üzent érte, azért jött.

Erzsébet asszony éppen a vizes kendőt cserélte ura homlokán — éjféltájt lehetett —, amikor zörgettek az ablakon. Csak egy levélkét talált az asszony, amikor hosszas gondolkodás után ajtót nyitott.

"Nehogy megismétlődjék a mai nap, aláírtam a belépési nyilatkozatodat. Holnap jönnek a holmiért. Ne ellenkezz, megládd, jó lesz ez így. Miska."

Jánost másnap csak elreszelt állapota tartotta vissza, hogy ne a vasvillával búcsúztassa a rekviráló bizottságot. Így azonban tehetetlenül feküdt az ágyon, de arcán látszott, hogy nem éppen a legistenesebb gondolatokat forgatja a fejében.

Az egyik ügybuzgó bizottsági tag csúfondárosan megkérdezte, hogy csináljanak-e leltárt a lefoglalt dolgokról, mert ezt a görbenyelű kapát esetleg beírhatnák. A többiek azonban leintették. Lehet, hogy nem voltak rossz emberek, csak belesodródtak ebbe is? Mert élni akartak . . . Lehet, hogy valamelyiknek a szánalom is megfordult a fejében, de tenni azt tették, amit előírtak. Ez meglátszott a házon, amikor elmentek. A kamra, padlás, szín, pince felforgatva, üresen . . . Jobb is, hogy Jánost most ágyban marasztotta a tegnapi "rábeszélés", mert ha látta volna ezt a feldúlt csatateret, tán fel is gyújtja, ami megmaradt!

Hanem a bal lábának valami nevezetesebb baja eshetett, mert sehogy sem akart egészen helyrejönni. Így lett Jánosból tsz-kocsis, és volt annyi üzleti érzék az elnökben, hogy pont a saját volt lovait bízta Jánosra. Tudta, hogy így lesz azoknak a legjobb dolguk, és még afölött is szemet hunyt, hogy János a kiosztott abrakon kívül is mindig "lopott" valamit a lovainak. No, azért nagy barátság nem volt János és az elnök között, de tudomásul vették az új helyzetet.

Nem is lett volna baj, ha egy napon rajta nem kapja az elnök Jánosunkat, hogy éppen a szomszéd titokban nevelt disznaját viszi valami "illegális" disznótorba, a tsz kocsiján! Szigorúan förmedt rá:

— Hivatalos fogatot engedély nélkül tilos magán célra használni! Örülj, ha fel nem jelentelek!

Na, erre Jánosban sem állt meg a szó. A régen összegyülemlett

gyűlölet és keserűség most egyszerre kijött belőle, amikor az elnöknek "magyarázgatta": kinek parancsolgasson. Ez azonban erős adag volt még Miskának is. Már majdnem ölre mentek, amikor az elnöknek eszébe jutott, hogy van ennek más módja is.

Másnap János gazda hivatalos utasítást kapott, hogy az ő kötelessége kivágni a borókási dombon lévő nyolc diófát, mert a traktoroknak útban van. Tudta az elnök, hogy mit csinál . . . Azt a nyolc fát fiatal házasember korában ültette János az első darab földön, amit keserves munka árán megvett . . . Ezek a fák az életét, munkáját jelentették . . .

János azonban nem ment. A következő nap az elnök azt üzente, hogy a rendőrséggel nézesse-e meg, hogy megvannak-e még a diófák!? De János ekkor sem ment. Hiába könyörgött az asszony, hiába figyelmeztették a barátok. Volt a faluban nem egy ember, akinek tetszett János néma ellenállása, és ez csak olaj volt a tűzre. Mihály, persze, presztízskérdést csinált a dologból. Pár napos huzavona után János gazda azon kapta magát, hogy ott áll szeretett diófái alatt, és fegyverek merednek rá:

— Na, fogja-e a balta ezt a diófát?

Ennek fele sem volt tréfa. Hogy Jánost favágás közben nem ütötte meg a guta, az csak annak volt köszönhető, hogy a bosszú "édes" gondolatával zuhogtak fejszecsapásai: "Jössz te még az én utcámba!"

Attól kezdve nem látta meg Miskát, ha felbukott volna is benne. Csak az alkalmat várta, amikor visszaadhatja a kölcsönt: "Kamatostul, ahogy jár!" — mondta fogcsikorgató, tehetetlen gyűlölettel.

Ahogy teltek-múltak a hónapok, mindenki napirendre tért a dolog felett, csak János gazda nem. Bár újabban az a szólás-mondás járta, hogy "negyvenöt óta nem fog az átok sem", mégis eljött a várva várt alkalom.

János a fogatával éppen az országút szélén kocogott hazafelé, amikor jó messziről meglátta, hogy autó akadt el az úton; javítja valaki. Most nem volt kedve, mint máskor, az ideges autóvezetők lelkivilágát elemezni. Csepegett a nyúlós köd, hideg volt, és alig várta, hogy hazaérjen. Ha nem nyúlt volna időnként a zsebébe egy kis melegségért, már rég meghűtötte volna magát, de így nem volt nagy baj, mert a belső fűtés egy kis lapos üvegben tartózkodott, és határozottan törkölyszaga volt.

Csak akkor tolta feljebb a kalapját, amikor meglátta, hogy Miska akadt el az úton. Rögtön utána azonban mélyen a szemébe is húzta, hogy ne látszódjék annyira a legtisztább öröm (ez a káröröm, mert érdek nélkül, ingyen van!). Mint máskor is, most is szó nélkül akart elmenni mellette, de valami nagy baj lehetett, mert

az elnök odaállt a lovak elé és megállította a fogatot:

— Ide figyelj, János! Tudom, hogy nem szívlelsz, de most nem rólam van szó. A menyemnek eljött az ideje, el kell vinni a doktorhoz. Nézz be a kocsiba, nagyon odavan szegény. Kérlek, vidd be a fogattal a faluba. Van pokróc, minden. Az én kocsim ki tudja, mikor indul meg, a gyerek nem fog rá várni. Megládd, nem leszek hálátlan! Még meghal nekem itt az úton valamelyik . . .

Miska egypár bankót kotort elő a zsebéből, a nagyobb nyomaték kedvéért, de felesleges volt. Jánosban magasra csapott a bosszú lángja. Még hogy ő segítsen ezen a gazemberen? Aki megbotoztatta! Aki a diófáit vele vágatta ki, falu csúfjára?! Aki majdhogy nem koldusbotra juttatta?! "Az ilyennek a fajtáját is ki kell irtani, nem szaporodni hagyni! Ha kellett neki a kölyke, hát most vesződjék az onokával!"

Ezeket a "keresztényi" gondolatokat azonban nem mondta ki. Mondani csak annyit mondott, alig leplezett indulattal:

— Sajnálom! Hivatalos fogatot tilos magán célra használni!

Azzal a lovak közé csapott, hogy Miska alig tudott félreugrani a lovak elől. Az azonban nem tágított, ott loholt a kocsi mellett:

— Ne bolondozz már! Én vagyok az elnök, adok rá engedélyt! Van szíved azt az ártatlant így a sorsára hagyni ebben a hidegben?

— Nem lehet! — És csúfondárosan még hozzátette: — Az elnök feljelent!

Mintha hájjal kenegették volna, hogy most könyörögni hallotta halálos ellenségét. Úgy érezte, most a kezébe adta Isten ezt a nyomorultat. Még jobban a lovak közé csapott, és faképnél hagyta a kifulladt elnököt. A nagy kocsizörgéstől nem is hallotta, hogy Miska nehéz léptekkel indult vissza . . .

• • •

Az öregember kicsit dideregve ült az ágyban. Arcát a kezébe temette és rémülten tette fel magának a kérdést:

— No, János, hát megismerted-e a csizmája kopogását? . . . Pedig Ő volt. Tudod: "Aki egyet befogad a legkisebbek közül, Őt fogadja be." Ha neki pont ilyen jelmezt kellett akkor felvenni . . . Te kiöntötted a fürdővízzel a Gyermeket is. Mert azt rebesgették, hogy másnap a kis koporsóért ment a megjavított autó . . .

• • •

Tél

Öreg Magyar János éppen fát rakott a tűzre. Nem sietett vele. Az ünneplő ruháját vette fel, hiszen Karácsony napja van. Csendesen rakosgat a masina körül, hosszan néz a tűzbe, mint aki már-már az Idő mögé lát. Észre se vette, hogy az asszony már másodszor hívja reggelizni. Az asztalhoz! 'Iszen ünnep van!

— Tudod, hogy itt a kisszéken jobban szeretem. Itt melegebb van.

De aztán meggondolta:

— Nem bánom. Egyszer van Karácson.

Csendesen eszegettek, nem sokat szóltak. Hiszen elmondták már egymásnak egész életüket. Talán csak a pont van hátra a mondat végéről . . .

A nap most kelt fel, és aranyló ragyogása úgy betöltötte a tájat, mintha be akarná pótolni, hogy az éjjel nem világított, csak aludt valahol. Igaz, még egy kicsit mérges képpel nézte a világot (talán a korai kelés nem tetszett neki?), de ezt senki nem vette komolyan. Tudta mindenki, hogy majd elmúlik ez a kis bosszúság, hiszen a mai napon kezdett nőni a fény a világnak, az embereknek . . . Az alvó rügyek is megérezték talán, hogy ez még csak fény, de

majd melege is lesz, és élet lesz belőle . . .

Örzse asszony csendesen nézte ura kicsit reszkető kezét, ahogy a teát itta, és talán azt is kiszámolta magában, hogy futja-e a kis pénzből egy kétfülű bögrét venni a szövetkezetben.

— Az éjjel rosszul aludt kend, sokat forgolódott. Tán a Kókóval álmodott?

— Talán nem is aludtam . . . Emlékszel-e még, este mondtam, hogy lehettek olyan szívtelenek azok a betlehemi népek . . . Most már tudom . . . Rá se ösmertek a Jézusra, mert csizmában járt . . . vagy éppen járni tanult . . .

Nagyott sóhajtott:

— Nem könnyű ebben a lármában megösmerni a kopogását.

— Emlékszik-e még kend arra a karácsonfalvi faragó emberre? Messziről jött, Romániából . . .

— Erdélyből! — javította ki János.

— Tőle tanútam ezt a nótát, azt' most, hogy a kopogtatást mondja, eszembe jutott: várni kell Rá az ajtónál, akkor meghallja az ember a kopogtatását. És csendesen dúdolni kezdett:

Térj be hozzám, Istenem!
Utánad ver a szívem!
Mikor egyesülhetek,
Jézusom, már Teveled?

Ezerszer kívánlak én,
Mert nélküled lenni kín!
Százszor is kér sóhajom:
Térj be hozzám, Jézusom!

A dal elhalt, és olyan sűrű csend maradt utána, amiben a Lélek szokott fúni . . .

Nagy sokára szólalt meg Öreg Magyar János:

— Persze, te mindig Bibliás asszon vótál, mindig imádkoztál . . . De mit szóljak én, aki meg se ösmertem a csizmája kopogását? Mihez kezdek most vénségemre? Hogy állok majd elejbe?

Az öreg úgy nézte bütykös-kérges kezét, mintha tőle várta volna a választ. Örzse asszony szelíden fogta össze a munkában megfáradt öreg kezeket, mintha kisgyereket tanítana imádkozni:

— Hát nem tudja kend, hogy Jézus Urunkról azt írták: Ő a bűnösök barátja?! Meg az is benne van, hogy az ajtóban áll és kopog. Aki megnyit néki, ahhoz bémegyen, és vele fog lenni. Ne az üres kezét sajnálja kend, hanem a fülét mossa ki, hogy amikor kopog, oszt' elhíjja, hát majd ajtót nyisson néki. Ha üres kézzel is.

Sokáig hallgattak így, kéz a kézben. Nem is néztek egymásra, és ezt Magyar János nem bánta, mert kicsit röstellte azt a két könnycseppet, ami valahogy mégiscsak kikívánkozott öreg szemé-

ből. Igaz, nem peregtek le, megbújtak valahol a ráncok között, amelyeket az Idő vésője faragott nagy gonddal — mert remekművet akart hátrahagyni az utódokra . . .

Így érte őket az első harangszó, amit a keményre fagyott levegő ide, a tanyára is elhozott, pedig jólábú embernek is félóra gyalogút volt ide a falu — igaz, szép erdei út. Öreg Magyar Jánosnak azonban nem volt jó a lába. Így megmozdult az első kondulásra.

— Indulnunk kell a templomba! Valaki vár . . . Egy órába is tellik, míg odacsúszkálunk ebben a nagy hóban.

Az ajtót zárd be, Örzse!

Kucsmáját jól a fejébe nyomta, és kicsit tűnődött, hogy a pipát zsebre tudja-e dugni, ha odaér a templomba.

Kis idő múltán az asszony is kendőt kerített magára és indult ura után. Ott találta meg a kiskapuban összeesve. Éppen csak ajtót tudott nyitni az öreg, . . . aztán átlépett abba az országba, ahol a Gyermek fog letörölni szemünkből minden könnyet . . . És hogy nem egészen üres kézzel ment, azt bizonyította az két kis jéggé vált gyöngyszem, az arca barázdáinak mélyén . . .

Ifj. Fekete István:

Állatkertek

Még egészen kicsi gyerek voltam, mikor egyik karácsonyra színes mesekönyvet kaptam keresztanyámtól. Ebben persze nincs semmi szokatlan, mert azt hiszem másnak is feltűnt, hogy többnyire az egészen kicsi gyerekek szoktak mesekönyvet kapni karácsonyra. A meglepő csak az, hogy még ma is emlékszem a könyv címére. Pedig az emlékezőtehetségem olyan gyenge, hogy nem csak azokat felejtem el gyorsan, akiknek én tartozom, — hanem még azokat is, akik nekem tartoznak.

Igen... „Muki és Bubu kalandjai" egy majom meg egy elefánt világkörüli utazásáról és általános idétlenkedéseiről szólt. Muki volt a majom és Bubu az elefánt. Ami történetem szempontjából teljesen lényegtelen és csak azért említettem meg, mert ritka alapos ember vagyok. Azt hiszem főként ennek az érdekfeszítő könyvnek köszönhetem, hogy megtanultam írni és olvasni. Bár bizonyára vannak olvasóim, akik erős túlzásnak tartják állításomat, hogy: „megtanultam írni".

Mindenesetre Muki és Bubu olyan mély nyomokat hagytak bennem, hogy azóta rabja vagyok az állatkerteknek. Mielőtt valami rosszindulatú alak szószerint venné ezt a „rabságot"...! — csak azt akartam mondani, hogy amikor idegen városokban járok, a múzeumokat gyakran kihagyom műsoromból, de az állatkerteket soha!

Nem akarok szerénytelen lenni, de szükséges megemlítenem, hogy már kora ifjúságom óta állatkerti szakembernek számítok. Szakképzettségemet a budapesti állatkertben szereztem annak az évnek a nyarán, mikor a hetedik gimnázium magas gátját — kissé bizonytalanul bár, de azért sikerrel — átugrottam. Mondhatom, csúnyán kimerültem a nagy erőfeszítéstől, amit azonban szüleim egyáltalán nem vettek figyelembe. Így fáradalmaim megérdemelt pihenését „léha munkakerülésnek" minősítették és két hét vakáció után állást szereztek nekem.

— Már a spártaiak is megmondták, hogy a dologtalan élet nem csak a testet puhítja el, hanem a jellemet is! Bár ami a te

jellemedet illeti, azon már nem sok puhítani való akad — mondta anyám, mikor arra hívatkoztam, hogy pihenésem kizárólagos célja: az erőgyűjtés!

— Mire akarsz te erőt gyűjteni? — nézett anyám olyan gyanakvással, mint ahogy a kotlós nézheti a fészke körül ólálkodó rókát.

— Az érettségire... — mondtam komoran. — Mert, he el tetszett volna felejteni... jövőre érettségizem!

Anyám mérhetetlen lekicsinyléssel legyintett.

— Ugyan... mit kerítesz ilyen nagy feneket egy vacak érettségének...

Erre már csak bánatosan sóhajtottam. Mert mit is mondhatna az ember egy olyan valakinek, aki első elemitől az érettségiig színjeles tanuló volt. Aki húsz éve ült utoljára iskolapadban, de még ma is pillanatok alatt megoldja azokat az algebra példákat, amiknél én még a kérdést sem értem. Aki úgy javítja ki a latin házifeladataimat, hogy közben valamelyik barátnőjével az új ruhadivatról cseveg a telefonon. Miközben minden negyedik-ötödik szónál felkapja a fejét és úgy néz rám, mintha egész biztos lenne benne, hogy születésemkor összecseréltek valakivel a kórházban. Mert kizárt dolog, hogy az ilyen vízfejű hólyag, mint én vagyok, az ő fia lehessen.

Hát ilyen előzmények után kerültem én a budapesti állatkertbe, ahol a majmokhoz osztottak be.

— Na .. ez igazán neked való hely...! — mondta anyám, mikor tudomást szerzett beosztásomról.

Esténként nagyokat nyögtem otthon, hogy sajnáljanak, és a kimerültségtől úgy vonszoltam magam, mint egy reumás teknősbéka. Pedig életemben ez volt az első — és utolsó munka, amit örömmel csináltam. Lelkesedésem oka valószínűleg az lehetett, hogy mint majomeledel „vételező", semmit sem kellett dolgoznom.

Délelőttönként kis teherautóval jártuk a várost a „fővételezővel", hogy déligyümölcsöt, diót, mogyorót, répaféléket és egyéb gizgazt vételezzünk. Délután pedig, miután dekára kimértem mindegyik majom fejadagját, munkaidőm lejártáig szabad voltam. Ilyenkor az árnyas fák alatt lődörögtem — főként olyan helyeken, ahol fiatal lányok voltak —, és fontoskodva ráncolt homlokkal szemlélődtem. Fehér köpenyemről és komor arckifejezésemről mindenki láthatta, hogy állatkerti szakember — talán állatorvos vagy szabadságon levő afrikavadász — vagyok.

Igen... Ezen a nyáron indult el egész életre szóló barátságom az állatkertekkel. Chicagóban alig néhány sarokra lakom a Lincoln parki állatkerttől, ahova természetesen gyakran ellátogatok.

Itt ismerkedtem meg Péterrel, aki már majdnem öt éves lehetett és savanyúcukrot dobált a tigrisketrecbe.

A magányos tigris mozdulatlanul feküdt, és csak akkor élénkült meg egy kissé, mikor az egyik cukorka közvetlenül az orra alá gurult. Megszagolta a cukrot és szinte undorral elfordította a fejét.

— De válogatós vagy... te nyavalyás ..! — mondta Péter jó magyarsággal, és megnyalta ragacsos ujjait.

— Talán csak azért nem eszik cukrot, mert nem akarja elrontani a fogait... — mentegettem a tigrist, bár olyan szemekkel nézett rám a disznó, hogy nem érdemelte meg állatbaráti védelmemet.

Péternek nem tűnt fel, hogy ebben a zajos, idegen világban egy másik magyarra akadt, hanem azt mondta: ha felnő, tigris akar lenni .. Megemlítettem, hogy bár ez nagyon dícséretes elhatározás, de nehéz út áll előtte. Elvégre nem hogy négy-öt, hanem még negyvenéves korában sem mindig biztos benne az ember, hogy mi is akar lenni.

— Te soha nem akartál tigris lenni? — kérdezte Péter.

— Én oroszlán akartam lenni .. De olyan sok fáradsággal járt, hogy közben meggondoltam magam .. Aztán kanász és kocsis is akartam lenni .. Sajnos abban is csak az ostorcsattogtatásig jutottam el... És egyes ismerőseim szerint, modorban! Persze ezek az ütődött alakok soha nem jártak vidéken, így nem tudják, hogy a kanászok és kocsisok milyen tisztességes és bölcs emberek! A velem való összehasonlítás pedig inkább rájuknézve sértő...

Péteren nem látszott, hogy filozófikus elmélkedésem túlzott tiszteletet váltott volna ki belőle, mert nagyot ásított és azt mondotta:

— Kár, hogy nem lettél oroszlán.

— Most már én is sajnálom .. — bólogattam.

Magas, fiatal férfi jött oda hozzánk.

— Remélem, hogy Péter fiam nem zavarja fecsegésével .. — mosolygott.

— Ugyan... talán inkább én zavarom őt...

— Mikor tigris leszek, én nem akarok ketrecben élni... — mondta Péter.

— Senki sem akar rácsok mögött élni, kisfiam .. — símogatta meg az apja — A szabadság elvesztése embernek és állatnak egyaránt, lassú halált jelent.

— Apa... vehetek egy léggömböt?

— Igen — és elővette pénztárcáját. — Ha éhes vagy, ott a bódénál jó forró virslit árulnak.

A gyerek elment, én pedig szótlan töprengéssel álltam a férfi mellett ... fiatalon jöhetett ki Amerikába, mert hibátlan kiejtéssel beszél angolul — gondoltam. — De azért magyarul is beszélhetne a fiával... Talán előttem akarja letagadni magyarságát... Vagy szégyelli?!... — és egyre mérgesebb lettem.

— Szép idő van! — mondtam magyarul és kihívóan néztem a szemébe.

— Sajnos nem beszélek magyarul — nyújtott kezet. — Boger Hornsbynak hívnak és született amerikai vagyok.

— Hát Péter?... — ámultam. — Olyan szépen beszél magyarul...

— A feleségem volt magyar... és amikor kettesben voltak, csak magyarul beszélt Péterrel... Azt mondta, hogy angolul úgyis megtanul majd az iskolában.

— Ne haragudjon a kíváncsiságomért... de miért beszél... múltidőben?

A férfi szemei szomorúak lettek, és látszott, hogy messze, messze túlnéz rajtam.

— Két éve meghalt a feleségem .. — mondta csendesen.

Hallgattak... de a csend szinte fullasztott.

— Okos kis gyerek, hogy két év alatt sem felejtett el magyarul... — törtem meg végül a csendet.

— A feleségem tudta, hogy betegsége végzetes és pár nappal a halála előtt ezt mondta: — Ugye nem felejted el drágám, hogy Péter egy kicsit magyar is... — Azóta minden évben három négy hónapra leküldöm őt Clevelandbe a nagyszüleihez .. Ott van magyar óvoda, meg minden... — és a földet nézte.

— Szép magától .. — mondtam és szégyent éreztem nem csak a saját, hanem a többi fajtáját felejtő magyar nevében is.

Péter visszajött. Egyik kezében zöld léggömbbel, amire bánatos szemű, piros zsiráf volt festve. A másik kezében a mustáros virslit tartotta.

— Tigrise nem volt neki .. — nézett a léggömbárús irányába.

— Ez is szép... — mondtuk egyszerre.

— Apa... te soha nem akartál tigris lenni?

— Nem — mondta Roger Hornsby elgondolkozva. — Én elefánt akartam lenni, mert az a legnagyobb és legerősebb az állatok között.

— Apa... ugye te vagy a legnagyobb ember a világon? — nézett fel Péter az apjára.

— Vannak nálam magasabb emberek is, Péter... De amíg a te szemedben én vagyok a legnagyobb ember, addig minden rendben van.

Ezzel elbúcsúztak. Péter nadrágjába törülte a mustármaradékot és udvariasan kezet rázott velem. Hallottam, amint útközben ezt mondta:

— Rendes ember volt .. ugye, apa? És oroszlán akar lenni, amikor felnő...

Mosolygós melegséget éreztem Péter dícséretére és kissé sajnáltam, hogy az emberek között talán még pincsi kutyának sem számítok, nemhogy oroszlánnak. Aztán csak állok és nézem a magas férfit és a kisfiút, amint a kijárat felé mennek. Fogják egymás kezét és valami időtlenül ősi és eltéphetetlen összetrtozás van közöttük.

Nézem őket és arra gondolok, hogy ami a hűséget és becsületet illeti, Roger Hornsby és magyar felesége biztos, hogy elefántnak számít az emberi kaméleonok és egerek között...

Mozog a föld!

Elkészültél a földrengésre?

Újságjaink ilyen címekkel adtak tudósításokat a földrengésekről: "Guatemala 39 másodperces — örökkévalóságnak látszó rémülete"¡"A halál százakat ragadott el Itáliában"¡"A szovjet földrengés 10.000 embert tett otthontalanná." És más ezreket Mexikóban és Baliban és Új Guineában. A kínai földrengés, mely az évtized leghatalmasabb rengése volt, tízezreket ölt meg.

Még a kínai földrengés előtt a múlt évben 24 ezren felül volt a földrengések áldozatainak száma. Az Egyesült Államok geológiai felmérései szerint 1970 óta 1976 volt a legszörnyűbb év földrengések tekintetében.

Annak ellenére, hogy az emberek százmilliói élnek földrengési övezetekben, valahogy mindenki azt hiszi, hogy vele nem eshet meg, ő nem lehet földrengés áldozata. De sokkal kevésbé veszélyes területeknek nyilvánított helyeken élők is állandóan, szinte észrevétlen kisebb földrázkódtatásoknak vannak kitéve.

Ha valaki nem mer szembenézni azzal, hogy alatta is megmozdulhat a föld, földrengés esetén fékezhetetlen pánikot, dermesztő félelmet érezhet — amellett, hogy elmulasztotta megtenni az alapvető óvintézkedéseket, melyek segítségére lehetnek, mikor a föld megmozdul. Mindennek tragikus következménye: sérülés, halál, javak elvesztése — melyek elkerülhetők lettek volna megfelelő előkészülettel.

Kevés az érintetlen terület

Nem kell mást tenni, mint átböngészni a világ térképét, hogy hol is történtek nagyobb földrengések az utolsó évtizedben. Mindenki rájöhet, hogy igen kevés az érintetlen terület.

Az igazság az, hogy a "terra firma", vagyis szilárd föld abszolút értelemben véve nem más, mint szép legenda. Naponta ezer és ezer apró földrengés történik, melyet csak a legérzékenyebb műszerekkel lehet lemérni. Évente kb. egy tucat nagyobb földrengést észlelnek (7—7.9 erősségű a Richter-skálán). Hatalmas földrengések, mint volt San Franciscóban 1906-ban, vagy Alaszkában 1964-ben, ezen a skálán 8, vagy ennél több erősséggel jelentkeznek. De olyan "szerény" rengések, melyeket csak 6-tal jelöl a Richter-skála, szintén okozhatnak nagyobb anyagi kárt, rombolást, főleg a földrengésre nem számított építkezésű területeken.

Az utolsó 10 évben Szicíliában, Törökországban, Pakisztánban és Latin Amerika több államában volt nagyobb földrengés és a Csendes-óceán úgynevezett "Tűzkörében".

Még 8 éve csak, hogy 23 középnyugati államban észleltek földrengést, mennyezetek, falak repedtek, ablakok törtek, kémények beszakadtak, magas épületek omlottak le kártyavárként.

A Mississippitől keletre, mondják a geológusok, kevesebb a földrengés veszélye, de a Közép-Mississippi völgyben mintegy háromszáz mérföldes csík (Bostontól a South Carolinában lévő Charlestonig) számíthat nagyobb rengésekre, éppen így több állam a keleti partokon is.

Miért van földrengés?

A legelfogadottabb teória (de csak teória, vagyis feltevés) a tektonikus táblák elmélete. Eszerint valami 80 mérföld szélességben kb. 12 kéreg borítja földünket. Ezek a hatalmas kérgek a föld félig-olvadt rétegében állandó mozgásban vannak, méghozzá a geológusoktól még mindig nem értett és meg nem magyarázott, a föld belsejében lévő hatalmas belső izzás mozgatja ezeket. Emberi érzékekkel fel nem foghatóan ezek a táblák állandóan összeütköznek a széleiken, és a föld színe alatt több mérföld hosszúságban borzalmas rengéseket okoznak.

A földrengés-veszélyben lévő japán szigetek még mindig érzik annak az aránylag fiatal hegyláncolatnak állandó mozgását és füstölgését, mely több ilyen hatalmas földkéregnek határát jelzi. Ezek a hatalmas táblák a súrlódás következtében gyakran mint érezhető földrengések jelentkeznek.

Kaliforniában például két ilyen hatalmas tábla csúszik egymás mellett. Kalifornia partrészletének egy szeletje minden évben néhány incset csúszik északnyugati irányba, a híres San Andreas Fault (Szent András-árok) jelzi a két tábla találkozását. A baj az, hogy ennek az ároknak egy része közel Los Angeleshez, egy másik része San Francisco mellett zárva marad, míg a többi részek kb. 20 lábnyit (hat méternél valamivel többet) mozdulnak évente.

"Nagy földrengés lesz Kaliforniában hamarosan — mondja egy geológiai szekember. — Lehet, hogy csak évtizedek múlva, de lehet, hogy már holnap."

Tény az, hogy a földrengés legtöbbször a nagy kéregtáblák találkozásánál jelentkezik, de hatalmas rengések lehetnek a szélektől távol is. Az Egyesült Államok egyik legsúlyosabb károkat okozó földrengése például Missouri állam New Madrid városa környékén volt 1811 és 1812-ben. A rengés olyan erővel jelentkezett, hogy a hatalmas Mississippi folyó helyenként visszafelé folyt és sok új tó keletkezett.

Eddig szerencsések voltunk?

Bár az utóbbi idők földrengései főleg szegényesen épített falvakban emberek ezreit ölték meg, szerencsére aránylag néptelen területeket sújtottak jobban, mint például az óceánokkal borított felületeken jelentkeztek tengerrengés formájában.

Igen sűrűn lakott területek és a legmagasabb civilizációval bíró népek még nem voltak kitéve igazán nagy földrengésnek. A szakértők attól félnek, hogy ha földrengés lesz ilyen helyen, ezrek pusztulnak el, mert elhanyagolják a biztonságos építkezést és a földrengés okozhatta veszélyek megelőzését semmibe veszik.

Az 1972-es földrengés Nicaraguában a Richter-skála szerint csak közepes (6.3 erősségű) földrengés volt, az 1971-es kora reggeli földrengés Los Angelesben kb. egyenlő erősségű volt vele (6.5), és mégis Managuában ezrek haltak meg és a belváros egyenlő lett a föld színével, Los Angelesben alig 100 ember esett áldozatul. Mi okozta a nagy különbséget? A kaliforniai rengés a korai órákban történt, mikor alig volt még valaki az utcán, viszont a nicaraguai rengés nappal volt, a legnagyobb forgalom idején. A nagy 1906-os földrengéskor San Francisco még aránylag kicsi és ritkán lakott város volt. A földrengésszakértők nagy rémületére ma éppen a San Andreas Fault mentén a legdrágább villák emelkednek. Ha a megjósolt földrengés bekövetkezik, ezeknek sorsa már előre meg van pecsételve.

Előre jelzett földrengések

Az utóbbi években már rájöttek a tudósok arra, hogy a földrengés nem jön úgy, mint derült égből villámcsapás, hanem bizonyos jelekből következtetni lehet a földrengésekre.

A földrengések tanával foglalkozó tudósok például megállapították, hogy a jövendő földrengés területén lévő kőzet könnyen törik nyomásra. Ennek következtében a rajtuk áthaladó hanghullámok lelassulnak, de mikor víz tölti be a hasadékokat, a hanghullámok ismét elérik a normális sebességet. Igen sok esetben ez a "normalizálódás" enged következtetni a közeledő földrengésre. De az elektromos vezetékek, a mágnesesség változása szintén előjelei lehetnek a közeledő veszélynek.

A felismerhető változások felhasználásával igen sok földrengést előre jeleztek, nemcsak helyét, idejét, de megközelítőleg erősségét is. (Természetesen nem tudhatjuk, hogy mennyi a téves jóslások száma.)

A legsikeresebb 1974-ben Mandzsuriában (Kína) a Liaoning

tartományban bekövetkezett földrengés megjövendölése volt. Nemcsak jelzőkészülékek, de természetes jelek is figyelmeztettek a veszélyre, mint például állatcsordák megzavarodtak, békák kiugráltak a vízből, patkányok előbújtak lyukaikból stb. Ennek eredménnyeképpen sok kínai falut idejében kiürítettek, és így csak azok nem menekültek meg a 7.3 erősségű földrengés pusztításától, akik nem voltak hajlandók hinni a jeleknek és menekülni.

A múlt évben Dr. James Whitcomb szerencsésen megjövendölt egy kisebb földrengést Riverside, Californiában és 1977 májusára Dél-Californiában várható szerinte egy 5.6-6.5 erősségű rengés.

Néhány hivatalos személyiség álláspontja az, hogy a földrengés előre jelzése éppen úgy lehet átok, mint áldás, mert az emberekben pánikot ébreszt. De a legtöbb földrengésszakértő erkölcsi kötelességének érzi, hogy figyelmeztessen a veszélyre.

Mit lehet tenni?

Egy nagyobb földrengésnél felszabadult energia erősebb lehet, mint több hidrogénbomba energiája. Mégis a kormányzat, mely szemrebbenés nélkül költ dollármilliókat a katonai kiadásokra és a védekezés költségeire, a földrengések kutatására előirányzott költségvetést egyre szűkebbre akarja szabni.

A pusztulás és pusztítás elkerülésére első feladat, hogy betartsák a földrengés esetére előirányzott biztonsági szabályokat az építkezéseknél. Dr. Charles Richter, a híres földrengésszakértő, aki a róla elnevezett földrengés erősségmérő skálát is megalkotta, azt mondja: A földrengéseknél előforduló halálozások 90 %-át az összedőlő épületek okozzák.

Jól épített, modern acélvázzal ellátott felhőkarcolók ma kevésbé veszélyesek földrengés esetén, mint az alacsonyabb, de a földrengésveszély elhárítására megfelelő intézkedések hiányában lévő régebbi épületek.

De nemcsak az épület szilárdsága, hanem a talaj minősége is fontos szerepet játszik. Homokos, agyagos vulkanikus területen az épületek sokkal gyorsabban leomlanak, mint például gránit talajon épültek. (Csak gondoljunk a Szentírásban Krisztus szavaira a homokra és a sziklára épült házról vett hasonlatnál.)

De mindentől eltekintve, minden átlag személy nyugodtan és észszerűen előkészítheti magát és megtanulhatja, mit kell tennie földrengés előtt, alatt és után.

A következő tanácsok ezt a célt szolgálják:

Földrengés előtt

1. Támogassad városodban az épületek biztonsági szabályainak betartására vonatkozó intézkedéseket, iskoláknál, hivatali épületeknél, magánházaknál egyaránt!

2. Támogassad a földrengés veszélyeit feltáró előadásokat iskolákban, munkahelyeken, otthonokban!

3. Mint háztulajdonos vagy lakó: erősítsed a polcokat a falhoz! Vedd le a nehéz tárgyakat a felső polcokról, helyezz törékeny vagy értékes tárgyakat biztonságosabb helyre! Végy el, vagy pedig biztonságosan erősíts meg minden nehéz vagy könnyen mozgó tárgyat az ágy fölül! Javíttass meg minden hibás villamos-és gázvezetéket! Zárj el biztonságosan minden gáz- és vízvezetéket!

4. Tanítsd meg háztartásod minden tagját, hogyan csavarja el a gáz, a villany és a víz fővezetékeit!

5. Tarts kéznél egy jól felszerelt mentődobozt! Tanulj magad és taníttasd meg családod tagjait is elsősegély nyújtásra, mert súlyos földrengés után esetleg az orvosi segélynyújtás késlekedhet! Tarts elemmel felszerelt rádiót és elemmel működő lámpát a házban!

6. Beszélj családoddal a földrengésről és annak következményeiről! Ne félj felhozni elrettentő példákat a földrengések történetéből!

7. Gondolkozz azon, mit tennél, ha a földrengés otthon, autódban, munkahelyeden, egy üzletben, középületben vagy az utcán találna. Ha mindezt előre elgondolod, ha a veszély valóban bekövetkezik, nyugodtabban, biztosabban, biztonságosabban tudsz cselekedni és képes vagy másokat is segíteni.

Földrengés alatt

1. Maradj nyugodt! Gondold át minden mozdulatod következményét! Példáddal ints nyugalomra és biztass másokat is!

2. Ha bent vagy egy épületben, vigyázz a lehulló vakolatra, téglára, lámpákra és más hulló tárgyakra! Maradj távol az ablakoktól, tükörtől, kéménytől, külső faltól! Veszély esetén, ha szükséges, bújj el asztal, íróasztal vagy ágy alá. Iskolásgyermekeket meg kell tanítani, hogyan bújjanak be a padjaik alá. Rendszerint nem a legjobb megoldás, hogy elhagyjuk az épületet, kivéve, ha az régi és rosszul épített.

3. Magas iroda-épületben bújj be az íróasztal alá! Ne próbálj a

kijárat felé menni, mert az valószínűleg tömve van emberekkel, a lépcső esetleg beszakadhat, a lift viszont a villamosság esetleges megszűnése miatt nem működik.

4. Ha kívül vagy, igyekezz távol maradni magas épületektől, faltól, villanyoszloptól és minden más tárgytól, mely ledőlhet! Ha lehetséges, menj távol mindentől! Ha kocsidban vagy, állj meg a lehető legbiztonságosabb helyen, maradj kocsidban!

5. Soha ne próbálj elhagyni egy épületet, csak mert a vakolat hull, a falak repednek vagy mert rettenetes morgó hangot hallasz. Ha úgy látod, hogy az épület elkerülhetetlenül összeomlik, esetleg valami mást is kell tenned. (Az épület összeomlását jelzi, ha a falai egységesen kezdenek leomlani.)

Földrengés után

1. Keressed a sebesülteket! Ne próbálj megmozdítani súlyos sebesültet, csak abban az esetben, ha új közvetlen veszély fenyegeti! Viselj erős cipőt, amiben lábad nem sérül meg a törmelékektől, törött üvegtől stb.

2. Zárj el minden megsérült villamos- és gázvezetéket! Ne próbálj lámpát gyújtani, használj gyufát, zseblámpát! Ne érints meg lehullt villamosvezetéket!

3. Ha a vízszolgáltatás megszűnt, vizet nyerhetsz a melegvíz tartályból, jégkockákból, főzelékkonzervből vagy éppen az autó radiátorából is. (Ezt azonban ivásra nem szabad használni, mert fagy elleni folyadékot tartalmazhat.) Nézd meg, hogy a vezetékek sértetlenek-e, mielőtt a toalett vizét megeresztenéd!

4. Ne használjad a telefont, csak okvetlen sürgős veszély esetén! Próbálj rádiódból értesüléseket szerezni!

5. Ne terjessz szóbeszédet és ne is higgy azoknak, akik terjesztik! Rémhírek pánikot okozhatnak.

6. Ne akarj mindent látni azonnal, hagyjad az utcákat szabadon a mentő járműveknek!

7. Légy elkészülve több földlökésre! Az első lökést követő lökések rendszerint kevésbé erősek, de elég erősek lehetnek, hogy további rombolást okozzanak az első földrengés által meggyengült épületben.

8. Némely területen vigyázz a nagy hullámlökésekre és földcsuszamlásokra!

9. Rendőrségnek, tűzoltóknak és mentőknek csak akkor segíts, ha erre felszólítanak. Különben maradj távol a megsérült, veszélyes területektől.

10. Vizsgáld át saját otthonodat, nincs-e megrongálódott gáz- vagy villanyvezeték, megrepedt fal, kémény vagy akármilyen más sérülés, mely további bajokat okozhat.

Matyó testvérek

(—Si —Kos:)

Számíthatunk-e a napkemencére?

Régóta tudja az ember, hogy a Nap az élet forrása és fenntartója. A felkelő Napot dicsőítették az ókori egyiptomiak himnuszai, s Amon Ra, a napisten ábrázolásain az óriási szárnyak a nappali csillag egész természetre kiterjedő gondoskodó hatalmának jelképei. Napjainkban az emberiség a tudománytól várja a Nep új himnuszát. Amelyben a leggyakrabban előforduló, legköltőibb szó egy tudományos fogalom: energia.

Ismeretes, hogy a napsugárzás minden földi energia elsődleges oka. A Nap melege hozza létre a szeleket és a víz körforgását. Az ember által felhasznált energiahordozók — a szén, a kőolaj, a földgáz — nem egyebek, mint „fosszilizált napsugarak". A Földet elárasztó napfény teszi lehetővé a növények fotoszintézisét.

TIZENÖT PERCNYI NAPSUGÁR ELÉG LENNE

A napenergiának mint energiaformának számos előnye van. Elsősorban a bősége. A Nap által kibocsátott elektromágneses és korpuszkuláris sugárzás összenergiája „csillagászati" értékű: $3{,}87 \cdot 10^{23}$ kilowatt; egy másodperc alatt több, mint amennyit az emberiség egész fennállása óta felhasznált. S bár a 150 millió kilométer távolságból a Földre ennek mindössze mintegy kétmilliárdod része jut (négyzetméterenként 340 watt), tizenöt percnyi napsugárzás egy évre fedezhetné az emberiség mai teljes energiaszükségletét. Másodsorban a napenergia, amely néhány milliárd éve árad, emberileg számítható időn belül nem merül ki. Harmadsorban ez az energia — a többitől eltérően — tiszta. És végül, ez az az energiaforma, amely bárkinek rendelkezésére áll, valósággal házhoz jön.

Ám ha így van, mivel magyarázható, hogy a napenergiát technikai eszközökkel mindeddig nem használtuk fel, hanem csak közvetve, miután a természet már átdolgozta növénnyé, vízeséssé, szén-

né? Furcsa mód, éppen a „demokratizmusával": a Nap bőkezűen szórja sugarait, de mivel mindenüvé egyformán szórja, voltaképpen mindenhova kevés jut. A napfény bolygónkon csak vékony rétegben terül szét, ráadásul energiatartalma szétsugárzódik, s így nemcsak összegyűjtése, hanem együtt-tartása is műszaki nehézségekbe ütközik és kevéssé gazdaságos. Ezért használta az ember inkább a koncentrált ásványi energiahordozókat, amelyek millió éves ciklusban felhalmozott energiát tárolnak.

A klasszikus energiaforrások azonban kimerüléssel fenyegetnek, további hasonló ciklust kivárni pedig nyilván nincs idő. Az energiaínség végleges felszámolását, az emberiség korlátlan energiamennyiséggel való ellátását a szakemberek a fúziós energiától remélik. Ennek megvalósítása azonban a vártnál nehezebben megy: bár a kutatás és a fejlesztés között eltelt idő számos más területen egyre rövidül, a Napban lejátszódó energiatermelő folyamatot, a magfúziót ellenőrzött körülmények között még nem sikerült megvalósítani Ezért vélekednek úgy a szakemberek, hogy az átmeneti időszakban az energiahiány enyhítésére elsősorban a napenergia jobb kihasználása jöhet számításba. Igy fordul a figyelem világszerte erre az „ősi" energiára. Megélénkül a kutatás, s bár fordulatról még nem beszélhetünk, számos biztató eredmény már van.

MIKOR KÉSZÜL EL A NAPKEMENCE?

1972-ben az ENSZ és a francia kormány égisze alatt Párizsban 600 részvevővel megtartották a napenergia hasznosításának szánt első konferenciát. Ugyancsak 1972-ben az Egyesült Államokban bizottság alakult a lehetőségek felmérésére. A felmérések alapján a következő előrejelzések születtek: 1980-ig a családi házak és más földszintes épületek jelentős részét átalakítják részleges napfűtésre; napenergia gondoskodik a légkondicionálásról és a háztartási hűtőgépek működéséről; megkezdődik a szintetikus műanyagok előállítása napenergia segítségével. 1985-ig befogják a napenergiát az áramtermelésbe és a távfűtéses hálózatok energiaellátásába. 2020-ig az épületek 35 százalékát napenergiával fűtik és hűtik, a gáznemű tüzelők 30, a cseppfolyós tüzelők 10, az áramszükséglet 20 százalékát napenergia állítja elő.

IDŐJÁRÁS ÉS AZ ELKÉNYEZTETETT EMBER

A napenergia hasznosításának legegyszerűbb módja a víz felmelegítése valamilyen hőgyűjtő berendezéssel. Nincs messze az az

idő, amikor olyan kollektorokat sikerül kifejleszteni, amelyek önköltsége a maiakénak mindössze tizedrésze, 50 százalékos hatásfokkal működnek és élettartamuk legalább 15 év. Ezekkel a leggyorsabban a lakóházak fűtése és hűtése valósítható meg.

A New Scientist 1964-ben ankétot szervezett a következő húsz évben (tehát 1984-ig) várható tudományos megvalósításokról. J. Guéron, az energiagazdálkodás neves szakembere kifejtette, hogy a napenergia hasznosításának főleg a meleg égövi fejlődő országokban lehetnek távlatai; az ipari államokban „napfűtéses" házakat akkor sem építenének, ha a gazdaságossági kérdéseket megoldanák, mivel a bizonytalanságtól menekülő, elkényeztetett emberek vagyunk, nem tesszük ki kényelmünket az időjárás szeszélyeinek. Nos — feleúton az előrejelzés idejének lejárta előtt már százával épültek olyan lakóházak, amelyekben az energiaszükségletet részleges napenergiából fedezik.

Távlatibb lehetőségeket rejtenek azok az elképzelések, amelyek a hagyományos hőerőművek energiaszükségletét kívánják naphővel fedezni. Az ilyen erőművek számított hatásfoka nagyon kicsi (5—25 százalék), belátható időn belül tehát nem lesznek versenyképesek; ennek ellenére több kísérleti naperőmű megépítését tervezik, például Tunéziában és a Balkán-félszigeten.

MIT MOND A VILÁGŰR ÉS A MŰBOLYGÓ?

Napenergiából azonban közvetlenül, hőgépek beiktatása nélkül is elő lehet állítani villanyáramot. 1954-ben fedezték fel, hogy bizonyos félvezető anyagokban a becsapódó nagy energiájú fotonok gyenge elektronáramot indítanak el. A felfedezés után el is készültek az első napelemek. Jelenleg a legnagyobb (18 százalékos) hatásfokkal a gallium-arzenid napelemek dolgoznak, ezeket követik a 15 százalékos hatásfokú, szilicium egykristályokból gyártott „hagyományos" napelemek, majd a legolcsóbb, de mindössze 6 százalékos hatásfokkal működő kadmiumszulfid napelemek. Az így előállított áram azonban még ma is kétszázszor drágább, mint az erőműben előállított, ezért a napelemeket áramforrásként egyelőre csak az űrkutatásban, valamint a műbolygós távközlési rendszerekben használják. A napelemek példája tehát inkább azt bizonyítja, hogy az energiaelosztásban minőségileg mennyire fontosak lehetnek kisebb energiaanyagok is.

Végül a napenergia üzemi méretekben nemcsak fűtésre, illetve hűtésre vagy pedig áramfejlesztésre használható, hanem üzemanyagok előállítására is. A folyékony és gáznemű tüzelőanyagok-

hoz nemcsak azért ragaszkodunk, mert összeszoktunk velük, hanem azért is, mert célszerűek. Valószínűnek látszik tehát, hogy ha az ásványi eredetű készletek kimerülnek, szintetikusan állítják elő azokat a fotokémiai reakciók segítségével, amelyek során a napenergia vegyi energia formájában tárolódik.

AMIKOR A KÉT ÁRGÖRBE TALÁLKOZIK

Az ismertetett megoldások legfőbb hátránya az, hogy drágák. A kifogyhatatlan, házhoz jövő, tiszta napenergia hasznosítása egyelőre sokba kerül, lényegesen többe, mint a fosszilis energia. Az utóbbi viszont egyre drágul, s a két árgörbe egyszer metszeni fogja egymást. Akkor már nyilvánvaló lesz, hogy a napenergia-diéta az emberiség energiagazdálkodásának megkerülhetetlen szakasza.

Székelykapu

Kis történetek nagyjainkról

II

BERZSENYI DÁNIEL

Niklán mindenki orvos

Berzsenyi falujában, Niklán, orvossá vált minden öregasszony, midőn a költőn kezdett elhatalmasodni a búskomorság.

Mélabúja már elég korán megnyilatkozott. Harminc-harmincöt éves lehetett, amikor „A Melancholiá"-hoz írt ódájában már mint alaptermészetét jellemzi e lelki betegséget:

Te vontad bé az ifjú húrjait
Egy csendes búsongás gyászos fátyolával...

Nos, ez a „csendes búsongás" komolyan kezdte aggasztani hozzátartozóit. Orvost hívattak, nem is egyet. Itatták, etették, dörzsölték, de ő továbbra is beteg maradt, s félni lehetett, hogy a hipochondria — vagy ahogy akkor mondták: a rásztkór — sírba viszi.

„Szerencsére" volt a falukon sok komámasszony, nénémasszony, szomszédasszony és a jó Isten tudná még hányféle asszony, kiknek egészséges korukban megvan az a nyavalyájuk, hogy nagyon szeretnek beleavatkozni más emberek rolgába. Kikérdezik a beteget töviről hegyire, aztán ha egy bajt megfoghatnak: elkommendálnak arra mindent.

Az egyik ezt kommendálta:

— Szeget veressen, komámuram, az ajtósarkába, s — elhiggye nekem — harmadnap múlva semmi baja!

A második ezt ajánlotta:

— Mikor az utcaajtón kimegy, szomszéduram, a ballábával rúgjon háromszor az udvar felé! Lelkemúgyse, háromszor huszonnégy óra alatt kutyabaja!

A harmadik ezt tanácsolta:

— Ugyan, galambom, uramöcsém, mit szenved hiába? Hát mért nem hallgat énrám? Dobjon ki minden medicinát, menjen ki a faluvégre, s mikor visszafordul, mondja háromszor: „kaszakő". Szent, hogy meggyógyul!

A költő hagyta mind a hármat beszélni anélkül, hogy egyiknek is szót fogadott volna. Ekkor jött a negyedik, aki egészen másképpen kezdte:

— Uramöcsém! Vigye el az ördög azt a sok mennykő könyvet! A kalamárist pedig dugja el, hogy esztendeig kezébe se kerüljön. Valamikor lovagolt, vadászott, most pedig naphosszat ül. Miért nem mozog? S aztán azt az elröstült testét estve, reggel mossa meg jó kútvízzel; igyék is, amennyit lehet; járkálás közben megint kiizzadja — s meglátja: ember lesz megint! Különben pedig elviszi az ördög!

Hanem ezt a tanácsot mégiscsak meghallgatta és követte is.

És egy hónap múlva meggyógyult, örömére mind a négy asszonynak, aki kközül a negyedik megelégedett a jóleső öntudattal, míg a másik három szaladt házról-házra, s kommendálta a szeget, a hátrarúgást és a kaszakövet, melyeknek jó hatását még sokáig elhitte a babonás nép.

Csupán a negyedike, ahidegvízkúrát hitték kevesen.

KÖLCSEY FERENC

Kölcsey és Obernyik

Kölcsey nőtlen ember volt, hanem annál inkább szerette testvéreinek gyermekeit, akik Debrecenben jártak iskolába. Obernyik Károly (később Petőfi barátja, a „Tizek" egyike, drámaíró) volt a nevelőjük.

Szegény Obernyik, akármennyit vesződött a gyermekekkel — semmi látszata! Olyan tölcsért pedig akkor sem ismertek, mellyel valakinek a fejébe lehetett tölteni a tudományokat.

Obernyik nagyon röstellte a dolgot, mert tudta, hogy Kölcsey évközben ellátogat Debrecenbe és ellenőrzi a gyermekek tanulmányi előmenetelét.

Úgy is történt. Kölcsey elölről, hátulról, mindenfelől forgatta a könyveket, hogy már egyszer olyan kérdést találjon, melyre kedves öccsei felelni tudjanak; de csak nem talált. Obernyik sült-főtt, mintha csak ő volna e nagy tudatlanság oka, és szörnyen félt attól a pillanattól, midőn Kölcsey kérdőre veszi.

A fiúk kimentek, Kölcsey mélyen elszomorodva fordult Obernyikhez:

— Kedves öcsém, velök van mindig?

— Egy percig sem megyek el tőlük.

— Magyarázza nekik a tanulmányokat?

— Majdnem tüdőszakadtig, tekintetes uram. Emberségemre mondom! — felelte ez teljes meggyőződéssel.

Szavai nem maradtak hatástalanul. Kölcsey feddeni akarván

Obernyiket, előbb nagyon kurtán beszélt vele, midőn azonban ennek becsületes arcára tekintett, szelíden folytatta:

— De látja ön, barátom, hogy semmit sem tudnak, akármelyiket kérdem!

— Fájdalom, igaz!

— Tehát mi lehet ennek az oka?

Obernyikből ekkor kitört az eredménytelen munka miatti keserűség:

— Én igazán nem tehetek arról, ha a tekintetes úr egész familiájának esze mind a tekintetes úr fejében összpontosult!

Kölcseyt e felelet úgy meglepte, hogy nem kérdezősködött tovább.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

A kárbaveszett ügyvédi diploma

A magyar irodalomtörténetben két kárbaveszett ügyvédi diplomáról tudunk egy-egy tanulságos történetet. Az egyik a Vörösmertyé, a másik a Jókaié.

Vörösmarty elvégezvén a jogot, 1824. decemberében letette az ügyvédi vizsgát. De ügyvédi gyakorlatot sohasem folytatott. Ennek ellenére a Nemzeti kalendárium-ban éveken át közöltette nevét és lakcímét a pesti ügyvédek névsorában. Végtére is az ügyvéédi oklevél kenyérkereseti alap, és nem tudhatja, mikor lehet szüksége rá.

Végleges szakítását az ügyvédség gondolatával ő maga mesélte el egy fiatal írótársának.

Valamelyik ismerőse egy pörös embert utasított hozzá, kinek igen bonyolult ügye volt. A pörös ember elmondta az esetet, amiből nyilván kitűnt, hogy nincsen igaza. Befejezvén hosszú mondókáját, megkérdezte:

— Mármost méltóztatik-e, Vörösmarty úr, ezt a pölt elvállalni?

A költő nem akarta nyersen megmondani, hogy igaztalan ügyet nem vállal. Sok egyéb elfoglaltságára hivatkozott tehát.

Az ügyfél azonban igyekezett mindenképpen rábeszélni:

— De hiszen nem kívánom én ingyen a tekintetes úr fáradságát — s egy százast tesz az asztalra.

— Sajnálom, de mégsem vállalhatom el.

— Hát éppenséggel nem ér rá a tekintetes úr?

— Nem én — erősítette a költő fülig elpirulva, mert asztalán egyetlen pörcsomó sem feküdt.

Ekkor a pörös ember hangot változtatott:

— Teins uram, miért nem szól magyarán? Mondja meg őszintén, mért nem akarja elvállalni az ügyemet?

— Nos, hát ha úgy kívánja, megmondom nyíltan. Én ezt a pört négy-öt esztendeig is elhúzhatnám. Addig ön, tisztelt uram, gyakran eljőne hozzám, s én egy-két füllentéssel bolondíthatnám minden alkalommal. Hanem midőn elvesztené a pört — mert ezt a pört csak elveszteni lehet! —, akkor megvallom, mint kezdő ügyvéd: nem tudom, mit lehetne hazudnom, ami föléri ezt a száz forintot?

Nagyot nézett a pörös ember:

— A tekintetes úr tehát úgy látja, hogy nincs igazam?

— Nincs!

— Hát ilyen ügyvéd is van, aki az igazat megmondja?

— Már én ilyen vagyok.

— Tekintetes uram! — szólt ismét a bámuló ügyfél —, megüallom, én még ilyen böcsületes emberre nem akadtam. Hanem a jó tanácsért viszont én is mondok egyet.

— Köszönettel fogadom.

— Azt mondom pedig: ne maradjon ügyvéd!

Elfogadta a jó tanácsot, s még a Nemzeti kalendárium ügyvédcímtárából is töröltette nevét.

EÖTVÖS JÓZSEF

A pápai barátok serlege

Eötvös egyszer ellátogatott Pápára. Az ottani barátok gvardiánja ebédre hívta meg. Eötvös el is ment, de órája sietett, és így déli tizenkettő helyett már tizenegykor beállított a rendházba. A gvárdián mély hajlongással jelentette, hogy az ebéd bizony még csak egynegyed egykor kezdődik, de addig talán megtekinthetné a kegyelmes úr a klastrom műkincseit. Eötvös örömmel teljesítette a kérést. Gyönyörködve nézte a sok drága miseruhát és egyéb kincseket, míglen szeme egy óriás serlegen akadt meg.

— Hát ez mire való? — kérdezte kíváncsian.

— Kegyelmes uram, ebből ittak bort a régi barátok — válaszolt mosolyogva a gvárdián.

Eötvös kérte: helyezzék most is az asztalra ezt a serleget. A gvárdián szabadkozva mondta, hogy most bizony egy sincs köztük, aki ezt a kilenc iccés serleget ki tudná inni, ha csa — páter Eusebius nem vállalkozik rá.

— Hívják hát páter Eusebiust az asztalhoz! — hangzott Eötvös határozott kívánsága.

Páter Eusebius is helyet foglalt az asztalnál. A második fogásnál biztatni kezdték a pátert, hogy mentse meg hát a pápai barátok becsületét. De semmiképpen sem akart vállalkozni. Egyszer mégis felállt, két kézre fogva a hatalmas serleget, szépen felköszöntötte Eötvöst, de még ennél is szebben — kiitta az egész serleg tartalmát. Tapsolás, tetszés volt a virtus jutalma. Aztán vallatni kezdték, hogy hát miért nem itta ki már előbb a serleget, és miért kérette magát olyan szörnyen?

— Kegyelmes uram — szólt a páter bűnbánó arccal —, előbb azért nem vállalkoztam rá, mert nem bíztam magamban. De az imént az asztal alatt eggyel már megpróbálkoztam, s láttam, hogy megy, hát azért mertem most ezt a feladatot publice is elvállalni.

„...és ki tudja, még mi lehetek!"

1870 tavaszán gőzhajón utazott Kalocsára. Gyönyörűen sütött a nap, s a költői lelkű kultuszminiszternek kedve támadt egy pár pohárka tokajit üríteni társaságával. Szólott a pincérnek, hogy a fedélzeten terítsen számukra egy asztalt.

Alighogy meg volt terítve az asztal, egy fakó képű dandy ijedten kéri, hogy üljön máshová, mert ezt az asztalt mkr lefoglalták. Az ifjonc azonban nem tágít. „A hajón — úgymond — mindenkinek joga van oda ülni, ahova akar!" Minthogy a szép szó nem használt, a pincér panaszra ment a miniszterhez

Eötvös az asztalhoz lépett és az őt jellemző finom udvariassággal távozásra kérte az ifj'urat, minthogy a terített asztalt ő rendelte meg.

A dandy sértődötten felállt s ünnepélyes, nyegle pózzal bemutatkozott:

— Egyébként én N. vagyok, jelenleg az x-i jogakadémia hallgatója, — és ki tudja, még mi lehetek!

Mire Eötvös mosolyogva szintén bemutatkozott:

— Én meg Eötvös vagyok, jelenleg kultuszminiszter, — és ki tudja, még mi lehetek!

ARANY JÁNOS

Ha Arany János nagyon megharagszik...

Amikor Arany János Nagyszalontán jegyzősködött, egy tanácsbeli egyszer azt kérdezte tőle:

— Hogy lehet az, hogy nemzetes jegyző úr szájából soha egy „adta teremtettét" sem hallunk?

Arany kurtán és nyugodtan válaszolt:

— Nem szokásom.

— Hát ha nagyon megharagszik? — firtatá a tanácsbel.

— Akkor hallgatok — feleli Arany.

— De ha nagyon, de nagyon megharagszik?

— Akkor még jobban hallgatok — mondja Arany, s ezzel be is érte a tanácsbeli.

Arany János és a tanári állás méltósága

Több mint száz esztendő óta úgy tudja az egész művelt világ, hogy Arany János költészete fényt és dicsőséget hozott nemzetére.

Nem így Nagykőrös városának egykorú jegyzője!

Alig működött két éve Kőrösön Arany János és Szász Károly (s kevéssel az után, hogy „A nagyodai cigányok" megjelent) — a városi jegyző bevádolta a két tanárt a gimnáziumot fenntartó egyháztanácsnál: „miszerint ezek megfeledkezve tanári állásuk méltóságáról, nem szégyellenek verseket és más profanus dolgokat írni holmi újságokba, s ekképp rossz példát mutatnak a rájok bízott fiatalságnak; tehát ettől tiltassanak el!"

(Információnk hiteles! Jókai lapja írta meg azon nyomban, amint Arany János elpanaszolta.)

KAZINCZY FERENC

Különös illat — ismeretlen virág

Legfőbb ideje volna már egyszer újból megírni az illatok esztétikáját! Kazinczy ebben a vonatkozásban is kitűnő munkatárs lenne.

Ime, hogyan fedezett fel egy ma már közönséges, de addig nálunk ismeretlen kerti virágot:

Tizenhét-tizennyolc éves korában járt először Bécsben. Megtekintvén a császárváros műkincseit, a környéket is bejárta. Bécs közelében festői fekvésű falu terült el: Dornbach. (Azóta beleolvadt a városba.) Ennek utcáin sétálgatva, az egyik kertből egyszer csak „egy ismeretlen illat" csapta meg. Finom érzékkel felfigyelt a különös illatra, de „sem a földön, sem a bokorban nem látott semmit, ahonnan az jöhetne". Minél tovább távozott, annál inkább halványult el az illat. Minden iránt érdeklődő, szomjas természete nem hagyta nyugton, míg föl nem fedezi az illat forrását. Nyomozása

eredményéről vadászok és ritkasággyűjtők örömével számol be: „Visszamenék, s szaglásom elvezete a keresett helyre. Féltem a megszólítástól, de kísértetem nagyobb vala, mint ahogy ellentállhassak — s hirtelen meglopám a kertet, hogy a városban végére járhassak: a nem ismert szerény plánta mely nevet visel? Rezéda vala, s nálunk ismeretlen akkor még . .”

Fájdalmas emlékű számok

Érdekes jelenség, hogy Kazinczy, a megtestesült „széplélek”, milyen kínos pontossággal jegyezgette időnként a számokat.

A Martinovics-féle forradalmi káté terjesztése miatt előbb halálra, majd meg nem határozott időtartamú fogságra ítélték. Börtönemlékeit idézve úgy érzi, hogy a puszta, rideg számok minden költői leírásnál döbbenetesebb erővel jelzik a gyötrelmeket. Elég két számadat:

A kufsteini várban — írja — „ötszáznegyvenkét grádics viszen fel . . .”

1794 decemberétől 1801 június végéig volt Buda, Brünn, Kufstein és Munkács várbörtöneinek lakója. „Pályám emlékezete” című munkájában ezt a szörnyű hetedfél esztendőt is mindössze egy számadattal közli: „Partra léptem kétezerháromszáznyolcvanhét napi hányattatásaim után . . .”

Prohászka Ottokár

Ebben az évben, 1977. április 2-án van fél évszázada, hogy a magyar katolicizmus egyik legnagyobbja hazatért Urához, Istenéhez. Szobrát otthon a gyűlölet ledöntötte, de "ércnél maradandóbb emléket" alkotott ő írásaiban és élete ragyogó pédájában.

Prohászka halálának ötvenedik évfordulóján emlékét néhai Dr. Némethy Ernő plébános és művészettörténész rövid életrajzával idézzük fel. Azonkívül Gárdonyi Gézának a püspökszentelés huszadik évfordulójára írt levelével és Reményik Sándor Prohászka halálakor írt rövid, de mégis megrázó versével méltatjuk a lánglelkű szónokot, apostolt, a szentek sorába nem emelt, de magyar népe által szentként tisztelt püspököt.

M. Cs.

Némethy Ernő dr.:

Prohászka Ottokár

1858. Október 1o-én született Nyitrán, meghalt Budapesten 1927. április 2-án. A gimnáziumot Losoncon, Nyitrán a piaristáknál, Kalocsán a jezsuitáknál, s már mint kispap az esztergomi papnevelő intézetben végezte. Innen került Rómába, a Collegium Germanico-Hungaricumba. Az ott töltött hét év egész életére rányomta bélyegét, egy életre ható benyomásokkal tért haza az Örök Városból. Két hónapig káplánkodott, majd az esztergomi teológiára került tanárnak, és a teológusok spirituálisa lett, 22 éven át. Szellemének kincseit kezdte felragyogtatni műveiben. Egymás után jelentek meg: **Isten és világ** (1893), **A keresztény bűnbánat és bűnbocsánat** (1895), **Föld és Ég** (1902), **A diadalmas világnézet** (1903). Közben megjelenik 62 értekezése és 160 könyvbírálata. 1908-ban jelent meg legolvasottabb könyve, **az Elmélkedések az evangéliumról,** melyben az Isten fényétől megittasult lelke bőséges gyümölcseit adta. Ezt követte később Dominus Jesus, A háború lelke, Kultúra és terror. A művelt férfiközönség számára tartott lelkigyakorlatai 1901-ben nevét egyszerre országos hírűvé tették. Ettől kezdve Prohászka resztvett minden katolikus egyesületi mozgalom irányításában, különösen a Szociális Misszió-Társulat alapításában, melynek kezdettől fogva lelki irányítója, tollal, szóval, tettel támogatója volt.

1904 tavaszán a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Hittudományi Kara az ágazatos hittan rendes tanárának hívta meg. Másfél év múlva püspökké nevezték ki Székesfehérvárra. A püspöki székben is mindvégig szegény, igénytelen, közvetlen, mindenét másokra áldozó maradt. Székhelyén a lelkek felserkentése volt főcélja. Emellett folytatta az egész országra szóló munkáját is. A liberális korszakban teljes hitközömbösségbe merült férfi-értelmiség visszahódítását az Egyház számára ő kezdte meg sikerrel. Fáradhatatlanul járta az ország különböző városait. A világháború szenvedései közt teli kézzel szórta a krisztusi vigasztalás kincseit. Az összeomlás után a keresztény magyarságnak ő lett legékesebb szavú és legmelegebb szívű vezére. Mandátumot vállalt az első kormányelnökséget is. Püspökké szentelésének huszadik évfordulóját az egész ország szeretetétől körülvéve ülte meg. A nemzet úgy tekintett rá, mint ragyogó tűzoszlopra. Kezdődő betegeskedése és orvosainak figyelmeztetése ellenére szakadatlanul folytatta a munkát, írt, szónokolt, gyóntatott. 1927 tavaszán még nagy hatású lelkigyakorlatot tartott Veszprémben, Pápán és Pécsett. A fővárosba érkezve megkezdte a férfivilág számára tartani szokott szokásos lelkigyakorlatos beszédeit, immár huszadszor, az Egyetemi templom szószékén. Április elsejei beszéde végén ott lett rosszul, utolsó szavai ezek voltak: "Favete linguis!" (Horatius) Vagyis: Hallgassatok!

Másnap délután 2 óra előtt halt meg. Székesfehérvárom a Szentháromság temető kápolnájának kriptájába temették, majd az Ottokár emléktemplom felépültével oda szállították át.

Prohászka egyéniségének alapvető vonása volt mélységes hite, az ebből kialakult apostoli gondolkodás és a mindenkit meleg szeretettel magához ölelő cselekvés. Ennek a mélyen vallásos papi lelkületnek szép megnyilvánulását találjuk Napló-jában is. Lángolva ír főleg az Oltáriszentségről, csak úgy a maga számára, hosszú oldalakon át.

Püspöki — és már előbb tanári — jövedelme szinte maradéktalanul a szociális karitász céljaira ment el. Halála után alig maradt utána néhány pengő. Küldetésének érezte, hogy a lelkeket megnyerje Isten országa számára. Munkájának az ország lelki megújítására vezető hatása szinte föl sem becsülhető. A nemzet lelki életének reneszánsza Prohászka nevéhez fűződik. Nincsen Magyarországnak nagyobb városa, ahol ne szónokolt volna. Mikor beszéd közben az érzelmek árja viharzott át lelkén, egész fizikuma lángolni, emelkedni látszott. Úgy állt a szószéken, mint egy titán, ki az egekért vív. Mazella római bíboros, aki őt a Trinita dei Monti templomban pappá szentelte, azt jövendölte az ifjú Prohászkáról: "Ez a fiatal pap milliókra lesz hatással." Valóban milliókra hatott, még az Egyházon kívül állókra is, akiket ő kényszerített meghódolásra a soká lenézett katolicizmus felsőbbrendűsége előtt. Ő volt az első

földosztó Magyarországon, birtokait mind felosztotta a környező falvak lakossága közt. Isten országáért való lángolás így olvadt össze nála az emberszeretettel.

Kortársai mélyenjáró gondolkodása révén Szent Ágostonnal, Istenért való lángolása és emberszeretete kapcsán Assisi Szent Ferenccel hasonlították össze.

• • •

Gárdonyi Géza:

Prohászka Ottokár

Levél

1912. december 22.

Ahol Ottokár püspököt köszöntik, én is ott állok pálmaággal. Nekem is pásztorom: a fejérvári nyájba írtak be születésemkor. De ha nem oda írtak volna is, mikor Ottokár püspök tiszteletére zúgnak a harangok, nem foghatja el megyehatár azoknak a harangoknak hangját: túlzengenek rajta egész Magyarországra.

Köszöntöm Ottokár püspököt, akit Szent István lelke vezetett kézen Alba Regia püspöki székébe. Szegény püspökség, hiszen részben ma is Budáról kapja kenyerét, de az igazi püspök sohasem szegény: Krisztus kincseit hordozza magával. És Ottokár püspök kezében századok óta nem látott új fényben ragyognak azok a kincsek.

Köszöntöm Ottokár püspököt, az újkor nagy papját, aki gondolattal ment fel a lépcsőn a püspöki székbe: Krisztusnak égő gyertyáját vitte fel oda s új fényre gyújtotta vele Betlehem kialudt csillagát, — az embervezérlő csillagot, mely ma is minden élő léleknek útravilágító vezetője az örök Igazsághoz.

Köszöntöm Ottokár püspököt, a huszadik század nagy apostolát.

Köszöntöm a napba öltözött embert, kit Isten homlokon jelölt a kiválasztottság fényes jegyével.

Márk evangélista oroszlánja él az ő lelkében és János evangélista tolla ragyog kezében. Mikor a szónoklásban elfárad, az a pihenése, hogy ír. Mikor az írásban elfárad, az a pihenése, hogy szónokol.

És az ő írása fényben úszó liliommező. És az ő szónoklása csillageső a sötétségben.

Boldog a templom, melybe ő belép! A gyertyák maguktól meggyulladnak ott. S mikor ő megszólal a szószéken, elolvad a jég,

s a virágok kinyíllanak, merev-óriás kérdőjelek egyenként esnek össze a templom kapujában és változnak át üres árnyékokká. Mert az ő igéje napfény és melegség és erő. Örömmel örvendezik hallatára a földi ember s amenje után az angyalok tapsolnak a Magasságban.

• • •

Reményik Sándor:

Szószéken

Prohászka püspök emlékezetére

1927. április 1.

A halál aznap azt súgta neki:
A szószéken ma nem állsz egyedül,
A szószéken ma én állok veled,
És amikor legjobban tündököl,
Elmetszem szavad aranyfonalát.

Ő visszanézett napsugár-szemével
a néma szónok éjsötét szemébe:
Jól van, halál, ma ketten prédikálunk,
De harmadiknak Isten is beszél.

—

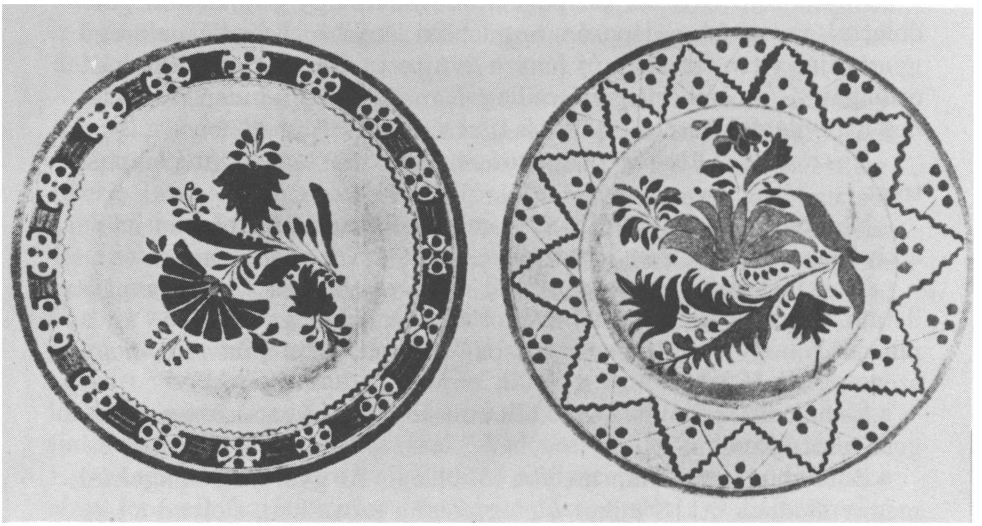

Argentina '78

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: BÁTORI JÁNOS

Az újabb „nagy játék" tulajdonképpen 1975. november 19-én, Guatemala Cityben kezdődött. Ekkor dőlt el ugyanis, hogy a soron következő, 1978-ban esedékes labdarúgó világbajnokságot, a lebonyolításra eredetileg vállalkozott Argentína rendezi meg. (Azóta számos olyan esemény történt, ami mégiscsak kétségessé teszi ezt a tényt!) A döntőben viszont — a tervekkel és ígéretekkel ellentétben — továbbra is csak tizenhat részvevő játszhat, s a korábbi hagyományoknak megfelelően a védő (Nyugat-Németország) és a rendező (Argentína) csapata selejtező nélkül vehet részt a végküzdelemben. Az így fennmaradt 14 helyre akkor, a sorsolás pillanatában még 104 ország válogatottja pályázott.

Az egyes kontinensekről nevezett csapatok száma: Európa 31, Afrika 26, Ázsia és Óceánia 21, Észak- és Közép-Amerika 17, Dél-Amerika 9. Ezzel szemben a döntőbe jutási lehetőség: Európa 8 vagy 9, Dél-Amerika 2 vagy 3 (az európai IX. csoport első helyezettje játszik a dél-amerikai körmérkőzés harmadikjával a részvételi jog megszerzéséért, két mérkőzést vívnak otthon, illetve idegenben), Afrika, Ázsia és Óceánia, Észak- és Közép-Amerika 1—1, — valamint a védő és a rendező.

A selejtezőket a kiírás értelmében 1976. január 1. és 1977. november 30. között kell lejátszani. Ezek a már elkészült és jóváhagyott menetrend szerint megkezdődtek. Valamennyi csapat nehéz, hosszú úton juthat el a világbajnokság 16-os döntőjéig . .

Időközben az afrikai és ázsiai csoportokban több változás történt. Egyes csapatok visszaléptek, mások játékjogát tagdíjfizetési hátralék miatt a FIFA felfüggesztette.

Nézzük az egyes csoportokat!

Az utolsó világbajnokság - képekben

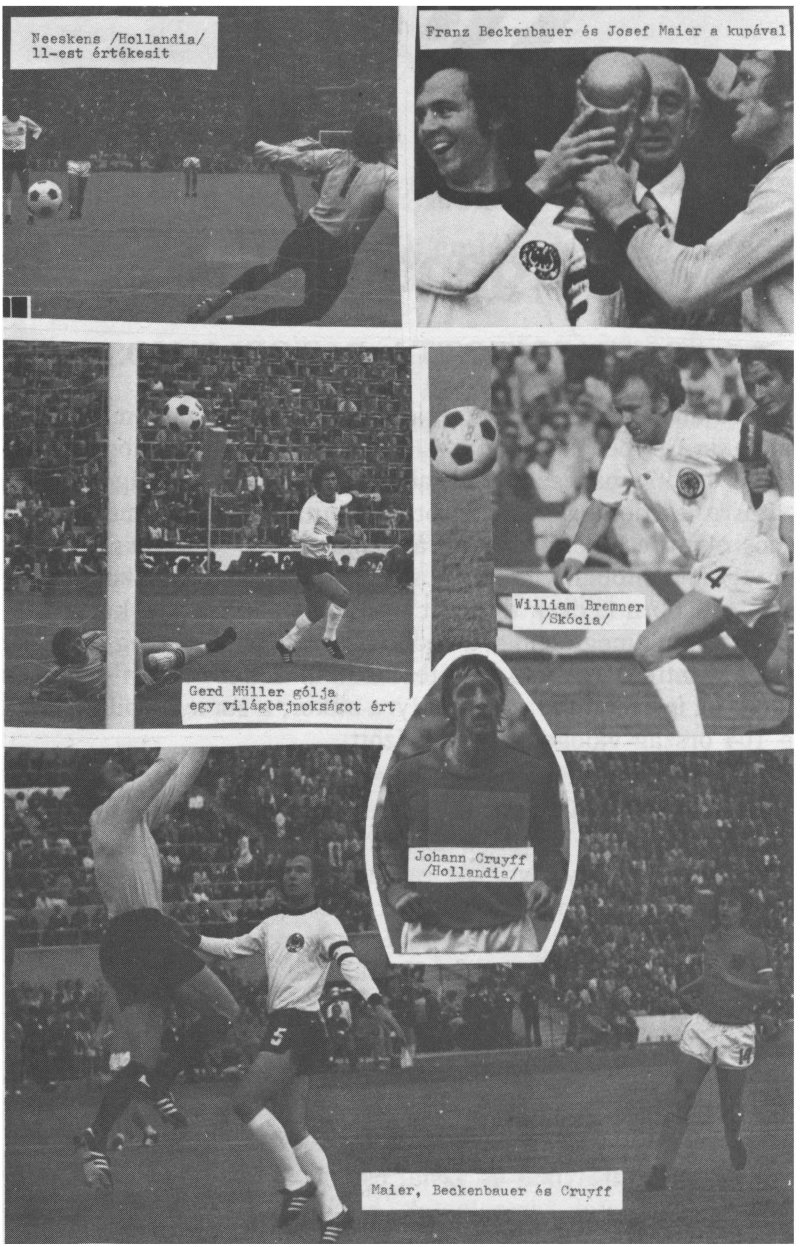

● EURÓPA:

I. csoport: Lengyelország, Portugália, Dánia, Ciprus.
II. csoport: Olaszország, Anglia, Finnország, Luxemburg.
III. csoport: Kelet-Németország, Ausztria, Törökország, Málta.
IV. csoport: Hollandia, Belgium, Észak-Írország, Izland.
V. csoport: Bulgária, Franciaország, Írország.
VI. csoport: Svédország, Svájc, Norvégia.
VII. csoport: Skócia, Csehszlovákia, Wales.
VIII. csoport: Jugoszlávia, Spanyolország, Románia.
IX. csoport: Szovjetunió, Magyarország, Görögország.

● DÉL-AMERIKA:

I. csoport: Brazília, Paraguay, Kolumbia.
II. csoport: Uruguay, Bolívia, Venezuela.
III. csoport: Chile, Peru, Ecuador.

A három csoportgyőztes még egy fordulóban találkozik majd, a két első helyezett jut el Argentínába, a harmadik az európai IX. csoport győztesével játszik interkontinentális selejtezőt.

● ÉSZAK-, KÖZÉP-AMERIKA:

I. csoport: Kanada, Mexikó, Egyesült Államok.
II. csoport: Guatemala, Honduras, San Salvador, Costa Rica, Panama.
III. csoport: Holland-Antillák, Barbados, Kuba, Guyana, Haiti.

Az újabb fordulóba a csoportok első két helyezettjei kerülnek és a győztes jut a világbajnokságra.

● ÁZSIA:

I. csoport: Hongkong, Indonézia, Malaysia, Szingapur, Sri Lanka, Thaiföld.
II. csoport: Izrael, Japán, Észak-Korea, Dél-Korea.
III. csoport: Irán, Irak, Szaúd-Arábia, Szíria.
IV. csoport: Bahrein, Kuvait, Arab Emirátusok Szövetsége és Quatar.

A győztesek találkoznak egymással és a közülük kikerülő legjobb csapat mérkőzik Óceánia (Ausztrália, Új-Zéland) győztesével.

● AFRIKA:

1. Algéria, Líbia; 2. Marokkó, Tunézia, 3. Ghana, Guinea. 4. Szenegál, Togo.

5. Zaire, Közép-Afrika; 6. Sierra Leone—Niger győztese, Nigéria; 7. Kongó, Kamerun, 8. Mauritánia—Felső Volta győztese, Elefántcsontpart.

9. Egyiptom, Etiópia; 10. Szudán, Kenya; 11. Uganda, Tanzánia; 12. Zambia, Malawi.

A három négyes csoport győztesei újabb körmérkőzéses tornán találkoznak. A három újabb csoportgyőztes további körmérkőzést vív és az első helyezett utazhat a világbajnokságra.

A selejtező mérkőzéseket 1977. december 1-ig be kell fejezni!

A tizennégy csoportban már több mérkőzést lejátszottak, így már körülbelül sejteni lehet, hogy melyik csapat milyen játékerőt képvisel. Jósolni ennek ellenére is nagyon nehéz, mert régi szabály: a labdarúgásban minden lehetséges! Mi megkíséreljük:

EURÓPA

ELSŐ CSOPORT:

Az eddig lejátszott mérkőzések eredményei:
Dánia—Ciprus 5:1 és 5:0;
Portugália—Lengyelország 0:2;
Portugália—Dánia 1:0;
Portugália—Ciprus 2:1;
Lengyelország—Ciprus 5:0;

Az első csoport első mérkőzése, a ciprus—dán találkozó jelentette a selejtezők európai nyitányát. A dánok a külföldről hazahívott profik vezérletével idegenben is biztosan győztek, de a csoportelsőséget minden bizonnyal a lengyel—portugál párharc dönti el. A lengyelek Portóban is legyőzték a portugálokat, ez azonban még nem ok az elbizakodásra. A portugálok hajdani nagy csapata már a múlté. Eusebio és társai kora lejárt. A lengyelek lesznek a valószínű csoportgyőztesek, akik egyébként az utolsó világbajnokságon bronzérmet nyertek.

MÁSODIK CSOPORT:

Az eddig lejátszott mérkőzések eredményei:
Anglia—Finnország 4:1 és 2:1;
Finnország—Luxemburg 7:1;

Olaszország—Luxemburg 4:1;
Olaszország—Anglia 2:0;

A két esélyes kétségkívül Anglia és Olaszország. A legutolsó világbajnokság döntőjében Anglia nem szerepelt, Olaszország pedig kiábrándító játék után nem került be a nyolcas döntőbe. Az angolok új szövetségi kapitánya, Don Revie, új utakon kívánja a válogatottat vezetni. Sok engedményt ért el a legjobbak részére, melyek közül a legfontosabb, hogy a válogatott érdekeit a bajnokság elé helyezik. Kérésére tehát — ha a válogatott érdeke úgy kívánja — akár mérkőzéseket is elhalasztanak. Olaszország hosszú évek óta nem képes egy ütőképes válogatottat összehozni. A legutolsó VB-on leszerepelt csapatukban nagy nevek voltak, a játékuk azonban nagyon öreguras volt. Anglia csoportelsőségét várjuk.

HARMADIK CSOPORT:

Az eddig lejátszott mérkőzések eredményei:
Kelet-Németország—Törökország 1:1;
Ausztria—Málta 1:0;
Törökország—Málta 4:0;

Kelet-Németország válogatottja a világbajnoki jó szereplést követő megtorpanás után ismét rendezte sorait. Erre az olimpiai bajnokság megnyerése a legjobb bizonyíték. A továbbjutás biztosítása nem ígérkezik különösebben nehéz feladatnak. Még akkor sem, ha az osztrákoknál a szövetség új összetételű vezetősége nagy lendülettel látott munkához, és Senekowits személyében a válogatott is fiatal, reményteljes edzőt kapott. A felzárkózáshoz hosszabb idő szükséges. Törökország és Málta csapata egy-egy váratlan pontszerzéssel befolyásolhatja a sorrendet.

NEGYEDIK CSOPORT:

Az eddig lejátszott mérkőzések eredményei:
Belgium—Izland 1:0;
Hollandia—Izland 1:0;
Belgium—Észak-Írország 2:0;
Észak-Írország—Hollandia 2:2;

A két szomszédos ország csapata a legutóbbi világbajnokság előtt is egy csoportban küzdött. Akkor két 0:0-ás döntetlen után a vetélytársaknak több gólt lőtt hollandok jutottak tovább, és mint ismeretes, meg sem álltak az első helyért vívott döntőig. Sokak véleménye szerint Hollandia az utolsó világbajnokság legjobb csapata volt, a döntőben mégis a nyugatnémetek győztek 2:1 arány-

ban. A belgák az utolsó Európa-bajnokságon akartak visszavágni a hollandoknak, ez azonban nem sikerült, mert már az első mérkőzésen öt gólt kaptak Cruyffféktól. A két szomszédvár között most is óriási csatára számíthatunk. Érzésünk szerint a jobb egyéni játékosokkal és nagyobb nemzetközi tapasztalattal rendelkező hollandok csoportelsősége várható.

ÖTÖDIK CSOPORT:

Az eddig lejátszott mérkőzések eredményei:

Bulgária—Franciaország 2:2;
Franciaország—Írország 2:0;

A továbbjutásra pályázó Franciaország és Bulgária labdarúgása valaha szebb napokat is látott. A bolgárok a legutóbbi négy világbajnokságon — szerencsés selejtezőbeli sorsolással — a 16-os döntőbe jutottak, de ott még egyetlen győzelmet sem arattak. A csoport első mérkőzése — Szófiában — döntetlen eredményt hozott, ami pillanatnyilag a franciák felé billenti a mérleg nyelvét. Nem szabad figyelmen kívül hagyni Írország csapatát sem. Ennek ellenére mi úgy látjuk, hogy 1966 után a franciák ismét ott lesznek a VB 16-os döntőjében.

HATODIK CSOPORT:

Az eddig lejátszott mérkőzések eredményei:

Svédország—Norvégia 2:0;
Norvégia—Svájc 1:0;
Svédország—Svájc 2:1;

A csoport nagy esélyesei a svédek. Szinte már a zsebükben érezhetik a dél-amerikai repülőjegyet. A legutolsó VB óta néhány kulcsjátékosuk kiöregedett, az újak még nem az igaziak, de még így sem fenyegetheti különösebb veszély továbbjutásukat.

HETEDIK CSOPORT:

Az eddig lejátszott mérkőzések eredményei:

Csehszlovákia—Skócia 2:0;
Skócia—Wales 1:0;

Ebben a csoportban két szigetországi együttes, Skócia és Wales próbálja útját állni az Európa-bajnok, több mint húsz mérkőzésen veretlen csehszlovák válogatottnak. A csehszlovákok és a skótok már néhány VB-selejtezőn összecsaptak. 1961 előtt a csehszlovákok győztek — harmadik mérkőzésen —, legutóbb, 1973-ban a skótok bizonyultak jobbnak. A csehszlovákok továbbjutása várható.

NYOLCADIK CSOPORT:

Az eddig lejátszott mérkőzések eredményei:
Spanyolország—Jugoszlávia 1:0;

A legnagyobb küzdelem talán ebben a csoportban várható. A spanyolok és a románok a legutóbbi Európa-bajnokság, a spanyolok és a jugoszlávok pedig a világbajnokság legutóbbi selejtezőin vívtak nagy csatát. A „jugók" csak harmadik mérkőzésen kerekedtek felül, de azóta már a harmadik kapitány irányítja csapatukat és játékosaik közül is többen külföldre távoztak. A spanyolok ezzel ellentétben, az elmúlt VB után is bizalmat szavaztak Kubala Lászlónak. Az első mérkőzésen a spanyolok győztek. Nehéz küzdelemben a spanyolok továbbjutását várjuk.

KILENCEDIK CSOPORT:

Az eddig lejátszott mérkőzések eredményei:
Görögország—Magyarország 1:1;

Az Athénben elvesztett egy pont döntően befolyásolhatja a csoportelsőség kérdését. A Szovjetunió a magyarok számára éppen olyan „mumus", mint azelőtt negyedszázadon keresztül Olaszország volt. A magyar válogatott több mint egy éve veretlen. A nagy kérdés csupán az, hogy „győzhetünk-e" az oroszok ellen? Ne felejtsük el, hogy Magyarország ma a Szovjetunió gyarmatbirodalma. Amennyiben a csoport jövő évi küzdelmei a zöld gyepen dőlhetnek el, úgy az egy vesztett pont ellenére is képesnek tartjuk a magyar csapatot a csoportelsőség kiharcolására. Más azután a helyzet akkor, ha egyéb, a sporttól távoli tényezők is befolyásolhatják az eredmény végső kialakulását. Ebben az esetben kár időt, pénzt és energiát fordítani a további küzdelmekre.

A csoportelsőség azonban még nem elég arra, hogy a győztes a VB 16-os döntőjében érezhesse magát. Meg kell mérkőznie (oda-vissza alapon) a dél-amerikai harmadik helyezettel. És itt meg kell állni egy pillanatra. Az utolsó VB döntőiben ugyanezen elgondolás alapján — Chile szerepelt, mivel a Szovjetunió nem volt hajlandó Santiago de Chilébe utazni az visszavágóra — politikai okok miatt. Ahogy a sorsolást elnézzük, ez az eset nagyon könnyen megismétlődhet. A jelenlegi papírforma szerint Brazília, Uruguay és Chile lehet a dél-amerikai három csoport győztese. Ezek körmérkőzése után — szintén a papírforma szerint — ugyanez a sorrend várható. Tehát a IX. csoport győztesének az előjelek szerint Chilével kell majd megmérkőznie. Akár a Szovjetunió, akár Magyarország lesz a csoportgyőztes, vajon hajlandó lesz-e bármelyik csapat is

elutazni Santiagóba? Előfordulhat az is, hogy Chile — ha következtetésünk beigazolódik — ismét a VB döntőjének részvevője lesz, anélkül, hogy európai csapattal megmérkőzne ezért a jogért...

DÉL-AMERIKA

Mint fentebb írtuk, a papírforma Brazília, Uruguay és Chile győzelmét jósolja, habár a harmadik csoport elsőségébe Peru is beleszólhat. Bolívia és Kolumbia hazai mérkőzésein — a magaslat miatt — pontokat szerezhet, de — érzésünk szerint — végső fokon sem Brazília, sem Uruguay csoportelsőségét nem fogja megakadályozni. A háromszoros világbajnok Brazília az utolsó világbajnokságon a harmadik helyezést sem tudta megszerezni. A brazil csapat három világbajnokságát támadó játékkal érte el. Németországban az erős, kemény, sokszor durva védekezés jellemezte ezt. — Uruguay válogatottja sem a régi erő, de a küzdőképesség, a délamerikaiakkal veleszületett technika, sok esetben kisegít. A harmadik csoport elsőségéért nagy csatát vív majd Chile és Peru.

A dél-amerikai selejtezőket 1977 tavaszán játsszák majd le, a nemzeti bajnokságok befejeztével.

ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA

Az eddig lejátszott mérkőzések eredményei:
Kanada—Egyesült Államok 1:1 és 0:2;
Egyesült Államok—Mexikó 0:0 és 0:3.
Kanada—Mexikó 1:0 és 0:0;

Mexikó gólaránnyal továbbjutott a következő fordulóba. Kanada és az Egyesült Államok egy harmadik mérkőzésen döntik el a másik továbbjutó sorsát.

Guatemala—Panama 7:0;
El Salvador—Costa Rica 1:1;
Guatemala—El Salvador 3:1;
Costa Rica—Guatemala 0:0 és 1:1;

Kuba—Haiti 1:1 és 1:1;

A montreáli olimpián láttuk Kanada fiatal, technikás csapatát játszani. Jó benyomást keltett. A Szovjetunió ellen csak drámai végküzdelemben veszített 2:1 arányban. — Kanadában a labdarúgás feljövőben van. Az elmúlt olimpia ennek nagy lökést adott. Papírforma szerint a továbbjutásra Mexikó esélyes, nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni a kanadaiakat és az álamatőr játékosokat felvonultató Kubát.

ÁZSIA

A sok részvevő közül Izrael és Ausztrália látszik a legesélyesebbnek. A labdarúgásban azonban sok ázsiai csapat nagy fejlődésen ment át az utolsó VB óta. Számításba kell vennünk a japánokat és a koreaiakat is. A sok részvevő és egyetlen továbbjutó miatt néhány váratlan eredményre számítani kell.

AFRIKA

Az eddig lejátszott mérkőzések eredményei:
Felső Volta—Elefántcsontpart 1:1 és 0:2.
Ghana—Guinea 2:1 és 1:2;
Togo—Szenegál 1:0 és 1:1;
Kamerun—Kongó 2:2;
Egyiptom—Etiópia 3:0 és 2:1;
Marokkó—Tunézia 1:1;
Nigéria—Sierra Leone 6:2;

Ebben a csoportban is sok a csapat, tudásuk ismeretlen. Az egyetlen továbbjutót szinte lehetetlenség előre megjósolni.

★

A sok huzavona, tiltakozás, az építésben való lemaradás ellenére, a végén mégis úgy néz ki, hogy Argentína meg tudja rendezni a világbajnokságot. Néhány hónappal ezelőtt meggyilkolták Buenos Airesben azt a személyt, aki irányította az előkészületi munkálatokat. A helyére kinevezett vezető nagy energiával látott neki a munkának és igyekezetét több eredmény mutatja. A novemberben Argentínában járt FIFA-különbizottság — élén a brazil Joao Havelagne elnökkel — teljes megelégedését fejezte ki a látottak után. A döntő színhelyét, a River Plate pályáját megnagyobbítják, vagyis felépítik a folyó felőli lelátót. Így csaknem százezer néző befogadására lesz alkalmas a stadion. A hírközlő berendezések építése és korszerűsítése is folyik, a három amerikai televíziós társaság — ABC, NBC, CBS — már tárgyalásokat is folytat a televizálási jog megszerzéséért az argentin illetékesekkel.

Sajnos, több jel mutat arra, hogy a VB lebonyolítása rendészeti szempontból nem lesz zavarmentes. Argentínában a közbiztonság meglehetősen rossz. De az egész világon történnek olyan jelenségek, melyek azt bizonyítják, hogy a labdarúgás, ha tétre megy, ma már túlnő a sport határain. A szurkolók fanatizmusa nem ismer határt. És ez igen baljóslatú.

Éppen december elején történt két olyan eset a labdarúgó-pályán, amely több halálos áldozatot követelt. A Haiti—Kuba vissza-

vágó mérkőzésen Port-au-Prince-ben, a kubaiak egy góllal vezettek és már-már győztesnek látszottak, amikor a hazaiak a 81. percben kiegyenlítettek. Ekkor a dísztribünön Duvalier államelnök egyik testőre örömében földre ejtette fegyverét, az elsült és gazdáját halálosan megsebesítette. Erre kitört a pánik, több puskalövés is eldördült, a francia AFP hírügynökség szerint öt haláleset és számos sebesülés történt.

A másik eset pedig éppen Argentínában történt. A fővárostól északra fekvő Santa Fé a Córdoba csapatát fogadta. A vendégek tízezres szurkolósereg kíséretében jöttek és már a stadionon kívül összecsaptak a hazaiakkal. A verekedés több halálos áldozatot követelt. Számszerű jelentést még nem adtak ki.

Ilyen és ehhez hasonló dolgokra a VB ideje alatt is lehet számítani. A dél-amerikaiak fanatikusak, nehezen tűrik el csapatuk vereségét, ráadásul „otthon" játszanak. Azonkívül a gerilla-veszély is fennáll. Az argentin rendészeti hatóságokra óriási feladat hárul majd a VB döntőin. Remélhetőleg meg fogják találni a megfelelő rendszabályokat a gerilla semlegesítésére és a rendzavarások megakadályozására. Mert ha nem, könnyen adódhat egy újabb München, esetleg más változatban.

A világbajnokság döntőit öt városban bonyolítják majd le. Buenos Airesben, Córdobában, Rosarióban, Mar del Platán és Mendozában. Córdoba a fővárostól északra, 700 kilométerre fekszik, Rosario ugyanazon a vonalon, de közelebb, kb. 400 kilométerre. Mendoza a fővárostól keletre, mintegy 850 kilométerre fekszik a Cordillerák tövében, közel a chilei határhoz. Mar del Plata Buenos Airestől délre, 400 kilométerre, az Atlanti-óceán partján terül el.

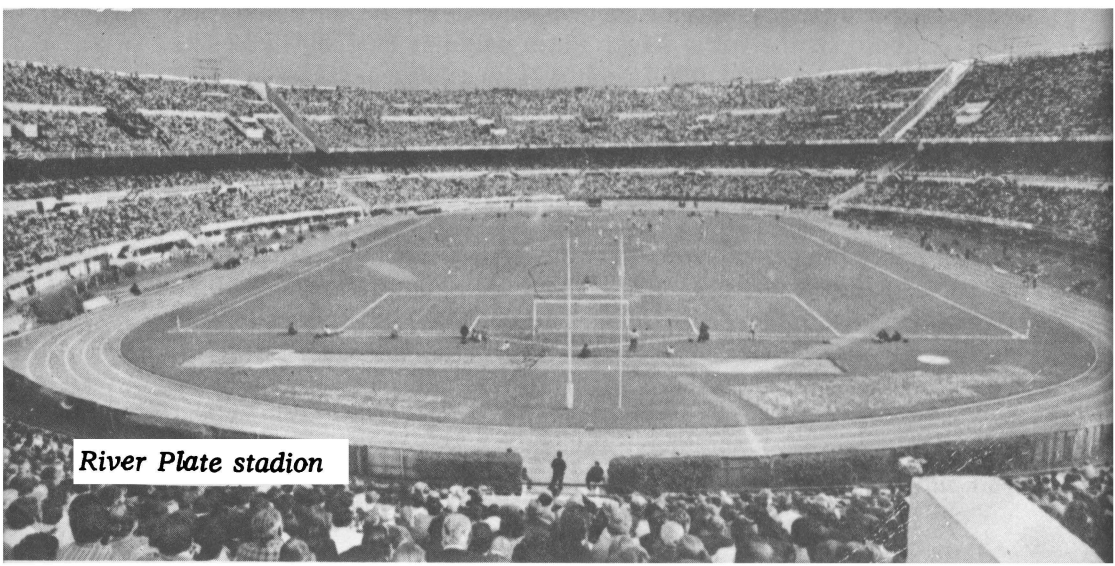

River Plate stadion

Szerkesztői üzenet, amit Ady Endre írt

Ady-kötetekben a Zsengék közt találkozunk a *Szerkestői üzenet egy Ady-verssel* című kis nyolcsoros rögtönzéssel. A vers megértése magyarázatot kíván, pontosabban a "szerkesztői üzenet" ismeretét igényli.

A nagyváradi *Szabadság* 1900. február 11-i, 34 számában, az utolsó oldalon jelent meg a következő szerkesztői üzenet:

—ke. (Helyben). A küldött remek diósbélest és szarvacskákat szíves rendelkezéséhez képest átadtuk két ifjú munkatársunknak, kik mohón fogyasztották el, és lelkesedéssel vállalkoztak a kritika feladatára.

A két ifjú munkatárs poéta is egyúttal, s így történt, hogy véleményüket egy *közösen* írott versbe foglalták. A vers ugyan kevésbé kitűnő, de eléggé tanúskodik a szerzők elragadtatása mellett.

Íme a vers:

I

Mi küldeményt ritkán dicsérünk
Kivált ha szerző névtelen:
Saját versünk, saját novellánk,
Csak ezt csodáljuk végtelen!
És íme most ámulva látjuk,
Hogy hozzánk méltó van biz'a:
Ekszelzior! Tovább e pályán:
Ez a jövő poézista! . . .

II

Jól van Ady! — Biz többet ér ez,
Mint száz novella, száz regény.
Gratulálunk a művéhez.
Sekszpirhez méltó e lepény.
Dús tartalom, csinos forma,
Mennyi mélységes zamat!
Küldje majd be a folytatást
Poszt resztánt, (Ne) jegy alatt.

Az első szakasz Ady műve, mint bizonyítja a második versszak kezdősora. A barát, a másik "ifjú munkatárs", aki "(Ne) jegy alatt" jegyzi magát, nem más mint Nagy Endre, a magyar kabaré későbbi megteremtője, aki Ady megkezdett gondolatsorát folytatva írta meg a szellemes befejezést.

Délvidéki történet arról, hogy ki a bolond?

A húszas évek közeépn megrongálódott a Kanizsa — Törökkanizsa közötti régi fahíd (nekiment egy uszályt vontató hajó), s a községi elöljáróság a javíttatás céljaira utólagos adót vetett ki Kanizsán. Mezőgazdasági község lévén, a városatyák a kivetésnél a földet vették alapul, és minden lánc földtől 10 dinár adóelőleget állapítottak meg hozzájárulás címén. A kereskedőknek, iparosoknak pedig annyiszor tíz dinárt kellett fizetniük, ahány lánc földnek megfelelő jövedelmük volt.

Két kanizsai szomszéd, az egyik 15 láncos kisgazda, a másik 150 láncos gazdag, de szörnyen fukar basaparaszt, beszélgették a híd-ügyet.

A kevesebb földű helyeselte, hogy lám, milyen okosan fundálták is ki a községi potentátok a híd megcsináltatását! Így egy adófizető polgár sem károsodik, hiszen jövőre úgyis jóváírják majd a befizetett pénzt adóba, az a 10 dináros kiadás pedig alig jelent terhet az adófizetők számára.

Mire a nagygazda:

— Könnyen beszél ám az olyan, akinek csak annyit köll adni, mint neked, öcsém! De mit szóljak én, akinek éppen a tízszeresét köll befizetnem? Teher ám az, de még mekkora!

— Már megbocsásson, szomszéd — így a kisebbik gazda —, melyikünk a bolond? Hát nem könnyebben fizeti meg maga a 150 lánctól a 10 dinárt, mint én a 15-től a tizenötször tízet?

A pitykés mellényű, pókhasán aranyláncos nagygazda így válaszolt:

— Ha kettőnk közül egyikünk a bolond, akkor nyilvánvalóan az, amelyikünk nem tudja, hogy mi a különbség a 150-szer 10 dinár meg a 15-ször 10 dinár között. Bizony, öcsém!

Kányádi Sándor:

Sárga kankalin

Fekete pohárban
sárga kankalin.

Sokasodnak
a halottaim.

Anyám volt az első
sárga kankalin.

Gyűlnek egyre gyűlnek
a halottaim.

Nem fér a pohárba
már a kankalin.

Flórián Tibor:

Fohász mezők tenyerén

Bujdosó szó vagyok, s csak Veled szólhatok,
ha előre lépek, lábam Te mozgatod,
gondolataim örvényedből születnek,
fényemet Te szítod fel forgó tüzednek.

Hanyatlásom lágy köd-ruhád alá rejted,
vágyaim Te sodrod el vihar-kezeddel,
hegymagas tornyodban harangozol nekem,
ablakot nyitsz a földnek az új füvekben.

Levelek résein át Tehozzád futok,
fogságomból felhőiddel szabadulok,
szegénységem meződ tenyerén eteted,
nyugtalanságomra borítod tenyered.

Ki foltozná lengő, rongyos ingeinket,
hova rohannánk, ha Te nem várnál minket?
Te vagy fegyvernek s halálnak ellensége,
a gyűlölet forró lángodban elégne.

Naprendszered hullámzó, változó keret,
melyben változatlan képed ring, Szeretet.
Lehet-e békédnél biztosabb kikötő?
Te napfény-szárnyú, óriás Szitakötő!

Római katolikus magyar papok címtára az Egyesült Államokban

FIGYELEM!

Cím- és telefonszám-változását, vagy helyesbítését kérjük azonnal beküldeni, de legkésőbb szeptember 15-ig a Vasárnap Kiadóhivatalának: Catholic Hungarians' Sunday 1739 Mahoning Avenue, Youngstown, Ohio 44509

SZENT ISTVÁN ZARÁNDOKHÁZ RÓMÁBAN:
Casa di S. Stefano
Via del Casaletto 481 — 00149 Roma, Italy
Telefonok: 53-73-319 és 53-77-361

AMERIKAI MAGYAR KATOLIKUS LIGA
Hungarian Catholic League of America
30 East 30th Street, New York, N. Y. 10016
Telefon: (212) 684-3623

Elnök:
MSGR. SZABÓ JÁNOS
South Bend

Alelnök:
MSGR. LENGEN G. IMRE
South Norwalk

Pénztárnok:
FR. POGÁNY GYÖRGY DR.
Irvington

Agana Hts., Guam
Fr. Németh Imre O.F.M. Cap
O. L. of the Blessed Sacrament

Akron, Ohio
Jézus Szent Szíve templom
Fr. Bartkó J. Alajos
Fr. Kótai Zoltán dr.
734 Grant Street
Akron, Ohio 44311
Telefon: (216) 434-3842

Fr. Denka Ferenc
St. Edward's Home for the Aged
3131 Smith Rd.
Akron, Ohio 44313
Telefon: (216) 666-1183

Allentown, Pennsylvania 18101
Szent István templom
Fr. Jani J. György
510 Union St, West
Telefon: (215) 439-0111

Attica, Ohio 44807
Szent István templom
Fr. Vámos József
Rt. #2

Barberton, Ohio 44203
Szentháromság templom
Fr. Ciprian Károly O.F.M.
Fr. Dengl Miklós O.F.M.
368 Wooster Road, North
Telefon: (216) 745-4735

Beaver Falls, Pa., 15010
Szent László templom
612 — 9th Street
Telefon: (412) 846-1215

Belle Glade, Florida 33430
St. Philip Benzini
Fr. Sághy Pál
708 S. Main Street
Telefon: (305) 996-2714

Bellflower, California 90706
Fr. Kiss Imre, S.D.B.
13640 Bellflower Boulevard

Bethlehem, Pa., 18015
Kapisztrán Szent János templom
Fr. Molnár Antal
910 East 4th Street
Telefon: (215) 866-2714

Big Pine Key, Florida 33043
Fr. Schenley Wendel
P. O. Box 47
Telefon: (305) 872-2537

Bristol, Indiana 46507
Fr. Vrabély János
St. Mary's Church
P. O. Box 245

Brockton, Pennsylvania 17925
Fr. Lawrence Ferenc
124 East Green Street

Brooklyn, New York 11227
Fr. Dallos Ferenc
St. Matthias Church
58-15 Catalpa Avenue

Buffalo, New York
Szent Erzsébet templom
Fr. Skrapits János
986 Grant Street
Buffalo, N.Y. 14207
Telefon: (716) 875-6586

MAGYAR PIARISTA ATYÁK:
Piarist Fathers
Calasanctius School
175 Windsor Avenue
Buffalo, N. Y. 14209
Telefon: (716) 885-8508
Fr. Gerencsér István dr. Sch. P.
házfőnök és igazgató
Fr. Pintér Mihály dr. Sch. P.
Fr. Palotai Mihály Sch. P.
Fr. Krigler Béla Sch. P.
Fr. Kővári Lajos Sch. P.
Fr. Fodor Miklós Sch. P.

Canisius College
Fr. Juhász László S.J.
Fr. Derecskey János S.J.
2001 Main Street
Buffalo, N.Y. 14208
Telefon: (716) 883-7000

Canisius High School
Fr. Moltesz József, S.J.
1180 Delaware Avenue
Buffalo, N.Y. 14209
Telefon: (716) 882-0466

Buffalo, South Dakota 57720
Szent Antal templom
Fr. Morvay András

Carteret, New Jersey 07008
Szent Erzsébet templom
Fr. Chonkó János
119 Washington Avenue
Telefon: (201) 541-5202

Chicago, Illinois
Magyarok Nagyasszonya templom
Fr. Horváth Ernő, nyug. pléb.
9237 Avalon Avenue
Chicago, Illinois 60619
Telefon: (312) 734-5057

Szent István templom
Fr. Mihályi E. Gilbert, dr. premontrei kanonok
2015 West Augusta Boulevard
Chicago, Illinois 60622
Telefon: (312) 486-1896

Cincinnati, Ohio 45207
Fr. Virágh Andor S.J.
Schott Bldg. Xavier Univ.
Victory Parkway
Telefon: (513) 745-3439

Cleveland, Ohio
Szent Erzsébet templom
Fr. Záhorszky Gyula dr.
Fr. Szeder Mihály S.J.
9016 Buckeye Road
Cleveland, Ohio 44104
Telefon: (216) 231-0325

Szent Margit templom
Fr. Roskó László
11607 Honeydale
Cleveland, Ohio 44120
Telefon: (216) 231-0531

Szent Imre templom
Fr. Kárpi Ferenc
Fr. Nyeste János
1860 West 22nd Street
Cleveland, Ohio 44113
Telefon: (216) 861-1937

Fr. Kővári Károly S.J.
6765 State Road
Cleveland, Ohio 44134
Telefon: (216) 843-6165

Fr. Horváth Miklós dr. professzor
John Carroll University
University Heights
Cleveland, Ohio 44118
Telefon: (216) 932-3800

Fr. Varga József
3547 East 80th Street
Cleveland, Ohio 44105

Clinton, Ohio 44216
Fr. Magyar S. József
St. George Church
7615 2nd Avenue, North

Danbury, Connecticut 06810
Fr. Vigh János
104 Main Street
Telefon: (203) 743-2707

Dayton, Ohio 45404
St. Stephen's Church
Rev. John D. Sauter
1114 Troy Street
Telefon: (513) 222-3634

Derby, New York 14047
Piarista Atyák, Piarist Fathers
Old Lake Shore Road
Telef. (716) XH7-4412

Detroit, Michigan
Szent Kereszt templom
Fr. Csorba Domonkos O.F.M.
plébános
Fr. Király Kelemen O.F.M.
Fr. Végvári Vazul O.F.M.
8423 South Street
Detroit, Michigan 48209
Telefon: (313) 841-4566

Fr. Bali István
Carmel Hall
2560 Woodward Avenue
Detroit, Michigan 48201

Devon, Pennsylvania 19333
Piarista Atyák, Piarist Fathers
Devon Preparatory School
Valley Forge Road
Telefon: (215) 688-7337
Fr. Mustos István Sch. P.
házfőnök és igazgató
Fr. Meskó Lajos Sch. P.
Fr. Magyar László dr. Sch. P.
Fr. Pázmány Géza Sch. P.
házfőnök helyettes

DeWitt, Michigan 48820
Ferences Atyák,
Franciscan Fathers
703 East Main Street
P.O. Box 250
Telefon: (517) 669-9252

Angyalos Boldogasszony
lelkigyakorlatos ház

Fr. Polgár Kapisztrán O.F.M.
zárdafőnök
Fr. Mandl Maximus O.F.M.
vikárius
Fr. Krupa Sándor O.F.M.
Fr. Simor János O.F.M.

Doylestown, Pa. 18901
Pálos Atyák, Pauline Fathers
Our Lady of Czenstochowa
P.O. Box 151
Telefon: (215) 345-0600 és
(215) 345-0607

Very Rev. Zembrzusky Mihály
O.S.P. Vicar General

East Chicago, Indiana 46312
Szentháromság templom
Fr. Skerl Alfonz
4759 McCook Avenue

Elyria, Ohio 44035
Jézus Szent Szíve templom
162 Irondale Street
Telefon: (216) 323-2413

Erie, Pennsylvania 16501
Fr. Domokos S. Sziárd dr.
Gannon College
109 West Sixth Street

Fairfield, Connecticut 06430
Szent Imre templom
Fr. Mészáros György O.F.M.
Fr. Németh Robert O.F.M.
838 Kings Highway
Telefon: (203) 334-0312

Fairport Harbor, Ohio 44077
Szent Antal templom
503 Plum Street

Farrell, Pennsylvania 16121
Szentháromság templom
Fr. Kelemen Konrád O.F.M.
1132 Fruit Avenue
Telefon: (412) 342-0794

Flemington, New Jersey 08822
Fr. Pier G. Pius O.F.M.
Carmelite Monastery
P. O. Box 785
Telefon: (201) 782-6754

Flint, Michigan 48508
Blessed Sacrament Church
Fr. Kiss Máté O.F.M.
P. O. Box 6335
Telefon: (313) 742-3151

Ft. Lauderdale, Florida 33308
Piarist Fathers
Gibbons High School
4605 Bay View Dr.

Fr. Miskolczy Kálmán dr.
Sch. P.
Fr. Bendik István, Sch. P.
Telefon: (305) 771-6525

Georgetown, Colo. 80452
Fr. Bartos G. József
9th & Taos

Grand Blanc, Michigan 48439
Fr. Kertész Tamás dr. O.F.M.
11824 S. Saginaw St.
Holy Family Church

Green Bay, Wisconsin 54301
Very Rev. Veszelovszky Albin
dr. préposti vikárius
(Jászóvárról)
St. Willebrord's Church
209 South Adams Street
Telefon: (414) 435-6075

Hammond, Indiana
Fr. Molnár Antal
St. Margaret Hospital
25 Douglas Street
Hammond, Indiana 46323

Fr. Vrabély György
1519 Hoffman Street
Hammond, Indiana 46322

Fr. Vrabély J. István
7104 Arizona Street
Hammond, Indiana 46323

Harbor Beach, Michigan 48441
Fr. Török E. Béla
413 South First Street
Telefon: (517) 479-4285

Highland, Indiana 46322
Fr. Sipos D. József
9035 Idlewild Street

Honolulu, Hawaii 96800
Fr. Türk József
2747 Pali Highway

Hubertus, Wis. 53033
Fr. Keller Illés, O.C.D.
Holy Hill Monastery
Telefon: (414) 628-1838
vagy (414) 673-3540

Huntington Park, Calif.
Fr. Kecskés József, O.F.M.

Irving, Texas 75062
Ciszterci Atyák
Cistercian Abbey
Our Lady of Dallas
Route 2, Box 1.
Telefon: (214) 254-8176
Very Rev. Lékai Lajos dr.
O. Cist., Prior
Right Rev. Nagy Anzelm dr.
S. O. Cist.
Fr. Csizmazia Placid dr.,
O. Cist., Subprior
Fr. Barta Lénárd, O. Cist.
Fr. Falubíró Győző, O. Cist.
Fr. Szödényi Demjén dr.,
O. Cist.
Fr. Fehér Tamás, O. Cist.
Fr. Simon Lambert, O. Cist.
Fr. Monostori Bánk dr.,
O. Cist.
Fr. Ferenczy Csaba dr.,
O. Cist.
Fr. Egres Odó dr., O. Cist.
Fr. Rábay Kristóf, O. Cist.
Fr. March Ralph dr., O. Cist.
Fr. Zimányi Rudolf dr.,
O. Cist.
Fr. Hárdy Gilbert dr., O. Cist.
Fr. Szarka Boldizsár, O. Cist.
Fr. Marton Henrik, O. Cist.
Fr. Major Márk, O. Cist.
Fr. Kis Horváth Paszkál,
O. Cist.
Fr. Lackner Béda dr., O. Cist.
Fr. Kimecz Alajos, O. Cist.
Fr. Nagy Mózes dr., O. Cist.
Fr. Balas Dávid dr., O. Cist.
Fr. Novák Emilián, O. Cist.
Fr. Kovács Máté, O. Cist.
Fr. Csányi Dániel dr., O. Cist.
Fr. Chladek Menyhért, O. Cist.
Fr. Kereszty Rókus dr., O. Cist.
Fr. Mensáros Aurél, dr.,
O. Cist.
Fr. Lelóczky Gyula dr., O. Cist.

Fr. Farkasfalvy Dénes dr., O. Cist.
Fr. Marton Bernát dr., O. Cist.

Irvington, N. J. 07111
Nagyboldogasszony templom
Fr. Pogány György dr.
112 Maple Avenue
Telefon: (201) 374-8880

Jackson, Michigan 49203
Fr. Nagy Ágoston, C.M.
Mercy Hospital,
Lakás: 1013 Carlton Blvd.

Jermyn, Pennsylvania 18433
Fr. Mako A. Lajos
Sacred Heart of Mary Church
616 Madison Avenue

Johnstown, Pa. 15906
Szent Imre templom
416 — 6th Avenue

Joliet, Illinois 60432
Szent István templom
Fr. Ádám József
456 Youngs Avenue

Kerman, California 93630
Fr. Tasy Ferenc
Box 486

Kulpmont, Pennsylvania 17834
Mária mennybemenetele templom
855 Scott Street

Lackawanna, New York 14218
Mária mennybemenetele templom
Fr. Oláh-Tóth Antal, dr.
80 Steelawanna Avenue
Telefon: (716) 882-9828

Lacona, Iowa 50139
Fr. Kovács János
Assumption Church
P. O. Box 662

Lake City, Pennsylvania 16423
Fr. Dismachek Ferenc
Nyugdíjas
R.D. #1

Latrobe, Pennsylvania 15650
Fr. Samay Sebestyén dr. O.S.B.
Szent Vince Bencés Főapátság

Leechburg, Pa., 15656
Nagyboldogasszony templom
222 Third Street

Lorain, Ohio
Szent László templom
Fr. Demetzky Sándor plébános
1412 East 29th Street
Lorain, Ohio 44055
Telefon: (216) 277-8187

Fr. Kóczán Boldizsár
2442 E. 35th Street
Lorain, Ohio 44055

Los Angeles, California 90011
Szent István templom
Fr. Horváth A. Benedek dr. premontrei kanonok
Fr. Wilhelm Kranewitter SVD.
3705 Woodlawn Avenue
Telefon: (213) 234-9246

McKean, Pennsylvania 16426
Fr. Kotyuk V. Joseph
St. Francis Xavier
8886 W. Grubb Road

McKeesport, Pa., 15132
Szent István templom
Fr. Kató István
2125 Beacon Avenue
Telefon: (412) 672-0693

Menlo Park, California 94025
Főegyházmegye
Magyar Szórvány
Lelkészi Hivatala
St. Patrick's Seminary
Fr. Jaszovszky József dr.
Middlefield Road
Telefon: (415) 323-0819
és (415) 326-5621 Ext. 62

Miami, Fla. 33132

Fr. Babis G. Dániel
130 N. E. 2nd Street
vagy:
3220 N. W. 7th Avenue
Miami, Fla. 33127

Miami Beach, Fla. 33139
Fr. Hoffmann Dezső
1250 West Avenue, Apt. 5 M

N. Miami Beach, Fla. 33162
Fr. Viglás M. Gyula, ny.
395 N. E. 160th Street

Milwaukee, Wisconsin 53233
Szent Imre templom
Fr. Borsy György O.F.M.
1017 North 17th Street
Telefon: (414) 933-1240

Monterey, California 93940
Fr. Laczkovits József
P. O. Box 586

Fr. Domán Imre
Our Lady of the Bl. Sacrament
P. O. Box 1688

Morristown, New Jersey 07960
Loyola Retreat House
161 James Street
Telefon: (201) 539-0740

Mt. Sterling, Ky. 40352
St. Patrick Church
Fr. Fölföldy Béla dr.
7 North Sycamore St.

Mt. Vernon, N. J. 10552
St. Ursula's Church
Fr. Kilián Csaba dr. O.F.M.
profeszor
Fordham University
214 E. Lincoln Ave.
Telefon: (914) 668-0085

Munhall, Pennsylvania 15120
Szent Margit templom
Fr. Molnár Rikárd
435 Tenth Avenue

Munster, Indiana 46321
St. Thomas More Church
Fr. Matthew J. Kish
8501 Calumet Avenue

Neligh, Nebraska 68756
Fr. Diczky Pál
Antelope Memorial Hospital

New Brunswick, N. J. 08901
Szent László templom
Fr. Füzér Julián dr. O.F.M.
plébános

Fr. Pocsai Vendel O.F.M.
215 Somerset Street
Telefon: (201) 545-1427

Newburgh, New York 12556
Fr. Rauch László O.S.P.
145 Benkard Avenue

Fr. Tóth Victor dr.
St. Rosa of Lima Church
2545 Bayou Road
New Orleans, La. 70119

Fr. Mihalik Imre
Notre Dame Seminary
2901 S. Carrolton Avenue
New Orleans, La. 70118

New York, New York
Szent István templom
Fr. Szlezák Imre, O.F.M.
plébános-helyettes
Fr. Füzes József O.F.M.
414 East 82nd Street
New York, N.Y. 10028
Telefon: (212) 861-8500

Jezsuita Tartományfőnökség
Hungarian Jesuit Fathers
Very Rev. Ádám János, S.J.
Provinciális
Fr. Babos István, S.J.
Fr. Hegyi Márton S.J.
Fr. Héjja Gyula, S.J.
Fr. Radányi Rókus, S.J.
Fr. Serei Károly, S.J.
Fr. Varga Andor, S.J.

Fordham University
New York, N.Y. 10458
Telefon: (212) 933-2233

Msgr. Varga Béla
225 East 72nd Street
New York, N.Y. 10021
Telefon: (212) 249-6850

Niles, Ohio 44446
Fr. Türk P. János
129 West Park Avenue

Northampton, Pa., 18067
Magyarok Nagyasszonya templom
Fr. Vidóczy István
1324 Newport Avenue
Telefon: (215) 262-2227

North Tonawanda, N.Y. 14120
Msgr. Szabó J. Gyula
Church of the Ascension
168 Robinson Street
Telefon: (716) 694-0540

Oconomowoc, Wisc. 53066
Füz Balázs dr. O. Cist., Prior
Cistercian Abbey
Our Lady of Spring Bank
34639 W. Fairview Road
Telefon: (414) 567-7233

Orange, California 92667
Very Rev.
Parker Keresztesy László dr., a csornai premontreiek perjele
Fr. Szántó Hubert dr.
premontrei kanonok
St. Michael Junior Seminary and Novitiate
1042 Star Route
Telefon: (714) 633-2041

Paoli, Pennsylvania 19301
Fr. Holbay R. Kasszián
premontrei kanonok
Daylosford Abbey
220 South Valley Road
Telefon: (215) 647-2530

Passaic, New Jersey 07055
Szent István templom
Fr. Dunay S. Antal dr.
223 Third Street
Telefon: (201) 779-0332

Pecos, New Mexico 87552
Abbey of Our Lady of Guadalupe
Fr. Almásy Alkuin
Telefon: (505) 757-6415

Perth Amboy, N. J. 08861
Magyarok Nagyasszonya templom
Fr. Horváth István
697 Cortland Street
Telefon: (201) 442-0512

Philadelphia, Pennsylvania
Jézus Szent Szíve templom
Fr. Spaits S. György
1403 North Mascher Street
Philadelphia, Pa. 19122
Telefon: (215) 739-8392

Fr. Chester J.C. Beattie
St. Dominic's Rectory
8504 Frankford Avenue
Philadelphia, Pa. 19136

Phillipsburg, New Jersey
Szent Péter és Pál templom
Fr. Kázmér Tamás dr.
Sayre Ave. and Anna Street
Telefon: (201) 454-2722

Pittsburgh, Pennsylvania
Szent Anna templom
Fr. Bolváry Pál O.S.P.
4735 Chatsworth Street
Pittsburgh, Pa. 15207
Telefon: (412) 421-3063

Fr. Varga L. József C.S.Sp.
professzor
Duquesne University
915 Dorseyville Road
Pittsburgh, Pa. 15238

Portage, Pennsylvania 15946
Keresztelő Szent János templom
Fr. Talabér György
900 Johnson Avenue
Telefon: (814) 736-9747

Portola Valley, Calif., 94025
Bencés Atyák
Benedictine Fathers
Woodside Priory School
302 Portola Road
Tel.: iskola: (415) 851-8221
Tel.: kolostor: (415) 851-8220
Very Rev. Horváth Pius O.S.B. subprior
Fr. Hites Kristóf, O.S.B. igazgató
Telefon: (415) 851-8221

Fr. Barát Benignusz, O.S.B.
Fr. Jávor Egon dr., O.S.B.
Fr. Németh Maurus, O.S.B.
Fr. Brunner Emőd dr., O.S.B.
Telefon: (415) 851-8221

Princeton, New Jersey
Fr. Jáki Szaniszló dr. O.S.B.
Seton Hall
P. O. #67

Providence, R. I. 02903
Msgr. Varsányi I. Vilmos
Chancery Office
34 Fenner Street

Racine, Wisconsin 53403
Fr. Vajda Ferenc dr.
St. Lucy's Congregation
3059 Carpenter Avenue
Telefon: (414) 634-2832

Redlands, Calif. 92373
El Carmelo Retreat House
926 East Highland Avenue
P. O. Box 446
Telefon: (714) 792-1047

Roebling, New Jersey 08554
(Budai Kapisztránus Ferencesek)
Nagyboldogasszony templom
1290 Hornberger Avenue
Very Rev. Szabó Szerén, dr. rendfőnök és házfőnök
Fr. Lenner A. Jenő O.F.M. plébános és vikárius
Fr. Juhász Ágoston, O.F.M.
Fr. Németh Lucius O.F.M.
Telefon: (609) 499-0161

Saint Bonaventure, N. Y. 14778
Fr. Gaál Gedeon dr., O.F.M.
Franciscan Institute
St. Bonaventura University
Telefon: (716) 375-2105

St. Charles, Mich. 48655
St. Mary Church of Albee
Fr. Kalmár Ottó
5661 Fergus Rd., Rt. #2
Telefon: (517) 777-3453

Saint James, N.Y. L.I. 11780
St. Philip and James Church
Fr. Cser László S. J.
Telefon: (516) 584-5454

Saint Louis, Missouri 63102
St. Mary of Victories Church
Fr. Furák M. Tibor István O.S.M.
Szent István magyar Egyházk
744 South 3rd Street
Telefon: (314) 231-9062

Saint Paul, Minnesota 55101
Fr. Turmezei Ferenc dr.
St. Thomas College
2115 Summit Avenue
Telefon: (612) 647-5386

San Bernardino, Calif. 92410
Szent Teréz templom
Fr. Varga József
923 Congress Street
San Bernardino, Calif. 92410
Telefon: (714) 885-3038

Fr. Schilly Károly
2525 Arrowhead Avenue
San Bernardino, Calif. 92405

Santa Ana, California 92703
Premontrei Atyák
Norbertine Fathers of Csorna
1248 West Bishop Street
Telefon: (714) 547-4823
Fr. Gelencsér Pál,
premontrei kanonok
Fr. Haigli Sziárd,
premontrei kanonok
Fr. Horváth Ellák,
premontrei kanonok
Fr. Rudnay Kelemen,
premontrei kanonok

San Francisco, Calif. 94110
Fr. Nimród Ferenc
professzor
3435 Mission Street

Schenectady, N. Y. 12307
Fr. Vida Elemér
1 Grove Place

Scranton, Pa. 18508
Szent István templom

South Bend, Indiana
Magyarok Nagyasszonya
templom
Msgr. Szabó I. János
pápai prelátus, püspöki helynök
829 West Calvert Street
South Bend, Ind. 46613
Telefon: (219) 289-6704

Szent István templom
Msgr. Peterson G. Elmer
1022 West Thomas Street
South Bend, Ind. 46628

Corpus Christi Church
Fr. Horváth P. József
2822 Corpus Christi dr.
South Bend, Ind. 46625
Telefon: (219) 234-5763

Fr. Molnár D. Antal
Jézus Szent Szíve templom
63568 U.S. 31 South
South Bend, Ind. 46614

South Norwalk, Conn. 06854
Szent László templom
Msgr. Lengen G. Imre
25 Cliff Street
Telefon: (203) 866-1867

South River, N. J. 08882
Szent István vértanú templom
Fr. Poór R. Albert
20 William Street
Telefon: (201) 257-0100

Spring Valley, Illinois 61362
Fr. Kassovic Kálmán
Szent Antal templom
327 East St. Paul Street

Staten Island, N. Y. 10305
Fr. Reisz H. Elemér, S.J.
850 Hylan Boulevard
Telefon: (212) 447-5639

Steubenville, Ohio 43952
Fr. Mészáros István
411 South Fifth St.

Syracuse, N. Y. 13214
Fr. Szebenyi András, S.J.
Le Moyne Heights College
Telefon: (315) 446-2882

Tampa, Fla.
Fr. Fekete Jenő

Throop, Pa. 18512
St. Mary's Church
524 Dunmore Street
Telefon: (717) 489-2491

Toledo, Ohio 43605
Szent István templom
Fr. Hernády Márton
1880 Genesee Street
Telefon: (419) 691-1673

Trenton, N. J. 08610
Szent István templom
Fr. Huber Antal dr.
210 Genesee Street
Telefon: (609) 394-5965

Troy, Michigan 48084
Fr. Rékási S. József
dr. premontrei kanonok
751 Coachman Drive, 4
Telefon: (313) 689-1807

Vero Beach, Florida 32960
St. Helen Church
Fr. Gullay Domonkos
2085 Tallahassee Avenue

Walston, Pennsylvania 15781
Szent Antal templom
Fr. Varga György

Warsaw, Indiana 46580
Jézus Szent Szíve templom
Fr. Horváth Márton
2000 East Center Street
Telefon: (219) 267-5842

Waterbury, Conn. 06702
Immac. Conception Church
Fr. Kish S. Zoltán
74 West Main Street

Washington, D. C. 20017
A piarista atyák tanulmányi háza
Very Rev. Irányi László dr.
Sch. P. Provinciális
1339 Monroe Street N.E.
Telefon: (202) 529-7734

Cath. University
Fr. Őrsy László S.J.
Curley Hall, Box 63
Washington, D.C. 20064
Telefon: (202) 635-5665

Georgetown University
Fr. Sebes József, S.J.
Fr. Zrinyi József, S.J.
Telefon: (202) 625-4989

The Catholic University of America
Fr. Zalotay József dr.
Telefon: (202) 529-3909

Divine Word College
Fr. Barta Károly
Fr. Zsoldos Imre S.V.D.
1025 Michigan Ave. N.E.
Telefon: (202) 832-2353
Telefon: (202) 526-5047

Waukesha, Wis. 53186
Fr. Szépe W. László dr.
W224 — S3685 Guthrie Rd.

West Chester, Pa. 19380
Fr. Kovács D. Lajos
Sts. Peter & Paul Rectory
1322 Boot Road

Westphalia, Texas
(P. O. Lott, Texas 76656)
Rt. 2, Box 53A
Telefon: (817) 584-3273

Windber, Pennsylvania 15963
Szűz Mária templom
Fr. T. Péter Regalát
705 Somorset Avenue
Telefon: (814) 467-7642

Woodbridge, N. J. 07095
Kármelhegyi Boldogasszony templom
Fr. Vincze Mihály
267 Smith Street
Telefon: (201) 634-1438

Worthington, Ohio 43085
Fr. Pattantyus János dr.Sch.P.
7625 North High Street

Yonkers, New York 10701
Szent Margit templom
"A Szív" szerkesztősége
Fr. Kiss Gábor S.J.
plébános
Fr. Bieleck József, S.J.
szerkesztő
76 Locust Hill Avenue
Telefon: (914) 423-2211

Youngstown, Ohio

Szent István templom
Fr. Török Dezső
854 Wilson Avenue
Youngstown, Ohio 44506
Telefon: (216) 743-1905

Magyarok Nagyasszonya templom
Fr. Vitéz Baán, O.F.M.
545 North Belle Vista Avenue
Youngstown, Ohio 44509
Telefon: (216) 799-6829

Fr. Bakos István
923 Shehy Street
Youngstown, Ohio 44506
Telefon: (216) 747-4283

Alverna Ferences Zárda
Erdélyi Ferences Atyák
517 South Belle Vista Avenue
Youngstown, Ohio 44509
Telefon: (216) 799-1888
Very Rev. Szőcs Dénes O.F.M.
Delegátus Provinciális zárdafőnök
Fr. Dengl Miklós O.F.M.
vikárius
Fr. Kugler Gottfried, O.F.M.
Fr. Kafka Szergiusz, O.F.M.

A "VASÁRNAP" Szerkesztősége és Kiadóhivatala:
Fr. Dengl Miklós O.F.M.
felelős szerkesztő
1739 Mahoning Avenue
Youngstown, Ohio 44509
Telefon: (216) 799-2600

Ferences Nyomda
Könyv- és Kegytárgyüzlet:
1739 Mahoning Avenue
Youngstown, Ohio 44509
Telefon: (216) 799-2600

Görög katolikus magyar papok címtára az Egyesült Államokban

ARCHDIOCESE OF MUNHALL, PA.

Most Rev.
Stephen J. Kocisko, D. D.
Metropolitan Archbishop of Munhall
50 Riverview Avenue
Pittsburgh, Pa. 15214
Chancery Office:
54 Riverview Avenue
Pittsburgh, Pa. 15214
Phone: 412-322-7300

Auxiliary Bishop - Vicar General
Most Rev.
John M. Bilock, D.D., V.G.
62 Riverview Avenue
Pittsburgh, Pa. 15214

Egyházközségek:

Daisytown, Pa.
St. Nicholas Church
administrated from Brownsville

Brownsville, Pa. 15417
Very Rev. John Bobak, S.T.D. J.C.D.
St. Nicholas Church
302 Third Street
Phone: 412-785-7573

Pittsburgh, Pa. 15203
Rev. Msgr. Erno Dunda, S.T.D., Ph.D.
St. John the Baptist Church
1720 Jane Street
Phone: 412-431-1090

Duquesne, Pa. 15110
St. Mary's Church
1209 Kennedy Avenue
Phone: 412-466-1914

Erie, Pa. 16504
Rev. Julius Kubinyi, S.T.D.
Sts. Peter & Paul Church
3415 Wallace St.
Phone: 814-866-7140

McKeesport, Pa. 15132
Transfiguration Church
Rev. Msgr. Basil Shereghy, S.T.D.
121 Six Street
Phone: 412-672-0728

Munhall, Pa. 15120
St. Elias Church
Rev. Msgr. George Vida
4200 Homestead-Duquesne Rd.
Phone: 412-461-1712

Youngstown, Ohio 44511
St. George Church
1762 Canfield Road
Phone: 216-782-2865

Miami, Fla. 33135
Rev. Vladimir Fedeles
Pastor Emeritus
1117 S.W. 22nd Ave.

Perryopolis, Pa. 15473
Rev. Julius Marina, J.U.D.
Pastor Emeritus
R.D. 1, Box 147
Straown Road
Phone: 412-736-8103

Ashtabula, Ohio 44004
St. Nicholas Church
1104 E. 15th St.
Phone: 216-964-3536

DIOCESE OF PASSAIC

Most Rev.
Michael J. Dudick, D.D.
Bishop of Passaic

Chancery Office
101 Market Street
Passaic, N.J. 07055
Phone: 201-778-9595

Auxiliary Bishop
Most Rev.
Thomas V. Dolinay, D.D.
717 Arctic St.
Bridgeport, Conn. 06608

Bridgeport, Conn. 06605
Holy Trinity Church
Rev. Laszlo Orosz
155 Schofield Ave.
Phone: 203-334-7089

New Brunswick, N.J. 08901
St. Joseph Church
Rev. Frank Eles
30 High Street
Phone: 201-545-1686

Carteret, N.J. 07008
St. Elias Church
42 Cook Ave.
Phone: 201-541-5213

Hazleton, Pa. 18201
Rev. Joseph Homa
227 E. Beach St.
Phone: 717-455-3232

Paramus, N. J. 07652
Rev. Orestes Koman
6 Palm Court

Perth Amboy, N.J. 08861
St. Michael Church
Rev. Basil Rakaczky, OSBM
401 Hall Avenue
Phone: 201-826-7792

Matawan, N. J. 07747
Basilian Fathers of Mariapoch Monastery
360 Monastery Lane
Phone: 201-566-8445

Provincial-Superior
Very Rev. Joseph J. Erdei, OSBM
Fr. Stephen J. Skinta, OSBM
Fr. Basil Rakaczky, OSBM
Fr. Marcel Szabo, OSBM
Fr. Laurence Wolf, OSBM

New York, N.Y. 10028
Exaltation of the Holy Cross Church
Rev. Marcel Szabo, OSBM
312 E. 82nd Street
Phone: 212-737-1159

Brooklyn, N. Y. 11222
Rev. John Slivka
143 Kent St.
Phone: 212-389-3725

Manville, N. J. 08835
St. Mary Church
224 S. Main St.
Phone: 201-725-0615

Trenton, N. J. 08611
St. Nicholas Church, Hudson St.
968 S. Broad St.

Winter Park, Fla. 32789
Rev. George Berzinec
Pastor Emeritus
1911 Nottingham Drive
Phone: 305-678-1112

Landsdale, Pa. 19446
Rev. Thomas Korpics
1001 Valley Forge Rd.

Trenton, N. J. 08629
Rev. Joseph Mackov
Pastor Emeritus
1016 Revere Avenue
Phone: 209-396-5773

Coatsville, Pa.
St. Mary Church

DIOCESE OF PARMA

Most Rev.
Emil J. Mihalik, D.D.
Bishop of Parma

Chancery Office
1900 Carlton Road
Parma, Ohio 44134
Phone: 216-741-8773

Cleveland, Ohio
Rev. Hilarion Benedik, OSBM
2420 West 14th St.
Cleveland, Ohio 44113

St. Michael Church
4504 Bridge Street
Cleveland, Ohio 44102
Phone: 216-651-4008

St. John the Baptist Church
2779 Ambler St. & Buckeye Rd.
Cleveland, Ohio 44104
Phone: 216-231-2444

Burton, Ohio 44021
Shrine of the Weeping Madonna
Very Rev. Alex Bobak, S.T.D.
17486 Munford Road

Fontana, Calif. 92335
Rev. Victor Herbert
9112 Oleander Ave.

Alburquerque, N. M. 87108
Rev. John Kovach
7300 Bell Ave. S.E.

Toledo, Ohio 43605
St. Michael Church
2008 Valentine Street
Phone: 429-691-5656

Lorain, Ohio 44052
St. Michael Church
Rev. Bartholomew Paytas, S.A.
3056 Reeves Ave.
Phone: 216-282-3808

Detroit, Michigan 48217
St. John Church
Rev. Bela Nyika, Ph.D.
441 S. Harbaugh St.
Phone: 313-841-0290

Taylor, Mich. 48180
Christ the King Church
20701 Haig St. at Polk
Phone: 313-291-0251

Bedford, Ohio 44146
Very Rev. Sebastian Sabol, OSBM
264 Warrensville Center Road
Phone: 216-232-4555

Római katolikus magyar papok címtára Kanadában

Armstrong, Ontario P0T 1A0
Fr. Bourdeaux Ottó, S.J.
Jesuit Fathers
Telefon: (807) 583-2337

Brandford, Ontario
Fr. Csiszár István
Assumption Church
Murray Street

Calgary, Alberta
Szent Erzsébet templom
Fr. Molnár István
819-13th Avenue S.W.
Calgary, Alberta T2R 0L1
Telefon: 262-4203
Telefon: 262-4091

Fr. Horváth Miklós
910-7A Street, N.W.
Calgary, Alberta T2M 3J3

Carmel Heights, Ontario L5K 1R1
Fr. Forgách L. Walter
1812 Dundas Hwy. W.
Missisauga

Carp, Ontario K0A 1L0
Fr. Töreki Ödön S.J.
St. Michael's Church
Corbery, R.R. 2
Telefon: (613) 256-3441

Courtland, Ontario N0J 1E0
Szent László templom
Fr. Beőthy Tamás, S.J.
P.O. Box 190
Talbot Road
Telefon: (519) 842-8698

Cupar, Sask.
Fr. Firkola E. József
St. Patrick's Rectory
P.O. Box 57

Dunnville, Ontario
Fr. Dénes Gergely dr.
St. Michael's templom
204 Adler Street, W.

Edmonton, Alberta
Szent Imre templom
Fr. Gombos Mihály S.D.B.
Fr. Hámor József
10665 — 98th Street

Esterhazy, Saskatchewan
Győzedelmes B. A. templom
P. O. Box 161

Granby, Quebec
Fr. Pfemeter János S.V.D.
Fr. Németh Antal
Séminaire du Verbe Divin
C. P. 518
Telefon: (514) 378-7732

Hamilton, Ontario L8L 2W4
Szent István templom
Fr. Eördögh András S.J.
Fr. Bóday Jenő S.J.
130 Barton Street East
Telefon: (416) 529-1213

Fr. Hitter József, S.J.
St.Elizabeth Nursing Home
307 John Street, South
Telefon: (416) 529-3589

Ituna, Saskatchewan
Fr. Slezák István
P.O. Box 220

Langrut, Manitoba
Szent Imre templom

London, Ontario N6B 1L6
Szent István templom
Fr. Molnár Miklós S.J.
377 Horton Street
Telefon: (519) 434-9963

Montreal, Quebec
Magyarok Nagyasszonya templom
Fr. Chilla Raymond S.J.
plébános
Fr. Deák Ferenc, S.J.
Fr. Klemm Károly, S.J.
90 Guizot Street West
Montreal 351. Quebec
Telefon: (514) 387-9503

Fr. Máhig János dr.
1560 Sherbrooke est.
Notre Dame Hospital
Montreal 5, Quebec
Tel.: 876-6421 (Kórház)
876-6800 (Lakás)
876-6976 (Magán)

Fr. Henkey H. Károly dr.
Loyola College
7141 Sherbrooke Street W.
Montreal 262, Quebec
Telefon: (514) 488-7217

Szent Név templom
Fr. Kocsis József
7498 Outremont Avenue
Montreal 303, Quebec
Telefon: (514) 270-5441

Regina, Saskatchewan
Szent István templom
Fr. Vezér Mihály
2241 Reynold Street

Stockholm, Saskatchewan
Szent Erzsébet templom
Fr. Kulcsár András
P.O. Box 88

Fr. Molnár István
Box 310
Stockholm, Sask. S0A 3Y0

Strathroy, Ontario
All Saints Church
Fr. Czup M. Elek
Box 368

Toronto, Ontario
Szent Erzsébet templom
Jaschkó Balázs, S.J.
házfőnök
Fr. Király István, S.J.
plébános
Fr. Borbély István S.J.
Fr. Horányi Lajos, S.J.
Fr. Máté József, S.J.
Fr. Orbán Miklós S.J.
282 Spadina Avenue
Toronto, Ontario M5T 2E5
Telefon: (416) 368-7692

Fr. Horváth Tibor, S.J.
Telefon: (416) 922-2476
Fr. Somfai Béla, S.J.
Telefon: (416) 922-2519
2 Hawthorn Gardens
Toronto, Ont. M4W 1P3

Fr. Miklósházy Attila, S.J.
47 Ranleigh Avenue
Toronto, Ont. M4N 1X2
Telefon: (416) 484-0181

Professor Dr. A.L. Gabriel
P.O. Box 130
Charles St. Sta. F.
Toronto, Ont. M4Y 2L4

Tuxedo, Manitoba M2M 3S5
Fr. Marosfalvy László S.J.
St. Paul College School
2200 Grant Avenue
Telefon: (204) 888-1605

Vancouver 12, British Columbia
Magyarok Nagyasszonya templom
Fr. Ugrin Béla S.J.
1810 East Seventh Avenue
Telefon: (604) 253-2577

Welland, Ontario
Magyarok Nagyasszonya templom
Msgr. Horváth István
Fr. Padányi Károly
337 Hellems Avenue
Telefon: (416) 734-3772

Windsor 14, Ontario
Szent Antal templom
Fr. Gáspár Márton
1504 Elsmere Avenue
N8X 4H3
Telefon: (519) 253-6403
vagy: (202) 832-2353

Winnipeg, Manitoba
Szent Antal templom
Fr. Páldeák Iván O.F.M.
365 Burnell Street
Winnipeg, R3G 2B1
Telefon: (204) 772-8140

Braziliában:

Fr. Hoffer Lipót O.S.B.
C. P. 9112
Sao Paulo, Brazil

Dr. Magyar József ny. pleb.
04619 Brooklin Paulista
Caixa Postal 21204
Sao Paulo, Brazil

Mexikóban:

Rev. P. Francis E. Erdey S.D.B.
Moneda 24
Mexico I. D. F.
Tel.: 5-12-11-01

Puerto Ricoban:

Rev. Padre Esteban Chequey
Parroquia San Juan Bosco
Calle Lutz 370
Villa Palmeras, Santurce
Puerto Rico, 00915

Görög katolikus magyar papok címtára Kanadában

Courtland, Ontario
Szent György templom
Fr. Bodnár István,
protopresbyter
R.R.2
N0J 1E0
Telefon: (519) 842-5601

Hamilton, Ontario
Szent Mihály templom
Fr. Girhiny János dr.
653 North Shore Blvd. E.
Burlington, Ont. L7T 1X4
Telefon: (416) 639-3339

Welland, Ontario
Keresztelő Szent János
templom
Fr. Barna Sándor
111 Second St.
L3B 4T8
Telefon: (416) 735-7243

Windsor, Ont. N9A 6T6
Very Rev. G. Kádár
255 Riverside East
Apt. 1102

Római katolikus magyar női szerzetes rendek az Egyesült Államokban

DAUGHTERS OF DIVINE REDEEMER
(Isteni Megváltó Leányai)

Anyaház:
999 Rock Run Road
Elizabeth, Pa. 15037

Katolikus Magyar Aggmenház
Little Flower Manor
Springfield Road
Darby, Pa. 19023

DAUGHTERS OF DIVINE CHARITY
(Isteni Szeretet Leányai)

Anyaház:
St. Joseph Hill
205 Major Avenue
Arrochar, N. Y. 10305
Telefon: (212) 747-1904

St. Mary's Home
225 East 72nd Street
New York, N.Y. 10021
Telefon: (212) 249-6850

St. Mary's Residence
3664 Trumbull Avenue
Detroit, Michigan 48208

Katolikus Magyar Aggmenház
St. Elizabeth Briarbank
1315 North Woodward Ave.
P.O. Box 224
Bloomfield Hills, Michigan
Telefon: (313) 644-1011

Our Lady of Máriapócs
17486 Munford Rd.
Burton, Ohio 44021
Telefon: (216) 834-4078

SISTERS OF SOCIAL SERVICE
(Szociális Testvérek Társasága)

440 Linwood Avenue
Buffalo, N. Y. 14209
Telefon: (716) 883-0112

935 Tifft Street
Buffalo, N. Y. 14220
Telefon: (716) 825-5464

SOCIAL MISSION SISTERS
(Magyar Missziós Nővérek)

P. O. Box 399
Lenox Hill Sta.
New York, N. Y. 10021

SISTERS OF SOCIAL SERVICE
(Szociális Testvérek Társasága, Canada és California)

Anyaház:
1120 Westchester Place
Los Angeles, Calif. 90019

Noviciátus:
4316 Lanai Road
Encino, California 91316

SISTERS OF MERCY
(Szatmári Irgalmas Nővérek)

St. Joseph's Home
Rt. 1 — Box 353-A
Hewitt, N. J. 07421
Telefon: (201) 853-7212

Római katolikus magyar női szerzetes rendek Kanadában

SISTERS OF SOCIAL SERVICE
(Szociális Testvérek Társasága, Canada és California)

P. O. Box 88
Stockholm, Sask.

500 Huron Street
Toronto, Ontario

3017 Lacon Street
Regina, Saskatchewan

3589 St. Famille Street
Montreal, Quebec

Courtland, Ontario

Lelkigyakorlatos ház és Noviciátus
Mount Cenacle
88 Fennel Avenue, W.
Hamilton, Ontario
Telefon: (416) 385-1222

SOCIETY OF THE SACRED HEART SISTERS
(Jézus Szíve Népleányai Társasága)
Sacred Heart Day Nursery
56 Spadina Road
Toronto 4, Ontario
Telefon: (416) 921-1864

Jézus Szíve Otthon
Courtland, Ontario

SISTERS OF OUR LADY
(Kalocsai Szegény Iskolanővérek)
546 Euclid Avenue
Toronto, Ont.

ST. ELIZABETH NURSING HOME (For Aged People)
307 John Street, South
Hamilton, Ontario
Telefon: (416) 529-3589

Magyar egyházi szolgálatban álló lelkészek Európában

Msgr. Dr. Ádám György
Szentszéki megbízott
Németországi főlelkész

D-8000 **München 81**
Oberföhringerstr. 40
Tel.: /089/ 98 26 37/38

ANGLIA

Msgr. Dr. Ispánky Béla Főlelkész	GB -	**London,** N.W.2. 56 Randall Ave Tel.: 452 79 53

AUSZTRIA

Msgr. DDr. László István Delegátus, Apostoli Vizitátor, Püspök	A-7000	**Eisenstadt** St. Rochus Str. 21 Tel.: 25 25
Msgr. Anisich Jenő	A-6900	**Bregenz** Kloster Riedenburg Tel.: /05574/ 31 453
Msgr. Dr. Gróh Béla	A-6020	**Innsbruck** Richard Wagner Str. 3 Tel.: /05222/ 26 322
Dr. Kerny Géza	A-4020	**Linz/Donau** Senefelderstr. 6 Tel.: /07222/ 42 5 86
Marosi László	A-9800	**Spittal/Drau** Kapellengasse 15 Tel.: /04762/ 33 4 63
Dr. Mihályffy János	A-5010	**Salzburg** Sinnhubstr. 25 Tel.: /06222/ 87 93 67
Németh Ernő	A-6330	**Kufstein** Pater Stefan Str. 35 Tel.: /05372/ 31 9 45

P. Nyers János SDB	A-8010	**Graz** Brockmanngasse 69 Tel.: /03122/ 72 76 74
P. Dr. Őry Miklós S.J.	A-9010	**Klagenfurt** Kaufmanngasse 2 Tel.: /04222/ 85 4 09
P. Dr. Radnai Tibor OFM Cap.	A-1010	**Wien** Stephansplatz 5 Tel.: /0222/ 520 02 22
P. Szollár Lajos SDB	A-1030	**Wien** Hagenmüllergasse 31 Tel.: /0222/ 72 25 01
Tóth Béla	A-6040	**Innsbruck** Pontlatzer Str. 51

BELGIUM

Dobai Sándor Főlelkész	B-4000	**Liege** 33 rue des Anglais Tel.: /04/ 23 39 19
P. Matyasovich Henrik S.J.	B-3000	**Leuven** Blijde Inkomstraat 18 Tel.: /0032 16/ 24 4 35
Dr. Szabó Lajos	B-1050	**Bruxelles** 123 rue de l'Arbre Bénit Tel.: /02/ 648 53 36

DÁNIA

Bóth Pál	DK-2100	**Kopenhagen** Norre Brogade 27 Tel.: /01/ 35 55 70

FRANCIAORSZÁG

Fülöp Gergely	F - 65	**Ste-Foy-les-Lyon** 74 chemin de Grand Roule Tel.: /0033 78/ 51 24 02
Dr. Hieró István	F-75010	**Paris** 42 rue Albert Thomas Tel.: /0033/ 1 208 61 70

Kiss István	F-57340	**Viller par Morhange** Moselle
Dr. Ruzsik Vilmos CM Főlelkész	F-59910	**Bondues** 308 Route Nationale Tel.: /20/ 78 25 58

HOLLANDIA

Hegyi György	NL-	**s'Hertogenbosch** Vasco de Gama Straat 12 Tel.: /073/ 13 98 08

NÉMETORSZÁG

Ambrus Szaniszló, Plébános	D-6000	**Frankfurt/Main** Oppenheimerstr. 49 Tel.: /0611/ 61 21 66
Bányász Károly	D-4433	**Borghorst i. Westf.** Marien Hospital Tel.: /02552/ 581
Békési István S.J.	D-8898	**Schrobenhausen** Englisches Institut
Cindel Lajos	D-2000	**Hamburg 1** Holzdamm 22 Tel.: /040/ 24 60 49
Czódor István	D-2000	**Hamburg 65** Langenstücken 40-42 Tel.: /040/ 601 92 94
Dr. Eperjes Ernő Plébános	D-8000	**München 81** Oberföhringerstr. 40 Tel.: /089/ 98 26 37/38
Dr. Fábián Károly	D-8000	**München 80** Ismaningerstr. 118 Tel.: /809/ 21 02 280
Fejős Ottó	D-7000	**Stuttgart** Werastr. 63 Tel.: /0711/ 43 37 86
v. Kölley György	D-8000	**München 81** Oberföhringerstr. 40 Tel.: /089/ 98 26 37/38

Kőmives János	D-8900	**Augsburg** Sterngasse 5 Tel.: /0821/ 257 04
Magyar István	D-5531	**Hohenfels-Essingen** Schulstr. 37 Tel.: /06595/ 777
Mikó György	D-4300	**Essen** Steeler Str. 110 Tel.: /0201/ 28 47 40
P. Mórocz István OFM	D-6800	**Mannheim** Friedrich Ebert Str. 34 Tel.: /0621/ 33 500
P. Nádor Albert OFM Plébános	D-5000	**Köln** Thieboldsgasse 96 Tel.: /0221/ 23 80 60
Szigeti István	D-5100	**Aachen** Viktoria Allee 25 Tel.: /0241/ 50 05 11
P. Dr. Tarnay Brunó OSB	D-7987	**Weingarten** Abt. Hyllerstr. 16 Tel.: 0751-58676
Dr. Tölgyes Lajos	D-8304	**Mallersdorf** Kloster Tel.: /08772/ 240
Msgr. Dr. Vargha Gábor	D-8571	**Michelfeld/Opf.** Kloster Tel.: /09643/ 233

NORVÉGIA

P. Dr. Horváth Kálmán S.J. Főlelkész	N-	**Oslo 4** Gladsvej 23 Tel.: 15 32 44
P. Dr. Szentiványi Dezső S.J.	N-	**Oslo 4** Gladsvej 23/II Tel.: 15 32 44

OLASZORSZÁG

P. Kovách Angelus OFM. Cap.	I-00187	**Roma** Via Vittorio Veneto 27 Tel.: 46 28 50
P. Salamon László OFM Cap.	I-00193	**Roma** Via della Conciliazione 44 Tel.: /00396/ 56 13 68

SVÉDORSZÁG

P. Dér János	S-16135	**Bromma**/Stockholm Lövasvagen 12

SVÁJC

P. Cserháti F. Kálmán OFM	CH-3007	**Bern** Sulgeneckstr. 7 Tel.: /031/ 25 61 42
Dr. Kerényi György	CH-8003	**Zürich** Schrennengasse 26 Tel.: /0041/ 1/ 33-41-78
Dr. Krasznay Jenő	CH-6000	**Luzern** Lindenstr. 26
Németh János	CH-4000	**Basel** Schneidergasse 27 Tel.: /061/ 25 68 70
Msgr. Dr. Pfeiffer Miklós	CH-1700	**Fribourg** Bd. de Pérolles 63/III Tel.: /037/ 22 67 03
P. Rába Lukács OSP	CH-1004	**Lausanne** Av. de Bergieres 59 Tel.: /021/ 20 99 70
Dr. Vecsey József	CH-9000	**St. Gallen** Rohrschacherstr. 253 Tel.: /071/ 25 45 06
Dr. Vecsey Lajos	CH-9053	**Teufen**/Ar. "Fernblick" Tel.: /071/ 33 39 25

HALOTTAINK

Fr. Endrődy J. László dr.
1975. jul. 10

Fr. Csáki Benjámin
1975. jul.

Msgr. Papp György dr.
1975. dec. 30

Fr. Solymár János S.J.
1976. márc. 10

Fr. Dömötör Ede O.F.M.
1976. ápr. 12

Fr. Dely M. Brúnó dr. O.S.M.
1976. ápr. 16

Fr. Thun Albin O.F.M.
1976. máj.

Fr. Palmer Lajos
1976. aug. 23

R. I. P.!

Az Egyesült Államokban és Kanadában működő római és görög katolikus magyar papok betűrendes névjegyzéke

Ádám János, Very Rev. N. Y.
Ádám József, Joliet
Almásy Alkuin, New Mexico

Babis G. Dánel, Lynbrook
Babos István, New York
Bakos István, Youngstown
Balas Dávid dr., Irving
Bali István, Detroit
Barát Benignusz, Portola Valley
Barna Sándor g.k. Welland, Ont.
Barta Károly, Washington
Barta Lénárd, Irving
Bartkó J. Alajos, Akron
Bartos G. József, Georgetown, Col.
Bendik István, Ft. Lauderdale
Benedik Hilarion, g.k. Cleveland
Beőthy Tamás, Courtland, Can.
Berzinec George g.k. Winter Park, Fla.
Bieleck József, Yonkers, N. Y.
Bilock János, g.k. Pittsburgh
Bobák János dr., g.k. Brownsville
Bobák Sándor dr., g.k. Burton, O.
Boday Jenő, Hamilton, Ont.
Bodnár István, g.k. Courtland
Bodnár Vince, nyugdíjban
Bolváry Pál, Pittsburgh
Borbély István, Toronto, Ont.
Bourdeaux Ottó, Excelsior, Ont.
Borsy György, Milwaukee
Brunner Emőd, Portola Valley
Brunner Emőd, Portola Valley

Chilla Raymond, Montreal, Can.
Chladek Menyhért, Irving
Chonkó János, Carteret
Ciprian Károly O.F.M., Barberton
Csányi Dániel dr., Irving
Cser László, St. James, N. Y.
Csiszár István, Brantford, Ont.
Csizmazia Placid dr., Irving
Csorba Domonkos, Detroit
Czup Elek, Strathroy, Canada

Dallos Ferenc, Brooklyn
Deák Ferenc, Montreal, Can.
Demetzky Sándor, Lorain
Dénes Gergely, Dunnville, Ont.
Dengl Miklós, Youngstown, Ohio
Denka Ferenc, Akron, Ohio
Derecskei János, Buffalo
Diczky Pál, Neligh
Dizmacsek Ferenc, Pittsburgh
Dolinay Tamás, g.k. Bridgeport, Ct.
Domán Imre, Monterey, Calif.
Domonkos S. Sziárd dr., Erie
Dudick Mihály, g.k. püspök Passaic, N. J.
Dunay S. Antal dr., Passaic
Dunda Ernő dr., g.k. Msgr. Pittsburgh, Pa.

Egres Odó dr., Irving
Éles Ferenc, g.k. New Brunswick
Eördögh András, S.J., Hamilton, Ont.
Erdei J. József, g.k., Matawan
Erdey P. Francisco S.D.B. Mexico

Falubiró Győző, Irving

Farkasfalvy Dénes dr., Irving
Fedeles Vladimir, g.k. Miami, Fla.
Fehér Tamás, Irving
Fekete Jenő, Ferdinand
Ferenczy Csaba dr., Irving
Firkola E. József, Cupar, Canada
Forgách W. László, Pickering
Fölföldy Béla dr., Mt. Sterling
Furák M. Tibor, St. Louis, Mo.
Füzes József, New York
Füz Balázs, Oconomowoc, Wisc.
Füzér Julián dr., New Brunswick

Gaál Gedeon dr.,
Saint Bonaventure, N.Y.
Gabriel Aasztrik dr., Toronto
Gáspár Márton, Windsor, Ont.
Gelencsér Pál, Santa Ana, Cal.
Gerencser István dr., Buffalo
Girhiny János g.k., Hamilton, Ont.
Gombos Mihály, Edmonton, Can.
Gullay Domonkos, Vero Beach

Haigli Sziárd, Santa Ana, Calif.
Hámor József, Edmonton, Alta.
Hárdy Gilbert dr., Irving
Hegyi Márton, New York
Hájja Gyula, New York
Henkey Károly, Montreal, Que.
Herbert Victor, g.k. Fontana, Cal.
Hernády Márton, Toledo
Hites Kristóf, Portola Valley
Hitter József, Hamilton, Ont.
Hoffer Lipót dr., Sao Paulo, Brazilia
Hoffmann Dezső, Miami, Fla.
Holbay R. Kasszián, Paoli, Pa.
Homa József g.k., Hazleton, N.J.
Horányi J. Lajos, Toronto, Ont.
Horváth A. Benedek,
Los Angeles, Calif.
Horváth Ellák, Santa Ana, Calif.
Horváth Ernő, Chicago
Horváth István, Perth Amboy
Horváth István, Msgr.
Welland, Ont., Canada
Horváth P. József, South Bend
Horváth Márton, Warsaw
Horváth Miklós dr., Cleveland
Horváth Miklós, Calgary, Alta.
Horváth Pius, Portola Valley
Horváth Tibor, Willowdale, Can.
Huber Antal dr., Trenton

Irányi László dr., Very Rev.
Washington, D.C.

Jáki Szaniszló dr., Princeton, N.J.
Jani J. György, Allentown, Pa.
Jaschkó Balázs, Toronto, Ont.
Jaszovszky József dr. Menlo Park
Jávor Egon dr., Portola Valley
Juhász Ágoston, Roebling
Juhász László, Buffalo, N.Y.

Kádár G. g.k. Windsor, Ont.
Kafka Szergiusz, Youngstown
Kalmár Ottó, St. Charles, Mich.
Kárpi Ferenc, Cleveland, Ohio
Kassovic Kálmán, Spring Valley
Kató István, McKeesport
Kázmér Tamás dr., Phillipsburg
Kecskés A. József, Huntington Park, Calif.
Kelemen Konrád, Farrell, Pa.
Kertész Tamás, Grand Blanc, Mich.
Keller Illés, Hubertus, Wis.
Kereszty Rókus dr., Irving
Kilián Csaba dr., Mt. Vernon, N.Y.
Kimecz Alajos, Irving
Király Kelemen, Detroit
Király István, Toronto, Ont.
Kish Gábor, S.J. Yonkers, N.Y.
Kish J. Matthew, Munster, Ind.
Kis Horváth Paszkál, Irving
Kish S. Zoltán, Waterbury
Kiss Imre, Bellflower
Kiss Máté, Flint, Mich.
Klemm Károly, Montreal, Can.
Kocsis József, Montreal, Que.
Kociskó István, g.k. püspök
Pittsburgh, Pa.
Kóczán Boldizsár, Lorain
Korpics Tamás, g.k. Landsdale, Pa.

Kótai Zoltán dr., Akron
Kotyuk V. József, McKean, Pa.
Kovách D. Lajos, Philadelphia
Kovach John, g.k. Albuquerque
Kovács János, Lacona
Kovács Máté, Irving
Kővári Károly, Cleveland
Kővári Lajos, Buffalo
Kranewitter Wilhelm, Los Ang.
Kriegler Béla, Buffalo
Krupa Sándor, DeWitt, Mich.
Kubiny, Gyula, g.k., Erie, Pa.
Kugler Gottfried, Youngstown
Kulcsár András, Stockholm, Can.

Lackner Béda, Irving
Laczkovits József, Monterey
Lawrence Ferenc, Brockton
Lékai Lajos dr., Very Rev. Irving
Lelóczky Gyula dr., Irving
Lengen G. Imre, Msgr.
South Norwalk
Lenner A. Jenő, Roebling

Maczkov József, g.k., Trenton
Magyar József dr., Sao Paulo, Br.
Magyar S. József, Clinton
Magyar László dr., Devon
Máhig János dr., Montreal, Que.
Major Márk, Irving
Makó Lajos, Jermyn, Pa.
Mandl Maxmus, DeWitt, Mich.
March Ralph dr., Irving
Marina Gyula dr. g.k., Msgr.
Perryopolis, Pa.
Marosfalvy László, Tuxedo, Can.
Marton Bernát, Irving
Marton Henrik, Irving
Máté I. József, Toronto, Ont.
Mensáros Aurél dr., Irving
Meskó Lajos, Devon
Mészáros György, dr., Fairfield
Mészáros István, Steubenville
Mihalik Emil, g.k. püspök
Parma, Ohio
Mihalik Imre, New Orleans
Mihályi E. Gilbert dr., Chicago,
Miklósházy Attila, Toronto, Ont.
Miskolczy Kálmán dr.,
Ft. Lauderdale
Molnár Antal, Bethlehem, Pa.
Molnár D. Antal, South Bend
Molnár Antal, Hammond, Ind.
Molnár István, Stockholm, Sask.
Molnár Miklós S.J., London, Ont.
Molnár Rikárd, Munhall
Moltesz József, Buffalo
Monostori Bánk dr., Irving
Morvay András, Buffalo, S. Dak.
Mustos István, Devon

Nagy Ágoston, Jackson
Nagy Anzelm dr., Rt. Rev., Irving
Nagy Mózes dr., Irving
Németh Antal, Grandby, Que.
Német Lucius, Roebling
Németh Imre, Agana Hts., Guam
Németh Róbert, Fairfield
Nimród Ferenc, S. San Francisco
Novák Emilián, Irving
Nyeste János, Cleveland, Ohio
Nyika Béla dr., g.k. Detroit

Oláh-Tóth Antal, dr.
Lackawanna, N. Y.
Orbán Miklós, Toronto, Ont.
Orosz László, g.k., Bridgeport
Őrsy László, Washington, D. C.

Padányi Károly, Welland, Ont.
Pajtás Bertalan, g.k., Lorain, Oh.
Parker-Keresztesy László dr.,
Orange
Pattantyús Jónos dr.,
Worthington, Ohio
Páldeák Ivan O.F.M., Winnipeg
Pázmány Géza, Devon
Peterson G. Elmer, South Bend
Pfemeter János, Grandby, Can.
Pier G. Pius, Flemington, N.J.
Pintér Mihály dr., Buffalo
Pintér Sándor, Westwego, La.
Pócsai Vendel O.F.M.,
New Brunswick, N. J.
Pogány György, dr., Irvington
Polgár Kapisztrán, DeWitt
Poór P. Albert, South River

Rábay Kristóf, Irving
Radányi Rókus, New York
Rakaczky Bazil, g.k.
Perth Amboy, N. J.
Rauch László, Newburgh
Reisz H. Elemér, Staten Island
Rékási S. József, Troy, Mich.
Roskó László, Cleveland
Rudnay Kelemen, Santa Ana

Sabol Sebastian, Bedford, Ohio
Sághy Pál, Belle Glade, Fla.
Samai Sebestyén dr., Latrobe
Schilly Károly, San Bernardino
Sebes József, Washington
Schenley Wendel, Big Pine Key
Serei Károly, New York
Sereghy László dr., g.k.
McKeesport
Simon Lambert, Irving
Simor János, DeWitt, Mich.
Sipos D. József, Highland, Ind.
Skerl Alfonz, East Chicago
Skinta István, g.k. Matawan, N.J.
Skrapits János, Buffalo
Slezák István, Ituna, Can.
Somfay Béla, Toronto, Ont.
Spaits S. György, Philadelphia
Szabó Gyula, Msgr. South Bend
Szabo Marcell, g.k., Matawan
Very Rev. Szabó Szerén, dr.,
Roebling, N. J.
Szántó Hubert dr., Orange
Szarka Boldizsár, Irving
Szebenyi András, Syracuse
Szeder Mihály, Cleveland
Szépe W. László dr., Waukesha,
Wis.
Szlezák Imre, New York
Szlivka Jónos., g.k., Brooklyn
Szőcs Dénes, Youngstown, Oh.
Szödényi Demjén dr., Irving

Talabér György, Portage, Pa.
Tasy Ferenc, Kerman
Töreki Ódön, Carp, Ont.
Török Béla, Harbor Beach
Török Dezső, Youngstown, Ohio
Tóth Viktor, New Orleans
T. Péter Regalát, Windber, Pa.
Turmezei Ferenc dr., St. Paul
Türk János, Niles, Ohio
Türk József, Honolulu

Ugrin Béla, Vancouver, B.C.

Vajda Ferenc dr., Racine
Vámos E. József, Attica, Ohio
Varga Andor, New York
Varga Béla, Msgr., New York
Varga György, Walston
Varga J. István, East Chicago
Varga József, Cleveland
Varga József, San Bernardino
Varga L. József, Pittsburgh
Varsányi I. Vilmos Msgr.
Providence
Végváry Vazul, Detroit
Veszelovszy Albin dr., Very Rev.
Green Bay
Vezér Mihály, Regina, Sask.
Vida Elemér, Schenectady
Vida György, g.k. Munhall
Vidóczy István, Northampton, Pa.
Vigh János, Danbury
Viglás Gyula, N. Miami Beach
Vincze Mihály, Woodbridge
Virágh Andor, Cincinnati
Vitéz Baán, Youngstown, Ohio
Vrabély György, Hammond
Vrabely J. István, Hammond
Vrabély János, Bristol

Wolf Laurence, Matawan

Yarnovitz Róbert, g.k. Duquesne

Záhorszky Gyula dr., Cleveland
Zalotay József dr., Washington
Zembrzuski Mihály, Doylestown
Zimányi Rudolf dr., Irving
Zrinyi József, Washington
Zsoldos Imre, Washington

TARTALOMJEGYZÉK

Ft. dr. Füzér Julián, O.F.M.: Mindszenty József bíboros szenttéavatásáért 3
Naptárrész 8
Tudnivalók az 1977-és év ünnepeiről 32
Meskó Lajos: Magyar életszentség 34
II. Rákóczi Ferenc: A szeretet nem fél 44
Ivó Péter: Élet és anyanyelv 47
Jókay Jolán: Jókaiék a Svábhegyen 48
Mikes Kelemen: A szóhordással szerzett veszekedésről 57
Magyary Csilla: A mindennapok Szentje 65
Farkas Katalin: Aranybetű 83
Szemelvények Gárdonyi Géza: Földre néző szem — Égre néző lélek című művéből ... 84
Farkas Katalin: Kék Vers 89
A pesti Háry János; Nagy Endre: Lukits Milos kalandjai 90
bj: Édesapám szánt 102
Farkas Katalin: Temetésről Temetésre 104
Küri Béla: Délvidéki Irodalom 105
Csontos Vilmos: Májusfák 114
Veres József: Jókai mérnök úr 115
Farkas Katalin: Tünő öregség 119
Herczeg Ferenc: Vasárnap délután 120
Dénes György: Sült krumpli 127
Csathó Kálmán: A vadászat meg az író 128
Ozsvald Árpád: Emlékszem jól 137
Kis történetek nagyjainkról 138
Dénes György: Hej, Osztraván 143
Fekete István: Tavaszi álmok 144
Gyurcsó István: Mozdul a föld 147
Rózsadombi Mária: Megismertem volna a csizmája kopogásáról 148
Ifj. Fekete István: Állatkertek 166
Mozog a föld! 171
-Si -Kos: Számíthatunk-e a napkemencére? 178
Kis történetek nagyjainkról 182
M. Cs.: Prohászka Ottokár 189
Dr. Némethy Ernő: Prohászka Ottokár 189
Gárdonyi Géza: Prohászka Ottokár 191

Reményik Sándor: Szószéken 192
Bátori János: Argentína '78 193
Szerkesztői üzenet, amit Ady Endre írt 203
Délvidéki történet arról, hogy ki a bolond? 204
Kányádi Sándor: Sárga kankalin 205
Flórián Tibor: Fohász mezők tenyerén 206
Római katolikus magyar papok címtára
az Egyesült Államokban 207

KÉPJEGYZÉK

A címlapon: Mindszenty József New Brunswick-i szobra
Mindszenty József szobrának leleplezése New Brunswickban 2
Az erdélyi ferences atyák temploma Youngstownban 33
Szent István szobra a youngstowni Csíksomlyón 36
Az elszakított országrészek egyik jelképes szobra: Észak 43
Andrásfalvi szőttes (Bukovina) 55
Jókai Mór "Jövő század regénye" című munkájának címlapja 56
Az elszakított országrészek egyik jelképes szobra: Kelet 63
Neumann János püspök 64
Torockói hímzés 82
Torockói hímzés 83
Csikós viselet (Kunmadaras; Hajdú megye) 88
Szőttes Torda vármegyéből 89
Torockói hímzés 101
Az elszakított országrészek egyik jelképes szobra: Dél 103
Kalotaszentkirályi szűr (Kolozs megye) 104
Magyar minta 114
Két hadikfalvi székely fiú 119
Magyar minta 127
Erdélyi táj 136
Az elszakított országrészek egyik jelképes szobra: Nyugat 142
Csallóközi csorda 143
Assziszi Szent Ferenc 146
Magyar minta 147
Gy. Szabó Béla egyik rézkarca 149
Fürge ujjak 151
Gy. Szabó Béla egyik rézkarca 152
Gy. Szabó Béla egyik rézkarca 157
Gy. Szabó Béla egyik rézkarca 163
Erdélyi templom 165
Magyar népviselet 170
Matyó testvérek 177
Székelykapu 181

Ára: $4.00

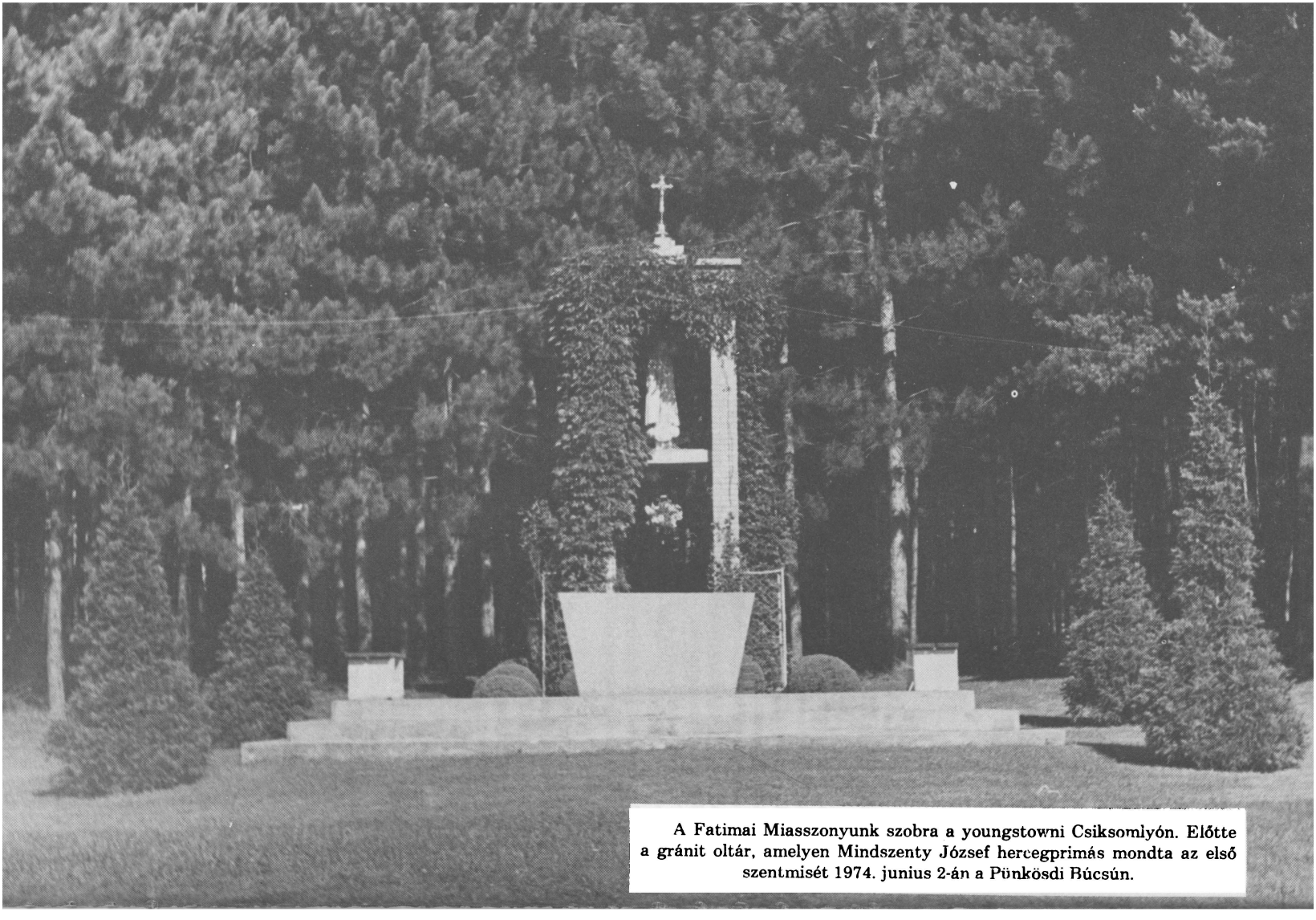

A Fatimai Miasszonyunk szobra a youngstowni Csiksomlyón. Előtte a gránit oltár, amelyen Mindszenty József hercegprimás mondta az első szentmisét 1974. junius 2-án a Pünkösdi Búcsún.

FRANCISCAN FATHERS • CATHOLIC PUBLISHING COMPANY, INC.